

Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Σχολή Επιστημών της Διοίκησης
Τμήμα Μηχανικών Οικονομίας και Διοίκησης

Η Προστιθέμενη Αξία των Ευρωπαϊκών Χρηματοδοτικών Εργαλείων στον τομέα του περιβάλλοντος: Η περίπτωση της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας

Μαυράκη Σπυριδούλα

Επιβλέπων Καθηγητής: Γκολφινόπουλος Σπυρίδων

Χίος, Ιανουάριος 2017

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευρετήριο Πινάκων	3
Ευρετήριο Σχημάτων	5
Ευρετήριο Χαρτών.....	5
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	6
Ευχαριστίες.....	9
Περίληψη.....	10
Abstract	10
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	11
1. ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	16
1.1 Μεθοδολογικό Πλαίσιο	19
2. Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ.....	21
3. Η ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ.....	25
3.1 Η περιβαλλοντική πολιτική στην Ελλάδα.....	28
4. Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΕΝΟΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟΥ ΕΡΓΑΛΕΙΟΥ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ.....	32
4.1 Μορφές διαχείρισης και εφαρμογής Χρηματοδοτικών Εργαλείων	37
4.2 Ευρωπαϊκά Χρηματοδοτικά Εργαλεία	38
4.3 Φιλοσοφία και Στόχοι των Χρηματοδοτικών Εργαλείων.....	40
4.4 Η ανάγκη θέσπισης των χρηματοδοτικών εργαλείων	41
4.5 Ιστορική αναδρομή	42
5. ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 1981-1985	45
6. ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ (Μ.Ο.Π.)	49
7. Α΄ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ (Α΄ Κ.Π.Σ. 1989-1993)	52
7.1 Αποτελέσματα.....	56
8. Β΄ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ (Β΄ Κ.Π.Σ. 1994-1999)	58
8.1 Απορρόφηση του Π.Ε.Π. στο πλαίσιο του Β' Κ.Π.Σ.	65
9. Γ΄ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ (Γ΄ Κ.Π.Σ. 2000-2006)	70
9.1 Π.Ε.Π. Κ. Μακεδονίας Γ΄ Κ.Π.Σ.	77
9.1.1 Στρατηγικοί Στόχοι	78
9.1.2 Ο Άξονας 2 «προστασία και ανάδειξη του Περιβάλλοντος στην Κ. Μακεδονία»	78
9.2 ΜΕΤΡΟ 2.1: Ολοκλήρωση των υποδομών διαχείρισης υγρών και στερεών αποβλήτων, ύδρευσης και αποχέτευσης	83
9.3 ΜΕΤΡΟ 2.2: Διαχείριση φυσικού περιβάλλοντος	97

9.4 ΜΕΤΡΟ 2.3: Προστασία και ανάδειξη του όρους Άθως.....	101
9.5 Αποτίμηση του Άξονα 2 «Προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος στην Κεντρική Μακεδονία»	106
9.5.1 Συγκριτική αποτίμηση των Μέτρων του Άξονα 2 «Προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος στην Κεντρική Μακεδονία»	107
10. ΕΘΝΙΚΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ (Ε.Σ.Π.Α.) 2007-2013.....	112
10.1 Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα	113
10.1.1 ΕΠ Περιβάλλον - Αειφόρος Ανάπτυξη.....	113
10.2 Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Μακεδονίας - Θράκης.....	122
10.3 Ο Άξονας 7 «Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής στην Π.Κ.Μ.».....	124
10.4 Το Ε.Π. Κεντρικής Μακεδονίας 2007-2013	126
10.5 Συγκριτική αποτίμηση των Δράσεων Περιβάλλοντος του Α.Π. 7	140
11.ΕΘΝΙΚΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ (Ε.Σ.Π.Α.) 2014-2020.....	143
11.1 Χρηματοδοτικές προτεραιότητες.....	143
11.2 Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα	145
11.3 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον & Αειφόρος Ανάπτυξη» (Ε.Π.-Υ.Με.Περ.Α.Α)	147
11.3.1 Χρηματοδοτικά στοιχεία του Ε.Π.	147
11.3.2 Τα Μεγάλα Έργα του Ε.Π. – Υ.Με.Περ.Α.Α.....	149
11.4 Περιφερειακά.....	149
11.4.1 Το Π.Ε.Π. Κ. Μακεδονίας	149
12. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	162
12.1 Προτάσεις.....	167
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	174

Ευρετήριο Πινάκων

Πίνακας 1: Κατηγορίες χρηματοδοτικών εργαλείων, οφέλη και τομείς εφαρμογής.....	40
Πίνακας 2: Προϋπολογισμός ΜΟΠ	50
Πίνακας 3: Πόροι του Α' ΚΠΣ στην Κ. Μακεδονίας	56
Πίνακας 4: Συνολικός Προϋπολογισμός του Β' ΚΠΣ	64
Πίνακας 5: Έργα στον άξονα Περιβάλλον του Β' ΚΠΣ στην Κ. Μακεδονία.....	66
Πίνακας 6: Έργα χρηματοδοτούμενα από το Ταμείο Συνοχής	67
Πίνακας 7: Συνολικοί Χρηματοδοτικοί Πόροι Γ' ΚΠΣ (σε δισεκατομμύρια ευρώ)	71
Πίνακας 8: Προϋπολογισμός ΕΠ 'Περιβάλλον'	71
Πίνακας 9: Προϋπολογισμός ανά Άξονα και Μέτρο στο πλαίσιο του Γ' ΚΠΣ	74
Πίνακας 10: Προϋπολογισμός ΠΕΠ Κ. Μακεδονίας.....	77
Πίνακας 11: Ειδικό Στόχοι του Άξονα 2: Προστασία & Ανάδειξη του περιβάλλοντος στην Κ. Μακεδονία	80

Πίνακας 12: Ο προϋπολογισμός του Άξονα όπως διαμορφώθηκε μετά τις τροποποιήσεις (ποσά σε ευρώ)	81
Πίνακας 13: Πεδία Παρέμβασης	82
Πίνακας 14: ΠΕΠ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ 2000 - 2006 : Χρηματοδοτικός πίνακας κατά άξονα προτεραιότητας-μέτρο και ποσοστιαία κατανομή στα πεδία παρέμβασης του κάθε μέτρου (ποσά σε ευρώ).....	82
Πίνακας 15 : Ποσοτικοποίηση στόχων μέτρου – Δείκτες	85
Πίνακας 16: Δείκτες αποτελέσματος	86
Πίνακας 17: Χρηματοοικονομικά Στοιχεία του μέτρου 2.1	86
Πίνακας 18: Απορρόφηση του Μέτρου 2.1	87
Πίνακας 19: Κατάσταση ΧΑΔΑ στο τέλος της περιόδου Γ' ΚΠΣ	90
Πίνακας 20: Ολοκληρωμένα έργα Ταμείου Συνοχής (ποσά σε ευρώ)	93
Πίνακας 21: Κατάσταση Μονάδων Επεξεργασίας Υγρών Αποβλήτων	95
Πίνακας 22: Έργα διαχείρισης στερεών αποβλήτων Περιφέρειας Κ. Μακεδονίας.....	96
Πίνακας 23: Στατιστικά Στοιχεία Πορείας Υλοποίησης Προγράμματος Ταμείου Συνοχής II 2000-2006.....	96
Πίνακας 24: Ποσοτικοποίηση στόχων μέτρου – Δείκτες	98
Πίνακας 25: Δείκτες αποτελέσματος	99
Πίνακας 26: Χρηματοοικονομικά Στοιχεία του μέτρου 2.2	99
Πίνακας 27: Απορρόφηση του Μέτρου 2.2	100
Πίνακας 28: Ποσοτικοποίηση στόχων μέτρου – Δείκτες	103
Πίνακας 29: Δείκτες αποτελέσματος	104
Πίνακας 30: Χρηματοοικονομικά Στοιχεία του μέτρου 2.3	104
Πίνακας 31: Απορρόφηση του μέτρου 2.3	105
Πίνακας 32: Παρεμβάσεις του ΠΕΠ Κ. Μακεδονίας (ποσά σε ευρώ).....	108
Πίνακας 33: Συγκεντρωτικός πίνακας αποτελεσμάτων του Άξονα 2	109
Πίνακας 34: Βασικοί δείκτες επιδόσεων και αποτελεσμάτων του ΠΕΠ Κ. Μακεδονίας.....	110
Πίνακας 35: Ποσά που διατέθηκαν από τα ταμεία (σε ευρώ)	115
Πίνακας 36: Συγκριτικός χρηματοδοτικός πίνακας Δημόσιας Δαπάνης του ΕΠΠΕΡΑΑ πριν και μετά την 3 ^η αναθεώρηση (ποσά σε Ευρώ)	117
Πίνακας 37: Πρόσδος υλοποίησης ΕΠ «Περιβάλλον & Αειφόρος Ανάπτυξη»	120
Πίνακας 38: Χρηματοδοτικός πίνακας των Δράσεων Περιβάλλοντος	121
Πίνακας 39: Χρηματοδότηση του Άξονα 7 (ποσά σε ευρώ)	126
Πίνακας 40: Θεματικοί δείκτες κορμού	127
Πίνακας 41: Οι Εντάξεις και οι Πληρωμές των Δράσεων Περιβάλλοντος έτους 2009.....	129
Πίνακας 42: πρόσδος υλοποίησης Δράσεων περιβάλλοντος Κ. Μακεδονία 31-10-2012....	130
Πίνακας 43: πρόσδος υλοποίησης, Δράσεις Περιβάλλοντος, Κ. Μακεδονία, 31/8/2013....	133
Πίνακας 44: Η απορρόφηση των Δράσεων Περιβάλλοντος έως τις 31/8/2015 (Ποσά σε χιλ. €).....	136
Πίνακας 45: Συγκριτική αποτίμηση των Δράσεων Περιβάλλοντος του ΑΠ 7	140
Πίνακας 46: Κατανομή των χρηματοδοτικών πόρων της προγραμματικής περιόδου 2014-2020 ανά ΕΠ	146
Πίνακας 47: Συνολικά Μεγέθη του Προγράμματος.....	148
Πίνακας 48: Χρηματοδοτικό πλαίσιο των αξόνων του ΠΕΠ Κ. Μακεδονίας	151
Πίνακας 49: Πρόσδος υλοποίησης των ΑΠ 5,6,7 των ΑΠ	160

Πίνακας 50: Προτεινόμενες Δράσεις ανά τομέα	172
---	-----

Ευρετήριο Σχημάτων

Σχήμα 1: Δαπάνες ανά Τομέα	51
Σχήμα 2: Κατανομή Πόρων Α' Κ.Π.Σ.	54
Σχήμα 3: Προϋπολογισμός Β' Κ.Π.Σ. για τους Άξονες	64
Σχήμα 4: ποσοστιαία κατανομή απορρόφησης ΠΕΠ Κ. Μακεδονίας Β' ΚΠΣ	66
Σχήμα 5: ποσοστιαία κατανομή της χρηματοδότησης των Μέτρων του ΑΠ	83
Σχήμα 6: Ποσοστό Παρέμβασης στα Πεδία του Μέτρου 2.1	85
Σχήμα 7: Διαχρονική πορεία υλοποίησης του Μέτρου 2.1	88
Σχήμα 8: Διαχρονική πορεία του ποσοστού απορρόφησης του Μέτρου 2.1	88
Σχήμα 9: ποσοστά παρέμβασης στο Μέτρο 2.2	98
Σχήμα 10: Διαχρονική πορεία υλοποίησης του Μέτρου	100
Σχήμα 11: Διαχρονική πορεία του ποσοστού απορρόφησης του Μέτρου 2.2	101
Σχήμα 12: ποσοστά παρέμβασης στα πεδία του Μέτρου 2.3	103
Σχήμα 13: Διαχρονική πορεία υλοποίησης του Μέτρου 2.3	105
Σχήμα 14: Διαχρονική πορεία του ποσοστού απορρόφησης του Μέτρου 2.3	106
Σχήμα 15: Η απορρόφηση του Άξονα 2 «Προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος στην Κεντρική Μακεδονία»	107
Σχήμα 16: Κατανομή Κοινοτικών πόρων 2007-2013 για την Ελλάδα	113
Σχήμα 17: Η ποσοστιαία χρηματοδοτική βαρύτητα ανά Άξονα προτεραιότητας 3 ^{ης} Αναθεώρησης 2013	119
Σχήμα 18: Η απορρόφηση του ΕΠΕΡΑΑ 2007-2013	121
Σχήμα 19: Η Απορρόφηση του ΑΠ 7 έτους 2009	129
Σχήμα 20: πρόοδος υλοποίησης Δράσεων περιβάλλοντος Κ. Μακεδονία 31-10-2012	131
Σχήμα 21: Η Χρηματοδοτική βαρύτητα των επιμέρους Δράσεων σε σχέση με την συνολική βαρύτητα των Δράσεων Περιβάλλοντος του ΑΠ 7 έτους 2013	133
Σχήμα 22: Η απορρόφηση των Δράσεων Περιβάλλοντος στην Κ. Μακεδονία έως 31/8/2013	135
Σχήμα 23: Ποσοστό απορρόφησης των επιμέρους Δράσεων	138
Σχήμα 24: Η απορρόφηση των δράσεων Περιβάλλοντος έτους 2015	138
Σχήμα 25: Διαχρονική πορεία υλοποίησης Δράσεων Περιβάλλοντος	139
Σχήμα 26: Αξιοποίηση κοινοτικών πόρων του ΕΠ	148

Ευρετήριο Χαρτών

Χάρτης 1: Περιφερειακές Ενότητες Κ. Μακεδονίας	22
Χάρτης 2: Γεωφυσικός χάρτης Κ. Μακεδονίας	23
Χάρτης 3: Γεωθερμικές πηγές Κ. Μακεδονίας	170
Χάρτης 4: Ποτάμια της Κ. Μακεδονίας	171

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

- ΑΕ Ανώνυμη Εταιρία
- ΑΕΠ Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
- ΑΕΙ Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα
- ΑΞ Άξονας
- ΑΠ Άξονας Προτεραιότητας
- ΑΠΕ Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας
- ΓΠΣ Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων
- ΓΧΣ Γενικά Χωρικά Σχέδια
- ΔΕΔ-Μ Διευρωπαϊκό δίκτυο μεταφορών
- ΔΕΕΤΚ Δελτίο Ελέγχου Εκπλήρωσης Τεχνικών Κριτηρίων
- Δι.Πε.Χω. Διεύθυνση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού
- ΕΓΤΑΑ Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης
- ΕΓΤΕ Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων
- ΕΓΤΠΕ Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων
- ΕΔΑ Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή
- ΕΔΕΤ Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία
- ΕΕ Ευρωπαϊκή Ένωση
- ΕΕΛ Εγκαταστάσεων Επεξεργασίας Λυμάτων
- ΕΕΠ Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη
- ΕΖΕΣ Ευρωπαϊκή Ζώνη Ελεύθερων Συναλλαγών
- ΕΚ Ευρωπαϊκή Κοινότητα
- ΕΚΑΧ Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα
- ΕΚΕΠΙΣ Εθνικό Κέντρο Πιστοποίησης Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης
- ΕΚΤ Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
- ΕΛΚΕ Ειδικός Λογαριασμός Κονδυλίων Έρευνας
- ΕΟΚ Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
- ΕΟΜΜΕΧ Ελληνικός Οργανισμός Μικρών-Μεσαίων Επιχειρήσεων και Χειροτεχνία
- ΕΟΧ Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος
- ΕΠ Επιτροπή Παρακολούθησης
- ΕΠ Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
- ΕΠΑΝΑΔ Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού»
- Ε.Π.Αν.Ε.Κ. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα, Καινοτομία»
- Ε.Πε.Κ. Ευρωπαϊκό Περιβαλλοντικό Κεκτημένο
- ΕΠΜ Ειδικών Περιβαλλοντικών Μελετών
- Ε.Π.Π Επιτροπή Περιφερειακής Πολιτικής
- Ε.Π.Περ. (ΕΠΠΕΡ) Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιβάλλον

- Ε.Π.Περ.Α.Α. (ΕΠΠΕΡΑΑ) Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιβάλλον & Αειφόρος Ανάπτυξη
- Ε.Π.Υ.Με.Περ.Α.Α. (ΕΠ-ΥΜΕΠΕΡΑΑ) Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον & Αειφόρος Ανάπτυξη
- ΕΣ Ενότητες Συνεπεξεργασίας
- ΕΣΠΑ Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς
- ΕΣΧΠ Εθνικού Συμβουλίου Χωροταξίας και Περιβάλλοντος
- ΕΤΑΚ Έρευνα, Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Καινοτομίας.
- ΕΤΕ Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων
- ΕΤΕΑ Ειδική Τεχνική Επιτροπή για την Αξιολόγηση
- ΕΤΕΑΝ Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης
- ΕΤΕπ Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων
- ΕΤΘΑ Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας
- ΕτΠ Επιτροπή των Περιφερειών
- ΕΤΠΑ Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης
- ΕΥΣΠΕΔ Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού Περιβαλλοντικών Δράσεων
- ΕΦΔ Ενδιάμεσος Φορέας Διαχείρισης
- ΕΦΟΠ Ενιαίου Φορέα Περιβάλλοντος
- ΚΑΠΕ Κέντρο Ανανεώσιμων Πηγών και Εξοικονόμησης Ενέργειας
- ΚΠ Κοινοτική Πρωτοβουλία
- ΚΠΣ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης
- ΚΥΑ Κοινή Υπουργική Απόφαση
- ΜΕ Μεγάλα Έργα
- ΜΕΚ Μικτή Επιτροπή Καθοδήγησης
- ΜΚΟ Μη Κυβερνητικός Οργανισμός
- ΜΜΕ Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις
- ΜΟΔΑΕ Μονάδα Οργάνωσης της Διαχείρισης του ΚΠΣ
- ΜΟΠ Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων
- ΜΠΕ Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων
- ΝΠΔΔ Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου
- ΝΠΙΔ Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου
- ΟΤΑ Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
- ΟΠΣ Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα
- ΟΧΕ ΒΑΑ Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις και Βιώσιμες Αστικές Αναπλάσεις
- ΠΑΑ Πρόγραμμα «Αγροτική Ανάπτυξη»
- ΠΑΘΕ Αυτοκινητόδρομος Πατρών - Αθηνών - Θεσσαλονίκης - Ευζώνων
- ΠΕΠ Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα
- ΠΕΣΔΑ Περιφερειακός Σχεδιασμός Διαχείρισης Αποβλήτων
- ΠΕΧΠ Πλαίσιο Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων

- ΠΔ Προεδρικό Διάταγμα
- ΠΚΜ Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας
- ΠΟΥ Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας
- ΣΔΛΑΠ Σχεδίων Διαχείρισης Λεκανών Απορροής
- ΣΔΥΑ Σχέδιο Διαχείρισης Υγρών Αποβλήτων
- ΣΜΑ Σταθμός Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων
- ΣΜΠΕ Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων
- ΣΧΟΟΑΠ Σχεδία Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωση Ανοικτής Πόλης
- ΤΑΑ Ταμεία Αστικής Ανάπτυξης
- ΤΔΕ Τεχνικά Δελτία Έργου
- ΤΕΕ/ΤΚΜ Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας / Τμήμα Κεντρικής Μακεδονίας
- ΤΕΜΠΜΕ Ταμείο Εγγυοδοσίας Μικρών και Πολύ Μικρών Επιχειρήσεων
- ΤΠΕ Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνίας
- ΤΣ Ταμείο Συνοχή
- ΤΥΔΚ Τεχνική Υπηρεσία Δήμων και Κοινοτήτων
- ΥΠΕΚΑ Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας
- ΥΠΕΧΩΔΕ Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων
- ΥΠΟΙΟ Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών
- ΥΧΟΠ Υπουργείου Χωροταξίας Οικισμού και Περιβάλλοντος
- ΧΑΔΑ Χώρος Ανεξέλεγκτης διάθεσης Απορριμμάτων
- ΧΥΤΑ Χώροι Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων
- ΧΜ ΕΟΧ Χρηματοδοτικός Μηχανισμός Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου
- ΧΜΠΑ Χρηματοδοτικό Μέσο Προσανατολισμού της Αλιείας
- ΧΥΤΥ Χώρος Υγειονομικής Ταφής Υπολειμμάτων
- ΕΙΒ European Investment Bank
- LIFE L'Instrument financier pour l'environnement — Χρηματοδοτικό μέσο για το περιβάλλον
- JESSICA Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas - Κοινή Ευρωπαϊκή Στήριξη για Βιώσιμες Επενδύσεις σε Αστικές Περιοχές
- UNEP United Nations Environment Programme - Περιβαλλοντικό Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών
- NCF Natural Capital Financing Facility - Οικονομική διευκόλυνση του φυσικού κεφαλαίου

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα τον κ. Γκολφινόπουλο Σπυρίδωνα, Αναπληρωτή Καθηγητή του Τμήματος Μηχανικών Οικονομίας και Διοίκησης του Πανεπιστημίου Αιγαίου, για την προθυμία του να αναλάβει την επίβλεψη καθώς και για τη βοήθεια που προσέφερε στη διάρθρωση και εκπόνηση της παρούσας εργασίας. Επίσης, ευχαριστώ θερμά τους κ. Ι. Μίνη, Καθηγητή του Τμήματος Μηχανικών Οικονομίας και Διοίκησης του Πανεπιστημίου Αιγαίου, καθώς και τον κ. Β. Ζεϊμπέκη, επιστημονικό συνεργάτη του Τμήματος Μηχανικών Οικονομίας και Διοίκησης του Πανεπιστημίου Αιγαίου, για την προθυμία τους να συμμετάσχουν στην τριμελή επιτροπή εξέτασης της εργασίας αυτής.

Περίληψη

Στην εργασία αυτή θα αναλυθούν Χρηματοδοτικά Εργαλεία που έλαβε η Ελλάδα από την ένταξη της στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα (1981) και αργότερα στην Ευρωπαϊκή Ένωση μέχρι σήμερα και σχετίζονται με τα προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για την βελτίωση και την προστασία του περιβάλλοντος.

Σκοπός της εργασίας είναι η αποτύπωση των στόχων και των αποτελεσμάτων του Προγράμματος Περιφερειακής Ανάπτυξης 1981-1985, των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων (ΜΟΠ) 1985-1993, του Α' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (ΚΠΣ) 1989-1993, του Β' ΚΠΣ 1994-1999, του Γ' ΚΠΣ 2000 -2006, του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ) 2007-2013 και του ΕΣΠΑ 2014-2020 σε περιφερειακό επίπεδο και ιδιαίτερα στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας στον τομέα του περιβάλλοντος. Διερευνώνται οι αιτίες που σχετίζονται με αστοχίες στην εφαρμογή των πολιτικών και στην υλοποίηση των προγραμμάτων. Τέλος υποβάλλονται προτάσεις σχετικές με την αποτελεσματικότερη απορρόφηση των κοινοτικών πόρων, τη βελτίωση του περιβάλλοντος και της ποιότητας ζωής.

Abstract

In this diploma thesis there will be an analysis of the Financing Tools which Greece has received from its integration in the European Community (1981), and later in the European Union, up to now and which are related to the European programs dealing with the improvement and the protection of the environment.

The aim of this thesis is the survey of the goals and the results of the Regional Development Program 1981-1985, the Integrated Mediterranean Program (IMP) 1985-1993, the first Community Support Framework (CSF) 1989-1993, the second Community Support Framework (CSF) 1993-1999, the third Community Support Framework (CSF) 2000-2006, the National Strategic Reference Framework (NSRF) 2007-2013 and the National Strategic Reference Framework (NSRF) 2014-2020 in a regional level and more specifically in the Region of Central Macedonia at the sector of the environment. The causes that are related to the failures of the politics and the implementation of the programs are investigated. Finally, suggestions related not only to the more effective absorption of the community resources but also to the improvement of the environment and the quality of life are submitted.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί μια μοναδική οικονομική και πολιτική ένωση 28 ευρωπαϊκών χωρών, που όλες μαζί καλύπτουν ένα μεγάλο μέρος της ευρωπαϊκής ηπείρου. Αυτό που αρχικά ήταν μια καθαρά οικονομική ένωση μετεξελίχθηκε σε έναν οργανισμό που δραστηριοποιείται σε ποικίλους τομείς πολιτικής, από το κλίμα, το περιβάλλον και την υγεία μέχρι τις εξωτερικές σχέσεις και την ασφάλεια, τη δικαιοσύνη και τη μετανάστευση. Η μετεξέλιξη αυτή αντικατοπτρίζεται και στην αλλαγή της ονομασίας το 1993, από Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) σε Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ).

Η ΕΕ χρηματοδοτεί ένα ευρύ φάσμα έργων και προγραμμάτων σε διάφορους τομείς, όπως:

- περιφερειακή και αστική ανάπτυξη
- απασχόληση και κοινωνική ένταξη
- γεωργία και αγροτική ανάπτυξη
- θαλάσσια και αλιευτική πολιτική
- έρευνα και καινοτομία
- ανθρωπιστική βοήθεια

Σκοπός της εργασίας είναι η αποτύπωση των στόχων και των αποτελεσμάτων των Ευρωπαϊκών Χρηματοδοτικών εργαλείων σε επίπεδο Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος (ΠΕΠ) στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας στον τομέα του περιβάλλοντος.

Τα Ευρωπαϊκά Χρηματοδοτικά Εργαλεία είναι κονδύλια που δίνονται από συγκεκριμένα ταμεία στα κράτη-μέλη της ΕΕ με την υποχρέωση να διοχετευτούν στους παραπάνω τομείς ώστε να επιταχυνθεί η οικονομική και αναπτυξιακή σύγκλιση ανάμεσα στα κράτη-μέλη. Ανάλογα με την φύση των προβλημάτων που αντιμετωπίζει κάθε περιφέρεια, διαμορφώνεται και η αντίστοιχη περιφερειακή πολιτική. Από τον πρώτο χρόνο ένταξης της Ελλάδας στην ΕΕ οι περιφέρειες της χώρας επωφελήθηκαν από σημαντικές εισροές κοινοτικών πόρων. Η Ελλάδα είχε υποβάλει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή για έγκριση και χρηματοδότηση το Μνημόνιο του 1982, με το οποίο ζητείτο μια καλύτερη κατανομή του κόστους και των κερδών τα οποία προέρχονταν από το περαιτέρω 'άνοιγμα' των αγορών και οδήγησε στη δημιουργία των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων (ΜΟΠ). (Τσινισιζέλη, 2007)

Αξιοποιώντας τα στοιχεία από τις εκθέσεις των Επιτροπών Παρακολούθησης (ΕΠ) των προγραμμάτων, τις προόδους υλοποίησης και τα δεδομένα του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος (ΟΠΣ), γίνεται προσπάθεια να

ερευνηθούν οι αιτίες που σχετίζονται με αστοχίες στην εφαρμογή των πολιτικών και στην υλοποίηση των προγραμμάτων από τα ΜΟΠ (1980) έως το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ) 2014-2020.

Τα ερωτήματα που τέθηκαν σχετίζονται με:

- Τα ποσά διατέθηκαν από κάθε πρόγραμμα στην Περιφέρεια Κ. Μακεδονίας για το Περιβάλλον.
- Τα έργα που προβλέπονταν να πραγματοποιηθούν.
- Τον προϋπολογισμό των έργων, τις εντάξεις, τις Νομικές Δεσμεύσεις και τελικά τις πληρωμές (απορρόφηση) σύμφωνα με τον αρχικό προγραμματισμό.
- Τα αποτελέσματα που επέφεραν τα προγράμματα σχετικά με το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων της εξεταζόμενης περιοχής.
- Τι δυνατές ενέργειες που μπορούν να βοηθήσουν στην καλύτερη αξιοποίηση των Προγραμμάτων.

Η εργασία οργανώνεται στα εξής κεφάλαια:

Το 1^ο Κεφάλαιο αναφέρεται στην φυσιογνωμία της Περιφέρειας Κ. Μακεδονίας που αποτελεί και τη μελέτη περίπτωσης της παρούσας εργασίας.

Στο 2^ο Κεφάλαιο γίνεται αναφορά στους στόχους της Ευρωπαϊκής Περιβαλλοντικής Πολιτικής, από την υπογραφή της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης (ΕΕΠ) το 1986 έως σήμερα και το Νομικό Πλαίσιο της Περιβαλλοντικής πολιτικής της Ελλάδας.

Στο 3^ο Κεφάλαιο παρουσιάζονται τα ταμεία από τα οποία προέρχονται οι πόροι των προγραμμάτων, αναλύεται η λειτουργία των χρηματοδοτικών εργαλείων, οι μορφές διαχείρισης και εφαρμογής τους, οι κατηγορίες, η φιλοσοφία και οι στόχοι, η ιστορική αναδρομή καθώς και η ανάγκη θέσπισης τους.

Το 4^ο Κεφάλαιο περιέχει το μεθοδολογικό πλαίσιο σύμφωνα με το οποίο έγινε η προσπάθεια αποτίμησης των Προγραμμάτων και αναλύονται οι σχετικοί Δείκτες.

Στο 5^ο Κεφάλαιο γίνεται αναφορά στο Πρόγραμμα Περιφερειακής Ανάπτυξης 1981-1985 που είχε ως αποτέλεσμα την ψήφιση του Ν. 1261/1982, δίνοντας κίνητρα για την αποκέντρωση των μεγάλων αστικών κέντρων και την παραγωγική επένδυση σε επιχειρήσεις που η δραστηριότητα τους είχε άμεση σχέση με το περιβάλλον.

Το 6^ο Κεφάλαιο αναφέρεται στα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (ΜΟΠ) και στις Δαπάνες ανά τομέα. Τα ΜΟΠ αποτέλεσαν σταθμό για τις παρεμβάσεις της Ε.Κ., ξεκίνησαν το 1985 και ολοκληρώθηκαν το 1993, ως Α' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (ΚΠΣ) (1989-1993), και θεωρούνται από πολλούς η αφετηρία άσκησης ουσιαστικής Ευρωπαϊκής Περιφερειακής πολιτικής.

Στην Ελλάδα καταρτίστηκαν 7 ΜΟΠ, καθώς και 2 Ευρωπαϊκά περιβαλλοντικά προγράμματα, το VALOREN (1987) και το ENVIREG(1988).

Στο 7^ο Κεφάλαιο αναλύεται το Α΄ ΚΠΣ, οι βασικές καινοτομίες του όπως η εταιρική Σχέση, οι Άξονες Προτεραιότητας, οι Δαπάνες στον τομέα του περιβάλλοντος, η Κοινοτική πρωτοβουλία ENVIREG και τα αποτελέσματα του Προγράμματος στον τομέα του Περιβάλλοντος.

Στα κυριότερα τμήματα του Α΄ΚΠΣ, βάσει προτεραιότητας των Διαρθρωτικών Ταμείων, βρίσκεται ο Άξονας 1 (Βελτίωση των βασικών υποδομών), που περιέχει την βελτίωση του επιπέδου της χώρας όσον αφορά τη βασική οικονομική υποδομή (Μεταφορές, Τηλεπικοινωνίες, Ενέργεια, Έρευνα και Τεχνολογία, Περιβάλλον).

Κατά την περίοδο εφαρμογής του Α΄ ΚΠΣ έγινε μετατόπιση των προτεραιοτήτων, η οποία προέκυψε από τη μεταφορά πόρων από ελλιπώς εκτελούμενα προγράμματα. Αν και η αρχική επιλογή προτεραιοτήτων ήταν ορθή και παρά τις προσπάθειες που κατέβαλαν οι ελληνικές αρχές και η Επιτροπή, διάφοροι άλλοι παράγοντες (ιδίως αδυναμίες στη διαχείριση των μεγάλων έργων και στην εφαρμογή μιας βιομηχανικής στρατηγικής ικανής να παράσχει κίνητρα για την πραγματοποίηση επαρκών επενδύσεων) επέβαλαν τη μετατόπιση του βάρους, ενώ ορισμένα κεφάλαια μεταφέρθηκαν στο Β΄ ΚΠΣ λόγω των καθυστερήσεων που είχαν σημειωθεί στην εκτέλεση των έργων.

Το Κεφάλαιο 8 παρουσιάζει το Β΄ ΚΠΣ, τους Στόχους του ΠΕΠ Κ. Μακεδονίας, τον Προϋπολογισμό και την απορρόφηση των Πόρων.

Η Γενική κατεύθυνση των πόρων του Α΄ ΚΠΣ επαναλήφθηκε και στο Β΄ ΚΠΣ, με χρονική περίοδο 1994-1999, με την προσθήκη έργων υποδομής στον τομέα της Επεξεργασίας Αστικών Λυμάτων όσο και στον Τομέα της Διαχείρισης Αστικών Αποβλήτων και διευρύνθηκε η χρηματοδότηση παρεμβάσεων ανάπλασης του οικιστικού περιβάλλοντος.

Στο Κεφάλαιο 9 αναλύεται το Γ΄ ΚΠΣ, τα Επιχειρησιακά Προγράμματα, οι Άξονες Προτεραιότητας και ο Προϋπολογισμός των Μέτρων. Παρουσιάζεται το ΠΕΠ Κ. Μακεδονίας, οι Στρατηγικοί Στόχοι και κυρίως γίνεται ανάλυση και αποτίμηση του Άξονα 2 «προστασία και ανάδειξη του Περιβάλλοντος στην Κ. Μακεδονία» και υπολογίζονται οι Δείκτες προγραμματικής και πραγματικής υλοποίησης των επιμέρους Μέτρων του Άξονα.

Το Γ΄ ΚΠΣ βασίστηκε στα υλοποιημένα έργα των προηγούμενων ΚΠΣ. Σε αυτό, δόθηκε ώθηση στην ικανοποίηση των αναγκών της χώρας σε βασικές υποδομές διαχείρισης αστικών λυμάτων και στερεών αποβλήτων, ενώ σημαντικοί πόροι διετέθησαν για τη χρηματοδότηση έργων ανάπλασης αστικού περιβάλλοντος και έργων προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος. Ιδιαίτερη μέριμνα είχε δοθεί στην

ενίσχυση περιβαλλοντικών και ενεργειακών επενδύσεων από τις επιχειρήσεις και στην προσπάθεια συστηματοποίησης της περιβαλλοντικής παρέμβασης στον Τομέα της Γεωργίας. Τέλος, πόροι διετεθήσαν για Προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Μαθητών και για Κατάρτιση Εργαζομένων και Ανέργων σε θέματα Περιβάλλοντος, καθώς και για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας στον Τομέα του Περιβάλλοντος. Παρατηρήθηκαν και εδώ τεράστιες καθυστερήσεις στους ρυθμούς ολοκλήρωσης και αποπληρωμής των έργων.

Στο Κεφάλαιο 10 γίνεται προσπάθεια αποτίμησης του Επιχειρησιακού Προγράμματος Περιβάλλον - Αειφόρος Ανάπτυξη (ΕΠ.Περ.Α.Α.) του ΕΣΠΑ 2007-2013 καθώς και Συγκριτική αποτίμηση των Δράσεων Περιβάλλοντος του ΠΕΠ Κ. Μακεδονίας.

Το “Δ’ ΚΠΣ” που δόθηκε στην Ελλάδα, κατά την περίοδο 2007-2013, αποτελείται από το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ). Το 1^ο τομεακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα για τον Στόχο 1 «Σύγκλιση» είναι το «Περιβάλλον & Αειφόρος Ανάπτυξη» (Ε.Π.Περ.Α.Α.). Κύρια αναπτυξιακή επιδίωξη του προγράμματος είναι η προστασία, η αναβάθμιση και η αειφορική διαχείριση του περιβάλλοντος, ώστε να αποτελέσει το υπόβαθρο για την προστασία της δημόσιας υγείας, την άνοδο της ποιότητας ζωής των πολιτών καθώς και να συμβάλει στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της Οικονομίας. Βασικοί θεματικοί Άξονες του ΕΠΠΕΡΑΑ είναι η Διαχείριση Υδατικών Πόρων, η Ποιότητα του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος και των Υδάτων Κολύμβησης, οι Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας, η Διαχείριση Αστικών Αποβλήτων, το Φυσικό Περιβάλλον και η Βιοποικιλότητα καθώς και ο έλεγχος της Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης.

Το Κεφάλαιο 11 γίνεται περιγραφή του ΕΣΠΑ 2014-2020 και παρουσιάζεται η έως τώρα πορεία υλοποίησης του.

Βασική διαφοροποίηση της νέας Προγραμματικής Περιόδου, ΕΣΠΑ 2014-2020, έναντι της προηγούμενης, αποτελεί η υιοθέτηση Σύμφωνου Εταιρικής Σχέσης σε επίπεδο Ένωσης. Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στους έντεκα θεματικούς στόχους της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», στους οποίους και θα βασιστούν τα νέα ΕΣΠΑ των Κρατών-Μελών και τα επιχειρησιακά προγράμματα. Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον & Αειφόρος Ανάπτυξη» (Ε.Π.Υ.Με.Περ.Α.Α.), καλύπτει, για τον τομέα του Περιβάλλοντος, τη σταδιακή και ιεραρχημένη ικανοποίηση του Ευρωπαϊκού Περιβαλλοντικού Κεκτημένου, ώστε να επιτυγχάνεται η μετάβαση σε μια οικονομία φιλική στο περιβάλλον με αποδοτική χρήση των πόρων και χαμηλά επίπεδα διοξειδίου του άνθρακα, παράλληλα με την προστασία του φυσικού, πολιτιστικού και δομημένου περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων. Βασικοί θεματικοί Άξονες του ΕΠ-ΥΜΕΠΕΡΑΑ είναι η Διαχείριση Υδατικών Πόρων, η Διαχείριση Στερεών Αποβλήτων, ο Χωροταξικός και Πολεοδομικός Σχεδιασμός και το Φυσικό Περιβάλλον.

Το Κεφάλαιο 12 παρουσιάζει τα συμπεράσματα της Εργασίας και το Κεφάλαιο 13 περιέχει προτάσεις για την καλύτερη αξιοποίηση των Ευρωπαϊκών Πόρων.

1. ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Στις ενότητες που ακολουθούν γίνεται μία προσπάθεια αποτίμησης των προγραμμάτων που εφαρμόστηκαν στην Ελλάδα από το 1980 έως το 2013 (ΕΣΠΑ 2007-2013) στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος Περιφέρειας Κ. Μακεδονίας σε ότι αφορά τις παρεμβάσεις για το Περιβάλλον.

Τα στοιχεία για την επίτευξη του στόχου προέρχονται από την επίσημη ιστοσελίδα του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος (ΟΠΣ) (www.ops.gr, <http://anartychi.gov.gr>), την ιστοσελίδα του ΕΠΠΕΡΑΑ (<http://www.epperaa.gr>), τις ιστοσελίδες των ΕΔΑ των ΠΕΠ Κ. Μακεδονίας του Γ΄ ΚΠΣ (<http://3kps.perkm.gr>), του ΕΣΠΑ 2007-2013 (<http://pp20072013.perkm.gr>) και του ΕΣΠΑ 2014-2020 (<http://www.perkm.gr>).

«Αξιολόγηση είναι μια διαδικασία που επιδιώκει να καθορίσει όσο το δυνατόν πιο συστηματικά και αντικειμενικά τη σχετικότητα, την αποδοτικότητα και την επίδραση μιας δραστηριότητας υπό το πρίσμα της επίτευξης των στόχων της». (<https://www.iom.int/.Norms for Evaluation in the UN System>, April 2005)

Η αξιολόγηση των προγραμμάτων, αν και εφαρμόζεται τα τελευταία 30 χρόνια, δεν υφίσταται κάποιο κοινά αποδεκτό σύστημα αξιολόγησης.

Τα αναπτυξιακά προγράμματα με χωρική διάσταση τοπικού χαρακτήρα λαμβάνουν υπόψη, αλλά και σχεδιάζονται με βάση την δυναμική, τις δυνατότητες και τις ανάγκες των περιοχών στις οποίες εφαρμόζονται. Το μέγεθος και η σημασία των τελικών αποτελεσμάτων τους εξαρτάται άμεσα από τα αποτελέσματα στις διαφορετικές φάσεις εφαρμογής τους.

Τα εργαλεία της αξιολόγησης διαφοροποιούνται ανάλογα με το στάδιο στο οποίο βρίσκεται το πρόγραμμα. Στα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης η διάκριση αυτή παίρνει την μορφή των εκ των προτέρων, των ενδιάμεσων και των εκ των υστέρων αξιολογήσεων. Η λογική στην οποία εδράζεται η χρήση διαφορετικών εργαλειακών μεθόδων σε κάθε στάδιο των προγραμμάτων είναι ότι σε κάθε φάση ενός προγράμματος ανακύπτουν διαφορετικά ερωτήματα και κατά συνέπεια διαφορετικές απαιτήσεις από την διαδικασία αξιολόγησης. (Κ. Διαμαντικός, 2006)

Κατά τη διαδικασία της αξιολόγησης μπορούν να προκύψουν σημαντικά προβλήματα, με συνηθέστερα τα εξής:

- Στην εκ των προτέρων αξιολόγηση που οφείλονται κυρίως στο ότι επιχειρείται να γίνει αξιολόγηση ενώ το πρόγραμμα τελεί υπό διαπραγμάτευση και συνεχώς μεταβάλλεται.
- Στη μη ύπαρξη παγιωμένης μεθοδολογίας των αναπτυξιακών προγραμμάτων

- Στην ετερογένεια των προγραμμάτων (περιφερειακά προγράμματα, τομεακά προγράμματα, προγράμματα διαφορετικών χωρών κλπ.)
- Στα προβλήματα της ποσοτικοποίησης των στόχων
- Στην απουσία επιβολής ή συμφωνίας σχετικά με συγκεκριμένους δείκτες ή μεθόδους
- Στην αδυναμία επιμερισμού της επίπτωσης στις διάφορες παρεμβάσεις
- Από τη δομή των δεικτών που χρησιμοποιούνται και από τις περιορισμένες δυνατότητες που έχουν ώστε να ανιχνεύσουν αρνητικές επιπτώσεις
- Τη διαθεσιμότητα στατιστικών δεδομένων που αφορούν τις καθυστερήσεις στην παροχή στοιχείων του προγράμματος ή τη μη διάθεση στοιχείων στο απαιτούμενο γεωγραφικό επίπεδο

(Παπαδασκαλόπουλος – Χριστοφάκης, 2009)

Η διαχρονική εξέλιξη των συστημάτων υλοποίησης, διαχείρισης, ελέγχου και αξιολόγησης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΕΠ) που έχουν υλοποιηθεί στις διάφορες προγραμματικές περιόδους αναδεικνύει πολύ σημαντικές διαφοροποιήσεις από τη μία περίοδο στην επόμενη.

Συγκρίνοντας τις προγραμματικές περιόδους, παρατηρείται ότι σε κάθε μια υπήρξε προσπάθεια βελτίωσης των προβλημάτων και των αδυναμιών που είχαν εμφανιστεί στις προηγούμενες. Κατά την διάρκεια εφαρμογής των προγραμμάτων και σύμφωνα με το εκάστοτε κοινοτικό κανονιστικό πλαίσιο κάθε περιόδου, υπήρξε καθιέρωση ολοένα και αυστηρότερων διαδικασιών παρακολούθησης και ελέγχου, που οδήγησε ίσως και σε κάποιες υπερβολές, ιδίως σε ότι αφορά την προγραμματική περίοδο 2000-2006, που είχαν σαν αποτέλεσμα αχρείαστο διαχειριστικό βάρος, ενώ σε άλλα σημεία συνέχισαν να υφίστανται ελλείμματα πληροφόρησης έναντι του επιθυμητού.

Συγκριτικά:

- Το Α΄ ΚΠΣ (1989-1993) είχε μια σχετικά απλή αρχιτεκτονική παρακολούθησης, χωρίς συγκεκριμένες απαιτήσεις επίτευξης στόχων για την εκταμίευση των κοινοτικών πόρων.
- Το Β΄ ΚΠΣ (1994-1999) παρουσίασε ένα σχήμα διαχείρισης όπου για πρώτη φορά ενσωματώθηκε η έννοια της επίτευξης ποσοτικών στόχων ως ιδιαίτερα σημαντικό στοιχείο του προγραμματικού σχεδιασμού και όπου ξεχώριζε η «εταιρική σχέση», με ουσιαστική συνυπευθυνότητα μεταξύ του Κράτους Μέλους και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την καθοδήγηση, την εξέλιξη και την παρακολούθηση των ΕΠ.
- Το Γ΄ ΚΠΣ (2000-2006) επέφερε ριζικές μεταβολές στην κατεύθυνση του διαχωρισμού των αρμοδιοτήτων και της εγκαθίδρυσης ενός διαχειριστικού και εποπτικού μηχανισμού υλοποίησης των ΕΠ. Η ουσιαστική συνυπευθυνότητα

μεταξύ Κράτους Μέλους και Ευρωπαϊκής Επιτροπής εγκαταλείφθηκε. Μέσα σε ένα συμφωνημένο προγραμματικό πλαίσιο το οποίο οριζόταν από το ΚΠΣ, το Κράτος Μέλος αναλάμβανε πλέον την ευθύνη για την εξειδίκευση του σχεδιασμού και την υλοποίηση των ΕΠ, ενώ ταυτόχρονα ενισχύονταν οι ελεγκτικές αρμοδιότητες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Κατά την περίοδο αυτή, δημιουργήθηκαν επίσης νέες αρχές διαχείρισης και ελέγχου των ΕΠ, διαμορφώθηκαν νέα κριτήρια, όροι και σχήματα χρηματοδότησης, οικοδομήθηκε ένα ενιαίο Ολοκληρωμένο Πληροφορικό Σύστημα για την παρακολούθηση και την διαχείριση των ΕΠ (ΟΠΣ «Εργόγραμμα»), το οποίο συγκέντρωνε όλη τη διαδρομή υλοποίησης των έργων με ιδιαίτερα λεπτομερειακή καταγραφή και το οποίο καθιέρωνε συγκεκριμένες υποχρεώσεις για όλους τους εμπλεκόμενους φορείς στην υλοποίηση και την διαχείριση των ΕΠ, ενώ έλαβε σαφή επιχειρησιακή υπόσταση και η έννοια του τελικού Δικαιούχου. Επιπλέον, τέθηκαν σαφείς χρονικοί περιορισμοί ως προς τους επιτρεπόμενους ρυθμούς υλοποίησης των παρεμβάσεων και απορρόφησης των πόρων μέσω του κανόνα αυτόματης αποδέσμευσης «n+2». Πρόκειται για την αυτόματη αποδέσμευση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή κάθε τμήματος των αναλήψεων υποχρεώσεων του προϋπολογισμού σε ένα Επιχειρησιακό Πρόγραμμα το οποίο δεν χρησιμοποιήθηκε για την καταβολή των πληρωμών προχρηματοδότησης ή των ενδιάμεσων πληρωμών, ή για το οποίο δεν υποβλήθηκε αίτηση πληρωμής έως τις 31 Δεκεμβρίου του δεύτερου έτους μετά το έτος της ανάληψης υποχρεώσεων του προϋπολογισμού του προγράμματος. Η μη ικανοποίηση των οποίων περιορισμών σήμαινε την οριστική απώλεια πόρων και την επιστροφή τους στον κοινοτικό προϋπολογισμό. (<https://www.espa.gr/el>)

- Το ΕΣΠΑ 2007-2013 λαμβάνοντας ως βάση εμπειρίας τις διατάξεις εφαρμογής των ΕΠ των προηγούμενων προγραμματικών περιόδων, διαμόρφωσε ένα νέο διαχειριστικό και ελεγκτικό πλαίσιο, το οποίο αποσκοπούσε στο να ενισχύσει τα πλεονεκτήματα και να καλύψει τα κενά που παρατηρήθηκαν στο παρελθόν. Προς τούτο, για πρώτη φορά, διαμορφώθηκε ένα ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης με συγκεκριμένες διαδικασίες και έντυπα, ενώ εγκρίθηκαν ενιαίες διατάξεις εφαρμογής για όλα τα ΕΠ του ΕΣΠΑ, που συμπεριλήφθηκαν σε όλα τα ΕΠ της προγραμματικής περιόδου 2007-2013. (<http://www.dianeosis.org>)
- Για την περίοδο 2014-2020 τα χρηματοδοτικά προγράμματα έχουν σχεδιαστεί με τρόπο που εστιάζεται περισσότερο στην επίτευξη αποτελεσμάτων. Τα προγράμματα πρέπει να έχουν πιο συγκεκριμένους και σαφείς στόχους, παρακολουθούνται στενά κατά τη διάρκεια της υλοποίησης ούτως ώστε να διασφαλίζεται η επίτευξη σαφώς καθορισμένων στόχων. Επίσης, ανά τακτά χρονικά διαστήματα, πρέπει να αναφέρουν τα αποτελέσματα και την αποδοτικότητά τους. Προκειμένου να διασφαλίζεται η ποιοτική εφαρμογή

προγραμμάτων, υπάρχει ένα πλαίσιο επιδόσεων συνδεδεμένο με την αποδέσμευση ενός αποθεματικού επίδοσης. Οι επενδύσεις επικεντρώνονται στα βασικά θέματα και ενθαρρύνεται πιο ενεργά η ευρύτερη χρήση των χρηματοπιστωτικών μέσων. (ec.europa.eu/regional_policy)

1. 1 Μεθοδολογικό Πλαίσιο

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (άρθρο 37 παρ. 1, περ. (γ) Καν. (ΕΚ) 1083/2006), τρία είναι τα βασικότερα είδη δεικτών που χρησιμοποιούνται κυρίως στην αξιολόγηση των περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων. Αυτά τα είδη δεικτών, είναι τα εξής:

- Διαρθρωτικοί και ποσοτικοποιημένοι δείκτες
- Δείκτες εισροών, εκροών και επιπτώσεων
- Κεντρικοί δείκτες ή δείκτες κορμού

Οι Διαρθρωτικοί δείκτες περιγράφουν το μακροοικονομικό και το κοινωνικό περιβάλλον, τις δυνάμεις, τις αδυναμίες, τις ευκαιρίες και τις απειλές για την χώρα ή την περιφέρεια και αποτελούν τη βάση για την αιτιολόγηση της ακολουθούμενης στρατηγικής. Οποσδήποτε ένα υποσύνολο αυτών των δεικτών αποτυπώνει τους στρατηγικούς στόχους που τίθενται στις Συνθήκες. Οι διαρθρωτικοί δείκτες δεν εξαρτώνται αποκλειστικά από τις παρεμβάσεις των προγραμμάτων, επηρεάζονται ωστόσο από αυτές. Οφείλουν επομένως να παρακολουθούνται σε ετήσια βάση, αλλά δεν στοχοθετούνται.

Οι προγραμματικοί/ποσοτικοποιημένοι, συσχετίζονται άμεσα με τις παρεμβάσεις του προγράμματος και παράλληλα αποτυπώνουν το εύρος των αλλαγών που αναμένεται να επιφέρει το πρόγραμμα και παρακολουθούνται σε ετήσια βάση και αποτυπώνουν κυρίως της επιδράσεις κάθε Επιχειρησιακού Προγράμματος.

Οι δείκτες πόρων ή εισροών αφορούν τον διατιθέμενο προϋπολογισμό για την υλοποίηση μιας παρέμβασης. Επικεντρώνονται στους χρηματικούς πόρους και παρακολουθούνται μεγέθη, όπως είναι οι προγραμματικές δεσμεύσεις κεφαλαίων, οι προϋπολογιζόμενες δαπάνες από τις εντάξεις, οι νομικές δεσμεύσεις, καθώς και οι απορροφήσεις κεφαλαίων.

Οι δείκτες εκροών έχουν άμεση σχέση με το παραγόμενο προϊόν ή την παραγόμενη υπηρεσία που προκύπτει από τη συγκεκριμένη δραστηριότητα των προγραμμάτων και αποτελούν το πιο άμεσο και εύκολα υπολογίσιμο κριτήριο επιτυχίας για την επίτευξη των στόχων.

Οι δείκτες αποτελεσμάτων αποτυπώνουν τις άμεσες συνέπειες του προγράμματος και μπορεί να έχουν είτε φυσική είτε οικονομική υπόσταση.

Οι δείκτες επιπτώσεων αντιπροσωπεύουν τις επιπτώσεις ενός προγράμματος πέραν της άμεσης αλληλεπίδρασης με τους δικαιούχους.

Οι δείκτες κορμού εξυπηρετούν την ανάγκη επικέντρωσης σε ένα μικρό σύνολο δεικτών και μπορούν να αθροιστούν και να συγκριθούν μεταξύ περιφερειών και χωρών. Οι δείκτες αυτοί προσπαθούν να συνοψίσουν τις βασικές εκροές και τα αποτελέσματα που μπορούν να καταστούν συγκρίσιμα μεταξύ περιφερειών.

Προκειμένου να σχηματιστεί η εικόνα της αποτίμησης των προγραμμάτων στην Κ. Μακεδονία», η ανάλυση που ακολουθεί στηρίχτηκε κύρια στη χρήση των δεικτών εισροών και οι δείκτες που υπολογίστηκαν, για το Γ'ΚΠΣ και το ΕΣΠΑ 2007-2013 είναι ο δείκτης προγραμματικής υλοποίησης και ο δείκτης πραγματικής υλοποίησης.

Δείκτης προγραμματικής υλοποίησης νοείται η χρηματοδότηση που υπολογίζεται ότι θα λάβει το έργο προς τον προϋπολογισμό του προγράμματος:

$$\text{Δείκτης προγραμματικής υλοποίησης} = \frac{\text{Προϋπολογισμός ένταξης}}{\text{Προϋπολογισμός προγράμματος}}$$

Δείκτης πραγματικής υλοποίησης νοείται η δέσμευση της χρηματοδότησης προς τον προϋπολογισμό του προγράμματος:

$$\text{Δείκτης πραγματικής υλοποίησης} = \frac{\text{Νομικές Δεσμεύσεις}}{\text{Προϋπολογισμός προγράμματος}}$$

(Παπαδασκαλόπουλος-Χριστοφάκης 2009)

Στην προσπάθεια αποτίμησης των Προγραμμάτων στην παρούσα εργασία, αρχικά έγινε συγκέντρωση των στοιχείων που αφορούσαν την χρηματοδότηση (εισροές/προϋπολογισμός) που έλαβε το κάθε Πρόγραμμα και συγκεκριμένα οι Άξονες και οι Δράσεις για το Περιβάλλον σε επίπεδο ΠΕΠ Κ. Μακεδονίας. Στη συνέχεια συγκεντρώθηκαν οι προϋπολογισμοί των Ενταγμένων έργων ώστε να αποτυπωθούν οι δείκτες προγραμματικής υλοποίησης και να υπάρξει σαφή εικόνα για την ενεργοποίηση των προγραμμάτων. Ακολούθως, συγκεντρώθηκαν τα στοιχεία που αφορούν τις συμβάσεις (Νομικές Δεσμεύσεις) που υπογράφηκαν, δηλαδή τα χρήματα που δεσμεύτηκαν από τον προϋπολογισμό και αποτυπώνουν την πραγματική υλοποίηση των προγραμμάτων, ουσιαστικά την έναρξη της υλοποίησης των έργων. Οι δείκτες εκροών που χρησιμοποιήθηκαν αποτυπώνουν τα αποτελέσματα των Δράσεων, την φυσική υλοποίηση των έργων και η απορρόφηση τις πληρωμές που έγιναν, δηλαδή τους πόρους που εκταμιεύτηκαν.

2. Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, είναι η μεγαλύτερη σε έκταση και δεύτερη σε πληθυσμό περιφέρεια της Ελλάδας. Διοικητικά αποτελεί δευτεροβάθμιο οργανισμό τοπικής αυτοδιοίκησης και γεωγραφικά καλύπτει το κεντρικό κομμάτι της Μακεδονίας. Η πολεοδομική εξέλιξη που υπήρξε ακολουθεί τις σημαντικές ιστορικές, οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές που συντελούνται στην περιοχή. Οι ουσιαστικές νομοθετικές ρυθμίσεις που ακολούθησαν, είχαν ως στόχο την εφαρμογή προγραμμάτων και μέτρων για την χωροταξική και πολεοδομική οργάνωση της Περιφέρειας, στο πλαίσιο της επιδιωκόμενης οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης. Στο πλαίσιο αυτό επιτακτική ανάγκη αποτελεί η αναβάθμιση και προστασία του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος της Περιφέρειας που ως στόχους έχει:

- Την οικολογική ανασυγκρότηση της Περιφέρειας, την προστασία της γεωργικής γης, των δασών, των υδροβιοτόπων και των άλλων στοιχείων του φυσικού περιβάλλοντος
- Την προστασία του τοπίου των ακτών και των ειδικών περιοχών φυσικού κάλλους
- Την προστασία της ιστορικής και πολιτιστικής κληρονομιάς
- Τον περιορισμό της ρύπανσης από κάθε πηγή και ιδίως την αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, της ρύπανσης του εδάφους και των νερών καθώς και της ηχορύπανσης
- Την αναβάθμιση ιδιαίτερα υποβαθμισμένων περιοχών

Η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας αποτελείται από τις Περιφερειακές Ενότητες Ημαθίας, Θεσσαλονίκης, Κιλκίς, Πέλλας, Πιερίας, Σερρών, Χαλκιδικής (Χάρτης 1) και συνορεύει με τις Περιφέρειες Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (με τις Περιφερειακές Ενότητες Δράμας και Καβάλας) και Δυτικής Μακεδονίας (με τις Περιφερειακές Ενότητες Φλώρινας και Κοζάνης). Στο βορρά συνορεύει με τη Βουλγαρία και με τα Σκόπια, ενώ νότια βρέχεται από το Αιγαίο πέλαγος, συνορεύει δυτικά με την Ήπειρο και ανατολικά με τη Θράκη, στο νότο με την Θεσσαλία.

Χάρτης 1: Περιφερειακές Ενότητες Κ. Μακεδονίας

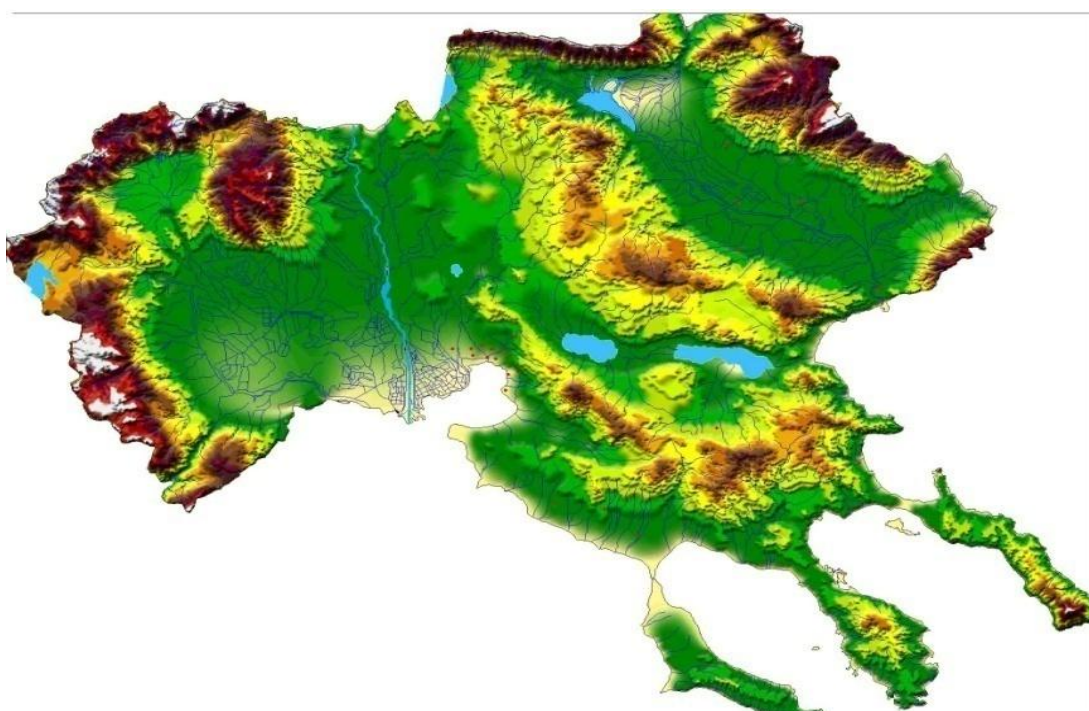
Η Κεντρική Μακεδονία αποτελεί μέρος της βορειότερης και μεγαλύτερης γεωγραφικής ενότητας της Ελλάδας, της Μακεδονίας. Η περιφέρεια διαιρείται σε επτά περιφερειακές ενότητες, οι οποίες ταυτίζονται γεωγραφικά με τους αντίστοιχους Νομούς και υπάγονται σε αυτήν 38 Δήμοι. Με εξαίρεση το Δήμο Καλαμαριάς, όλοι οι υπόλοιποι δημιουργήθηκαν (ή έλαβαν τη σημερινή μορφή τους) από τις συνενώσεις του Καλλικράτη.

Η περιφέρεια καταλαμβάνει έκταση 18.811 km² και ο πληθυσμός της ανέρχεται σε 1.880.058 κατοίκους, σύμφωνα με την πλέον πρόσφατη απογραφή της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδας (2011). Είναι η πρώτη σε έκταση με 14,5% του συνόλου της χώρας και η δεύτερη σε πληθυσμό Περιφέρεια της χώρας με 17,1% του συνόλου. Από αυτόν τον πληθυσμό το 1.000.000 ζει στην Πρωτεύουσα της περιοχής, από την εποχή της ίδρυσής της, την Θεσσαλονίκη. (<https://el.wikipedia.org>)

Η Κεντρική Μακεδονία αποτελεί τη βασική οδική και σιδηροδρομική πύλη της χώρας προς τα Βαλκάνια, ενώ συνδέεται με τις γειτονικές χώρες μέσω του Αυτοκινητόδρομου Πατρών - Αθηνών - Θεσσαλονίκης - Ευζώνων (ΠΑΘΕ), της Εγνατίας Οδού και των κάθετων οδικών αξόνων της, του σιδηροδρομικού δικτύου, του αεροδρομίου «Μακεδονία» και του λιμανιού της Θεσσαλονίκης. Ειδικά η ολοκλήρωση κατασκευής της Εγνατίας Οδού έχει συμβάλλει σε σημαντικό βαθμό

στην άρση της απομόνωσης των απομακρυσμένων περιοχών στον ευρύτερο βορειοελλαδικό χώρο. (www.pkm.gov.gr)

Η Κεντρική Μακεδονία, κατά βάση πεδινή και με πολλούς ποταμούς, είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένη, τόσο στον πρωτογενή όσο και στον δευτερογενή τομέα. Στην κεντρική Μακεδονία βρίσκεται η μεγαλύτερη πεδιάδα της Ελλάδας (Χάρτης 2). Η περιοχή είναι πλούσια σε φυσικούς πόρους (δάση, υδάτινους πόρους, ορυκτά, γεωθερμικές πηγές) και εδώ παράγεται το 16,7% του Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν (ΑΕΠ) της χώρας. Το 41% της γης έχει χαρακτηριστεί ως υπό καλλιέργεια, το 24% ως βοσκότοποι, το 26% ως δάση και το 9% ως διάφορες χρήσεις. Το 42% της συνολικής γης υπό καλλιέργεια αρδεύεται. Οι εύφορες πεδιάδες της Περιφέρειας διατρέχονται από τους ποταμούς Αλιάκμονα, Λουδία, Αξιό, Γαλλικό και Στρυμόνα.

Χάρτης 2: Γεωφυσικός χάρτης Κ. Μακεδονίας

Όπως προκύπτει από τα ανωτέρω στοιχεία το μεγαλύτερο τμήμα της Περιφέρειας καλύπτεται από γεωργικές και δασικές εκτάσεις. Ειδικότερα, οι γεωργικές εκτάσεις της Περιφέρειας χαρακτηρίζονται στην πλειοψηφία τους ως αρόσιμη γη (56%), ενώ ένα ποσοστό 26% των γεωργικών εκτάσεων είναι ετερογενείς περιοχές. Τα αμιγή δάση αποτελούν το 53% του συνόλου των δασικών εκτάσεων, ενώ το 43% είναι συνδυασμοί θαμνώδους και ποώδους βλάστησης. Η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας διαθέτει τις μεγαλύτερες σε συνολική έκταση υδάτινες επιφάνειες από τις 13 Περιφέρειες της χώρας (το 22% των συνολικών υδάτινων επιφανειών της χώρας) συνολικής έκτασης 388 km², εκ των οποίων το 69% είναι χερσαία ύδατα. Οι τεχνητές περιοχές αποτελούνται κυρίως από την αστική δόμηση (σε ποσοστό 86%),

ενώ οι βιομηχανικές και εμπορικές ζώνες καλύπτουν το 8% των τεχνητών επιφανειών της Περιφέρειας.

Το φυσικό περιβάλλον της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας χαρακτηρίζεται από σημαντικό αριθμό φυσικών οικοσυστημάτων και μεμονωμένων στοιχείων της φύσης τα οποία παρουσιάζουν ιδιαίτερο περιβαλλοντικό και οικολογικό ενδιαφέρον. Οι φυσικές περιοχές υψηλής οικολογικής αξίας διακρίνονται σε αυτές που έχουν ενταχθεί σε καθεστώς προστασίας καθώς και σε εκείνες που στο σύνολό τους, υποπεριοχές ή μεμονωμένα στοιχεία τους έχουν τα απαιτούμενα χαρακτηριστικά ώστε, σύμφωνα με τις προβλέψεις του Νόμου πλαισίου για το περιβάλλον (Ν. 1650/86), να μπορεί να προχωρήσει η διαδικασία θεσμοθέτησής τους. Συνολικά στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας υπάρχουν :

- Ένας (1) κηρυγμένος εθνικός δρυμός (Ολύμπου)
- Τρεις (3) υγρότοποι διεθνούς σημασίας σύμφωνα με τη σύμβαση Ραμσάρ (τεχνητή λίμνη Κερκίνη, λίμνες Κορώνεια και Βόλβη, Δέλτα Αξιού - Εκβολή Λουδία - Δέλτα Αλιάκμονα - λιμνοθάλασσα αλυκής Κίτρους)
- Δέκα (10) διατηρητέα μνημεία της φύσης
- Εννέα (9) τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, με ποικίλο καθεστώς θεσμοθέτησης
- Οκτώ (8) περιοχές-ζώνες ειδικής προστασίας για την ορνιθοπανίδα (SPA), βάσει της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ
- Σαράντα τέσσερις (44) προτεινόμενες περιοχές δικτύου NATURA 2000 και οδηγίας 79/409/ΕΟΚ
- Μεγάλος αριθμός δασικών οικοσυστημάτων που προστατεύονται από τη δασική νομοθεσία σε όλους τους ορεινούς όγκους της Κεντρικής Μακεδονίας
- Ενώ, δεν υπάρχουν κηρύξεις αισθητικών δασών

(Συμπλήρωμα Προγραμματισμού ΠΕΠ Κ. Μακεδονίας 2000 - 2006)

Μεγαλύτερη πόλη και πρωτεύουσα της περιφέρειας είναι η Θεσσαλονίκη, στην ευρύτερη περιοχή της οποίας είναι συγκεντρωμένο σχεδόν το ήμισυ του πληθυσμού της.

Το αστικό περιβάλλον της Θεσσαλονίκης χαρακτηρίζεται από σημαντικά χωροταξικά προβλήματα, τα οποία εντοπίζονται κατά κύριο λόγο σε περιοχές αστικής επέκτασης και στις υποβαθμισμένες αστικές περιοχές. Επίσης, υπάρχουν χρόνια προβλήματα που σχετίζονται με την κυκλοφορία, την ατμοσφαιρική ρύπανση, τις υψηλές πυκνότητες, την ανάμειξη ασυμβίβαστων χρήσεων και τη συνεχή εξάπλωση του πολεοδομικού ιστού χωρίς παράλληλα να εξασφαλίζεται ένα αισθητικά και λειτουργικά αναβαθμισμένο περιβάλλον. Ελλείψεις εντοπίζονται στην ανάδειξη μνημείων και αρχαιολογικών χώρων, στις αναπλάσεις, στην αξιοποίηση και την προβολή πολιτιστικών πόρων και υποδομών.

3. Η ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Αρχικά, η προστασία του περιβάλλοντος δε συνιστούσε αντικείμενο πολιτικής ή στόχο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων δεδομένου ότι από την ίδρυση της (1957) η αποστολή της Κοινότητας εστιάζονταν στην ανάπτυξη οικονομικών δραστηριοτήτων και στη δημιουργία και λειτουργία της Ενιαίας Αγοράς, αδιαφορώντας πλήρως για τις κοινωνικές παραμέτρους της ανάπτυξης. Οι πρώτες κοινοτικές δράσεις οι οποίες άρχισαν το 1982, υιοθετούσαν 200 νομοθετικές πράξεις, κυρίως για τον περιορισμό της ρύπανσης, σε θέματα διαχείρισης των αποβλήτων, ρύπανσης των υδάτων και του αέρα.

Το ζήτημα της προστασίας του περιβάλλοντος στο κοινοτικό σύστημα αντιμετωπίστηκε και στις τρεις αναθεωρήσεις των ιδρυτικών συνθηκών: 1987 (Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης), 1992 (Μάαστριχτ), 1997 (Αμστερνταμ) μέσα από τις οποίες επιτυγχάνεται σταδιακή ανάδειξη της περιβαλλοντικής προστασίας και της βιώσιμης ανάπτυξης σε κύρια συνιστώσα της Κοινοτικής Πολιτικής.

Το περιβάλλον πλέον αντιμετωπίζεται ως κοινοτική πολιτική και όχι ως επιμέρους δράση. Η χρήση του όρου «πολιτική» αντί του όρου «δράση» που χρησιμοποιήθηκε στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (ΕΕΠ) αποτελεί ένα είδος αναβάθμισης της μέριμνας που επιφυλάσσεται στα ζητήματα του περιβάλλοντος.

Κάθε πολιτική αποτελείται από ένα σύνολο αρχών, στόχων, κατευθύνσεων κι επιδιώξεων καθώς και μια σειρά μέσων, μέτρων, ενεργειών και προγραμμάτων υλοποίησης κι εφαρμογής. Η αποτελεσματικότητα αποτελεί κυρίαρχο στοιχείο αξιολόγησης μιας πολιτικής, πόσο μάλλον για την περιβαλλοντική πολιτική που τα αποτελέσματά της είναι ορατά άμεσα και παράλληλα επηρεάζουν έντονα την ποιότητα ζωής του ανθρώπου.

Η περιβαλλοντική πολιτική είναι δημόσια πολιτική, έχει σαφή και διακριτό ρόλο από τις άλλες δημόσιες πολιτικές, ενώ κύριος στόχος της είναι η καλή διαχείριση των περιβαλλοντικών πόρων και δεικτών. Έτσι, ένας ορισμός της είναι: «Περιβαλλοντική Πολιτική είναι ένα οποιοδήποτε σχέδιο δράσης που καταρτίζεται από επίσημο φορέα της δημόσιας εξουσίας κι εφαρμόζεται με την ευθύνη του, για τη διαχείριση των πόρων και μέσων, που έχει στη διάθεσή της η νόμιμη πολιτική εξουσία, για να πραγματοποιήσει επιλογές που υπαγορεύονται από την ανάγκη διατήρησης βιώσιμου περιβάλλοντος». (Αμμανατίδης, 2004)

Έτσι η υπογραφή της ΕΕΠ το 1986 η οποία αποτέλεσε την τυπική νομική βάση του αυξανόμενου όγκου της περιβαλλοντικής νομοθεσίας υπήρξε σταθμός στην χάραξη της περιβαλλοντικής πολιτικής. (<http://europa.eu/eu-law/decision-making/treaties/>)

Η ουσιαστική συνεισφορά της ΕΕΠ στον τομέα προστασίας του περιβάλλοντος είναι η προσθήκη των άρθρων 130Π, 130Ρ και 130Σ με τον τίτλο «Περιβάλλον» στην συνθήκη ΕΟΚ μέσω των οποίων το περιβάλλον αποκτά αυτοτελή νομική κατοχύρωση. Με βάση αυτά τα άρθρα αναγνωρίστηκε ρητά η αρμοδιότητα της Κοινότητας στον τομέα του περιβάλλοντος και ορίστηκαν οι επιδιωκόμενοι ειδικοί στόχοι.

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 130Π (παρ. 1) τέθηκαν οι ακόλουθοι στόχοι:

- Προστασία του περιβάλλοντος
- Προστασία της υγείας του ανθρώπου
- Συνετή και ορθολογική χρησιμοποίηση των φυσικών πόρων

Επιπρόσθετα, με το άρθρο 130Π της ΕΕΠ «η δράση» της κοινότητας στον τομέα του περιβάλλοντος στηρίζεται στις αρχές:

2. της προληπτικής δράσης
3. της επανόρθωσης των προσβολών κατά προτεραιότητα στην πηγή και
4. ο «ρυπαίνων πληρώνει»

Παρά τις προόδους που επέφερε η ΕΕΠ στην περιβαλλοντική πολιτική της ΕΕ, οι περιβαλλοντικές ρυθμίσεις που εισήγαγε παρέμειναν εγκλωβισμένες και εμποτισμένες από μία στενή αναπτυξιακή λογική οικονομικής μεγέθυνσης. Το επόμενο βήμα για την ενίσχυση της κοινοτικής προστασίας του περιβάλλοντος συντελέστηκε με την υπογραφή της συνθήκης του Μάαστριχτ (1992).

Επίσης πολύ σημαντική προσθήκη είναι η ενίσχυση του δεσμευτικού χαρακτήρα τριών αρχών:

- της ενσωμάτωσης σύμφωνα με την οποία οι ανάγκες της προστασίας του περιβάλλοντος δεν αποτελούν απλώς συνιστώσα των άλλων κοινοτικών πολιτικών αλλά πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τη διαμόρφωση των κοινοτικών πολιτικών (άρθρο 130 Ρ παρ.2)
- της επικουρικότητας (άρθρο 5 ΣΕΚ) η οποία αφορά την κατανομή αρμοδιοτήτων μεταξύ της ΕΕ και των κρατών μελών όσον αφορά περιβαλλοντικά ζητήματα. Σύμφωνα με την αρχή αυτή «η Κοινότητα δε διαθέτει τεκμήριο αρμοδιότητας για θέματα που άπτονται του περιβάλλοντος αλλά επεμβαίνει όταν το έννομο αυτό αγαθό διασφαλίζεται με μεγαλύτερη επιτυχία με τη δική της δράση και όχι από εκείνη των κρατών μελών» (Δελλής, 1998). Η αρχή αυτή συνιστά έκφραση της αποκέντρωσης και της δημοκρατικής αρχής (Κορκόβελος, 1997).
- της βιώσιμης ανάπτυξης (άρθρο 2 ΣΕΕ και 2 ΣΕΚ), σύμφωνα με την οποία οι οικονομικές δραστηριότητες πρέπει να εναρμονίζονται με τα περιβαλλοντικά δεδομένα ώστε να μην υπάρχει κατασπατάληση των φυσικών πόρων και κατά αυτόν τον τρόπο να μην εκτίθεται σε κίνδυνο η ικανοποίηση των αναγκών των

μελλοντικών γενεών και ταυτόχρονα να προάγουν την κοινωνική συνοχή. Η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης επηρεάζει πλέον πολλές πτυχές της πολιτικής της ΕΕ (πολιτική μεταφορών, ανάπτυξη αγροτικών περιοχών, ενεργειακή πολιτική) κ.α. (Σιούτη,1993)

Η Συνθήκη του Άμστερνταμ (1999) καθιέρωσε την υποχρέωση ενσωμάτωσης της περιβαλλοντικής προστασίας σε όλες τις τομεακές πολιτικές της ΕΕ, με σκοπό την προαγωγή της βιώσιμης ανάπτυξης. Η «καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος» έγινε ειδικός στόχος με τη Συνθήκη της Λισαβόνας (2009), όπως και η βιώσιμη ανάπτυξη στο πλαίσιο των σχέσεων με τις τρίτες χώρες.

http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/el/FTU_5.4.1.pdf

Αρμόδια για την επεξεργασία της περιβαλλοντικής πολιτικής, όπως επίσης και για την επίβλεψη εφαρμογής των σχετικών νομοθετικών πράξεων είναι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και, πιο συγκεκριμένα, η Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος. Έχοντας το αποκλειστικό δικαίωμα νομοθετικής πρωτοβουλίας, μόνον η Επιτροπή μπορεί να προτείνει τη θέσπιση μιας νέας περιβαλλοντικής νομοθετικής πράξης. Παρά τις προσπάθειες των κρατών μελών να ασκήσουν επιρροή τόσο ως προς το είδος της πράξης όσο και τη χρονική στιγμή που θα εκκινήσει η διαδικασία νομοπαραγωγής, η Επιτροπή έχει ως προς αυτό το ζήτημα μεγάλη αυτονομία. (Δούση, 2001)

Βασικοί στόχοι της περιβαλλοντικής πολιτικής της ΕΕ είναι η ενίσχυση του φυσικού κεφαλαίου, η προώθηση μιας οικονομίας που χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τους πόρους της και η διαφύλαξη της υγείας των πολιτών. Μια συντονισμένη περιβαλλοντική στρατηγική σε όλη την Ένωση διασφαλίζει συνέργειες και συνοχή μεταξύ των πολιτικών της ΕΕ και, δεδομένης της σημασίας της περιβαλλοντικής νομοθεσίας για πολλούς επιχειρηματικούς τομείς, εγγυάται ισότιμους όρους ανταγωνισμού για τις δραστηριότητές τους.

Η αντιμετώπιση του προβλήματος απαιτεί συλλογική δράση στην οποία θα συμμετέχουν η ΕΕ, οι εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές, οι επιχειρήσεις, οι Μη Κυβερνητικοί οργανισμοί (ΜΚΟ) και απλοί ιδιώτες προκειμένου η δράση αυτή να αποκτήσει παγκόσμιο χαρακτήρα, ενώ παράλληλα απαιτείται η συνεργασία με τους διεθνείς εταίρους μας. (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2013)

Οι περιβαλλοντικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει σήμερα η Ευρώπη έχουν αλλάξει σε σχέση με την πρώτη περίοδο της ευρωπαϊκής περιβαλλοντικής πολιτικής. Στις δεκαετίες του '70 και '80, δινόταν έμφαση σε παραδοσιακά περιβαλλοντικά θέματα, όπως η προστασία των ειδών και η μείωση της ρύπανσης με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας του αέρα που αναπνέουμε και του νερού που πίνουμε. Σήμερα, δίνεται έμφαση σε μια πιο συστηματική προσέγγιση που λαμβάνει υπόψη το πώς συνδέονται διάφορα θέματα μεταξύ τους. Αυτό σημαίνει μετάβαση από την

αποκατάσταση στην πρόληψη της υποβάθμισης του περιβάλλοντος. Με βάση αυτή την προσέγγιση, λαμβάνονται υπόψη οι περιβαλλοντικές συνέπειες της πολιτικής και οι χρηματοδοτικές αποφάσεις σε άλλους τομείς, όπως η γεωργία, η ενέργεια, οι μεταφορές, η αλιεία, η περιφερειακή ανάπτυξη, η έρευνα, η καινοτομία και η εξωτερική βοήθεια.

Οι περιβαλλοντικές και οικονομικές παράμετροι είναι συμπληρωματικές. Το «πρασίνισμα» της οικονομίας μειώνει το περιβαλλοντικό κόστος χάρη στην αποτελεσματικότερη χρήση των πόρων, ενώ οι νέες φιλικές προς το περιβάλλον τεχνολογίες και τεχνικές δημιουργούν απασχόληση, τονώνουν την οικονομία και ενισχύουν την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας. (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2013)

3.1 Η περιβαλλοντική πολιτική στην Ελλάδα

Η νομοθεσία που αποτελεί τη βάση του διοικητικού πλαισίου για τη προστασία του περιβάλλοντος στην Ελλάδα χρονολογείται περίπου στη δεκαετία του '70, δεκαετία που και σε διεθνές επίπεδο αναγνωρίζεται ότι η χωρίς όρια οικονομική ανάπτυξη δεν μπορεί να αποτελεί το μοναδικό στόχο της πολιτικής των κρατών. Το βασικό σύνθημα συνοψίζεται στην ανάγκη η ανάπτυξη και η συνακόλουθη οικονομική μεγέθυνση να παίρνουν υπόψη τον άνθρωπο και το περιβάλλον.

Στην Ελλάδα, το Σύνταγμα του 1975 περιέχει άρθρο σχετικά με τη προστασία του περιβάλλοντος.

Το άρθρο 24 υπήρξε μια διάταξη πρωτοποριακή για την εποχή της, όχι μόνο για τα ελληνικά, αλλά και για τα ευρωπαϊκά δεδομένα, καθώς το 1975 ελάχιστα ήταν τα συνταγματικά κείμενα με ρητή αναφορά στην προστασία του περιβάλλοντος.

Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 24 παρ. 1 του συντάγματος του 1975 η προστασία του περιβάλλοντος ήταν μόνο «υποχρέωση του κράτους» για τη λήψη «..... ιδιαίτερων προληπτικών ή κατασταλτικών μέτρων». (Παπαδημητρίου, 1997)

Με την αναθεώρηση του συντάγματος το 2001 η προστασία του περιβάλλοντος στο άρθρο 24, ορίζεται πλέον τόσο ως κρατική υποχρέωση όσο και ως δικαίωμα του καθενός, αποκτώντας έτσι τη μορφή συνταγματικού δικαιώματος.

Το άρθρο 24.1 του Συντάγματος έχει ως εξής: «Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους και δικαίωμα του καθενός. Για τη διαφύλαξή του το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας». (Σύνταγμα της Ελλάδας, 2008)

Το περιβάλλον κατοχυρώνεται όχι μόνο αντικειμενικά ως αγαθό αλλά και υποκειμενικά ως δικαίωμα.

Επίσης, η έννοια της «αειφόρου ανάπτυξης» έχει αναγνωριστεί επίσημα από το Συμβούλιο της Επικρατείας και έχει γίνει προστατευόμενη αρχή σύμφωνα με την Ελληνική νομοθεσία.

Τα σημαντικότερα στάδια εξέλιξης της Ελληνικής περιβαλλοντικής νομοθεσίας είναι τα ακόλουθα:

- Η καθιέρωση του περιβάλλοντος ως έννομου αγαθού μέσα από συνταγματικές ρυθμίσεις. (άρθρο 24, παρ.1, Σύνταγμα του 1975)
- Η ψήφιση του Ν. 360/76 «Περί χωροταξίας και περιβάλλοντος» που καθόρισε το «φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον», προβλέποντας παράλληλα στην προστασία του και στη δημιουργία του Εθνικού Συμβουλίου Χωροταξίας και Περιβάλλοντος (ΕΣΧΠ), με στόχο το συντονισμό των κρατικών φορέων που ήταν υπεύθυνοι για την άσκηση περιβαλλοντικής πολιτικής. Ο συγκεκριμένος νόμος λειτουργεί ως καταρχήν νομοθετική βάση της Ελληνικής περιβαλλοντικής πολιτικής και καθορίζει όρους όπως το περιβάλλον, η προστασία του περιβάλλοντος, η ρύπανση, τα απόβλητα κ.α.
- Η ίδρυση το 1980 του Υπουργείου Χωροταξίας Οικισμού και Περιβάλλοντος (ΥΧΟΠ) με βάση το Ν. 1032/80, το οποίο ήταν πλέον υπεύθυνο για την περιβαλλοντική, πολεοδομική και οικιστική πολιτική με μία σταδιακή συγκέντρωση των αρμοδιοτήτων σε αυτό. Αργότερα, το 1985 με βάση το Ν.1558/85 το ΥΧΟΠ ενώθηκε με το Υπουργείο Δημοσίων Έργων και προέκυψε το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων (ΥΠΕΧΩΔΕ) το οποίο «αποτελεί τον οργανωτικό και διοικητικό κορμό της προστασίας του περιβάλλοντος». (Γιαννακούρου, 1999)
- Το Προεδρικό Διάταγμα (ΠΔ) 1180 του 1981 «Περί ρυθμίσεως και λειτουργίας βιομηχανιών, βιοτεχνιών, πάσης φύσεως μηχανολογικών εγκαταστάσεων και αποθηκών και της εκ τούτων διασφαλίσεως του Περιβάλλοντος εν γένει», τίθενται ζητήματα ανωτάτων ορίων εκπομπών διαφόρων ουσιών, καθώς επίσης και η αναγκαιότητα υποβολής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων. Μιας μελέτης η οποία θα προέβλεπε όλες τις πιθανές επιπτώσεις που θα μπορούσε να έχει μια σχεδιαζόμενη δραστηριότητα πάνω στα διάφορα στοιχεία του περιβάλλοντος, αλλά και τους τρόπους αντιμετώπισης των πιθανών προβλημάτων. (Τσίρος, 1993)
- Η δημιουργία ολοκληρωμένου νομικού πλαισίου για το περιβάλλον με την ψήφιση του Ν.1650/86 «για την προστασία του περιβάλλοντος» με σκοπό «τη θέσπιση θεμελιωδών κανόνων «...για την προστασία του περιβάλλοντος έτσι ώστε ο άνθρωπος ως άτομο και μέλος του κοινωνικού συνόλου να ζει σε ένα υψηλής ποιότητας περιβάλλον μέσα στο οποίο να προστατεύεται η υγεία του και να ευνοείται η ανάπτυξη της προσωπικότητάς του». Η προστασία του περιβάλλοντος θεωρείται ρητά ως αναπόσπαστο μέρος της αναπτυξιακής διαδικασίας και πολιτικής. Στον νόμο αυτό για πρώτη φορά απαιτείται η

εκπόνηση μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων για κάποια έργα. Επιπλέον ο Ν.1650/86 προέβλεπε την ίδρυση ενός Ενιαίου Φορέα Περιβάλλοντος (ΕΦΟΠ) με 30 «επιτελικές, συντονιστικές και τεχνογνωστικές λειτουργίες στον τομέα του περιβάλλοντος», ο οποίος όμως τελικά δεν ενεργοποιήθηκε. (Γιαννακούρου, 1999)

- Έκδοση Κοινής Υπουργικής Απόφασης (ΚΥΑ) 69629/5387/1990 η οποία ασχολείται με την κατάταξη έργων και δραστηριοτήτων σε κατηγορίες, με τον καθορισμό του περιεχομένου των Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ), με τον καθορισμό του περιεχομένου των Ειδικών Περιβαλλοντικών Μελετών (ΕΠΜ) και με λοιπές συναφείς διατάξεις. Δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα της Κυβερνήσεως στις 25/10/1990. Αποτελεί το πιο σημαντικό και απαραίτητο βοήθημα για όποιον θέλει να καταρτίσει μια ΜΠΕ. Η ΚΥΑ 69629/5387 κατατάσσει τα έργα και τις δραστηριότητες σε δύο κατηγορίες: Α' Κατηγορία, ομάδα Ι περιλαμβάνει τα έργα εκείνα που από τη φύση και το μέγεθος τους είναι πιθανό να προκαλέσουν σοβαρούς κινδύνους για το περιβάλλον. Η ομάδα ΙΙ περιλαμβάνει τα έργα εκείνα που, χωρίς να προκαλούν σοβαρούς κινδύνους ή οχλήσεις, πρέπει να υποβάλλονται, για την προστασία του περιβάλλοντος, σε γενικές προδιαγραφές, όρους και περιορισμούς που προβλέπονται από κανονιστικές διατάξεις. Τέλος, η Β' κατηγορία περιλαμβάνει τα έργα εκείνα, τα οποία δεν περιλαμβάνονται στην πρώτη κατηγορία, εφόσον για τη λειτουργία τους απαιτείται, κατά την ισχύουσα νοθεσία, σχετική άδεια. (Αραβώσης, 2002)
- Η ψήφιση του Ν. 2742/99 για το χωροταξικό σχεδιασμό και την αειφόρο ανάπτυξη με σκοπό τη «θεσμοθέτηση νέων διαδικασιών και μέσων άσκησης χωροταξικού σχεδιασμού που προωθούν την αειφόρο και ισόρροπη ανάπτυξη και κατοχυρώνουν την παραγωγική και κοινωνική συνοχή, διασφαλίζουν την προστασία του περιβάλλοντος στο σύνολο του εθνικού χώρου... και ενισχύουν τη θέση της χώρας στο διεθνές και ευρωπαϊκό πλαίσιο».

Όσον αφορά τη διοικητική υποστήριξη της περιβαλλοντικής πολιτικής αυτή είναι ιεραρχημένη σε τρία επίπεδα (κεντρικό, περιφερειακό, τοπικό) με βάση το αποκεντρωμένο σύστημα.

Σε κεντρικό επίπεδο το ΥΠΕΚΑ αποτελεί τον κυρίως καθ' ύλη αρμόδιο φορέα για θέματα εκπόνησης και εφαρμογής της περιβαλλοντικής πολιτικής στην Ελλάδα. Το ΥΠΕΧΩΔΕ συνεργάζεται με τις Περιφέρειες, καθώς και τους ΟΤΑ α' και β' βαθμού (Δήμους και κοινότητες). Εκτός από το ΥΠΕΧΩΔΕ υπάρχει μεγάλος αριθμός άλλων υπουργείων και φορέων με συναρμοδιότητες σε θέματα περιβάλλοντος οι οποίοι παίζουν παράλληλα σημαντικό ρόλο στην εφαρμογή της περιβαλλοντικής πολιτικής στην Ελλάδα.

Σε επίπεδο Περιφέρειας (13 περιφέρειες) έχουν μεταβιβασθεί σημαντικές αρμοδιότητες στον τομέα της προστασίας του οικιστικού, του φυσικού περιβάλλοντος, τον πολεοδομικό και χωροταξικό σχεδιασμό (Ν. 2647/98,ΦΕΚ 237 Α). Οι περιφέρειες (εκτός της περιφέρειας Αττικής) έχουν αρμοδιότητες προέγκρισης χωροθέτησης και έγκρισης περιβαλλοντικών όρων, έργων και δραστηριοτήτων (ΚΥΑ 69269/5387/90) εκτός των έργων που έχουν εθνικό ή διαπεριφερειακό χαρακτήρα.

Επιπλέον σε τρεις Περιφέρειες, Κεντρικής Μακεδονίας, Θεσσαλίας και Κρήτης λειτουργούν τοπικοί σταθμοί του Εθνικού Δικτύου Πληροφορικής Περιβάλλοντος για τη συνεχή παρακολούθηση της περιβαλλοντικής ποιότητας. (Αθανασούλη - Ρογκάκου, 1998)

Η περιβαλλοντική πολιτική είναι μία σφαιρική πολιτική και υπάρχει αυξημένη ανάγκη συντονισμού μεταξύ ποικίλων κρατικών οργάνων και αρμοδιοτήτων της κεντρικής διοίκησης. Επιπρόσθετα, υπάρχει ανάγκη συντονισμού μεταξύ των τριών επιπέδων διοίκησης (κεντρικό, περιφερειακό, τοπικό) ανάλογα με τις αρμοδιότητες που έχουν. Σε διεθνές επίπεδο η Ελλάδα συμμετέχει ενεργά στη διεθνή περιβαλλοντική συνεργασία έχοντας κυρώσει τις περισσότερες διεθνείς περιβαλλοντικές συμφωνίες. Η Ελλάδα επίσης, δίνει μεγάλη σημασία σε ζητήματα διασυνοριακής ρύπανσης, διαχείρισης διασυνοριακών ποταμών και προστασίας θαλάσσιων υδάτων που συνδέονται άμεσα με τις βαλκανικές χώρες και το χώρο της Μεσογείου. Τέλος σε ότι αφορά την ΕΕ, η Ελλάδα έχει μεταφέρει τις περισσότερες οδηγίες της στην εσωτερική της νομοθεσία.

Η κύρια πηγή χρηματοδότησης για την εφαρμογή της περιβαλλοντικής πολιτικής και των περιβαλλοντικών νομοθετικών απαιτήσεων στην Ελλάδα, για όλες τις περιφέρειες, ήταν η χρηματοδότηση της ΕΕ μέσω του Ταμείου Συνοχής και των Διαρθρωτικών Ταμείων. Ο περιβαλλοντικός σχεδιασμός είναι πλήρως ενσωματωμένος στην περιφερειακό αναπτυξιακό σχεδιασμό με στόχο την προώθηση της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας και της σύγκλισης. (Strategic Evaluation of Environment and Risk Prevention – Country Report – Greece, 2006)

4. Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΕΝΟΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟΥ ΕΡΓΑΛΕΙΟΥ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

Η χρηματοδότηση των προγραμμάτων για περιφερειακή και αστική ανάπτυξη, την απασχόληση, την κοινωνική ένταξη, τη γεωργία, την αγροτική ανάπτυξη, την θαλάσσια και αλιευτική πολιτική, την έρευνα, την καινοτομία και την ανθρωπιστική βοήθεια καθώς και η διαχείριση του 76% και πλέον του προϋπολογισμού της ΕΕ, γίνεται σε συνεργασία με τις εθνικές και περιφερειακές αρχές μέσω ενός συστήματος «κοινής διαχείρισης», κατά κύριο λόγο μέσω 5 μεγάλων ταμείων, των διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων. Συλλογικά, τα ταμεία αυτά βοηθούν στην υλοποίηση της στρατηγικής της ΕΕ με την μορφή χρηματοδοτικών εργαλείων.

Τα ταμεία είναι τα εξής:

- Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) – περιφερειακή και αστική ανάπτυξη

είναι το βασικό χρηματοδοτικό μέσο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ενίσχυση της οικονομικής και της κοινωνικής συνοχής μειώνοντας τις περιφερειακές διαφορές. Η συμβολή αυτή πραγματοποιείται μέσω της στήριξης της ανάπτυξης και των διαρθρωτικών προσαρμογών των περιφερειακών οικονομιών, συμπεριλαμβανομένης και της ανασυγκρότησης βιομηχανικών περιοχών που παρακμάζουν.

Ιδρύθηκε το 1975 με κύρια αποστολή τη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων. Πρόκειται για το μεγαλύτερο από πλευράς πόρων, διαρθρωτικό όργανο της ΕΕ. Η παρέμβαση του ΕΤΠΑ επικεντρώνεται σε ορισμένες θεματικές προτεραιότητες που αντικατοπτρίζουν τη φύση των στόχων «Σύγκλιση», «Περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση» και «Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία».

Πρόκειται, ιδίως, για χρηματοδοτήσεις που αφορούν:

- τις επενδύσεις που συμβάλλουν στη δημιουργία βιώσιμων θέσεων απασχόλησης
- τις επενδύσεις σε υποδομές
- τα μέτρα στήριξης της περιφερειακής και τοπικής ανάπτυξης, που περιλαμβάνουν την παροχή βοήθειας και υπηρεσιών στις επιχειρήσεις, ιδίως στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ)
- την τεχνική βοήθεια

(<http://eur-lex.europa.eu>)

Το ΕΤΠΑ επικεντρώνει τις επενδύσεις του σε αρκετούς βασικούς τομείς προτεραιότητας. Αυτό είναι γνωστό ως «θεματική επικέντρωση»:

- έρευνα και καινοτομία,
 - ψηφιακό θεματολόγιο,
 - στήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ),
 - οικονομία με μειωμένη χρήση άνθρακα.
- Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) – κοινωνική ένταξη και χρηστή διακυβέρνηση

Το ευρωπαϊκό κοινωνικό ταμείο δημιουργήθηκε από την ιδρυτική συνθήκη της Ρώμης το 1957. Είναι το αρχαιότερο από τα Διαρθρωτικά ταμεία. Παρότι το ΕΚΤ πάντοτε είχε ως στόχο την ενίσχυση της απασχόλησης, έχει προσαρμοστεί ώστε να ανταποκρίνεται στις προκλήσεις των καιρών.

Κατά την τρέχουσα χρηματοδοτική περίοδο εκτός του ότι απευθύνει υποστήριξη σε όσους αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην εξεύρεση εργασίας, βοηθά επίσης τις επιχειρήσεις και τους εργαζόμενους να προσαρμόζονται στις αλλαγές.

Οι στόχοι της ατζέντας της Λισσαβόνας όπως η ανάδειξη της Ευρώπης ως την πλέον δυναμική και ανταγωνιστική οικονομία της γνώσης στον κόσμο, ικανή για αειφόρο οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας, αυξημένη κοινωνική συνοχή, και σεβασμό προς το περιβάλλον, διαμορφώνουν τις προτεραιότητες του ΕΚΤ.

Η διαχείριση του ΕΚΤ γίνεται μέσω επταετών προγραμματικών περιόδων. Η στρατηγική και ο προϋπολογισμός του ΕΚΤ είναι αντικείμενο διαπραγμάτευσης και αποφάσεων των κρατών μελών της ΕΕ, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η στρατηγική καθορίζει τους στόχους της χρηματοδότησης από το ΕΚΤ, τους οποίους μοιράζεται εν μέρει ή εξ ολοκλήρου με άλλα διαρθρωτικά ταμεία.

Το ύψος της χρηματοδότησης από το ΕΚΤ διαφέρει από περιφέρεια σε περιφέρεια, ανάλογα με το σχετικό πλούτο της κάθε μίας. Οι περιφέρειες της ΕΕ ουσιαστικά χωρίζονται σε τέσσερις κατηγορίες επιλέξιμων περιφερειών, ανάλογα με το περιφερειακό κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε σχέση με το μέσο όρο της ΕΕ (ΕΕ με 25 ή 15 κράτη μέλη), και σε δύο στόχους.

Ο στόχος σύγκλισης περιλαμβάνει:

- τις περιφέρειες σύγκλισης: με κατά κεφαλήν ΑΕΠ μικρότερο του 75% του μέσου όρου της ΕΕ των 25,

- τις περιφέρειες σταδιακής εξόδου: με κατά κεφαλήν ΑΕΠ άνω του 75% του μέσου όρου της ΕΕ των 25 αλλά μικρότερο του 75% του μέσου όρου της ΕΕ των 15.

Στις περιφέρειες σύγκλισης, η συγχρηματοδότηση του ΕΚΤ μπορεί να ανέλθει στο 85% του συνολικού κόστους. Στις περιφέρειες ανταγωνιστικότητας και απασχόλησης, η συγχρηματοδότηση ύψους 50% είναι η πιο συνήθης. Για τα πλουσιότερα κράτη μέλη και τις περιφέρειες, η χρηματοδότηση από το ΕΚΤ συμπληρώνει τις υφιστάμενες εθνικές πρωτοβουλίες για την απασχόληση. Για τα λιγότερο εύπορα κράτη μέλη, η χρηματοδότηση του ΕΚΤ μπορεί να είναι και η κύρια πηγή εσόδων για τις πρωτοβουλίες με θέμα την απασχόληση.

- Ταμείο Συνοχής (ΤΣ) – οικονομική σύγκλιση των λιγότερο αναπτυγμένων περιφερειών

Το Ταμείο ιδρύθηκε επίσημα με τον Κανονισμό (ΕΚ) 1164/94 του Συμβουλίου της 14ης Μαΐου 1994 όπως τροποποιήθηκε με τους κανονισμούς 1264/99 και 1265/99 και ορίστηκε ότι η δράση του είναι συμπληρωματική εκείνης των Διαρθρωτικών Ταμείων, της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων και των άλλων χρηματοδοτικών μέσων και στοχεύει στην υποβοήθηση των λιγότερο εύπορων Κρατών Μελών. Το Ταμείο Συνοχής παρέχει χρηματοδοτική συνδρομή σε έργα ή σε ανεξάρτητα, από τεχνική και χρηματοδοτική άποψη, στάδια έργων ή σε ομάδες έργων που συνδέονται με μία ορατή στρατηγική και σχηματίζουν ένα συνεκτικό σύνολο και τα οποία συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων που καθορίζονται στη συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση στον τομέα του περιβάλλοντος και στον τομέα των μεταφορών. Ιδιαίτερη μέριμνα λαμβάνεται προκειμένου να διασφαλίζεται κατάλληλη ισορροπία μεταξύ των έργων στον τομέα περιβάλλοντος και εκείνων που αφορούν στον τομέα μεταφορών. Το Ταμείο Συνοχής μπορεί επίσης να χορηγεί ενίσχυση για τη σύνταξη προπαρασκευαστικών μελετών που συνδέονται με τα έργα και τη λήψη μέτρων τεχνικής υποστήριξης συμπεριλαμβανομένων των ενεργειών πληροφόρησης και δημοσιότητας.

Κανένα από τα προτεινόμενα προς ένταξη έργα, δεν μπορεί να χρηματοδοτηθεί από το Ταμείο Συνοχής και ταυτόχρονα από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων – Τμήμα Προσανατολισμού (ΕΓΤΠΕ) ή το Χρηματοδοτικό Μέσο Προσανατολισμού της Αλιείας (ΧΜΠΑ).

(hellaskps.gr/Details2.asp?L1=12&L2=3)

- Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ)

Η μεταρρύθμιση της κοινής γεωργικής πολιτικής τον Ιούνιο 2003 και τον Απρίλιο 2004 εισήγαγε μείζονες αλλαγές, οι οποίες είχαν σημαντικές επιπτώσεις στην

οικονομία των αγροτικών περιοχών της Ένωσης όσον αφορά τους τύπους γεωργικής παραγωγής, τις μεθόδους διαχείρισης της γης, την απασχόληση και τις ευρύτερες κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες στις διάφορες αγροτικές περιοχές. Κατά συνέπεια, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων καταργήθηκε και δύο ευρωπαϊκά γεωργικά ταμεία ιδρύθηκαν το 2005 [Κανονισμός 1290/2005 καταργηθείς από τον κανονισμό 1306/2013]: το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων (ΕΓΓΕ), το οποίο χρηματοδοτεί τα μέτρα στήριξης της αγοράς και το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) για τη χρηματοδότηση των προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης.

Τα κράτη μέλη και οι περιφέρειες καταρτίζουν τα δικά τους προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης με βάση τις ανάγκες των εδαφών τους και τουλάχιστον τέσσερις από τις ακόλουθες έξι κοινές προτεραιότητες της ΕΕ.

Οι προτεραιότητες αγροτικής ανάπτυξης κατανέμονται σε «τομείς εστίασης». Για παράδειγμα, η προτεραιότητα για την αποτελεσματική χρήση των πόρων περιλαμβάνει τους τομείς εστίασης «μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου και αμμωνίας από τη γεωργία» και «προώθηση της διατήρησης και δέσμευσης του διοξειδίου του άνθρακα στη γεωργία και τη δασοκομία». Στο πλαίσιο των προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης, τα κράτη μέλη ή οι περιφέρειες θέτουν ποσοτικούς στόχους για κάθε τομέα εστίασης. Στη συνέχεια, προσδιορίζουν τα μέτρα που θα λάβουν για την επίτευξη των στόχων αυτών καθώς και το ύψος της χρηματοδότησης που θα χορηγήσουν για κάθε μέτρο. Τουλάχιστον το 30% της χρηματοδότησης κάθε προγράμματος αγροτικής ανάπτυξης πρέπει να διατίθεται για μέτρα που αφορούν το περιβάλλον και την κλιματική αλλαγή και τουλάχιστον 5% για το πρόγραμμα LEADER.

(http://ec.europa.eu/agriculture/rural-development-2014-2020/index_el.htm)

- Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ)

το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας αποτελεί το χρηματοδοτικό μέσο ενίσχυσης του τομέα της αλιείας και των Υδατοκαλλιεργειών, το οποίο στηρίζει τις δράσεις του τομέα των κρατών – μελών με κονδύλια ύψους 6.4 δις ευρώ για την προγραμματική περίοδο 2014-2020.

Το Ταμείο συγχρηματοδοτεί έργα από κοινού με εθνικούς πόρους:

- Κάθε χώρα λαμβάνει μερίδιο από τον συνολικό προϋπολογισμό του Ταμείου, ανάλογα με το μέγεθος του αλιευτικού της τομέα.
- Στη συνέχεια, καταρτίζει επιχειρησιακό πρόγραμμα, στο οποίο διευκρινίζει πώς σκοπεύει να δαπανήσει τους χορηγηθέντες πόρους.
- Μόλις η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εγκρίνει το πρόγραμμα αυτό, εναπόκειται στις εθνικές αρχές να αποφασίσουν ποια έργα θα χρηματοδοτηθούν.

- Οι εθνικές αρχές και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχουν από κοινού την ευθύνη της εκτέλεσης του προγράμματος.

Οι αρχές πάνω στις οποίες στηρίχθηκε η χρηματοδότηση των Διαρθρωτικών Ταμείων και οι οποίες παραμένουν αμετάβλητες και σήμερα παρά τις διαδοχικές αναθεωρήσεις του συστήματος είναι οι εξής τέσσερις:

1. Η αρχή της συγκέντρωσης των πόρων. Οι πόροι κατευθύνονται μαζικά σε επιλεγμένους στόχους προτεραιότητας έτσι ώστε να επιτευχθεί το μεγαλύτερο δυνατό αποτέλεσμα.
2. Η αρχή της Εταιρικής Σχέσης. Ο προγραμματισμός και η υλοποίηση των προγραμμάτων των διαρθρωτικών παρεμβάσεων στηρίζεται στη συνεργασία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των αρμοδίων εθνικών αρχών
3. Αρχή του Προγραμματισμού. Οι χρηματοδοτήσεις δεν αφορούν σε μεμονωμένα έργα αλλά εντάσσονται σε ένα πλαίσιο μακροχρόνιων επενδύσεων για μια συγκεκριμένη περιοχή.
4. Αρχή της Προσθετικότητας. Η χρηματοδότηση της ΕΕ δεν υποκαθιστά τις εθνικές χρηματοδοτήσεις αλλά προστίθεται σε αυτές. Συνεπώς, η εθνική συμμετοχή είτε δημόσια είτε ιδιωτική είτε και τα δύο αποτελεί προϋπόθεση για την ύπαρξη της χρηματοδότησης της ΕΕ. (Τσινισιζέλη, 2007)

Τον Δεκέμβριο του 2013, το Συμβούλιο εξέδωσε τον κανονισμό περί καθορισμού κοινών διατάξεων (αριθ. 1303/2013) με στόχο τη μεγιστοποίηση της αποτελεσματικότητας των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ) (τα οποία περιλαμβάνουν τα χρηματοδοτικά μέσα για την πολιτική συνοχής, την αγροτική ανάπτυξη και την αλιεία). Ο κανονισμός αυτός θεσπίζει κοινούς κανόνες για όλα τα ΕΔΕΤ. Συγκεκριμένα, περιλαμβάνει διατάξεις για τις προϋποθέσεις, την επανεξέταση των επιδόσεων, την παρακολούθηση, την υποβολή εκθέσεων, την αξιολόγηση και τους κανόνες επιλεξιμότητας.

Από το 2014 και μετά, τα κράτη μέλη οφείλουν να συνάπτουν μια συμφωνία εταιρικής σχέσης η οποία απαιτεί τον συντονισμό όλων των χρηματοδοτήσεων από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ) στο εσωτερικό κάθε χώρας. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη μέλη της συνεργάζονται επίσης με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕ) για τη δημιουργία χρηματοδοτικών εργαλείων στο πλαίσιο του ΕΓΤΑΑ. Η υλοποίηση και ο αντίκτυπος της πολιτικής αγροτικής ανάπτυξης παρακολουθούνται και αξιολογούνται.

Υπάρχουν ακόμα κάποια άλλα κονδύλια, τα οποία διαχειρίζεται απευθείας η ΕΕ και χορηγούνται υπό μορφή:

- επιχορηγήσεων για συγκεκριμένα έργα που εντάσσονται σε πολιτικές της ΕΕ, συνήθως μετά από δημόσια προκήρυξη, γνωστή ως "πρόσκληση υποβολής

προτάσεων". Ένα τμήμα αυτής της χρηματοδότησης προέρχεται από την ΕΕ και ένα άλλο από άλλες πηγές.

- συμβάσεων που συνάπτουν τα όργανα της ΕΕ για την αγορά υπηρεσιών, προϊόντων ή έργων που χρειάζονται για τη λειτουργία τους π.χ. εκπόνηση μελετών, παροχή κατάρτισης, διοργάνωση συνεδρίων, προμήθεια εξοπλισμού Τεχνολογίας Πληροφοριών. Οι συμβάσεις ανατίθενται μέσω προκήρυξης διαγωνισμών.

(http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/emff/index_el.htm)

Η χρηματοδότηση με χρήση χρηματοδοτικών εργαλείων που αποτελούν τα μέτρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για χρηματοδοτική ενίσχυση, για την υλοποίηση ενός ή περισσότερων στόχων πολιτικής της Ένωσης, πραγματοποιείται κατά τη διάρκεια των τριών τελευταίων προγραμματικών περιόδων με την υποστήριξη του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ). Κατά την περίοδο 1994-1999 και 2000-2006 η χρήση χρηματοδοτικών εργαλείων παρέμεινε περιορισμένη. Ενδεικτικά, έφτασε σε πανευρωπαϊκό επίπεδο τα 1,3 δις ευρώ την περίοδο 2000-2006. Την περίοδο 2007-2013 η χρήση των χρηματοδοτικών εργαλείων επεκτάθηκε σημαντικά, με τη συνολική χρηματοδότηση να αγγίζει τα 11,6 δις ευρώ. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων εισήγαγαν νέα σειρά χρηματοδοτικών εργαλείων με κύριο στόχο την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας (στήριξη μικρομεσαίων επιχειρήσεων), την αστική ανάπτυξη και τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης.

4.1 Μορφές διαχείρισης και εφαρμογής Χρηματοδοτικών Εργαλείων

Οι πηγές χρηματοδότησης των χρηματοδοτικών εργαλείων στην Ευρώπη είναι, είτε εθνικοί πόροι, είτε ευρωπαϊκοί πόροι διαχειριζόμενοι σε εθνικό επίπεδο (ΕΣΠΑ), είτε ευρωπαϊκοί πόροι διαχειριζόμενοι από ευρωπαϊκούς οργανισμούς (π.χ. European Investment Bank – EIB).

Στις δύο πρώτες περιπτώσεις, ο συνήθης τρόπος διαχείρισης των χρηματοδοτικών εργαλείων είναι μέσω εξειδικευμένων ταμείων (είτε με τη μορφή «Holding fund» είτε με τη μορφή ταμείων ομπρέλες – «Fund of Funds»). Τα ταμεία αυτά επιλέγουν τους κατάλληλους ενδιάμεσους φορείς για την υλοποίηση των χρηματοδοτικών εργαλείων. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι αρμόδιες διαχειριστικές αρχές επιλέγουν απευθείας τους ενδιάμεσους φορείς.

Στην προγραμματική περίοδο 2007-2013 στην Ευρωπαϊκή Ένωση σχεδιάστηκαν και υλοποιήθηκαν χρηματοδοτικά εργαλεία στους τομείς της επιχειρηματικότητας, της αστικής ανάπτυξης και της ενέργειας (ενεργειακή αποδοτικότητα και ανανεώσιμες πηγές). Ειδικότερα, η δρομολόγηση κοινοτικών κονδυλίων μέσω χρηματοδοτικών εργαλείων, κατά τη περίοδο 2007-2013, έφτασε το 5% των συνολικών πόρων του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ). Συνολικά, μέχρι το τέλος

του 2012, είχαν δημιουργηθεί 870 ταμεία διαχείρισης πόρων που υλοποίησαν χρηματοδοτικά εργαλεία και συγκεκριμένα 816 για την επιχειρηματικότητα, 38 για την αστική ανάπτυξη και 16 για την ενέργεια. Ειδικά στην επιχειρηματικότητα, τα εφαρμοζόμενα χρηματοδοτικά εργαλεία επέτρεψαν την έγκριση πάνω από 144.000 χρηματοδοτικών προϊόντων για μικρές επιχειρήσεις.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση επιθυμεί να προωθήσει περαιτέρω την χρήση των χρηματοδοτικών εργαλείων σε όλους τους τομείς και τους θεματικούς στόχους, παρέχοντας τεχνογνωσία και στήριξη στις διαχειριστικές αρχές. Για το σκοπό αυτό έχει σχεδιάσει έτοιμα προς χρήση χρηματοδοτικά εργαλεία (“off-theshelf” instruments), τα οποία διαθέτουν αρκετή ευελιξία έτσι ώστε να ανταποκρίνονται στις ανάγκες διαφορετικών Κρατών-Μελών και αποτελούν τον πιο άμεσο τρόπο διαχείρισης και εφαρμογής χρηματοδοτικών εργαλείων σε διάφορους τομείς επιχειρηματικής δραστηριότητας. Τα έτοιμα χρηματοδοτικά εργαλεία ή “off-theshelf” instruments, καλύπτουν τις εξής κατηγορίες: (www.pwc.com)

- Δάνεια επιμερισμού ρίσκου (Risk sharing loans)
- Εγγυήσεις χαρτοφυλακίων (First loss portfolio guarantees)
- Εργαλεία συν-επένδυσης (Co-investment facilities-equity)

Πέρα από τα έτοιμα αυτά εργαλεία οι Διαχειριστικές Αρχές, μπορούν επίσης σε συνεργασία με την Επιτροπή να σχεδιάσουν εργαλεία που να ταιριάζουν περισσότερο με τις εθνικές ανάγκες της κάθε χώρας.

4.2 Ευρωπαϊκά Χρηματοδοτικά Εργαλεία

Οι βασικές κατηγορίες χρηματοδοτικών εργαλείων, είναι οι εγγυήσεις (Guarantees), τα δάνεια επιμερισμού ρίσκου (Risk sharing loans - όλες οι μορφές δανείου συμπεριλαμβανομένων των μικρο-δάνειων) και τα εργαλεία συν-επένδυσης (Equity-financing - συμμετοχικά σχήματα επενδύσεων). Τα χρηματοδοτικά εργαλεία μπορούν να λάβουν πολλές μορφές και να χρησιμοποιηθούν συνδυαστικά επεκτείνοντας ακόμη περισσότερο το εύρος χρήσης τους. Στη συνέχεια παραθέτουμε τις κατηγορίες χρηματοδοτικών εργαλείων που έχουν αξιοποιηθεί στην Ευρώπη με τη μορφή κρατικής ή κοινοτικής ενίσχυσης (Πίνακας 1): (www.pwc.com)

- Τα μικρό-δάνεια αποτελούν εργαλεία κοινωνικού χαρακτήρα που συνδυάζουν για παράδειγμα μικρά ποσά δανείου (έως 25.000 ευρώ) με εκπαίδευση των ωφελούμενων/αυτοαπασχολούμενων επιχειρηματιών. Στόχευσή τους είναι κυρίως η κοινωνική συνοχή και αφορούν συνήθως άτομα που απειλούνται από τη φτώχεια και την ανεργία και επιθυμούν να δημιουργήσουν τη δική τους επιχείρηση. Τα μικρό-δάνεια παρέχονται συνήθως από εξειδικευμένους (μη-τραπεζικούς) οργανισμούς και η αξιολόγηση των δικαιούχων δεν βασίζεται σε

κριτήρια χορήγησης πιστώσεων που εφαρμόζουν τα τραπεζικά ιδρύματα, αλλά σε κοινωνικοπολιτικά κριτήρια.

- Τα δάνεια επιμερισμού ρίσκου αποτελούν χρηματοδοτικά εργαλεία που επιτρέπουν σε τελικούς δικαιούχους να αποκτήσουν πρόσβαση σε τραπεζικό δανεισμό με καλύτερους όρους (π.χ. χαμηλά επιτόκια). Συνήθως, η χρηματοδότηση καλύπτεται συνδυαστικά από κρατική/κοινοτική ενίσχυση και δάνειο από τον ενδιάμεσο φορέα (τράπεζα). Με τον τρόπο αυτό εξασφαλίζεται η χρηματοδότηση επιχειρηματικών δραστηριοτήτων που σε αντίθετη περίπτωση δεν θα πληρούσαν τα τραπεζικά κριτήρια. Η διευκόλυνση πρόσβασης σε δανειοδότηση με ευνοϊκούς όρους μειώνει το κόστος κεφαλαίου των επιχειρήσεων, ενισχύοντας την ικανότητά τους να επεκτείνουν τη δραστηριότητά τους και να αναπτύσσονται.
- Οι εγγυήσεις αποτελούν εργαλεία που επιτρέπουν την πρόσβαση δικαιούχων σε τραπεζικά προϊόντα με καλύτερους όρους κυρίως σε ότι αφορά τις απαιτούμενες εξασφαλίσεις. Οι εγγυήσεις αποτελούν εργαλεία υψηλής μόχλευσης και έχουν εφαρμογή σε όλους τους τομείς και σε όλα τα τραπεζικά προϊόντα. Μπορούν να υλοποιούνται είτε με την άμεση εγγύηση δανείων (ή άλλων προϊόντων) που παρέχει ο χρηματοδοτικός οργανισμός είτε ως εγγύηση μέρους ενός χαρτοφυλακίου (First loss portfolio guarantee).
- Τα κεφάλαια συν-επένδυσης ως χρηματοδοτικά εργαλεία, διευκολύνουν τη δημιουργία επενδυτικών ταμείων που με τη σειρά τους ενισχύουν την κεφαλαιακή βάση επιχειρήσεων στην οποία και συμμετέχουν ως εταίροι. Τα εργαλεία αυτά στοχεύουν κυρίως σε επιχειρήσεις σε τομείς της καινοτομίας και των νέων τεχνολογιών και διαφοροποιούνται ανάλογα με το επίπεδο ωριμότητας της επένδυσης (Seed capital, Venture capital).

Κατηγορία χρηματοδοτικών εργαλείων αποτελούν τα υβριδικά εργαλεία τύπου Mezzanine. Τα εργαλεία αυτά συνδυάζουν δάνεια με επενδυτικά κεφάλαια (Πίνακας 1). Τα εργαλεία αυτά είναι λιγότερο διαδεδομένα καθώς δεν υπάρχουν συνήθως οι κατάλληλοι οργανισμοί για την υλοποίησή τους λόγω της ειδικής εξειδίκευσης που απαιτείται και δεν συναντάται εύκολα σε εμπορικές τράπεζες ή επενδυτικά ταμεία.

Πίνακας 1: Κατηγορίες χρηματοδοτικών εργαλείων, οφέλη και τομείς εφαρμογής

Μικρό-δάνεια	Δάνεια έως 25.000 ευρώ, εκπαίδευση και mentoring	Δημιουργία επιχείρησης από άτομα κοινωνικά αποκλεισμένα, χωρίς την παροχή εξασφαλίσεων	Μη-τραπεζικοί οργανισμοί παροχής μικρό-δανείων, μικρές συνεταιριστικές ή εμπορικές τράπεζες	Νέα επιχειρηματικότητα Κοινωνική οικονομία
Δάνεια επιμερισμού ρίσκου	Επενδυτικά δάνεια, δάνεια κεφαλαίου κίνησης, βραχυπρόθεσμα δάνεια, μακροπρόθεσμα δάνεια	Χαμηλά επιτόκια	Εμπορικές τράπεζες	Επιχειρηματικότητα Επενδύσεις αστικής ανάπτυξης Ενέργεια Κοινωνική οικονομία
Εγγυήσεις	Όλες οι μορφές δανείων, προϊόντα χρονομίσθωσης, τραπεζικές εγγυητικές επιστολές	Χαμηλές εξασφαλίσεις	Εμπορικές τράπεζες, εταιρίες χρονομίσθωσης	Επιχειρηματικότητα Υποδομές αστικής ανάπτυξης Ενέργεια Κοινωνική οικονομία
Συν-επένδυση κεφαλαίων	Επενδυτικά κεφάλαια	Κεφαλαιακή ενίσχυση	Επενδυτικά ταμεία	Επιχειρηματικότητα (κυρίως σε τομείς καινοτομίας) Επενδύσεις αστικής ανάπτυξης
Mezzanine	Δάνεια, επενδυτικά κεφάλαια	Χαμηλά επιτόκια, κεφαλαιακή ενίσχυση	Επενδυτικά ταμεία, Εμπορικές τράπεζες	Επιχειρηματικότητα

Πηγή: www.pwc.com

4.3 Φιλοσοφία και Στόχοι των Χρηματοδοτικών Εργαλείων

Στο πλαίσιο της φιλοσοφίας που προωθεί η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τη μετάβαση δηλαδή από τις εφάπαξ επιδοτήσεις στην παροχή δανεισμού με ιδιαίτερα ευνοϊκούς όρους αλλά και την ανάγκη προσέλκυσης ιδιωτικών κεφαλαίων ως εχέγγυο βιωσιμότητας των αναλαμβανόμενων επενδύσεων, το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών (ΥΠΟΙΟ) σε συνεργασία με τον Όμιλο της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕπ) προωθεί τη δημιουργία μοντέρνων χρηματοδοτικών μηχανισμών, κύριο χαρακτηριστικό των οποίων αποτελεί ο πολλαπλασιαστικός χαρακτήρας των διατιθέμενων κεφαλαίων η αποπληρωμή των οποίων θα οδηγήσει

σε επανεπένδυση τους σε νέες δράσεις. Τα κύρια χαρακτηριστικά των νέων χρηματοδοτικών πρακτικών συνοψίζονται ως εξής:

- Ανακύκλωση (Revolving): χορήγηση δανείων με ευνοϊκούς όρους, το ποσό αποπληρωμής των οποίων επαναχρηματοδοτεί νέα έργα (δυνατότητα μελλοντικής επαναξιοποίησης πόρων).
- Μόχλευση (Leverage): δυνατότητα συνδυασμού δανείων με ιδιωτικούς πόρους (προσέλκυση ιδιωτικών κεφαλαίων).
- Πηγές Κεφαλαίων (Sources of funding): διάθεση πόρων από τα Επιχειρησιακά Προγράμματα (σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο) και συνδυασμός τους με πρόσθετη χρηματοδότηση από την ΕΤΕπ.
- Διαχείριση Κεφαλαίων (Fund of funds): κεντρική μονάδα διαχείρισης περισσότερων του ενός Ταμείων. (<https://www.espa.gr>)

Οι βασικοί στόχοι των χρηματοδοτικών εργαλείων είναι οι ακόλουθοι:

- Ενίσχυση της ρευστότητας των επενδυτών, μέσω της αύξησης του βαθμού πρόσβασής των σε πηγές χρηματοδότησης
- Ενδυνάμωση της επιχειρηματικότητας, κινητοποιώντας πρόσθετες δημόσιες ή ιδιωτικές συνεπενδύσεις για την αντιμετώπιση εντοπισμένων αδυναμιών της αγοράς, σε ευθυγράμμιση με τις προτεραιότητες της στρατηγικής “Ευρώπη 2020” και της πολιτικής για την αγροτική ανάπτυξη.
- Χρηματοδότηση μακροπρόθεσμων, βιώσιμων, στρατηγικών επενδύσεων, σε μια εποχή δημοσιονομικών περιορισμών.
- Ανάπτυξη και εδραίωση χρηματοπιστωτικών αγορών (<http://www.agrotikianaptixi.gr/>)

4.4 Η ανάγκη θέσπισης των χρηματοδοτικών εργαλείων

Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι σήμερα μία δύναμη που ξεπερνά το μισό δισεκατομμύριο κατοίκους που ανήκουν στα είκοσι επτά κράτη μέλη της και παράλληλα μία από τις πλουσιότερες περιοχές του κόσμου (<http://europa.eu/publications>). Παρουσιάζει μεγάλη ποικιλομορφία που οφείλεται στην ιστορία και γεωγραφία της και εκδηλώνεται στις περιφέρειές της. Σε ολόκληρη την επικράτεια της ΕΕ υπάρχουν μεγάλες διαφορές όσον αφορά το επίπεδο ευημερίας τόσο μεταξύ των χωρών μελών όσο και στο εσωτερικό τους, μεταξύ των περιφερειών τους. Κατά συνέπεια, μία από τις προκλήσεις που είχε και έχει να αντιμετωπίσει η ένωση είναι να μειώσει τις προφανείς διαφορές των περιφερειών στο επίπεδο ανάπτυξης.

Η ΕΕ έπρεπε να θεσπίσει και να εφαρμόσει μια περιφερειακή πολιτική που θα είχε ως στόχο τη μείωση σε όλα τα επίπεδα των ανισοτήτων μεταξύ των κρατών - μελών και των επιμέρους περιφερειών τους.

Με τον όρο «Περιφερειακή Πολιτική», εννοούμε εκείνο το πεδίο της πολιτικής, το οποίο περιλαμβάνει τις παρεμβάσεις που γίνονται στις περιφέρειες με στόχο τη μείωση των ανισοτήτων και την ανάπτυξη των λιγότερο αναπτυγμένων περιφερειών (Ανδρικοπούλου, 1995). Αφορά την λήψη μέτρων για τη βελτίωση της γεωγραφικής κατανομής των οικονομικών δραστηριοτήτων, η οποία θα οδηγήσει στην προσέγγιση (ή και ακόμα την εξομοίωση) του επιπέδου ζωής των κατοίκων διαφορετικών περιοχών σε μια χώρα ή σε μια ομάδα χωρών.

Ρόλος της περιφερειακής πολιτικής είναι να ικανοποιήσει δύο αλληλοσυσχετιζόμενους και πολλές φορές αλληλοσυγκρουόμενους στόχους: την οικονομική ανάπτυξη και τη βελτίωση του κοινωνικού πλούτου (Βλιάμος, 2008). Η περιφερειακή πολιτική σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο σε όλα τα κράτη – μέλη θέτει στόχους και χρησιμοποιεί μέσα που προσαρμόζονται στις ανάγκες κάθε χώρας.

Η προώθηση της ευρωπαϊκής περιφερειακής πολιτικής, οδήγησε σε μία προσπάθεια ενίσχυσης του ρόλου των περιφερειών και των αρμοδιοτήτων τους. Η προσπάθεια αυτή, που εκφράστηκε κυρίως μέσα από την «αρχή της επικουρικότητας», ενίσχυσε τη δυνατότητα λήψης αποφάσεων για διάφορα ζητήματα σε περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο ενώ ο ρόλος της ΕΕ παρέμενε συμπληρωματικός. Η προσπάθεια ήταν και είναι σημαντική καθώς οι εθνικές και οι περιφερειακές πολιτικές πρέπει να είναι εναρμονισμένες διότι αλληλοεπηρεάζονται. Η αρχή της επικουρικότητας υπονοείται στα άρθρα 3 και 4 της Συνθήκης της ΕΟΚ και θεσμοθετήθηκε για πρώτη φορά στην Ενιαία Πράξη (άρθρο 130Π) στις διατάξεις για το περιβάλλον όπου αναφέρεται ότι «η Κοινότητα δρα στον τομέα του περιβάλλοντος εφόσον οι στόχοι μπορούν να πραγματοποιηθούν καλύτερα σε κοινοτικό επίπεδο παρά σε επίπεδο των επιμέρους Κρατών-μελών». (<http://europa.eu/eu-law/decision>)

4.5 Ιστορική αναδρομή

Η ΕΠΠ επιδιώκει, μέσω των διαρθρωτικών ταμείων, να επιτρέψει στις πτωχότερες περιοχές της Κοινότητας να αντιμετωπίσουν την αύξηση του εμπορίου και τον έντονο ανταγωνισμό που επιβάλλουν η ενιαία αγορά και η οικονομική και νομισματική ένωση.

Το 1972, στη διάσκεψη κορυφής του Παρισιού αναγνωρίζεται ότι η κοινοτική περιφερειακή πολιτική είναι ένα βασικό στοιχείο για την ενδυνάμωση της Κοινότητας και καθορίζονται δύο άξονες δράσεων: αφενός, σχετικά με το συντονισμό των περιφερειακών πολιτικών των κρατών-μελών και, αφετέρου, για να τεθεί σε λειτουργία ένα ταμείο περιφερειακής ανάπτυξης. Το 1974 παρουσιάζεται η έκθεση Thompson, η οποία περιλαμβάνει προτάσεις για τα προβλήματα των περιφερειών και στην οποία στηρίχθηκε η ίδρυση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ).

Το 1975 τελικά το Συμβούλιο θεσπίζει τον πρώτο Κανονισμό περιφερειακής πολιτικής (Κανονισμός 724/75), ο οποίος ιδρύει το ΕΤΠΑ και την Επιτροπή Περιφερειακής Πολιτικής (ΕΠΠ). (Ανδρικοπούλου, 1995)

Το 1979 υπήρξε η πρώτη τροποποίηση λειτουργίας του ΕΤΠΑ (Κανονισμός 214/79), το 1984 έλαβε χώρα η συνολική αναμόρφωση της λειτουργίας του (Κανονισμός 1781/84) και το 1985 δημιουργήθηκαν τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (Κανονισμός 2088/85).

Το 1987, με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (ΕΕΠ), η περιφερειακή πολιτική εντάχθηκε ουσιαστικά στα κείμενα των Ιδρυτικών Συνθηκών και απέκτησε θεσμική υπόσταση, ως «κοινοτική» πολιτική. Μάλιστα, με τον τίτλο «οικονομική και κοινωνική συνοχή», απέκτησε κεντρική θέση ανάμεσα στις πολιτικές της Κοινότητας. Πιο συγκεκριμένα, στο άρθρο 130Α της ΕΕΠ, ορίζεται ότι η Κοινότητα αναπτύσσει δράση με στόχο την αρμονική της ανάπτυξη και τη μείωση των περιφερειακών διαφορών μεταξύ των πλέον μειονεκτικών περιοχών ή νήσων, συμπεριλαμβανομένων και των αγροτικών περιοχών. Στο άρθρο 130Β περιλαμβάνονται τα τρία βασικά μέσα για την υλοποίηση του στόχου της συνοχής: οι κοινές πολιτικές, η εσωτερική αγορά και οι χρηματοδοτήσεις των τριών διαρθρωτικών Ταμείων, τα οποία είναι το προαναφερθέν ΕΤΠΑ, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), το Τμήμα Προσανατολισμού του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου (ΕΓΤΠΕ-Π) και η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕ). Στο άρθρο 130Γ ορίζεται ότι το ΕΤΠΑ παρεμβαίνει σε περιοχές με αναπτυξιακή καθυστέρηση ή βιομηχανική παρακμή, ώστε να μειώσει τις ανισότητες και στο άρθρο 130Δ προβλέπεται η μεταρρύθμιση των διαρθρωτικών ταμείων και η έκδοση ενός Κανονισμού-πλαίσιου που αφορά τα καθήκοντα και το συντονισμό των παρεμβάσεων των Ταμείων. Τέλος στο άρθρο 130Ε ορίζεται η διαδικασία λήψης αποφάσεων για τη λειτουργία των Ταμείων.

Το 1992, στη Συνθήκη του Maastricht για την Ευρωπαϊκή Ένωση, η θέση της περιφερειακής πολιτικής ενισχύεται και διευρύνεται. Αναδιατυπώνονται τα άρθρα που έχουν σχέση με τη συνοχή και δημιουργούνται νέα κοινοτικά όργανα (Επιτροπή των Περιφερειών, Ταμείο Συνοχής), ενώ πολλές από τις νέες πολιτικές έχουν χωρική διάσταση ή περιφερειακές επιπτώσεις (π.χ. τα διευρωπαϊκά δίκτυα).

Η Επιτροπή των Περιφερειών (ΕτΠ) είναι ένα συμβουλευτικό όργανο της ΕΕ αποτελούμενο από τοπικούς και περιφερειακούς εκλεγμένους εκπροσώπους και από τα 28 κράτη μέλη. Μέσω της ΕτΠ, οι εκπρόσωποι αυτοί μπορούν να διατυπώνουν τη γνώμη τους σχετικά με τη νομοθεσία της ΕΕ που έχει άμεσο αντίκτυπο στις περιφέρειες και τις πόλεις. Τα μέλη της ΕτΠ είναι εκλεγμένοι εκπρόσωποι τοπικών ή περιφερειακών αρχών. Κάθε χώρα ορίζει μέλη της επιλογής της, τα οποία διορίζονται για ανανεώσιμη θητεία πέντε ετών από το Συμβούλιο της ΕΕ. Ο αριθμός των μελών ανά χώρα εξαρτάται από το μέγεθος του πληθυσμού της χώρας. (http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/cor/index_el.htm)

Στους αρχικούς στόχους της αρμονικής ανάπτυξης, της ανόδου του βιοτικού επιπέδου και των στενών σχέσεων μεταξύ κρατών-μελών, προστέθηκαν η φιλική προς το περιβάλλον ανάπτυξη, η σύγκλιση των οικονομικών επιδόσεων, το υψηλό επίπεδο απασχόλησης και κοινωνικής προστασίας, η ποιότητα ζωής, η οικονομική και κοινωνική συνοχή και η αλληλεγγύη των κρατών μελών.

Στα θέματα οικονομικής και κοινωνικής συνοχής και ειδικά όσον αφορά τις αλλαγές στη λειτουργία των Διαρθρωτικών Ταμείων, οι αποφάσεις λαμβάνονται από το Συμβούλιο με την αρχή της ομοφωνίας και τη σύμφωνη γνώμη του Κοινοβουλίου. Η Επιτροπή των Περιφερειών και η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, έχουν συμβουλευτικό χαρακτήρα.

Η σύσταση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής έγινε για να καλύψει το κενό που υπήρχε σχετικά με τη διαφάνεια στη λήψη αποφάσεων στον τομέα της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής, δηλαδή στη διαχείριση των διαρθρωτικών Ταμείων προς όφελος των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών και περιφερειών της Κοινότητας. (Μαραβέγιας 1993, αναφέρεται στο Ανδρικοπούλου, 1995).

Οι κοινοτικές περιφερειακές πολιτικές έχουν ως κύριο μέσο παρέμβασης τους τα Διαρθρωτικά Ταμεία, καθένα από τα οποία εξυπηρετεί συγκεκριμένους στόχους. Οι κοινοτικές πολιτικές εφαρμόζονται σε διάφορους τομείς, επηρεάζοντας άμεσα την περιφερειακή πολιτική. Οι τομείς αυτοί είτε είναι καινούριοι είτε απλά ενισχύεται η δράση τους.

Σε ότι αφορά τον τομέα του περιβάλλοντος, οι πολιτικές που ακολουθούνται στοχεύουν στα εξής:

- στην προστασία του περιβάλλοντος και της υγείας
- στην ορθολογική χρήση των φυσικών πόρων
- στην προώθηση μέτρων για την αντιμετώπιση περιβαλλοντικών προβλημάτων.

Η άντληση πόρων βοηθάει στην εκπλήρωση του στόχου για καθαρότερο περιβάλλον και καλύτερη ποιότητα ζωής, παρόλο που το κόστος επιβαρύνει κυρίως τις επιχειρήσεις των λιγότερο αναπτυγμένων περιοχών. Το παράδοξο στην συγκεκριμένη περίπτωση είναι ότι οι δράσεις για το περιβάλλον αποφασίζονται από το Συμβούλιο σε συνεργασία με την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή χωρίς τη συμμετοχή της Επιτροπής των Περιφερειών, παρόλο που το ζήτημα απαιτεί δράση σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

5. ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 1981-1985

Οι περιφερειακές ανισότητες στην ευρωπαϊκή ένωση της δεκαετίας του '80 ήταν μία αναμφισβήτητη πραγματικότητα. Η μέτρηση των ανισοτήτων αυτών είχε γίνει βάσει πολλών δεικτών. Ο πιο συνηθισμένος δείκτης ήταν το ακαθάριστο εθνικό προϊόν (ΑΕΠ) αλλά και μη οικονομικοί δείκτες που εκφράζουν ποιοτικές πλευρές της ανάπτυξης.

Από την περίοδο του 1980, με την ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ, γίνεται προσπάθεια προσαρμογής της ελληνικής περιφερειακής πολιτικής στην κοινοτική περιφερειακή πολιτική. Στο πλαίσιο αυτό, επιδιώκεται η εφαρμογή μιας σειράς προγραμμάτων φθάνοντας έως και σήμερα στο ΕΣΠΑ, τα οποία σηματοδοτούν την οριστική ένταξη της ελληνικής περιφερειακής πολιτικής στην κοινοτική περιφερειακή πολιτική. Παρακάτω αναλύονται οι πολιτικές προγραμματισμού διαχρονικά:

Το Πρόγραμμα Περιφερειακής Ανάπτυξης 1981-1985 αποτελούσε το πρώτο αυτοτελές Πρόγραμμα της χώρας για περιφερειακή ανάπτυξη. Στόχος του προγράμματος ήταν η ενίσχυση της απασχόλησης συμβάλλοντας στη συγκράτηση του πληθυσμού στις περιφέρειες. Παράλληλα, επεδίωκε την αυτόνομη ανάπτυξη και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής στις περιφέρειες. Για την επίτευξη των στόχων αυτών, οι κατευθύνσεις των δράσεων που προωθούνταν ήταν:

- η ανάπτυξη οικονομικών δραστηριοτήτων υψηλής παραγωγικότητας
- η ενθάρρυνση τοπικών πρωτοβουλιών
- η προστασία του περιβάλλοντος και η ορθολογική χωροθέτηση των δραστηριοτήτων
- οι υποδομές για οικονομικές δραστηριότητες
- η αποκέντρωση αρμοδιοτήτων
- η προώθηση κινήτρων

(Παπαδασκαλόπουλος-Χριστοφάκης, 2002)

Η Ελληνική οικονομία την συγκεκριμένη χρονική περίοδο, βρισκόταν σε ένα ενδιάμεσο στάδιο ανάπτυξης και η περαιτέρω ανάπτυξη είχε περισσότερη σημασία από ότι σε άλλες πιο αναπτυγμένες χώρες. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Κοινοτήτων, 1983)

Το πρόγραμμα έδινε μεγάλη βάση στις κλαδικές προτεραιότητες και εντόπιζε τις βασικές δυνατότητες ανάπτυξης στους κλάδους της γεωργίας, του τουρισμού και της βιομηχανίας.

Η πολιτική για την βιομηχανική ανάπτυξη συνάγεται με αρκετή σαφήνεια από το νόμο για τα κίνητρα βιομηχανικής και περιφερειακής ανάπτυξης (1116/1981). Τα κίνητρα που δίνονταν για 'Επενδύσεις για την προστασία του περιβάλλοντος, την εξοικονόμηση ενέργειας, την εφαρμοσμένη βιομηχανική και μεταλλευτική έρευνα με μέγιστο ποσό επιχορήγησης 50 εκατ. δρχ. για όλες της περιοχές ήταν το 40%. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Κοινοτήτων, 1983)

Στον τουρισμό βασικές επιδιώξεις ήταν η παραπέρα λελογισμένη ανάπτυξη του τομέα και η πιο σύμμετρη κατανομή του τουριστικού δυναμικού στο χώρο με βάση τον κατάλληλο χωροταξικό σχεδιασμό έτσι ώστε να ελαχιστοποιηθούν οι τυχόν δυσμενείς επενδύσεις της τουριστικής ανάπτυξης στο περιβάλλον.

Στον τομέα της γεωργίας έμφαση δινόταν στην αύξηση της παραγωγικότητας με τη βελτίωση των μεθόδων παραγωγής. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Κοινοτήτων, 1983)

Μια από τις βασικές κατευθύνσεις της πολιτικής του προγράμματος για την περιφερειακή ανάπτυξη, ήταν πως έπρεπε να ληφθεί ειδική φροντίδα, ώστε οι μεγάλες μονάδες και ιδιαίτερα αυτές που προκαλούν μεγάλη όχληση στο περιβάλλον, να παίρνουν τα αναγκαία μέτρα και να εφοδιάζονται με τον αναγκαίο εξοπλισμό και τα κατάλληλα μέσα για την προστασία του περιβάλλοντος. Περιοχές και αστικά κέντρα που στερούνται τα αναγκαία μέσα για την κατάλληλη λειτουργία τέτοιων μονάδων θα αναπτύσσονταν με βάση, κατά προτίμηση μικρές και μεσαίες μονάδες που να δημιουργούν μικρότερη όχληση στο περιβάλλον.

Συγκεκριμένα το κείμενο του Προγράμματος Περιφερειακής Ανάπτυξης 1981-85 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής των Κοινοτήτων αναφέρει:

«Ο πληθυσμός σ' όλη τη χώρα γινόταν όλο και περισσότερο ευαίσθητος γύρω από τα προβλήματα της οχλήσεως του περιβάλλοντος. Μια χλιαρή πολιτική σ' ότι αφορά τα κατάλοιπα και τις επιδράσεις της βιομηχανοποίησης στο περιβάλλον δημιουργεί τον κίνδυνο στις περιφέρειες, να ενισχυθεί ή αρνητική στάση έναντι της εγκατάστασης βιομηχανικών μονάδων, η οποία ήδη συναντάται σε ορισμένες περιπτώσεις και προκαλεί τη δημιουργία κλίματος αντίθετου προς τη βιομηχανική ανάπτυξη. Βεβαισμένες αποφάσεις για εγκατάσταση μονάδων σε περιοχές που δεν διαθέτουν τα ελάχιστα αναγκαία μέσα μπορεί μακροχρόνια να αποβούν αντιαναπτυξιακές.» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Κοινοτήτων, 1983).

Οι ελληνικές περιφέρειες, καθώς διαφέρουν από πολλές απόψεις, έγινε ξεχωριστή ανάλυση και προτάθηκαν λύσεις για όλους τους τομείς ανάπτυξης ξεχωριστά για την κάθε μία.

Ειδικά για την περιφέρεια της Μακεδονίας επισημάνθηκε ότι, στο σύνολο της, είναι συγκριτικά πλούσια σε πόρους (γεωργικούς, δασικούς, υδάτινους, μεταλλευτικούς, ενεργειακούς και τουριστικούς). Οι πόροι, ωστόσο, είναι πολύ άνισα κατανομημένοι

μεταξύ των διάφορων τμημάτων της περιφέρειας και ή ανάπτυξη υπήρξε επίσης άνιση. Έτσι η περιφέρεια διαχωρίστηκε σε τρεις βασικές περιοχές, τη Δυτική Μακεδονία, την Κεντρική Μακεδονία και τη Χαλκιδική.

Έμφαση θα δινόταν περισσότερο στη βελτίωση της υποδομής, στον έλεγχο και τη ρύθμιση της ανάπτυξης και λιγότερο στα κίνητρα. Η βελτίωση της υποδομής ήταν αναγκαία για να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις υποδοχής και νέων δραστηριοτήτων στις περιοχές αυτές και η ρύθμιση και ο έλεγχος για να προληφθεί η αύξηση των περιβαλλοντικών προβλημάτων και των προβλημάτων χρήσεως γης που συνδέονται με την αυξανόμενη πυκνότητα δραστηριοτήτων. Ειδικότερα η βελτίωση των δικτύων συγκοινωνιών και επικοινωνιών και η δημιουργία συστημάτων αποχέτευσης και καθαρισμού λυμάτων, βιομηχανικών περιοχών και αστικής υποδομής ήταν ανάμεσα στις πιο επείγουσες προτεραιότητες. Για την ευρύτερη περιοχή της Θεσσαλονίκης η αποχέτευση αποτελούσε ίσως το οξύτερο πρόβλημα. Η κλειστή θάλασσα του Θερμαϊκού κόλπου δεχόταν χωρίς προηγούμενη επεξεργασία τα αστικά λύματα και τα βιομηχανικά απόβλητα της ευρύτερης περιοχής Θεσσαλονίκης, καθώς και σημαντική μόλυνση που ερχόταν με τον Αξιό ποταμό από την πρώην Γιουγκοσλαβία.

Οι περιοχές γύρω από τη Θεσσαλονίκη, λόγω της συνεχιζόμενης συγκέντρωσης των δραστηριοτήτων όλων σχεδόν των κλάδων στην περιοχή και οι διάσπαρτες βιομηχανικές μονάδες αντιμετώπιζαν επίσης σοβαρές δυσχέρειες ύδρευσης και αποχέτευσης, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται περιβαλλοντικά προβλήματα. Οξύτατα προβλήματα έλλειψης υποδομής και προβλήματα περιβάλλοντος παρατηρούνταν ακόμη και σε μικρότερους οικισμούς που αναπτύσσονται γρήγορα, κυρίως στις πεδιάδες της Κεντρικής Μακεδονίας. Ειδικότερα, στις περισσότερες περιπτώσεις δεν υπήρχαν δίκτυα διάθεσης και εγκατάστασης επεξεργασίας αποβλήτων με αποτέλεσμα να δημιουργούνται κίνδυνοι για την δημόσια υγεία, ενώ τα υφιστάμενα έργα και δίκτυα ύδρευσης είχαν ανάγκη εκσυγχρονισμού ή επέκτασης ή και τα δύο.

Για την Χαλκιδική και τις ακτές της Πιερίας επισημάνθηκε ότι ο τουριστικός κλάδος αναπτύχθηκε απότομα και δυσανάλογα, ενώ και εδώ σημαντικά κενά υπήρχαν στην αναγκαία υποδομή όσον αφορά την ύδρευση και την επεξεργασία των αποβλήτων. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Κοινοτήτων, 1983)

Έτσι στον αναπτυξιακό Ν. 1261/1982 εκτός από την παροχή κινήτρων για την αποκέντρωση των μεγάλων αστικών κέντρων, για την παραγωγική επένδυση είχαν συμπεριληφθεί και επιχειρήσεις που η δραστηριότητα τους είχε άμεση σχέση με το περιβάλλον.

Ο νόμος συγκεκριμένα αναφερόταν σε επιχειρήσεις που παράγουν για δικό τους λογαριασμό ή για τρίτους ενέργεια σε μορφή αερίου, θερμού νερού ή ατμού και

επιχειρήσεις που έχουν ως αντικείμενο δραστηριότητας την παραγωγή μηχανισμών εξοικονόμησης ενέργειας και αξιοποίησης γεωργικών και βιομηχανικών απορριμμάτων και αποβλήτων. Ο νόμος εισάγει την κρατική συμμετοχή στο κεφάλαιο των επιχορηγούμενων επιχειρήσεων. Αυτή η συμμετοχή στο κεφάλαιο, ήταν 50% για το μέρος της επένδυσης που ξεπερνάει τα 400 εκατ. Δρχ. και 100% για το μέρος της επένδυσης που υπερβαίνει τα 600 εκατ. Δρχ.

Για την εφαρμογή των διατάξεων του νόμου αυτού έγινε διαίρεση της επικράτειας σε περιοχές.

Η σημερινή περιφέρεια Κ. Μακεδονίας στην οποία ανήκουν οι νομοί Θεσσαλονίκης, Ημαθίας, Πέλλας, Κιλκίς, Σερρών και Χαλκιδικής ανάλογα με τις ανάγκες της αποκέντρωσης των οικονομικών δραστηριοτήτων διαιρέθηκε σε τρεις περιοχές. Ο νομός Θεσσαλονίκης χωρίστηκε σε δύο τμήματα.

Η Α περιοχή περιελάμβανε το νομό Θεσσαλονίκης εκτός του τμήματος δυτικά του ποταμού Αξιού και την επαρχία Λαγκαδά.

Η Β περιοχή περιλάμβανε το τμήμα του νομού Θεσσαλονίκης δυτικά του ποταμού Αξιού και την επαρχία Λαγκαδά.

Η Γ περιοχή περιλάμβανε μεταξύ άλλων τους νομούς Χαλκιδικής, Σερρών, Κιλκίς Ημαθίας και Πέλλας.

Για την πρόωθηση των επενδύσεων στις διάφορες περιοχές προβλέπονταν στον νόμο επιχορηγήσεις που συνίστανται σε κεφαλαιακή ενίσχυση εκ μέρους του δημοσίου.

6. ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ (Μ.Ο.Π.)

Στη συνέχεια εμφανίζεται στην κοινοτική περιφερειακή πολιτική η έννοια της ενδογενούς ανάπτυξης των τοπικών οικονομιών των περιφερειών. Το διάστημα 1985-1988, άρχισε η εφαρμογή των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων προγραμμάτων (ΜΟΠ) που θεσπίστηκαν με τον Κανονισμό 2088/85. Τα ΜΟΠ, Αποτέλεσαν την πιο σημαντική κοινοτική ενέργεια για την περιφερειακή ανάπτυξη με την αντίστοιχη χρηματοδότηση.

Τα προγράμματα αυτά διαμορφώθηκαν για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της διεύρυνσης -της ένταξης της Ισπανίας και της Πορτογαλίας στην ΕΕ- στις υπόλοιπες μεσογειακές χώρες. Στόχος της ειδικής αυτής Κοινοτικής δράσης ήταν η βελτίωση της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης των νότιων περιοχών της Κοινότητας και ιδιαιτέρως της Ελλάδας, ώστε να διευκολυνθεί η προσαρμογή τους στις νέες συνθήκες που είχαν δημιουργηθεί με τη διεύρυνση, με τους καλύτερους δυνατούς όρους. Τα ΜΟΠ περιελάμβαναν το σύνολο της Ελληνικής επικράτειας. (Μαραβέγιας, 2004)

Η Ελλάδα υπέβαλλε το 1982 Μνημόνιο, το οποίο εγκρίθηκε μέσω των Μ.Ο.Π. το 1985, με βάσιμο και αποδεκτό μόνο το αίτημα της παροχής οικονομικής ενίσχυσης για την αναδιάρθρωση της ελληνικής οικονομίας, το οποίο όμως ήταν ζωτικής σημασίας για την αναπτυξιακή πολιτική της χώρας. Η αρχική περίοδος εφαρμογής των ΜΟΠ ήταν η περίοδος 1984-1989, αλλά επεκτάθηκε μέχρι το 1993.

Στο πλαίσιο των ΜΟΠ, επιδιωκόταν η εμπλοκή των εθνικών και περιφερειακών αρχών κατά την κατάρτιση και υλοποίηση των προγραμμάτων και ο επιμερισμός της ευθύνης προς όλες τις πλευρές (Ευρωπαϊκή Κοινότητα, εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές). Παράλληλα, επιχειρήθηκε για πρώτη φορά ο συντονισμός και η συμπληρωματικότητα των δράσεων των κοινοτικών Διαρθρωτικών Ταμείων.

Τα ΜΟΠ εντάχθηκαν στα πλαίσια που καθόρισε ο Κανονισμός (1784/84) του ΕΤΠΑ και εξειδίκευαν στην πράξη τις έννοιες της ολοκληρωμένης αναπτυξιακής προσέγγισης των προγραμμάτων με ολοκληρωμένο χαρακτήρα, της αξιοποίησης του ενδογενούς δυναμικού και του συντονισμού των εθνικών και κοινοτικών πολιτικών. Τα χρηματοδοτικά όργανα της Κοινότητας και ιδίως τα δύο διαρθρωτικά Ταμεία ΕΚΤ και ΕΓΤΠΕ-Π κλήθηκαν να συμμετέχουν στην υλοποίηση στόχων περιφερειακής πολιτικής και να συνεργαστούν μαζί με το ΕΤΠΑ, στα πλαίσια ενός κοινού προγράμματος. Επίσης, στα πλαίσια της έννοιας του ολοκληρωμένου προγράμματος τέθηκε το ζήτημα της συμπληρωματικότητας των δράσεων, οι οποίες έπρεπε να είναι προσαρμοσμένες στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των διαφόρων περιφερειών και ζωνών, έτσι ώστε το σύνολο των χρησιμοποιούμενων εθνικών και κοινοτικών μέσων να αποκτούσε ολοκληρωμένο χαρακτήρα. (Καν.

(ΕΟΚ) αριθ. 2088/85 του Συμβουλίου της 23ης Ιουλίου για τα ΜΟΠ, Ε.Ε.Ευρ. Κοιν., L 197, της 27.7.85)

Για την υλοποίηση των ΜΟΠ η κοινοτική χρηματοδότηση στη χώρα μας ανέρχεται στα 2.576.000 χιλ. ECU σε τιμές του 1986 (Πίνακας 2). Το ποσό αυτό καλύπτει το 70% των συνολικών δαπανών κάθε έργου και το υπόλοιπο 30% απορρέει από τον ελληνικό προϋπολογισμό. (Κόνσολας, 1997)

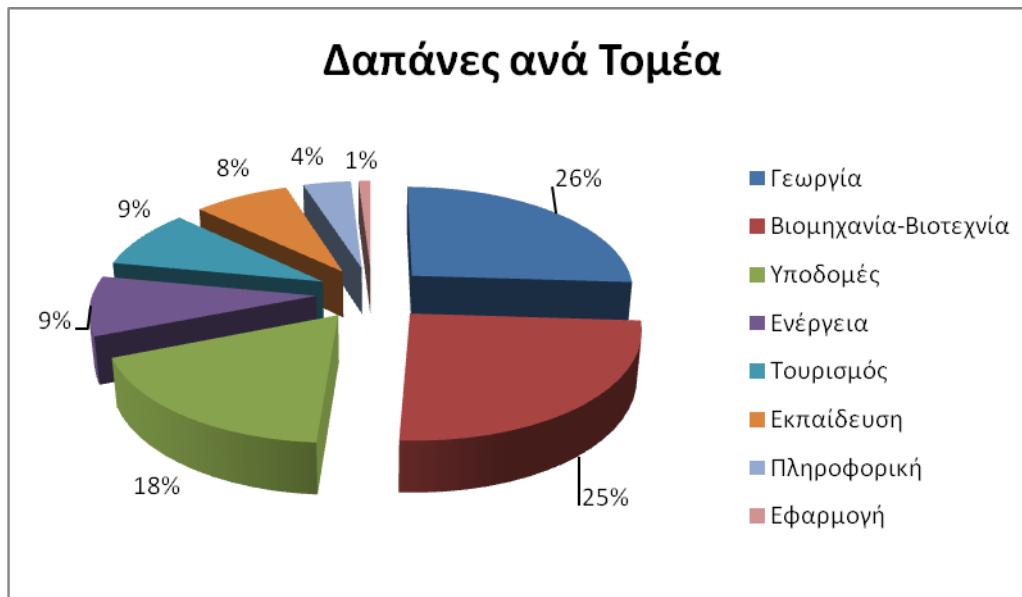
Πίνακας 2: Προϋπολογισμός ΜΟΠ

	Μ.Ο.Π. (1986-1989) σε χιλ ECU σε τιμές 1986
Συνολικός Προϋπολογισμός	2.101.933
Εθνική Δημόσια Συμμετοχή	695.740
Κοινοτική Συμμετοχή	2.576.000
Ιδιωτική Συμμετοχή	210.193

Πηγή: <http://www.hellaskps.gr/1986-1999.htm>

Τα ΜΟΠ για την Ελλάδα χωρίστηκαν σε έξι περιφερειακές ζώνες και ένα έβδομο θεματικό ΜΟΠ Πληροφορικής. Τα προγράμματα αφορούσαν τις περιφέρειες Αττικής, Ανατολικής Κεντρικής Ελλάδας, Δυτικής Ελλάδας και Πελοποννήσου, Μακεδονίας και Θράκης, Κρήτης, Νήσων Αιγαίου Πελάγους και περιελάμβαναν διαρθρωτικά μέτρα για την γεωργία, την αλιεία, την βιομηχανία και την βιοτεχνία, τις υπηρεσίες και την αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού. Τα μέτρα αυτά έδωσαν τις βάσεις ώστε να ξεκινήσουν βασικά έργα υποδομής στις επαρχιακές πόλεις και την πρωτεύουσα, να ιδρυθούν μικρομεσαίες επιχειρήσεις, να εκσυγχρονιστούν οι γεωργικές επιχειρήσεις κ.α.

Οι δαπάνες ανά τομέα στο πλαίσιο των ΜΟΠ παρουσιάζονται στο Σχήμα 1.

Σχήμα 1: Δαπάνες ανά Τομέα

Πηγή: Μπρούνης, 2006.

Με τον Ν.1682/87 στα ΜΟΠ εντάχθηκαν με τροποποιήσεις και οι επενδύσεις που αφορούσαν τη αύξηση των ποσοστών επιχορήγησης, τον καθορισμό τομέων υψηλής ή μέσης προτεραιότητας και την εντατικοποίηση των ενισχύσεων σε ειδικές επενδύσεις όχι απαραίτητα άμεσα παραγωγικές όπως για την προστασία του περιβάλλοντος.

Το σημαντικότερο ίσως στοιχείο είναι ότι ενεργοποίησαν από κοινού το δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα προσφέροντας σε αμφότερους σημαντική εμπειρία στην κατάρτιση και υλοποίηση κοινοτικών προγραμμάτων, ενώ στηρίζονταν στη δημοκρατική συμμετοχή των τοπικών φορέων κατά τη φάση της κατάρτισης, καθώς και στην αποκέντρωση της εφαρμογής τους.

Τέλος, οι πόροι των ΜΟΠ δεν χρησιμοποιήθηκαν συμπληρωματικά με τα άλλα εθνικά περιφερειακά προγράμματα, αλλά πολλές φορές υποκατέστησαν τους εθνικούς πόρους ή χρησιμοποιήθηκαν ως τρόπος πρόσθετης χρηματοδότησης. Επίσης οι καινοτομίες που αυτά παρουσίασαν εντοπίζονται κύρια στο οικολογικό τους ενδιαφέρον, το ενδιαφέρον για τους συντελεστές τοπικής ανάπτυξης και για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Τα κεφάλαια που δεν απορροφήθηκαν από την χώρα, αποφασίστηκε από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα και την Ελληνική Κυβέρνηση να ενσωματωθούν στο Α' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης.

7. Α΄ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ (Α΄ Κ.Π.Σ. 1989-1993)

Ορόσημο για την Ελλάδα αλλά και για την Ευρωπαϊκή Ένωση, αποτέλεσε το έτος 1988. Τότε αποφασίσθηκε η ριζική μεταρρύθμιση της λειτουργίας των διαρθρωτικών Ταμείων και η σταδιακή αύξηση μέχρι διπλασιασμού των πόρων τους το 1993. Στα πλαίσια αυτής της μεταρρύθμισης ξεκίνησε και ο θεσμός των ΚΠΣ.

Τα ΚΠΣ αποτελούν ένα ενδεικτικό αλλά δεσμευτικό προγραμματικό πλαίσιο για τον προσανατολισμό των Κοινοτικών παρεμβάσεων, προσδιορίζοντας άξονες αναπτυξιακών προτεραιοτήτων. Επιπλέον η μεταρρύθμιση προέβλεπε ότι την ευθύνη τόσο για τον προγραμματισμό, όσο και για την υλοποίηση των αναπτυξιακών προγραμμάτων, που συγχρηματοδοτούνταν από την Κοινότητα μοιράζονται, αφενός οι εθνικές και περιφερειακές αρχές της χώρας και αφετέρου η Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Με γνώμονα αυτά συντάχθηκε, εγκρίθηκε και υλοποιήθηκε το Ελληνικό Α΄ ΚΠΣ. (Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης για την Ελλάδα Ε.Ο.Θ. 5^ο Διεθνές Συνέδριο – Θεσσαλονίκη, 1996)

Οι βασικές καινοτομίες της εν λόγω Προγραμματικής Περιόδου σε σχέση με τις προηγούμενες είναι οι εξής:

- ο προγραμματισμός των δράσεων, οι χρηματοδοτήσεις των διαρθρωτικών Ταμείων αφορούσαν τη χρηματοδότηση προγραμμάτων και όχι μεμονωμένων επενδυτικών σχεδίων όπως γινόταν πριν το 1988.
- Εισάχθηκε η Αρχή της Εταιρικής Σχέσης, σύμφωνα με την οποία «...η αποτελεσματική εφαρμογή της νέας διαρθρωτικής πολιτικής επιτυγχάνεται με τη στενή συνεργασία ανάμεσα στην Επιτροπή, το ενδιαφερόμενο κράτος – μέλος και τις αρμόδιες αρχές που ορίζονται σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό ή άλλο επίπεδο.
- Όλα τα μέρη αποτελούν εταίρους κατά την επιδίωξη ενός κοινού σκοπού».

(Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 1990)

Η αρχή της εταιρικής σχέσης διέπει ολόκληρη τη δράση των Ταμείων και παράλληλα εμπλέκει όλους τους φορείς (Επιτροπή, κυβερνήσεις, περιφερειακές και τοπικές αρχές) ως εταίρους στο έργο της προετοιμασίας των περιφερειακών σχεδίων ανάπτυξης, διαπραγμάτευσης των ΚΠΣ, υλοποίησης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, παρακολούθησης και αξιολόγησης των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων. Τέλος, με το άρθρο 9 του νέου Κανονισμού 4253/1988 κατοχυρώθηκε η αρχή της προσθετικότητας, η οποία διατυπώνει ρητά ότι οι πόροι των Διαρθρωτικών Ταμείων θα συνιστούν πρόσθετη συνδρομή, πέραν αυτής του κράτους – μέλους για την περιφερειακή ανάπτυξη.

Τα ΚΠΣ περιλαμβάνουν τους άξονες προτεραιότητας, τις μορφές παρέμβασης, το ενδεικτικό σχέδιο χρηματοδότησης στο οποίο καθορίζονται το ύψος των παρεμβάσεων και οι πηγές τους καθώς και η διάρκεια των παρεμβάσεων αυτών. (Ιωακειμίδης, 1997)

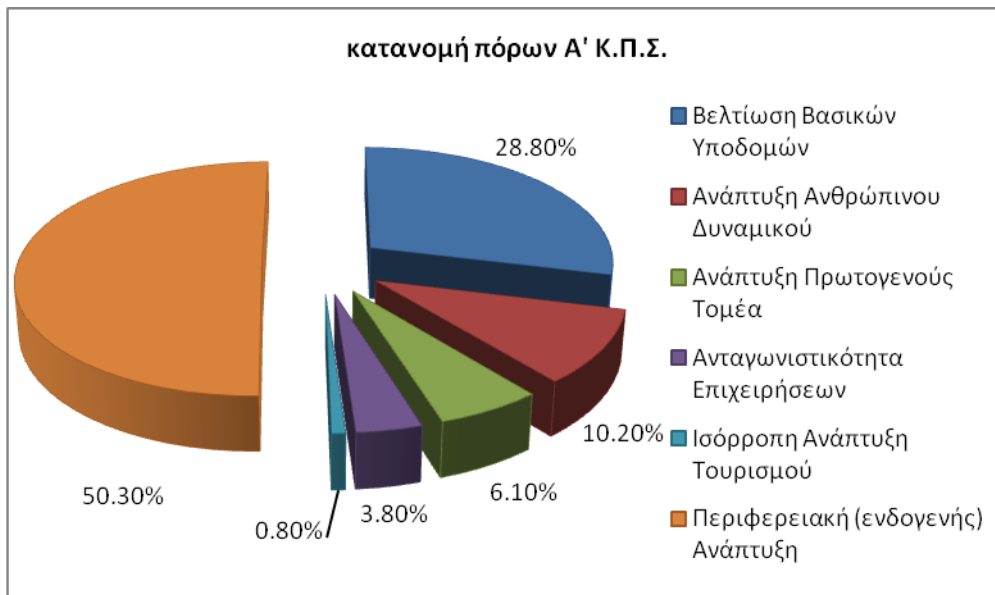
Οι κύριοι άξονες προτεραιότητας που επελέγησαν στο Α'ΚΠΣ είναι οι ακόλουθοι:

- Άξονας 1: Βελτίωση του επιπέδου της χώρας όσον αφορά τη βασική οικονομική υποδομή (Μεταφορές, Τηλεπικοινωνίες, Ενέργεια, Έρευνα και Τεχνολογία, Περιβάλλον)
- Άξονας 2: Ανάπτυξη πρωτογενούς τομέα και αγροτικής ανάπτυξης
- Άξονας 3: Μέθοδοι βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων
- Άξονας 4: Ανάγκη ισόρροπης και ορθολογικής ανάπτυξης του τουρισμού
- Άξονας 5: Αξιοποίηση και ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού
- Άξονας 6: Ανάπτυξη του εγχώριου δυναμικού των 13 περιφερειών, με στόχο την μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων. (Μαραβέγιας, 2004)

Το περιβάλλον το εντάσσει στο Άξονα 1 και περιλαμβάνει ορισμένες ενέργειες εθνικού επιπέδου οι οποίες συμβάλλουν στην προστασία του περιβάλλοντος. (Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης 1989-93, 1990)

Το Α' ΚΠΣ προέβλεψε δαπάνες περίπου 13 δις ECU, εκ των οποίων τα 7.195 δις ECU προέρχονταν από κοινοτικές δαπάνες, 5.800 δις ECU από εθνική χρηματοδότηση και συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα με 0,67 δις €. Αν στο ποσό αυτό προστεθούν οι πόροι των ΜΟΠ που μεταφέρθηκαν (1,78 δις €), οι Κοινοτικές Πρωτοβουλίες (1,2 δις €) και από το 1993 το Ταμείο Συνοχής (0,32 δις €), το σύνολο των διατιθέμενων πόρων ανέρχεται σε 16,9 δις €. (Ν. Μαραβέγιας)

Η ποσοστιαία κατανομή του ποσού του Α' ΚΠΣ στις έξι προτεραιότητες – σκοπούς παρουσιάζεται στο παρακάτω σχήμα (Σχήμα 2).

Σχήμα 2: Κατανομή Πόρων Α' Κ.Π.Σ.

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1994

Η οικονομική ενίσχυση της Ευρωπαϊκή Κοινότητα (ΕΚ) μέσω των Διαρθρωτικών Ταμείων βοήθησε αρκετά στην σύγκλιση που επιδίωκε η Κοινότητα, και χωρίς την χρηματοδότηση η χώρα δεν θα ήταν σε θέση να επιτύχει αυτά τα αποτελέσματα. Ωστόσο, η χρηματοδότηση και τα τομεακά προγράμματα που είχαν κατατεθεί αντιμετώπισαν λειτουργικές δυσκολίες και δεν ολοκληρώθηκαν όλα. Το περιβάλλον στηρίχθηκε από την εφαρμογή της ευρωπαϊκής περιβαλλοντικής πολιτικής που αποτελούσε προϋπόθεση για την συγχρηματοδότηση και χάρη στις επενδύσεις βελτιώθηκε η επεξεργασία των αστικών λυμάτων με άμεσο όφελος. Ευνοϊκό επίσης για το περιβάλλον και την χώρα είναι ότι το φυσικό αέριο εισήχθη στην Ελλάδα. Στον τομέα της αξιοποίησης του ανθρώπινου δυναμικού υποστηρίχθηκαν ήδη υπάρχουσες θέσεις εργασίας και δημιουργήθηκαν νέες, έτσι ώστε να ξεκινήσει η καταπολέμηση της ανεργίας. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1997)

Το Α' ΚΠΣ περιλάμβανε 12 τομεακά και 13 περιφερειακά προγράμματα για την διενέργεια επενδύσεων που θα οδηγήσουν στην ενίσχυση των υποδομών και των περιφερειών. Πιο συγκεκριμένα, απέβλεπε στην ανάπτυξη και στον εκσυγχρονισμό των 13 περιφερειών και περιελάμβανε ένα Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΠΕΠ) για την κάθε περιφέρεια.

Τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ), υπάγονται, στον άξονα «ανάπτυξη του εγχώριου δυναμικού των 13 περιφερειών» (άξονας προτεραιότητας 6). Την περίοδο αυτή, το 50% του ΚΠΣ προορίστηκε για τα ΠΕΠ. Τα περιφερειακά προγράμματα είναι ενισχυμένα επειδή εντάχθηκαν σ' αυτά κυρίως μικρά έργα κεντρικών φορέων υπουργείων, περιφερειών, νομαρχιών, δήμων και κοινοτήτων. Οι δε ενισχυμένοι πόροι δεν αφορούσαν σε προτεραιότητα την περιφερειακή

ανάπτυξη, αλλά τον κατακερματισμό των πόρων σε τοπικής εμβέλειας μικρά έργα. Έτσι, το 41% στην αρχή του ΚΠΣ για τα ΠΕΠ, έγινε 50% στο τέλος της προγραμματικής περιόδου. (Πετράκος-Ψυχάρης, 2004)

Ειδικά για την περιφέρεια Κ. Μακεδονίας το πρόγραμμα ανέφερε ότι η περιφέρεια στον τομέα των υποδομών έχει ανάγκη από συμπλήρωση των συγκοινωνιακών, τηλεπικοινωνιακών, ερευνητικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών υποδομών της, ούτως ώστε αυτές να αποτελέσουν το υπόβαθρο για την ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων της περιφέρειας. Αυτή η στρατηγική ανάπτυξης θα υλοποιηθεί με το συνδυασμό μέτρων εθνικής και περιφερειακής αρμοδιότητας. Τα νέα περιφερειακά μέτρα συγκεντρώνονται στο πλαίσιο ενός πολυταμειακού λειτουργικού προγράμματος. (Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 1990)

Το πολυταμειακό λειτουργικό πρόγραμμα θα έπρεπε να συμπεριλαμβάνει τρία υποπρογράμματα (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ και ΕΓΤΠΕ), και να καταδείξει τη συνεργία που θα έπρεπε να επιτευχθεί μεταξύ των μέτρων και ενεργειών και των διαφόρων Ταμείων.

Στο υποπρόγραμμα του ΕΚΤ έπρεπε να προβλεφθούν μέτρα υπέρ των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ), ιδίως στον τομέα των νέων τεχνολογιών, αλλά και στους κλάδους του τουρισμού, της γεωργίας και της ενέργειας. Το υποπρόγραμμα έπρεπε επίσης να περιλάβει καινοτόμα μέτρα στο πλαίσιο μέτρων για τη διαφύλαξη της πολιτιστικής και αρχιτεκτονικής κληρονομιάς της περιφέρειας. Στο υποπρόγραμμα του ΕΓΤΠΕ θα δινόταν προτεραιότητα μεταξύ άλλων στα δάση, τη μελισσοκομία, την αναδιάρθρωση των καλλιεργειών, την ενίσχυση της τεχνικής στήριξης, την προστασία του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων, των αρδευτικών έργων μικρής κλίμακας και στην αποκατάσταση των ζημιών που προκλήθηκαν από φυσικές καταστροφές το 1988. Το υποπρόγραμμα θα αφορούσε μεταξύ άλλων μέτρα υποδομής που συνδέονται με την προστασία του περιβάλλοντος και την προστασία από τις αστικές οχλήσεις και έργα υδροδότησης και βελτίωσης του αποχετευτικού δικτύου της Θεσσαλονίκης. (Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 1990)

Στο προβλεπόμενο σχέδιο χρηματοδότησης στο Εθνικό σκέλος του ΚΠΣ προοριζόταν για το περιβάλλον ένα σύνολο δαπανών σε τιμές 1989 ύψους 34.285 Ecu . Το ποσό αυτό θα προέρχονταν από το Κοινοτική συμμετοχή ΕΤΠΑ ύψους 24.000 Ecu και από Εθνική δημόσια δαπάνη 10.285 Ecu. Επίσης προβλεπόταν σε ότι αφορά το Μετρό της Αθήνας να συμπεριληφθεί και μελέτη για το Μετρό της Θεσσαλονίκης.

Οι πόροι του Α' ΚΠΣ στον Τομέα του Περιβάλλοντος δαπανήθηκαν κυρίως σε:

- προμήθειες εξοπλισμού μετρήσεων περιβαλλοντικών παραμέτρων σχετικών με ρύπανση ατμόσφαιρας και υδάτων
- εκπόνηση μελετών περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος και σε

- πολύ περιορισμένες παρεμβάσεις είτε στις πηγές των προβλημάτων είτε στην αποκατάσταση των περιβαλλοντικών βλαβών και την προστασία και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος. (ΕΠΠΕΡΑΑ 2007)

Σε επίπεδο περιφέρειας για την Κ. Μακεδονία προβλεπόταν συνολικά το ποσό των 347.122 χιλ. Ecu τα οποία θα προέρχονταν από τα εξής ταμεία (Πίνακας 3):

Πίνακας 3: Πόροι του Α' ΚΠΣ στην Κ. Μακεδονίας

TAMEIA	ΠΟΣΑ (Ecu)
Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ)	152.400
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)	42.600
Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ)	17.930
Εθνική δημόσια δαπάνη	134.192
ΣΥΝΟΛΟ	347.122

Πηγή: Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 1990

Εκτός από τους στόχους που περιελάμβανε το ΚΠΣ, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα χρηματοδότησε και νέες δράσεις όπως τις «κοινοτικές πρωτοβουλίες» και «νεότερικές δράσεις» για την εξυπηρέτηση των αναπτυξιακών στόχων. Οι πρωτοβουλίες αυτές ήταν το Interreg, για την ανάπτυξη των παραμεθόριων περιοχών και το Leader, για την ανάπτυξη της υπαίθρου και το ENVIREG. (Μαραβέγιας, 2004)

7.1 Αποτελέσματα

Όσον αφορά στην απορρόφηση των πιστώσεων, ο απολογισμός του ΚΠΣ της περιόδου 1989-1993 είναι ικανοποιητικός. Μέχρι το τέλος του 1993 είχε απορροφηθεί το 93% του συνόλου των πόρων που είχαν διατεθεί. Το αποτέλεσμα αυτό οφείλεται κυρίως στην κινητοποίηση των περιφερειών (που ενισχύθηκαν από συμβούλους διαχείρισης προγραμμάτων και ανεξάρτητους αξιολογητές), οι οποίες κατόρθωσαν μάλιστα να απορροφήσουν με ταχύ ρυθμό τις πιστώσεις που διατέθηκαν για το εθνικό σκέλος του ΚΠΣ. Η ενίσχυση και η επιτάχυνση του ρυθμού εφαρμογής των περιφερειακών προγραμμάτων είχαν σαν αποτέλεσμα να πραγματοποιηθεί σημαντική πρόοδος στον τομέα των βασικών υποδομών των περιφερειών (οδικά δίκτυα, ύδρευση, αποχετευτικό δίκτυο, επεξεργασία αποβλήτων). Υπήρξαν, επίσης, τοπικές αναπτυξιακές πρωτοβουλίες και σε ορισμένες περιπτώσεις δόθηκαν κίνητρα για έρευνα και τεχνολογία (π.χ. στη Θεσσαλονίκη και το Ηράκλειο). (Κοινοτικό πλαίσιο στήριξης 1994-1999, 1994)

Η παρακολούθηση των προγραμμάτων ανατέθηκε σε μια Επιτροπή Παρακολούθησης για το σύνολο του ΚΠΣ την οποία συνεπικουρούσαν Επιτροπές Παρακολούθησης για κάθε ένα από τα 43 Επιχειρησιακά Προγράμματα.

Κατά τη διάρκεια του Α' ΚΠΣ, μεγαλύτερη σημασία αποδόθηκε στην αύξηση των ρυθμών απορρόφησης των κοινοτικών πόρων παρά στην αποτελεσματικότητα της υλοποίησης των παρεμβάσεων. Η απόδοση των νέων περιφερειακών διοικητικών οντοτήτων δεν ήταν η αναμενόμενη. Οι περιφερειακές αρχές αδυνατούσαν να υλοποιήσουν τις υποχρεώσεις τους και βασίζονταν στα Υπουργεία (και ιδιαίτερα στις αποκεντρωμένες υπηρεσίες αυτών), τα οποία με τη σειρά τους αδυνατούσαν ή έδειχναν απροθυμία να αναλάβουν την ευθύνη της υλοποίησης. Παρόλα αυτά, τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα είχαν τη «μερίδα του λέοντος» στην κατανομή των πόρων του Α' ΚΠΣ: το αρχικό τους μερίδιο ήταν 40,9%, το οποίο αυξήθηκε σε 50,3% εξαιτίας της μεταφοράς πόρων από «ανεπαρκώς υλοποιημένα προγράμματα» τα οποία ήταν κατά κύριο λόγο προγράμματα βασικών υποδομών. Αυτό εξηγείται από το γεγονός ότι οι μεταφορές πόρων δεν απέβλεπαν στην περιφερειακή ανάπτυξη καθ' αυτή, αντιθέτως χρηματοδοτήθηκαν μικρής κλίμακας παρεμβάσεις ώστε να μεγιστοποιηθεί ο ρυθμός απορρόφησης των πόρων.

Η κύρια συμβολή του Α' ΚΠΣ στην ανάπτυξη της χώρας είναι συνυφασμένη με την έναρξη κατασκευής των μεγάλων έργων υποδομής εθνικής σημασίας που αναφέρονται στον πρώτο σκοπό – προτεραιότητα του προγράμματος αυτού. Οι συνδρομές των διαρθρωτικών Ταμείων συνέβαλαν κατά μισή εκατοστιαία μονάδα στο μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ της Ελλάδας, με αποτέλεσμα αυτό να είναι (στο τέλος της περιόδου) κατά 2,5% υψηλότερο από ότι θα ήταν χωρίς τις κοινοτικές συνδρομές. Η εκτέλεση του ΚΠΣ συνέβαλλε στη δημιουργία 50.000 νέων θέσεων απασχόλησης, γεγονός που επέτρεψε στην Ελλάδα να διατηρήσει στο 7,6% το ποσοστό ανεργίας το 1993. Επίσης, η εμπειρία που αποκτήθηκε από την εφαρμογή του Α' ΚΠΣ στον τομέα της διοίκησης, διαχείρισης και αξιολόγησης των έργων, αποτέλεσε σημαντική εισροή στη διαμόρφωση του οργανωτικού πλαισίου διοίκησης των έργων του Β' ΚΠΣ.

8. Β' ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ (Β' Κ.Π.Σ. 1994-1999)

Το Β' ΚΠΣ αποτέλεσε συμφωνία μεταξύ Επιτροπής και ελληνικής κυβέρνησης για στόχους και προτεραιότητες ανάπτυξης που αφορούν τη διάθεση και χρησιμοποίηση ενός ποσού 13.980 δις Ecu. (κοινοτική συμμετοχή, τιμές 1994)

Το Β' ΚΠΣ για την περίπτωση της Ελλάδας βασίζεται στο Στόχο 1^{ης} συνθήκης της ΕΕ για την ανάπτυξη και την διαρθρωτική προσαρμογή των αναπτυξιακά καθυστερημένων περιφερειών. Το σχέδιο περιελάμβανε την περιγραφή των πέντε αναπτυξιακών αξόνων που επελέγησαν, τις παρεμβάσεις που θα τεθούν σε εφαρμογή (ειδικοί στόχοι και κύριοι τύποι μέτρων), λεπτομέρειες παρακολούθησης και αξιολόγησης, τις προβλεπόμενες διατάξεις για την συμμετοχή περιβαλλοντικών αρχών και τις ενδείξεις για τη διαθεσιμότητα των μέσων όσον αφορά την αναγκαία τεχνική βοήθεια για την προετοιμασία, εφαρμογή ή προσαρμογή των σχετικών ενεργειών καθώς και ενδείξεις όσον αφορά την συνδρομή του ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, ΧΜΠΑ, ΕΤΕ και των άλλων χρηματοδοτικών μέσων με το ενδεικτικό σχέδιο χρηματοδότησης. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1994)

Στο κείμενο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην ενότητα «Ανάλυση των ανισοτήτων/αποκλίσεων όσον αφορά τη συνοχή» αναφέρει ειδικά για το περιβάλλον ότι «Το ποσοστό σύνδεσης του αστικού πληθυσμού με το αποχετευτικό δίκτυο δεν υπερβαίνει το 50% (Ισπανία: 81%). Το 1989, η Ελλάδα παρήγαγε 3,1 εκατ. τόνους αστικών στερεών αποβλήτων, το 90% των οποίων διοχετεύθηκε σε χώρους απόρριψης συχνά ανεξέλεγκτους. Το ποσοστό ανακύκλωσης δεν υπερβαίνει το 6%. Η ετήσια παραγωγή επικίνδυνων ή τοξικών βιομηχανικών αποβλήτων στην Ελλάδα ανέρχεται σε 450.000 τόνους. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις, το 20% των εδαφών (σε έκταση) παρουσιάζουν υψηλό κίνδυνο διάβρωσης». (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1994)

Στην «Εκτίμηση της περιβαλλοντικής κατάστασης», όπου γίνεται εκτενής αναφορά στους τομείς του περιβάλλοντος (Υδάτινο περιβάλλον, Απόβλητα, Φύση - Βιότοποι, Ατμόσφαιρα, Ηχορύπανση, Πολεοδομία - Χωροταξία), αναφέρεται ότι με εξαίρεση ορισμένα προβλήματα που εμφανίζονται στον περιβαλλοντικό χάρτη, και που αφορούν ως επί το πλείστον τις μεγάλες πόλεις, η κατάσταση του περιβάλλοντος στην Ελλάδα είναι γενικά ικανοποιητική. Το περιβάλλον της Ελλάδας μπορεί να θεωρηθεί ως ευρωπαϊκή κληρονομιά που αξίζει να διατηρηθεί. Έτσι δικαιολογούνται, αφενός, οι σημαντικές δημόσιες δαπάνες για την προστασία του και, αφετέρου, η απαίτηση να επιδιωχθεί η οικονομική ανάπτυξη της χώρας προς την κατεύθυνση που περιγράφεται ιδίως στο πέμπτο πρόγραμμα δράσης για την αειφόρο ανάπτυξη και σύμφωνα με την περιβαλλοντική νομοθεσία. Η δράση των ταμείων θα μπορούσε να είναι αποφασιστική προς αυτή την κατεύθυνση, ιδίως του

ΕΤΠΑ, αφού στηρίζει τις παραγωγικές επενδύσεις και τις περιβαλλοντικές υποδομές σε συνδυασμό με την περιφερειακή ανάπτυξη.

Σε αυτήν προστίθεται και η δράση του ΕΓΤΠΕ στο γενικό πλαίσιο της αναμόρφωσης της ΚΓΠ, όπως και οι δράσεις του ΕΚΤ και του ΧΜΠΑ που μπορεί να έχουν σημαντικά παράλληλα αποτελέσματα (συνεργίες) προς την επιδιωκόμενη κατεύθυνση. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1994)

Το Β ΚΠΣ δίνει πολύ μεγαλύτερο βάρος στα βασικά έργα υποδομής σε σχέση με το Α' ΚΠΣ, αναγνωρίζοντας τις τεράστιες ανάγκες σε αυτόν τον τομέα και το γεγονός ότι το Α' ΚΠΣ δεν κατόρθωσε να αντιμετωπίσει τα βασικά προβλήματα υποδομών της Ελλάδας.

Οι παρεμβάσεις που απέβλεπαν στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης θα βασίζονταν κυρίως σε ολοκληρωμένες ενέργειες στον τομέα του περιβάλλοντος, της βελτίωσης του συστήματος υγείας και της αστικής ανάπτυξης (δίκτυο μετρό), και θα συνέβαλαν στο να μειωθούν οι ελλείψεις στον τομέα των μεταφορών, της ενέργειας και του περιβάλλοντος.

Σε ότι αφορά την ενέργεια κρίθηκε αναγκαία η σύσταση ενός Εθνικού Συμβουλίου Ενέργειας για τον καθορισμό μιας ενεργειακής πολιτικής και μιας σφαιρικής στρατηγικής για τον τομέα αυτό.

Το κύριο βάρος θα δινόταν στην εφαρμογή μιας πολιτικής για την εξοικονόμηση ενέργειας και για την ανάπτυξη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, η οποία θα εμπεριέχει εκτός από τα μέτρα τεχνικής βοήθειας, ένα πρόγραμμα χρηματοδοτικών ενισχύσεων προς τις επιχειρήσεις που ενδιαφέρονται να πραγματοποιήσουν επενδύσεις για την εξοικονόμηση ενέργειας (για το θέμα αυτό προβλεπόταν σημαντική συγχρηματοδότηση του ιδιωτικού τομέα).

Το μετρό της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, τα οποία είναι συμπληρωματικά των ενεργειών που καλύπτονταν από τα σχετικά περιφερειακά προγράμματα, υπάχθηκαν σε ένα χωριστό επιχειρησιακό πρόγραμμα.

Για το μετρό της Θεσσαλονίκης αναφέρεται ότι το έργο αυτό δεν ήταν δυνατόν να πραγματοποιηθεί στο άμεσο μέλλον χωρίς τη συμμετοχή του ιδιωτικού κεφαλαίου. Η χρηματοδότηση του από το παρόν ΚΠΣ θα εξαρτιόταν από την ικανότητα του να προσελκύσει τα ιδιωτικά κεφάλαια και, ως εκ τούτου, από την οικονομική του βιωσιμότητα. Η τελική απόφαση θα ήταν δυνατόν να ληφθεί μόνο σε συνάρτηση με τα αποτελέσματα της αξιολόγησης των προσφορών που θα λάβουν οι ελληνικές αρχές. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1994)

Προτάθηκε να ακολουθηθεί, μια στρατηγική που θα βασίζεται στην αποτελεσματική και δραστήρια πρόληψη, στην καταπολέμηση της ρύπανσης στην πηγή της, στην

εφαρμογή της αρχής ότι αυτός που ρυπαίνει πληρώνει, στην αντίληψη για τη διατήρηση του περιβάλλοντος και, εάν χρειάζεται, την αρχή της προφύλαξης.

Ο γενικός στόχος συνίσταται στην ποιοτική και, σε ορισμένες περιπτώσεις, ποσοτική βελτίωση καθώς και στην ορθολογική διαχείριση των περιβαλλοντικών πόρων και παραγόντων. Στους ειδικούς στόχους περιλαμβάνονται:

- η έναρξη της λειτουργίας μηχανισμών επιτήρησης των περιβαλλοντικών παραγόντων (σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Περιβάλλοντος)
- η δημιουργία μηχανισμών περιβαλλοντικού ελέγχου όσον αφορά τις δραστηριότητες στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα, και ιδίως τα δημόσια έργα
- η στήριξη ενεργειών που αποβλέπουν στην τήρηση των κοινοτικών οδηγιών οι οποίες αφορούν τα απόβλητα ύδατα, τα απορρίμματα, τα τοξικά απόβλητα και το πόσιμο νερό (οδηγίες που αφορούν άμεσα τις υποδομές), την καταπολέμηση της ρύπανσης που προέρχεται από τα νιτρικά άλατα, την προστασία των εδαφών, την ποιότητα του αέρα, την προστασία των πτηνών και των βιοτόπων καθώς και την πρόληψη βιομηχανικών ατυχημάτων. Η συνολική χρηματοδότηση (συμπεριλαμβανομένων των πόρων του Ταμείου Συνοχής) για την εφαρμογή των κοινοτικών οδηγιών προτεραιότητας που είχαν εντοπίσει οι ελληνικές αρχές θα ανέρχονταν σε 1.500 εκατ. Ecu, από τα οποία τα 1.200 εκατ. Ecu αφορούσαν την εφαρμογή στην Ελλάδα των προαναφερόμενων τεσσάρων οδηγιών σε σχέση με ένα εύλογο ανώτατο στόχο για τις οδηγίες αυτές της τάξης των 2.500 εκατ. Ecu
- η στήριξη ενεργειών που αποφασίζονται στο πλαίσιο της εταιρικής σχέσης και έχουν στόχο να εφοδιάσουν το ελληνικό κράτος με καλύτερα μέσα όσον αφορά τη χωροταξία, την πολεοδομία και την προστασία των δασών και των βιοτόπων.

Οι προβλεπόμενοι βασικοί τομείς παρέμβασης θα ήταν οι εξής:

- επιτήρηση του περιβάλλοντος
- διαχείριση των υδάτινων πόρων και των απόβλητων υδάτων
- διαχείριση των οικιακών αποβλήτων και των τοξικών αποβλήτων

Η παρέμβαση θα αφορά κυρίως:

- την εξυγίανση των παλαιών δημόσιων χώρων εναπόθεσης απορριμμάτων
- τη δημιουργία νέων δημόσιων χώρων εναπόθεσης απορριμμάτων
- τη δημιουργία κέντρων ανακύκλωσης απορριμμάτων
- την ορθολογική διαχείριση των τοξικών αποβλήτων
- διαχείριση των περιβαλλοντικών κινδύνων. Θα δοθεί στις αρμόδιες αρχές ο εξοπλισμός που είναι απαραίτητος για την πρόληψη των σημαντικών ατυχημάτων και για την καταπολέμηση των καταστροφών

- βελτίωση της ποιότητας του αέρα

(Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1994)

Για την Κ. Μακεδονία στο ΚΠΣ προβλεπόταν ένα σύνολο δράσεων που σκοπό θα είχαν την ενίσχυση των μικρότερων αστικών κέντρων της περιφέρειας, τα οποία λειτουργούσαν ως τοπικοί πόλοι συγκέντρωσης πληθυσμού και δραστηριοτήτων και ως βάση για περαιτέρω ανάπτυξη της ενδοχώρας. Προτεραιότητα θα δινόταν σε παρεμβάσεις στον τομέα του περιβάλλοντος ο οποίος παρουσιαζόταν ιδιαίτερα προβληματικός στην περιφέρεια, μέσω της βελτίωσης και επέκτασης των δικτύων ύδρευσης, αποχέτευσης, της διαχείρισης των αστικών λυμάτων και απορριμμάτων κλπ.

Η επιτροπή παρακολούθησης του ΚΠΣ για να παρακολουθεί την εξέλιξη της ελληνικής οικονομίας και για να αξιολογήσει τις ποιοτικές αλλαγές που απορρέουν από την εφαρμογή του ΚΠΣ, θα εξετάζει και θα συζητά την εξέλιξη των παρακάτω δεικτών οι οποίοι είναι για το περιβάλλον:

- Ποσοστό συμμόρφωσης προς τις κοινοτικές οδηγίες
- Νομικά προστατευόμενες περιοχές ως ποσοστό της συνολικής έκτασης της χώρας
- Ποσοστό του πληθυσμού που εξυπηρετείται από συστήματα συλλογής αστικών απορριμμάτων
- Ποσοστό ανακυκλούμενων αστικών στερεών αποβλήτων

Η στρατηγική της περιφερειακής ανάπτυξης είχε ως στόχο τη διαρκή ανάπτυξη στην οποία περιλαμβάνεται η ένταξη του περιβάλλοντος στην οικονομική δραστηριότητα, καθώς και την εφαρμογή των κοινοτικών οδηγιών για το περιβάλλον. Θεωρήθηκε σίγουρο ότι σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον θα έχουν και οι επενδύσεις στον τομέα των μεταφορών.

Θα πραγματοποιηθούν, ωστόσο, αξιολογήσεις των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, σύμφωνα με την εθνική και κοινοτική νομοθεσία. Έτσι, θα ζητείται συστηματικότερα η γνώμη των πολιτών, στο πνεύμα της εταιρικής σχέσης. Τέλος, θα εκδοθούν υπουργικά διατάγματα που θα περιέχουν μέτρα για την εξουδετέρωση των ενδεχόμενων αρνητικών επιπτώσεων και θα επιβάλουν τη συστηματική παρακολούθηση κατά τη διάρκεια της εκτέλεσης των διαφόρων προγραμμάτων. Στα κριτήρια επιλογής των έργων θα περιλαμβάνονται κριτήρια που αφορούν την τήρηση της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, με στόχο να περιορισθούν στο ελάχιστο αυτές οι σημαντικές επιπτώσεις. Η εφαρμογή των διαφόρων προγραμμάτων θα πραγματοποιηθεί μόνο με τρόπο που να εγγυάται την υλοποίηση των προκαθορισθέντων στόχων για τον τομέα του περιβάλλοντος.

Οι στόχοι προς υλοποίηση ήταν:

- Τα περιβαλλοντικά μέτρα που προβλέπονται στα κλαδικά υποπρογράμματα, σε συνδυασμό με τα μέτρα που περιλαμβάνονται στο υποπρόγραμμα «περιβάλλον», οι ενέργειες που θα εφαρμόζονταν με χρηματοδότηση του Ταμείου Συνοχής, οι κοινοτικές πρωτοβουλίες και η πρωτοβουλία LIFE καθώς και οι ενέργειες που θα εφαρμόζονταν στο πλαίσιο των διαρθρωτικών μέτρων για τα νησιά του Αιγαίου, θα έχουν στόχο να μειωθεί σημαντικά η ρύπανση στην Ελλάδα
- κατάρτιση ενός κατευθυντικού σχεδίου για την ορθή διαχείριση των υδάτινων πόρων, τη βελτίωση της παροχής και της διανομής ύδατος καθώς κι η επεξεργασία των αποβλήτων υδάτων. Η βελτίωση της ποιότητας του υδάτινου περιβάλλοντος κατά 10 %
- κατάρτιση ενός εθνικού κτηματολογίου (που θα καλύπτει έκταση τουλάχιστον 3.000 km² και θα περιλάβει κατά προτεραιότητα τους βιότοπους, τα δάση και την ιδιοκτησία του δημοσίου)
- αύξηση του ποσοστού επεξεργασίας των αστικών αποβλήτων κατά 25 έως 45%
- βελτίωση της διαχείρισης των τοξικών και επικίνδυνων αποβλήτων
- βελτίωση κατά 30% περίπου της ποιότητας της υποδομής για την πρόληψη των βασικών ατυχημάτων σε ορισμένες βιομηχανικές δραστηριότητες
- μείωση κατά 10% περίπου της στάθμης θορύβου που προέρχεται από τα μηχανοκίνητα οχήματα και από τα κυκλοφοριακά προβλήματα, με την εκτέλεση ορισμένων έργων υποδομής
- αύξηση κατά 10% περίπου του ποσοστού της προστατευόμενης πανίδας και χλωρίδας
- βελτίωση της προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος (βιότοποι Ramsar, εθνικοί δρυμοί, φυσικά τοπία) κατά 30% περίπου
- αύξηση της προστασίας των εδαφών, ιδίως στις νησιωτικές περιοχές, κατά 20% περίπου
- μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης κατά 10% περίπου στις μεγάλες πόλεις εκτός των Αθηνών και στις περιοχές που βρίσκονται κοντά σε θερμικούς σταθμούς ηλεκτροπαραγωγής και κατά 20% περίπου στην Αθήνα
- πληροφόρηση και ευαισθητοποίηση του πληθυσμού σε θέματα περιβάλλοντος και η βελτίωση της εκπαίδευσης στον ίδιο τομέα
- ενίσχυση της προστασίας των αστικών περιοχών και η εκτέλεση έργων χωροταξικής υποδομής. Η ενίσχυση των χώρων πρασίνου, ιδίως σε ορισμένα αστικά κέντρα και η βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων κατά 30% περίπου (ιδίως στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη)
- δημιουργία ενός σώματος επιθεωρητών που θα εργάζονται κυρίως για τη βελτίωση και την παρακολούθηση των μελετών των περιβαλλοντικών επιπτώσεων και η βελτίωση της ποιότητας αυτών των μελετών κατά 30% περίπου.

Το ρυθμιστικό πλαίσιο δίνει περισσότερη έμφαση στα μέτρα που αποσκοπούν στην πρόληψη, τη μείωση και, εάν είναι δυνατό, την αντιστάθμιση των αρνητικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων ενός συγκεκριμένου έργου, και όχι τόσο στην πρόβλεψη εναλλακτικών προτάσεων. Εντούτοις, η συμμετοχή των περιβαλλοντικών υπηρεσιών σε όλα τα επίπεδα της κατάρτισης και της εφαρμογής του ΚΠΣ θα συμβάλει στο να ληφθούν υπόψη οι περιβαλλοντικές συνιστώσες σε ένα πρώτο στάδιο. Η αξιολόγηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων έχει ζωτική σημασία για την πρόληψη των αρνητικών επιπτώσεων ορισμένων δραστηριοτήτων. Καλούνται οι πολίτες να ανταποκριθούν στην πρόσκληση να εκφράσουν τη γνώμη τους ιδίως για τα έργα που μπορούν να έχουν επίπτωση στις περιοχές ειδικού ενδιαφέροντος από περιβαλλοντική άποψη. Αυτού του είδους η συμμετοχή δεν ήταν ακόμη στην Ελλάδα πολύ ανεπτυγμένη και για το λόγο αυτό εφαρμόζονται διάφορες ενέργειες ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1994)

Στο Β' ΚΠΣ σε ότι αφορά την Χρηματοδότηση επισημαίνεται ότι έχει μεγάλη σημασία να εξασφαλισθεί η μέγιστη δυνατή συνέργεια που θα ευνοήσει την ανάπτυξη της Ελλάδας μέσω μιας συνεπούς και συντονισμένης δράσης των διαρθρωτικών ταμείων και των άλλων χρηματοδοτικών οργάνων (Ταμείο Συνοχής, δάνεια ΕΚΑΧ και ΕΤΕ) καθώς και του μηχανισμού της επιδότησης δανείων της ΕΖΕΣ. Η χρηματοδοτική συμμετοχή κάθε ταμείου και των άλλων χρηματοδοτικών οργάνων θα ενταχθεί στο ενδεικτικό σχέδιο χρηματοδότησης του ΚΠΣ και ότι οι προτεραιότητες του σχεδίου είναι οι τομείς των μεταφορών και του περιβάλλοντος. Υπολογίζεται ότι η συνεισφορά της ΕΤΕ στη χρηματοδότηση έργων που εντάσσονται στο ΚΠΣ II για την Ελλάδα μπορεί να ανέλθει σε ποσό από 2,4 έως 3,3 δισεκατ. Ecu. Αυτό αντιπροσωπεύει μια ενδεχόμενη ετήσια μέση συνεισφορά του ΕΤΕ ύψους από 420 έως 550 εκατ. Ecu. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Κοινοτήτων, 1994)

Η αρχή της προσθετικότητας γίνεται πιο σαφής στην αναθεωρημένη ρύθμιση, προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι δυσχέρειες στην εφαρμογή της, που παρουσιάστηκαν από την προηγούμενη ρύθμιση. Γίνεται σαφές ότι οι δημόσιες δαπάνες του κράτους- μέλους θα πρέπει να παραμείνουν στα ίδια επίπεδα. Η επισήμανση αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική για την αποτελεσματικότητα των δράσεων των Διαρθρωτικών Ταμείων.

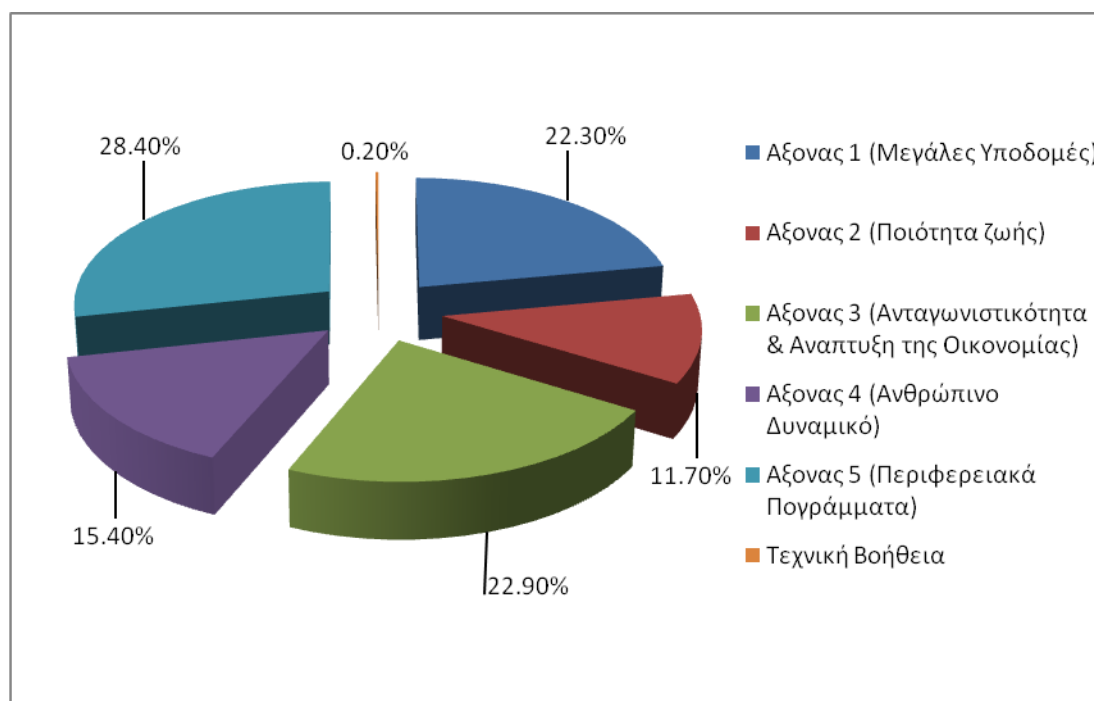
Ο συνολικός προϋπολογισμός του Β' ΚΠΣ προέβλεπε ποσά που προέρχονταν από εθνική συμμετοχή, από κοινοτική συμμετοχή και ιδιωτική συμμετοχή και αποτελούνταν από (Πίνακας 4):

Πίνακας 4: Συνολικός Προϋπολογισμός του Β' ΚΠΣ

	Β' Κ.Π.Σ. (1994-1999) σε χιλ ECU σε τιμές 1994
Συνολικός Προϋπολογισμός	29.721.300
Εθνική Δημόσια Συμμετοχή	7.069.900
Κοινοτική Συμμετοχή	13.980.000
Ιδιωτική Συμμετοχή	8.671.400

Πηγή: <http://www.hellaskps.gr/1986-1999.htm>

Στο σύνολό του ο προϋπολογισμός του Β' ΚΠΣ προέβλεπε για τους διάφορους άξονες την εξής κατανομή (Σχήμα 3):

Σχήμα 3: Προϋπολογισμός Β' Κ.Π.Σ. για τους Άξονες

Το σχέδιο χρηματοδότησης κατά άξονα και μορφή παρέμβασης προέβλεπε για το περιβάλλον συνολικό κόστος 502,3 εκατ. Ecu, το οποίο θα προερχόταν από Κοινοτική συμμετοχή ΕΤΠΑ 376,7 εκατ. Ecu και Εθνική δημόσια δαπάνη 125,6 εκατ. Ecu. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1994)

Για το ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας προέβλεπε συνολικό κόστος 977,4 εκατ. Ecu αποτελούμενο από Κοινοτική συμμετοχή 588,5 εκατ. Ecu και Εθνική δημόσια δαπάνη σύνολο 388,9 εκατ. Ecu, αποτελούμενη από το κράτος 196,2 εκατ. Ecu και ιδιωτική συμμετοχή 192,7 εκατ. Ecu. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1994)

Την εν λόγω προγραμματική περίοδο δημιουργήθηκε και ένα άλλο χρηματοδοτικό μέσο, το Ταμείο Συνοχής, το οποίο θα χρηματοδοτούσε μεμονωμένα έργα στους τομείς των διευρωπαϊκών δικτύων και του περιβάλλοντος, σε χώρες που είχαν επίπεδο ανάπτυξης μικρότερο από το 90% του κοινοτικού μέσου όρου.

Σε ότι αφορά το Ταμείο συνοχής ο προϋπολογισμός του για έργα περιβάλλοντος θα ανέρχονταν συνολικά στο ποσό των 1.530,6 εκατ. Ecu, αποτελούμενο από Κοινοτική συμμετοχή 1.301,0 εκατ. Ecu και Εθνική δημόσια δαπάνη 229,6 εκατ. Ecu. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1994)

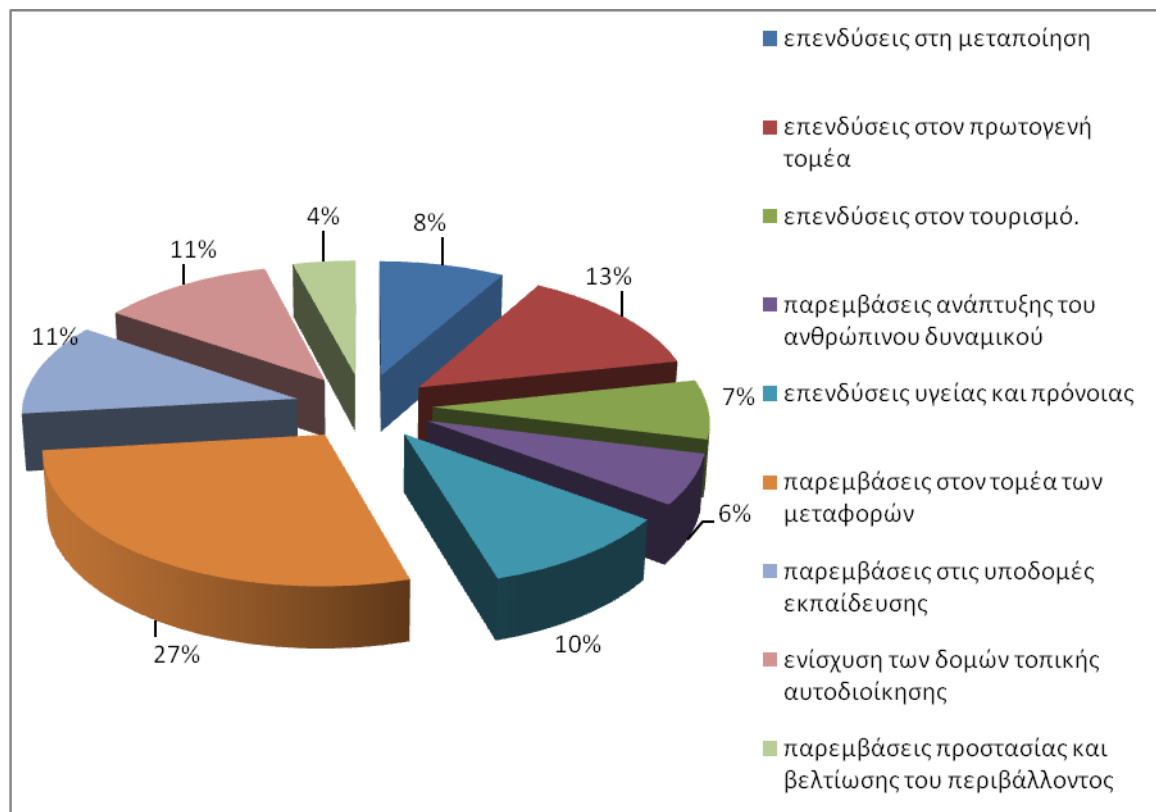
Τα ποσοστά αναλογικής συμμετοχής των διαρθρωτικών ταμείων και του ΧΜ ΠΑ στο ΚΠΣ είναι 67,9% για το ΕΤΠΑ, 18,3% για το ΕΚΤ, 12,9% για το ΕΓΤΠΕ, τμήμα Εγγυήσεων, και 0,9% για το ΧΜ ΠΑ. Επιπλέον, οι χορηγήσεις των διαρθρωτικών ταμείων στους τομείς της υγείας και της κοινωνικής πρόνοιας, του πολιτισμού και του αθλητισμού και στη δημόσια διοίκηση μειώθηκαν συνολικά κατά 270 εκατ. Ecu, προκειμένου να καταστεί δυνατή η αύξηση των χορηγήσεων για την παιδεία, την έρευνα και τεχνολογία, το περιβάλλον, τη γεωργία και την αλιεία. Η αύξηση των δαπανών για την ενέργεια (8,3% στο ΚΠΣ 2 σε σύγκριση με 5,2% στο ΚΠΣ 1), δείχνει ότι δίνεται όλο και μεγαλύτερη προτεραιότητα στην ορθολογική χρησιμοποίηση της ενέργειας, στις ανανεώσιμες πηγές, καθώς και στην ολοκλήρωση του έργου του φυσικού αερίου. Οι πόροι που διατίθενται για το περιβάλλον δεν συμπεριλαμβάνουν τους πόρους του Ταμείου Συνοχής αν προστεθούν τότε η συμμετοχή του ΚΠΣ 2 στον τομέα αυτό θα αυξηθεί από 3,9 % στο 9,8%.

8.1 Απορρόφηση του Π.Ε.Π. στο πλαίσιο του Β' Κ.Π.Σ.

Η απορρόφηση των πόρων του ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας 1994 - 1999 ανήλθε σε 282 δισεκατομμύρια δραχμές (882 εκατομμύρια ευρώ) που αντιστοιχεί σε ποσοστό απορρόφησης της τάξης του 106,2%.

Η απορρόφηση αυτή κατανεμήθηκε ως εξής στους διάφορους τομείς παρεμβάσεων:

- 8% για επενδύσεις στη μεταποίηση.
- 13% για επενδύσεις στον πρωτογενή τομέα.
- 7% για επενδύσεις στον τουρισμό.
- 6% για παρεμβάσεις ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού της Περιφέρειας.
- 27% για παρεμβάσεις στον τομέα των μεταφορών (κυρίως οδικές).
- 10% για επενδύσεις υγείας και πρόνοιας.
- 11% για παρεμβάσεις στις υποδομές και τον εξοπλισμό στον τομέα εκπαίδευσης.
- 11% για την ενίσχυση των δομών τοπικής αυτοδιοίκησης.
- 4% για παρεμβάσεις προστασίας και βελτίωσης του περιβάλλοντος και βελτίωσης της ποιότητας ζωής. (Σχήμα 4)

Σχήμα 4: ποσοστιαία κατανομή απορρόφησης ΠΕΠ Κ. Μακεδονίας Β' ΚΠΣ

Πηγή: <http://3kps.pepkm.gr>

Όπως προκύπτει από το Σχήμα 4 τα μεγαλύτερο ποσοστό απορρόφησης 27% είχαν οι παρεμβάσεις στον τομέα των Μεταφορών (υποδομές - εξοπλισμός), όπου διατέθηκαν 70,6 δισεκατομμύρια δραχμές. Το μικρότερο ποσοστό στο σύνολο μόλις 4% είχαν οι παρεμβάσεις στον τομέα Περιβάλλοντος όπου διατέθηκαν 8,9 δισεκατομμύρια δραχμές,

Στα πλαίσια ΠΕΠ στον άξονα Περιβάλλον του Β' ΚΠΣ ολοκληρώθηκαν στην Κ. Μακεδονία τα έργα που παρουσιάζονται στον πίνακα 5.

Πίνακας 5: Έργα στον άξονα Περιβάλλον του Β' ΚΠΣ στην Κ. Μακεδονία

Κατηγορία έργων	Πλήθος έργων	Κόστος (Ευρώ)
Έργα υδρεύσεων	187	23.701.808
Έργα δικτύων αποχέτευσης και Ε.Ε.Λ	94	32.684.972
Έργα διαχείρισης στερεών αποβλήτων	66	9.182.671
Διάφορα έργα και μελέτες	43	4.145.515
Σύνολα	390	69.714.966

Πηγή: Π. Ψωνόπουλος, 2005

Από το Ταμείο Συνοχής χρηματοδοτήθηκαν τα έργα που παρουσιάζονται στον πίνακα 6.

Πίνακας 6: Έργα χρηματοδοτούμενα από το Ταμείο Συνοχής

Κατηγορία έργων	Πλήθος έργων	Κόστος (Ευρώ)
Έργα υδρεύσεων	2	4.571.200
Έργα δικτύων αποχέτευσης και Ε.Ε.Λ.	16	180.784.248
Έργα διαχείρισης στερεών αποβλήτων	3	24.943.929
Έργα αντιπλημμυρικής προστασίας και περιβαλλοντικής αποκατάστασης	2	6.166.000
Υδρευση Θεσ/νίκης από τον ποταμό Αλιάκμονα	1	106.251.893
Σύνολα	24	322.717.270

Πηγή: Ψωνόπουλος, 2005

Η εμπειρία του Α' ΚΠΣ ενσωματώθηκε στο Β' ΚΠΣ. Η προσπάθεια για βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των κοινοτικών δράσεων, πέραν του θέματος της απορρόφησης των πόρων, ενισχύθηκε. Η Ελληνική Κυβέρνηση και η Επιτροπή ΕΚ συμφώνησαν σ' ένα σημαντικό αριθμό μέτρων για τον εκσυγχρονισμό και τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας σε ότι αφορά τόσο την υλοποίηση των έργων και ενεργειών όσο και τη διαχείριση των επιχειρησιακών προγραμμάτων και του ΚΠΣ.

Ειδικότερα στο πλαίσιο του Β' ΚΠΣ ξεκίνησαν σημαντικές θεσμικές μεταρρυθμίσεις προκειμένου να διασφαλίζεται η αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων και η χρηστή και ορθολογική διαχείριση των εθνικών και κοινοτικών πόρων. Με τις θεσμικές, οργανωτικές και λειτουργικές παρεμβάσεις που έγιναν, είχε διανυθεί σημαντική απόσταση στην κατεύθυνση της ενίσχυσης της διαχειριστικής ικανότητας. Τέτοιες παρεμβάσεις έγιναν σε διαφορετικούς τομείς όπως στον τομέα της οργάνωσης της διαχείρισης του ΚΠΣ με τη Μονάδα Οργάνωσης της διαχείρισης του ΚΠΣ (Μ.Ο.Δ.Α.Ε.), και με την καθιέρωση των Τεχνικών Δελτίων Έργου (ΤΔΕ) και των ΔΕΕΤΚ (Δελτίο Ελέγχου Εκπλήρωσης Τεχνικών Κριτηρίων), στον τομέα των μεγάλων έργων με τη σύσταση Ανώνυμων Εταιρειών (Κτηματολόγιο Α.Ε., Αττικό Μετρό Α.Ε., ΕΡΓΟΣΕ Α.Ε., Εγνατία Α.Ε. και τις υπό σύσταση Α.Ε. για το Μετρό Θεσσαλονίκης, το Ρίο –Αντίρριο και τον Περιφερειακό Δακτύλιο Αττικής), στον τομέα των ιδιωτικών επενδύσεων με τη σύσταση του ΕΛΚΕ (Ειδικός Λογαριασμός Κονδυλίων Έρευνας), στον τομέα της κατάρτισης με τη δημιουργία του ΕΚΕΠΙΣ (Εθνικό Κέντρο Πιστοποίησης Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης), στον τομέα της βελτίωσης της παραγωγής των δημοσίων έργων της χώρας από τη Μικτή

Επιτροπή Καθοδήγησης (ΜΕΚ), με την ολοκλήρωση και ανάπτυξη των συστημάτων υποστήριξης των περιφερειακών προγραμμάτων (τεχνικοί σύμβουλοι κ.λ.π.), τη θέσπιση της εγκυκλίου 37/95 περί πληρότητας μελετών, την τροποποίηση του θεσμικού πλαισίου δημοσίων έργων σε ότι αφορά τις υπερβάσεις κόστους (Ν.2272/96, Π.Δ. 402/96, Εγκ. 43/95 κλπ.).

Στο πλαίσιο παρακολούθησης της προόδου των έργων οι διαχειριστικές αρχές αντιμετώπισαν κοινά προβλήματα όσον αφορά τα εργαλεία συλλογής δεδομένων, Όλοι σχεδόν οι φορείς διαχείρισης χρησιμοποίησαν δικά τους, ανεξάρτητα πληροφοριακά συστήματα, χωρίς διασύνδεση με το κεντρικό ΟΠΣ του ΚΠΣ, με συνέπεια να εμφανίζονται, ενίοτε, κενά και ανακολουθίες στα διαθέσιμα στοιχεία. Επιπλέον, η αδυναμία κάλυψης, στη βάση αξιόπιστων και ολοκληρωμένων ποιοτικών και ποσοτικών δεδομένων, της φυσικής προόδου των έργων από τα εν λόγω πληροφοριακά σύστημα, επέφερε δυσχέρειες στις διαδικασίες παρακολούθησης και αξιολόγησης των περισσότερων Προγραμμάτων. ([http://ec.europa.eu/ Ex Post Evaluation of the Objective 1 1994-1999 National Report GREECE](http://ec.europa.eu/Ex Post Evaluation of the Objective 1 1994-1999 National Report GREECE))

Διερευνώντας τους παράγοντες που επηρέασαν την αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων του Β' ΚΠΣ, υπογραμμίζεται ότι ενώ μία σειρά εξελίξεων ευνόησε τη διαδικασία υλοποίησης, εντούτοις σημαντικές ανεπάρκειες και αδυναμίες δεν αντιμετωπίστηκαν μέχρι το τέλος της προγραμματικής περιόδου.

Ως σημαντικότεροι παράγοντες που συνέβαλαν θετικά στην αποτελεσματικότητα του Β' ΚΠΣ αναφέρονται η σύσταση νέων δομών παρακολούθησης, η υποχρεωτική κατάρτιση Τεχνικών Δελτίων, η εκπόνηση Μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων (ως προαπαιτήση για την ένταξη των έργων στα ΕΠ) και η θέσπιση νέου νομοθετικού πλαισίου για τα δημόσια έργα.

Αντίθετα, αρνητικό ρόλο διαδραμάτισαν η δρομολόγηση ακατάλληλων ή ανώριμων έργων (που στη πορεία απεντάχθηκαν), η έλλειψη αποτελεσματικών μηχανισμών αξιολόγησης έργων στη βάση συγκεκριμένων κριτηρίων, ο ανεπαρκής σχεδιασμός διαδικασιών παρακολούθησης και υλοποίησης και η ανορθολογική κατανομή των πόρων. Αξίζει να σημειωθεί ότι σε κάποιες περιπτώσεις, είχε ως αποτέλεσμα ακόμη και την αναθεώρηση των χρηματοδοτικών σχεδίων.

Στον τομέα του περιβάλλοντος η χρηματοδότηση σε σχέση με το Α' ΚΠΣ αυξήθηκε σημαντικά και αυτό οφείλεται στη δημιουργία (1993) του Ταμείου Συνοχής που υπήρξε στο εξής ο κύριος χρηματοδότης για περιβαλλοντικές δράσεις. Τελικά, κάποια έργα που πραγματοποιήθηκαν (π.χ. βιολογικοί καθαρισμοί) στην πραγματικότητα δεν λειτούργησαν ποτέ ενώ, πολλές από τις προγραμματισμένες παρεμβάσεις δεν στέφθηκαν με επιτυχία. Για παράδειγμα η προστασία των ιδιαίτερα αξιόλογων φυσικών περιοχών συνάντησε αρκετά προβλήματα γιατί

πολλές από αυτές τις περιοχές δεν είχαν καταγραφεί και οριοθετηθεί, ενώ το θεσμικό πλαίσιο προστασίας τους ήταν σε ορισμένα σημεία του ασαφές και σε ορισμένα άλλα υπερβολικά αυστηρό, με αποτέλεσμα να μην είναι αποτελεσματικό.

Ακόμη ιδιαίτερα περιορισμένα και ανεπαρκή κρίνονται τα αποτελέσματα στη διαχείριση των στερεών απορριμμάτων, στην εξοικονόμηση υδάτινων πόρων και στην προστασία των δασών. Η κύρια αιτία για αυτά είναι οι ανεπαρκείς δομές υλοποίησης και το γεγονός ότι δράσεις βάσης όπως το Κτηματολόγιο και οι χωροταξικές μελέτες άρχισαν να υλοποιούνται στο τέλος της προγραμματικής περιόδου. Ειδικά το Εθνικό Κτηματολόγιο άργησε να υλοποιηθεί αρκετά χρόνια. Συνεπώς το ΕΠΠερ δεν πέτυχε όλους τους στόχους του και τα προβλήματα που προέκυψαν στην υλοποίησή του απασχόλησαν τον προγραμματισμό του Γ' ΚΠΣ (Αυδίκος, 2013).

9. Γ' ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ (Γ' Κ.Π.Σ. 2000-2006)

Την περίοδο 2000-2006 η Ελλάδα ενισχύεται με σημαντικούς πόρους από τα Διαρθρωτικά Ταμεία της ΕΕ. Οι πόροι αυτοί δημιούργησαν τις προϋποθέσεις για υψηλότερη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη, οδήγησαν σε πραγματική σύγκληση με τις υπόλοιπες χώρες και συνέβαλαν στην αντιμετώπιση των βασικών ελλείψεων της οικονομικής και κοινωνικής ζωής, κυρίως στους τομείς των υποδομών, της ανάπτυξης των ανθρώπινων πόρων και της παραγωγικότητας. Η στήριξη που δόθηκε στην Ελλάδα από την ΕΕ πραγματοποιήθηκε μέσα από το ΚΠΣ, των Κοινοτικών πρωτοβουλιών και του Ταμείου Συνοχής. (<http://www.hellaskps.gr>)

Τα Διαρθρωτικά Ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης συγχρηματοδοτούν, εκτός από το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης και τις Κοινοτικές Πρωτοβουλίες. Οι τέσσερις κοινοτικές πρωτοβουλίες των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών Ταμείων για το χρονικό διάστημα 2000-2006 είναι: EQUAL (ισότητα στην αγορά εργασίας), LEADER+ (αγροτική ανάπτυξη), URBAN II (αστική ανάπτυξη) και INTERREG III (διασυνοριακή, διακρατική, διαπεριφερειακή συνεργασία). Στα πλαίσια των τεσσάρων (4) Κοινοτικών Πρωτοβουλιών διατέθηκαν πόροι ύψους 6,35 δις ευρώ μέσω του Ταμείου Συνοχής για έργα Μεταφορών και Περιβάλλοντος.

Το Ταμείο Συνοχής παρέχει συγχρηματοδότηση σε έργα ή ομάδες έργων ή στάδια έργων τα οποία συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων τόσο στον Τομέα "Περιβάλλοντος" όσο και στον Τομέα "Μεταφορές". Ειδικότερα, για τον Τομέα "Περιβάλλον" η χρηματοδοτική στήριξη παρέχεται σε τομείς παρέμβασης όπως ύδρευση με πόσιμο νερό, αποχέτευση και καθαρισμός λυμάτων, διαχείριση στερεών αποβλήτων, πιθανές παρεμβάσεις για αντιπλημμυρική προστασία, προστασία δασικών συστημάτων, περιβαλλοντική αναβάθμιση και φυσική κληρονομιά.

Για την επίτευξη των στόχων του ΚΠΣ καταρτίστηκαν και υλοποιήθηκαν 25 επιχειρησιακά προγράμματα εκ των οποίων:

- Τα 11 ήταν Τομεακά επιχειρησιακά προγράμματα και αφορούσαν εθνικές τομεακές πολιτικές
- Τα 13 ήταν Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ), ένα για κάθε μία Περιφέρεια της χώρας και στα οποία είχε κατανεμηθεί το 1/3 περίπου των διαθέσιμων πιστώσεων των Διαρθρωτικών Ταμείων
- Και ένα επιχειρησιακό Πρόγραμμα Τεχνική βοήθεια που στόχο είχε να ενδυναμώσει, να στηρίξει και να βελτιώσει το σύστημα διαχείρισης, παρακολούθησης και ελέγχου του ΚΠΣ και των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων

Οι συνολικοί χρηματοδοτικοί πόροι του Γ΄ Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης και του Ταμείου Συνοχής ανέρχονταν σε 48,30 δις ευρώ. Η συνολική δημόσια δαπάνη ανέρχονταν σε 37,67 δις ευρώ και η εκτιμώμενη ιδιωτική συμμετοχή ανέρχονταν σε 10,63 δις ευρώ (Πίνακας 7).

Πίνακας 7: Συνολικοί Χρηματοδοτικοί Πόροι Γ΄ ΚΠΣ (σε δισεκατομμύρια ευρώ)

	ΚΠΣ 2000-2006	Ταμείο Συνοχής	ΣΥΝΟΛΟ
Κοινοτική Συμμετοχή	22,70	3,24	25,94
Εθνική Συμμετοχή	9,72	2,01	11,73
Σύνολο Δημόσιας Δαπάνης	32,42	5,25	37,67
Ενδεικτική Ιδιωτική	9,53	1,10	10,63
ΣΥΝΟΛΟ	41,95	6,35	48,30

Πηγή: Υπουργείο Οικονομίας & Οικονομικών (<http://www.hellaskps.gr/2000-2006.htm>)

Στο Γ΄ ΚΠΣ 2000-2006 που εγκρίθηκε με την 3405/28.11.2000 απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ένα από τα τομεακά επιχειρησιακά προγράμματα αφορούσε το περιβάλλον.

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Περιβάλλον» (ΕΠΠΕΡ) 2000-2006 είχε συνολικό προϋπολογισμό 522.649.462 εκ. ευρώ (Πίνακας 8).

Πίνακας 8: Προϋπολογισμός ΕΠ 'Περιβάλλον'

Συνολικό Κόστος :	522.649.462 Ευρώ
Δημόσια Δαπάνη :	522.649.462 Ευρώ
Κοινοτική Συμμετοχή	398.467.235 Ευρώ
Εθνική Συμμετοχή :	124.182.277 Ευρώ
Ιδιωτική Συμμετοχή	0 Ευρώ

Πηγή: www.epper.gr/ep.htm

Το ΕΠ Περιβάλλον αποτελείται από 10 Άξονες Προτεραιότητας: (www.epper.gr/ep.htm)

- Ο Άξονας 1 του Υδάτινου Περιβάλλοντος έχει συνολικό κόστος 22,2 εκ. ευρώ και περιελάμβανε δράσεις που αφορούν στην παρακολούθηση της ποιότητας των επιφανειακών και υπογείων νερών, των νερών που προορίζονται για πόσιμα και των παράκτιων και θαλάσσιων νερών. Επίσης, περιλαμβάνει ειδικές δράσεις σχετικές με την προσαρμογή της Ελλάδας στις απαιτήσεις της οδηγίας πλαίσιο

2000/60/ΕΕ «Για τη θέσπιση κοινοτικού πλαισίου δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων». Τέλος, περιλαμβάνονται δράσεις που αφορούν στην εξοικονόμηση των υδατικών πόρων σε συστήματα ύδρευσης, την ανάληψη δράσεων και πρωτοβουλιών για τη στήριξη της αποτελεσματικής λειτουργίας των μονάδων επεξεργασίας λυμάτων και την προώθηση προγράμματος μείωσης της νιτρορύπανσης.

- Ο Άξονας 2 που αναφέρεται στα Στέρεα Απόβλητα έχει συνολικό κόστος 27,5 εκ. ευρώ. Περιλαμβάνει δράσεις που αφορούν στη δημιουργία (μικρής κλίμακας) ΧΥΤΑ, τον καθαρισμό των ακτών, την αποκατάσταση παλαιών χώρων εναπόθεσης απορριμμάτων, προγράμματα ανακύκλωσης – Κέντρα Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών - και αξιολόγηση και αναμόρφωση του θεσμικού πλαισίου για τους φορείς διαχείρισης. Περιλαμβάνει επίσης δράσεις που αφορούν στην εξυγίανση/αποκατάσταση χώρων ρυπασμένων από επικίνδυνα απόβλητα, ειδικά προγράμματα ανακύκλωσης (ηλεκτρικές στήλες-συσσωρευτές), την ολοκλήρωση της Μονάδας αποτέφρωσης παθογόνων (νοσοκομειακών) στην Αττική και ενέργειες ευαισθητοποίησης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, των επιχειρήσεων και των πολιτών.
- Ο Άξονας 3 που αναφέρεται στην Πολιτική Προστασία, Προστασία Τοπίων και Θαλάσσιου Περιβάλλοντος έχει συνολικό κόστος: 26,8 εκ. ευρώ. Περιλαμβάνει την προώθηση και υλοποίηση προγραμμάτων διαχείρισης και αντιμετώπισης ατυχημάτων μεγάλης έκτασης (από τεχνολογικά ατυχήματα και φυσικές καταστροφές). Επίσης, δράσεις που αφορούν στην προστασία και αποκατάσταση τοπίων και της μη προστατευόμενης φύσης (εκτός δικτύου Natura 2000) από παράνομες και οχλούσες δραστηριότητες, όπως αυθαίρετη δόμηση, ανεξέλεγκτη απόρριψη απορριμμάτων, εξορύξεις. Περιλαμβάνονται επίσης δράσεις για την προστασία εδαφών και ακτών από τη διάβρωση. Τέλος, ο άξονας περιλαμβάνει την προμήθεια τουλάχιστον τεσσάρων, σύγχρονων, αμιγώς αντιρρυπαντικών πλοίων και την κατάρτιση και υλοποίηση σχεδίων ελέγχου ποιότητας περιβάλλοντος, εκτίμησης κινδύνου, διαχείρισης επικινδυνότητας και ενημέρωσης κοινού και φορέων.
- Ο Άξονας 4 που αφορά στο "Ατμοσφαιρικό Περιβάλλον – Θόρυβο" έχει συνολικό κόστος: 32,4 εκ. ευρώ. Περιλαμβάνει δράσεις για την κάλυψη υποχρεώσεων που απορρέουν από την Ευρωπαϊκή Νομοθεσία (προμήθεια και εγκατάσταση εξοπλισμού για την παρακολούθηση της ποιότητας της ατμόσφαιρας, δημιουργία μηχανισμού για τη διασφάλιση του αξιόπιστου των μετρήσεων), δράσεις που αφορούν σε ελέγχους και παρεμβάσεις σε πηγές ατμοσφαιρικής ρύπανσης και δράσεις για την κάλυψη υποχρεώσεων που απορρέουν από διεθνείς συμβάσεις, και αφορούν παγκόσμια περιβαλλοντικά προβλήματα. Τέλος, περιλαμβάνει δράσεις που αφορούν κυρίως στη χαρτογράφηση των επιπέδων θορύβου σε περιοχές με ιδιαίτερα προβλήματα,

την εκπόνηση προγραμμάτων για τη μείωση των επιπέδων θορύβου και δράσεις αντιθορυβικής προστασίας.

- Ο Άξονα 5 που αναφέρεται στους "Θεσμούς - Περιβαλλοντική Ευαισθητοποίηση", έχει συνολικό κόστος 26,6 εκ. ευρώ. Εδώ περιλαμβάνεται η ανάπτυξη και έναρξη λειτουργίας του Εθνικού Κέντρου Περιβάλλοντος και Βιώσιμης Ανάπτυξης, η επέκταση και ολοκλήρωση του Εθνικού Δικτύου Πληροφοριών Περιβάλλοντος (σε συσχέτισμό με τις δράσεις της κοινωνίας της πληροφορίας), η ανάπτυξη και λειτουργία μηχανισμού ελέγχου της τήρησης των περιβαλλοντικών όρων σε έργα και δραστηριότητες (Σώμα Επιθεωρητών Περιβάλλοντος), η ανάπτυξη του Μηχανισμού Τεχνικής Υποστήριξης για δράσεις που αφορούν στα στερεά απόβλητα και τα λύματα (ομάδα έργου της Μονάδα Οργάνωσης της Διαχείρισης Αναπτυξιακών Προγραμμάτων (ΜΟΔ)), η ανάπτυξη και υποστήριξη της λειτουργίας της Ειδικής Υπηρεσίας Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ, η ενίσχυση, υποστήριξη και εφαρμογή εθελοντικών περιβαλλοντικών συστημάτων (π.χ. EMAS, ECO-LABEL). Περιλαμβάνονται επίσης δράσεις για την εναρμόνιση της χώρας με οδηγίες οριζόντιου χαρακτήρα, όπως αυτή που αφορά στον ολοκληρωμένο έλεγχο και την πρόληψη της ρύπανσης (IPPC), σχεδιασμό και εφαρμογή προγραμμάτων με βάση την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει» και τέλος περιλαμβάνονται δράσεις για το σχεδιασμό και υλοποίηση προγραμμάτων περιβαλλοντικής ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης πολιτών και φορέων.
- Ο Άξονας 6 με τίτλο "Άλλες Περιβαλλοντικές Δράσεις (Πρώην Κτηματολόγιο)" έχει συνολικό κόστος 228,65 εκ. ευρώ. Περιλαμβάνει έργα ορεινής υδρονομίας, μεταφοράς και διανομής επιφανειακού νερού, συμπληρωματικά έργα αντιπλημμυρικής προστασίας και έργα συλλογής και αποθήκευσης όμβριων υδάτων σε νησιωτικές περιοχές. Επίσης, έργα αντιπλημμυρικής προστασίας, επεξεργασίας και διάθεσης λυμάτων.
- Ο Άξονας 7 αναφέρεται στη "Χωροταξία, την Πολεοδομία και τις Αναπλάσεις" και έχει συνολικό κόστος 96,8 εκ. ευρώ. Στο πλαίσιο του Άξονα προβλέπεται η προώθηση του χωροταξικού σχεδιασμού σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο καθώς και μηχανισμών εφαρμογής, ελέγχου και υποστήριξής του, επίσης η εκπόνηση Ρυθμιστικών Σχεδίων, Πολεοδομικών Μελετών, Σχεδίων Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης (ΣΧΟΑΠ) και Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων (ΓΠΣ). Στόχοι του επίσης είναι η αναβάθμιση επιλεγόμενων σημείων του Μητροπολιτικού κέντρου της Αθήνας, της Θεσσαλονίκης, του Πειραιά και άλλων μεγάλων πόλεων με παρεμβάσεις εθνικού και καινοτόμου χαρακτήρα, η προστασία και ανάδειξη της παράκτιας ζώνης σε τουριστικές περιοχές και η προστασία περιοχών ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, η προστασία και ανάδειξη ιστορικών κέντρων – συνόλων, η υλοποίηση της Εθνική Πολιτικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη πόλεων και οικισμών, προκειμένου η χώρα να ανταποκριθεί στις σχετικές κοινοτικές και διεθνείς υποχρεώσεις της.

- Ο Άξονας 8 με τίτλο "διαχείριση Προστατευόμενων Περιοχών, Βιότοποι" έχει συνολικό κόστος 206,9 εκ. ευρώ. Βασικός στόχος του Άξονα είναι η εγκαθίδρυση καθεστώτος ολοκληρωμένης προστασίας, διοίκησης και διαχείρισης σε τουλάχιστον 25 περιοχές από τον Εθνικό Κατάλογο Natura 2000. Ταυτόχρονοι στόχοι είναι η εκπόνηση σχεδίων δράσης για ιδιαίτερα απειλούμενα είδη της χλωρίδας και πανίδας, η πιλοτική εφαρμογή δράσεων προστασίας και διαχείρισης οικοσυστημάτων και Τοπίων Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους. Τέλος, ο Άξονας περιλαμβάνει το Μεγάλο Έργο της επαναδημιουργίας της Λίμνης Κάρλας.
- Ο Άξονας 9 αναφέρεται στα "Έργα του περιβάλλοντος με τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα". Στα πλαίσια του άξονα χρηματοδοτούνται εγκαταστάσεις απορρύπανσης στους τομείς της επεξεργασίας λυμάτων, διαχείρισης στερεών αποβλήτων και μείωσης της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και ηχορύπανσης. Το συνολικό ποσό ενίσχυσης, που θα χορηγείται στην ίδια επιχείρηση, δε δύναται να υπερβαίνει το ποσό των 100.000 ευρώ (περίπου 35 εκατ. δρχ.) σε περίοδο τριών χρόνων.
- Ο Άξονας 10 αναφέρεται στην Τεχνική Βοήθεια και έχει συνολικό κόστος 10 εκ. ευρώ

Ο προϋπολογισμός ανά Άξονα και Μέτρο στο πλαίσιο του Γ' ΚΠΣ είναι ο εξής (Πίνακας 9):

Πίνακας 9: Προϋπολογισμός ανά Άξονα και Μέτρο στο πλαίσιο του Γ' ΚΠΣ

Ε.Π. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ					
ΤΙΤΛΟΣ ΑΞΟΝΑ	ΤΙΤΛΟΣ ΜΕΤΡΟΥ	ΧΡΗΜΑ ΤΟΔΟΤΙ ΚΟ ΜΕΣΟ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣ ΘΕΙΣΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ (Α)	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ ΕΝΤΑΓΜΕΝΩΝ ΈΡΓΩΝ (Β)	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ ΝΟΜΙΚΩΝ ΔΕΣΜΕΥΣΕΩΝ (Γ)
ΥΔΑΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΝΕΡΩΝ	ΕΤΠΑ	8.760.143	7.748.449	7.748.449
	ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΑ ΕΡΓΑ	ΕΤΠΑ	8.262.380	9.515.701	9.515.701
ΣΤΕΡΕΑ ΑΠΟΒΛΗΤΑ	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΜΗ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΩΝ ΣΤΕΡΕΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ	ΕΤΠΑ	10.961.986	11.689.103	11.689.103
	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΩΝ ΣΤΕΡΕΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ	ΕΤΠΑ	7.471.027	8.240.659	8.240.659
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ, ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΠΙΟΥ ΚΑΙ	ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	ΕΤΠΑ	5.623.988	5.592.964	5.592.964
	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΠΙΩΝ	ΕΤΠΑ	6.870.818	8.251.179	8.023.288

ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΘΑΛΑΣΣΙΑΣ ΡΥΠΑΝΣΗΣ	ΕΤΠΑ	4.042.000	4.051.829	4.051.829
ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ, ΘΟΡΥΒΟΣ	ΜΕΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΗΣ ΡΥΠΑΝΣΗΣ	ΕΤΠΑ	12.545.267	11.706.360	11.706.360
	ΜΕΙΩΣΗ ΗΧΟΡΥΠΑΝΣΗΣ	ΕΤΠΑ	2.755.910	2.168.974	2.168.974
ΘΕΣΜΟΙ, ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ	ΘΕΣΜΟΙ	ΕΤΠΑ	8.359.768	9.145.157	9.145.157
	ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ	ΕΤΠΑ	6.476.265	6.717.984	6.717.984
ΆΛΛΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΕΔΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΥΔΑΤΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ	ΕΤΠΑ	24.002.246	22.254.048	22.254.048
	ΒΑΣΙΚΑ ΕΡΓΑ ΥΠΟΔΟΜΗΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΩΝ ΥΔΑΤΩΝ	ΕΤΠΑ	166.127.763	180.707.010	180.622.126
ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ, ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ	ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ	ΕΤΠΑ	15.113.623	14.405.085	14.114.494
	ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ ΣΤΟ ΔΟΜΗΜΕΝΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΜΕ ΚΑΙΝΟΤΟΜΟ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ Η ΕΘΝΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ	ΕΤΠΑ	60.146.355	66.027.095	66.027.095
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΒΙΟΤΟΠΩΝ, ΟΙΚΟΤΟΠΩΝ, ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΕΙΔΩΝ. ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΚΑΛΛΟΥΣ	ΕΤΠΑ	49.989.792	69.559.939	64.760.774
	ΕΠΑΝΑΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΛΙΜΝΗΣ ΚΑΡΛΑΣ	ΕΤΠΑ	115.107.046	103.966.971	103.966.971
ΕΡΓΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΜΕ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ	ΕΡΓΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΜΕ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ	ΕΤΠΑ	0	0	0
ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ	ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ	ΕΤΠΑ	10.033.085	6.883.697	6.883.697
	ΜΕΛΕΤΕΣ ΩΡΙΜΑΝΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑΣ	ΕΤΠΑ	0	0	0
ΣΥΝΟΛΑ			522.649.462	548.632.204	543.229.673

Πηγή: <http://www.ops.gr/>

Το ΕΠ Περιβάλλον (ΕΠΠερ) έδωσε έμφαση στη βελτίωση των υαρχόντων μηχανισμών εφαρμογής περιβαλλοντικής πολιτικής και στην ανάπτυξη νέων υποδομών και προϋποθέσεων ώστε να γίνει περισσότερο εφικτή η ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής συνιστώσας στον σχεδιασμό και στην υλοποίηση των υπολοίπων ΕΠ. Ο προγραμματισμός του ΕΠΠΕΡ 2000-2006 ενίσχυσε περισσότερο την αστική

διάσταση των θεμάτων ενώ κύριος στόχος παρέμενε η προστασία, διαχείριση, αναβάθμιση και ανάδειξη του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος (ΥΠΕΧΩΔΕ, 2000α). Τελικά το ΕΠΠερ άργησε πολύ να ενεργοποιηθεί με αποτέλεσμα η απορρόφηση μέχρι το 2003 να είναι μόλις στο 16%, ενώ από το 2004 και μετά υπήρξε επιτάχυνση στην ένταξη των προγραμμάτων φτάνοντας τελικά το 2011 σε ποσοστό τις νομικές δεσμεύσεις στο 104%. Ακόμη περίπου το 45% των έργων που εντάχθηκαν στο ΕΠΠερ αποτελούσαν έργα τα οποία είτε δεν είχαν ολοκληρωθεί, είτε δεν είχαν ξεκινήσει καθόλου στο Β΄ ΚΠΣ.

Το κύριο χαρακτηριστικό του ΕΠΠερ ήταν ότι σχεδιάστηκαν πολυάριθμα έργα (περίπου 1.400) σχετικά μικρού προϋπολογισμού και διαφορετικού συχνά αντικειμένου, αλλά και πολύ μεγάλα έργα που απαιτούν ειδική οργάνωση και τεχνογνωσία π.χ. αντιμετώπιση της λειψυδρίας των Αθηνών, δημιουργία Εθνικού Κτηματολογίου, αποκατάσταση Λίμνης Κάρλας κ.λπ.

Στην καθυστέρηση υλοποίησης των μέτρων και έργων υπήρξαν διάφορα προβλήματα με πιο σημαντικά τα παρακάτω:

- Η εμπλοκή μεγάλου αριθμού φορέων (υπουργεία, οργανισμοί, ερευνητικά ιδρύματα, ΟΤΑ, σύλλογοι κ.λπ.), σε όλα τα επίπεδα (εθνικό, περιφερειακό, τοπικό) και ο προβληματικός συντονισμός τους,
- το πολιτικό κόστος για θέματα που αντιμετωπίζονταν για πρώτη φορά όπως το κτηματολόγιο κι η προστασία βιοτόπων ή η χωροθέτηση χωματερών,
- η ελλιπής συγκέντρωση πρωτογενών δεδομένων και στατιστική τους επεξεργασία,
- οι δυσκολίες και καθυστερήσεις στη λειτουργία του θεσμικού πλαισίου και οι χρονοβόρες ενέργειες που απαιτούνταν όπως π.χ. η προμήθεια ειδικού εξοπλισμού, η έγκριση χωροθέτησης-περιβαλλοντικών όρων, απαλλοτριώσεων, η ανάθεση των μελετών, η δημοπράτηση των έργων, η έναρξη των εργασιών κ.λπ.,
- οι έντονες τοπικές αντιθέσεις των κατοίκων που παρατηρήθηκαν σε πολλές περιπτώσεις ως προς τη χωροθέτηση δραστηριοτήτων π.χ. λειτουργία ΧΥΤΑ, χώρων διάθεσης υγρών αποβλήτων.

Το ΕΠΠερ εισήγαγε συντονισμένα για πρώτη φορά στον Ελληνικό χώρο την περιβαλλοντική διάσταση για την όχληση των οικονομικών και κοινωνικών δράσεων και τις ευρωπαϊκές πολιτικές προστασίας που στόχευαν όχι μόνο στην καταστολή αλλά κυρίως στην προστασία και πρόληψη. Μέχρι τότε η περιβαλλοντική πολιτική που εφαρμόζονταν στην Ελλάδα περιορίζονταν σε κυβερνητικές δεσμεύσεις που σχεδόν ποτέ δεν γινόταν πράξη, γιατί ακόμη και στην περίπτωση που γινόταν, πολλές από αυτές (π.χ. χωροθέτηση ευαίσθητων περιοχών) θα είχαν μεγάλο πολιτικό κόστος. Με τα πρώτα δύο ΚΠΣ η Ελληνική πολιτεία υιοθετεί την Ευρωπαϊκή περιβαλλοντική πολιτική, με την εναρμόνιση και της Ελληνικής νομοθεσίας, χωρίς

όμως να παράγει εθνική πολιτική για το περιβάλλον που θα είναι διαφοροποιημένη και αναβαθμισμένη πάνω στις ιδιαίτερες ανάγκες της χώρας (αυξημένη τουριστική ζήτηση, περιβαλλοντικά επιβαρημένες περιοχές αστικών κέντρων, περιοχές NATURA κ.ά). (Αυδίκος, 2013)

9.1 Π.Ε.Π. Κ. Μακεδονίας Γ' Κ.Π.Σ.

Τα έργα για την προστασία του περιβάλλοντος στα πλαίσια του Γ ΚΠΣ εντάχθηκαν στα 13 Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ).

Ο συνολικός προϋπολογισμός του ΠΕΠ Κ. Μακεδονίας ήταν (Πίνακας 10):

Πίνακας 10: Προϋπολογισμός ΠΕΠ Κ. Μακεδονίας

Συνολικό Κόστος :	1.496.651.004 Ευρώ
Δημόσια Δαπάνη :	1.227.929.657 Ευρώ
Κοινοτική Συμμετοχή :	955.207.220 Ευρώ
Εθνική Συμμετοχή :	272.722.437 Ευρώ
Ιδιωτική Συμμετοχή :	268.721.347 Ευρώ

Πηγή: <http://www.hellaskps.gr>

Το ΠΕΠ της περιφέρειας Κ. Μακεδονίας σε ότι αφορά το Περιβάλλον αναφέρει ότι τόσο το φυσικό, όσο και το ανθρωπογενές περιβάλλον της Περιφέρειας χαρακτηρίζεται από μεγάλη ποικιλότητα, και μοναδικότητες υψηλής αξίας. Τα προβλήματα στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας που υποβαθμίζουν το περιβάλλον και την ποιότητα ζωής είναι κυρίως:

- Οι μεγάλες διαστάσεις της ανεξέλεγκτης ανάπτυξης των δραστηριοτήτων με σοβαρή υποβάθμιση και καταστροφή οικοσυστημάτων, ακτών και λιμνών (λίμνη Κορώνειας, Δέλτα Αξιού, παράκτιες περιοχές της Χαλκιδικής).
- Η σημαντική επιβάρυνση των επιφανειακών και υπόγειων νερών της λεκάνης απορροής του Αξιού που εκτείνεται και έξω από τα εθνικά σύνορα με ρύπανση εγχώρια και εισαγόμενη, λόγω της χρήσης φυτοφαρμάκων, αστικών και βιομηχανικών αποβλήτων.
- Οι συγκρούσεις χρήσεων γης λόγω αδυναμίας ελέγχου της χωροθέτησης εγκαταστάσεων και δραστηριοτήτων και ανεπαρκής έλεγχος περιβαλλοντικών επιπτώσεων (ευρύτερη περιοχή πολεοδομικού συγκροτήματος Θεσσαλονίκης, παράκτιες περιοχές Χαλκιδικής και Πιερίας).
- Η αυθαίρετη δόμηση με αλλαγή των χρήσεων γης και την υποβάθμιση σημαντικών φυσικών πόρων (ευρύτερη περιοχή πολεοδομικού συγκροτήματος Θεσσαλονίκης, Δυτική Χαλκιδική).

- Υπέρμετρη εκμετάλλευση των παράκτιων τουριστικών πόρων με την εντεινόμενη διασπορά οικιστικών συγκεντρώσεων (ακτές Πιερίας, Χαλκιδικής).

Στα πλαίσια του συμπληρώματος προγραμματισμού, η εξειδίκευση των μέτρων που αφορούν στην αστική ανάπτυξη και το περιβάλλον περιελάμβανε, μεταξύ άλλων, δράσεις που συμβάλουν στην επίλυση των προβλημάτων χωροταξίας καθώς και δράσεις ευαισθητοποίησης του κοινού σε περιβαλλοντικά θέματα.

(<http://3kps.pepkm.gr>)

9.1.1 Στρατηγικοί Στόχοι

Ο γενικός στρατηγικός στόχος εκφράζεται με:

- την αξιοποίηση της καίριας θέσης της Θεσσαλονίκης στη Βαλκανική, την Ευρωπαϊκή Ένωση, την παρευξείνια ζώνη και το θαλάσσιο ορίζοντα – και της συγκυρίας που διαμορφώνουν οι νέες τεχνολογικές, πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες στην περιοχή
- την ενίσχυση των υφιστάμενων υποδομών και τη δημιουργία εκείνων των κοινωνικών συνθηκών που υπόσχονται ισόρροπη ανάπτυξη στο πλαίσιο ίσων ευκαιριών και αναβαθμισμένου περιβάλλοντος χώρου με μακρόχρονες προοπτικές βελτίωσης και εξέλιξης και
- την εφαρμογή διορθωτικών κινήσεων για το περιβάλλον.

Ο γενικός στρατηγικός στόχος αναλύεται σε έξι (6) άξονες:

- ΑΠ 1: Ανάδειξη του μητροπολιτικού ρόλου της Θεσσαλονίκης και ενθάρρυνση της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας.
- ΑΠ 2: Προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος.
- ΑΠ 3 : Μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων.
- ΑΠ 4: Αγροτική ανάπτυξη.
- ΑΠ 5: Μείωση της ανεργίας και παροχή ίσων ευκαιριών στη γνώση και στις δεξιότητες.
- ΑΠ 6: Ανάπτυξη ορεινού χώρου, των εσωτερικών ζωνών και των μειονεκτικών/προβληματικών περιοχών. (<http://3kps.pepkm.gr>)

9.1.2 Ο Άξονας 2 «προστασία και ανάδειξη του Περιβάλλοντος στην Κ. Μακεδονία»

Ο Άξονας 2 «προστασία και ανάδειξη του Περιβάλλοντος στην Κ. Μακεδονία», αφορά το περιβάλλον και αποτελείται από 3 βασικά μέτρα :

2.1 Ολοκλήρωση των υποδομών διαχείρισης υγρών και στερεών αποβλήτων, ύδρευσης και αποχέτευσης

2.2 Διαχείριση φυσικού περιβάλλοντος

2.3 Προστασία και ανάδειξη του όρους Άθως

Ο Άξονας 2 «προστασία και ανάδειξη του Περιβάλλοντος στην Κ. Μακεδονία», στοχεύει στη βελτίωση της ποιότητας ζωής, την αποκατάσταση του περιβάλλοντος και την αειφόρο ανάπτυξη των αστικών κέντρων και αγροτικών περιοχών.

Πρόκειται για τη λήψη μέτρων αποκατάστασης της περιβαλλοντικής ισορροπίας (π.χ. εξυγίανση των εσωτερικών υδάτων και των παράκτιων περιοχών με διακοπή της περαιτέρω επιβάρυνσης από βιομηχανικές, αγροτικές και αστικές λειτουργίες) σε περιβαλλοντικά ευαίσθητες περιοχές (π.χ. παράκτιες και παρόχθιες περιοχές), την προστασία και ανάδειξη των φυσικών οικοσυστημάτων και των περιοχών ιδιαίτερου φυσικού κάλλους.

Παράλληλα, ο Άξονας έχει στόχο να ολοκληρώσει ένα σύνολο απαιτούμενων δράσεων έτσι ώστε να προστατευτεί συνολικά το όρος Άθως τόσο ως πολύτιμο φυσικό περιβάλλον όσο και ως κιβωτός αρχιτεκτονικών και εικαστικών μνημείων πολιτισμού.

Ειδικοί στόχοι στον άξονα προτεραιότητας είναι οι ακόλουθοι:

- Συμπλήρωση της υποδομής διαχείρισης υγρών και στερεών αστικών αποβλήτων, βελτίωση και επέκταση των δικτύων ύδρευσης και αποχέτευσης. Οι δράσεις που αφορούν στη διαχείριση των υδατικών πόρων θα είναι σύμφωνες με τις απαιτήσεις της οδηγίας 60/2000 της 23/10/2000 για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων.
- Διαχείριση φυσικού περιβάλλοντος: προστασία παράκτιων και παρόχθιων περιοχών, διαχείριση του υδατικού δυναμικού, αποκατάσταση βεβαρημένων από αλόγιστη χρήση - εκμετάλλευση περιοχών.
- Προστασία και ανάδειξη του όρους Άθως: προστασία και διατήρηση της ισορροπίας του σπάνιου φυσικού περιβάλλοντος της χερσονήσου, διευθέτηση ήπιων οδικών δικτύων που θα σέβονται το περιβάλλον.

Οι ειδικοί στόχοι του Άξονα 2 «προστασία και ανάδειξη του Περιβάλλοντος στην Κ. Μακεδονία» και τα αναμενόμενα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον πίνακα 11.

Πίνακας 11: Ειδικοί Στόχοι του Άξονα 2: Προστασία & Ανάδειξη του περιβάλλοντος στην Κ. Μακεδονία

ΑΞΟΝΑΣ 2	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΣΤΗΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΕΚΡΟΕΣ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ
ΜΕΤΡΑ	2.1 Ολοκλήρωση των υποδομών διαχείρισης υγρών και στερεών αποβλήτων, ύδρευσης και αποχέτευσης 2.2 Διαχείριση φυσικού περιβάλλοντος 2.3 Προστασία και ανάδειξη του όρους Άθως	<ul style="list-style-type: none"> • Αποκατάσταση 95 Χώρων ημι-ελεγχόμενης και ανεξέλεγκτης διάθεσης απορριμμάτων • Ολοκλήρωση 6 τουλάχιστον Συστημάτων υποδομών ύδρευσης και επεξεργασίας νερού • Ολοκλήρωση 7 τουλάχιστον Δικτύων Αποχέτευσης και 10 Μονάδων Επεξεργασίας αστικών λυμάτων • Έργα ύδρευσης/αποχέτευσης μικρής κλίμακας στην περιοχή του Αγ. Όρους • Αποκατάσταση/συντήρηση 37.000 τ.μ. χώρων κτιρίων στις Ι.Μ. • Εκπόνηση 35 ΓΠΣ/ΣΧΟΑΠ 	<ul style="list-style-type: none"> • Εξυπηρέτηση 75.000 κατοίκων από βελτιωμένα δίκτυα ύδρευσης. • Εξυπηρέτηση τουλάχιστον 64.000 κατοίκων από Μονάδες Επεξεργασίας αστικών λυμάτων • Περιοχές που καλύπτονται από ΓΠΣ/ΣΧΟΑΠ : 5.400.000 στρέμματα • Δημιουργία 700 ανθρωποετών απασχόλησης κατά την περίοδο υλοποίησης 	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία 135 μόνιμων θέσεων απασχόλησης μετά από την υλοποίηση

Πηγή: <http://3kps.pepkm.gr>

Τον Ιούλιο του 2004, υποβλήθηκε στην Ε.Ε. το τελικό προτεινόμενο κείμενο για την αναθεώρηση του ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας. Το Συμπλήρωμα Προγραμματισμού είχε διαμορφωθεί σύμφωνα με την πρόταση αναθεώρησης του ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας. Οι κύριες αλλαγές αφορούσαν:

(α) την τροποποίηση του χρηματοδοτικών στοιχείων των Μέτρων, καθώς ανακατανεμήθηκαν μεταξύ των Μέτρων του Προγράμματος πόροι ύψους 76,7 εκ. ευρώ, καθώς και πρόσθετοι πόροι 48,6 εκ. ευρώ που αποδόθηκαν στο Πρόγραμμα από το Αποθεματικό Επίδοσης με απόφαση της ΕΕ τον Μάρτιο του 2004 και

(β) την προσαρμογή των ποσοτικοποιημένων στόχων (δεικτών) των Μέτρων, έτσι ώστε αφενός να αντιστοιχίζονταν καλύτερα με τους δείκτες του προς

αναθεώρηση Προγράμματος, κι αφετέρου να λαμβανουν υπόψη τους τις βασικές κατευθύνσεις για απλούστευση και λιτή διατύπωση.

Οι προτάσεις τροποποίησης στόχευαν στην βελτίωση της αποτελεσματικότητας της εφαρμογής των Μέτρων του Προγράμματος, χωρίς να αλλοιώνουν τους βασικούς στόχους του Προγράμματος.

Οι χρηματοδοτικές μεταβολές στον Άξονα Προτεραιότητας 2: «Προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος» αφορούσε την Αύξηση της Δημόσιας Δαπάνης του Άξονα κατά 8.368.825 €. Η αύξηση αφορούσε τα Μέτρα 2.1 «Ολοκλήρωση των υποδομών διαχείρισης υγρών και στερεών αποβλήτων, ύδρευσης και αποχέτευσης» και 2.2 «Διαχείριση φυσικού περιβάλλοντος»

Ο προϋπολογισμός του Άξονα 2 όπως διαμορφώθηκε μετά από τις τροποποιήσεις παρουσιάζεται στον πίνακα 12.

Πίνακας 12: Ο προϋπολογισμός του Άξονα όπως διαμορφώθηκε μετά τις τροποποιήσεις (ποσά σε ευρώ)

		2000	2004	2006
Άξονας/Μέτρο	Προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος στην Κεντρική Μακεδονία	127.953.078	136.321.900	129.970.847
2.1	Ολοκλήρωση των υποδομών διαχείρισης υγρών και στερεών αποβλήτων, ύδρευσης και αποχέτευσης	48.129.138	53.997.960	52.463.230
2.2	Διαχείριση φυσικού περιβάλλοντος	9.391.060	11.891.060	11.147.869
2.3	Προστασία και ανάδειξη του όρους Άθως	70.432.880	70.432.880	66.359.748

Πηγή: <http://3kps.pepkm.gr>

Ο πίνακας 14 παρουσιάζει τους άξονες προτεραιότητας και το συνολικό κόστος στα διάφορα πεδία παρέμβασης.

Τα πεδία παρέμβασης ήταν τα εξής (Πίνακας 13):

Πίνακας 13: Πεδία Παρέμβασης

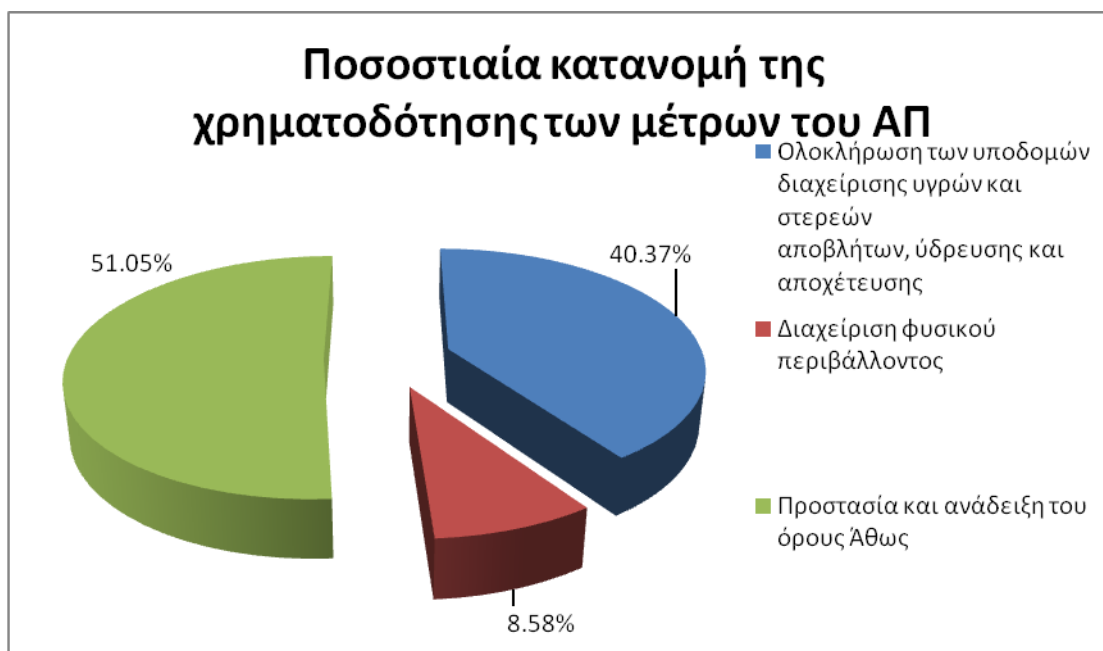
312	Οδοί
315	Λιμένες
343	Αστικά και βιομηχανικά απόβλητα (συμπεριλαμβανομένων νοσοκομειακών και επικίνδυνων αποβλήτων)
344	Πόσιμο νερό (συγκέντρωση, αποθήκευση, επεξεργασία και διανομή)
345	Αποχέτευση και καθαρισμός λυμάτων
352	Αποκατάσταση αστικών περιοχών
353	Προστασία, βελτίωση και αναζωογόνηση του φυσικού περιβάλλοντος
354	Διατήρηση και αποκατάσταση της πολιτιστικής κληρονομιάς
413	Εκπόνηση μελετών

Πίνακας 14: ΠΕΠ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ 2000 - 2006 : Χρηματοδοτικός πίνακας κατά άξονα προτεραιότητας-μέτρο και ποσοστιαία κατανομή στα πεδία παρέμβασης του κάθε μέτρου (ποσά σε ευρώ)

ΤΙΤΛΟΣ ΑΞΟΝΑ – ΜΕΤΡΟΥ	ΠΕΔΙΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	Συνολικό κόστος	Κοινοτική Συμμετοχή		Εθνική Δημόσια Δαπάνη	
			Σύνολο	ΕΤΠΑ	Σύνολο	Κράτος
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΣΤΗΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ		129.970.847	102.241.425	102.241.425	27.729.422	27.729.422
Ολοκλήρωση των υποδομών διαχείρισης υγρών και στερεών αποβλήτων, ύδρευσης και αποχέτευσης	343 (7%) 344 (38%) 345 (55%)	52.463.230	40.498.470	40.498.470	11.964.760	11.964.760
Διαχείριση φυσικού περιβάλλοντος	352 (34%) 353 (26%) 413 (40%)	11.147.869	8.918.295	8.918.295	2.229.574	2.229.574
Προστασία και ανάδειξη του όρους Άθως	312 (15%) 315 (3%) 344 (3%) 345 (4%) 354 (75%)	66.359.748	52.824.660	52.824.660	13.535.088	13.535.088

Πηγή: <http://3kps.pepkm.gr/>

Την μεγαλύτερη χρηματοδότηση στον Άξονα έλαβε το Μέτρο 2.3 «Προστασία και ανάδειξη του όρους Άθως», 51,05 % και την μικρότερη το Μέτρο 2.2 «Διαχείριση φυσικού περιβάλλοντος» με ποσοστό χρηματοδότησης 8,58% (Σχήμα 5).

Σχήμα 5: ποσοστιαία κατανομή της χρηματοδότησης των Μέτρων του ΑΠ

9.2 ΜΕΤΡΟ 2.1: Ολοκλήρωση των υποδομών διαχείρισης υγρών και στερεών αποβλήτων, ύδρευσης και αποχέτευσης

Στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας υπήρχε σημαντική υστέρηση στη δημιουργία βασικών περιβαλλοντικών υποδομών διαχείρισης υγρών και στερεών αποβλήτων, γεγονός που επηρέαζε αρνητικά την εφαρμογή των αντίστοιχων Κοινοτικών Οδηγιών και της ελληνικής περιβαλλοντικής νομοθεσίας.

Τον Φεβρουάριο του 2000 εγκρίθηκε το Σχέδιο Διαχείρισης Υγρών Αποβλήτων (ΣΔΥΑ) της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας (το οποίο επικαιροποιήθηκε στο Π.Σ. του 2003). Το Σχέδιο στηρίχθηκε σε συμπεράσματα σχετικών μελετών που συντάχθηκαν για όλους του Νομούς της Περιφέρειας. Το Σχέδιο για ολόκληρη την Περιφέρεια πρότεινε, με βάση τον Νομαρχιακό Σχεδιασμό που προηγήθηκε, Ενότητες Συνεπεξεργασίας (ΕΣ) για οικιστικά σύνολα τα οποία είναι μεγαλύτερα από 10.000 κατοίκους ή αφορούν περιοχές ιδιαίτερης σημασίας από άποψη ευαισθησίας των τελικών υδάτινων αποδεκτών. Με βάση τις προτεινόμενες ΕΣ συμφωνήθηκαν ενδεικτικές προτεραιότητες για έργα τα οποία αφορούσαν ολοκλήρωση ή κατασκευή Εγκαταστάσεων Επεξεργασίας Λυμάτων (ΕΕΛ) και Κεντρικών Αποχετευτικών Αγωγών. Προκειμένου να διευκολυνθεί η διαδικασία ωρίμανσης των αναγκαίων έργων διαχείρισης των αστικών υγρών λυμάτων για την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, η Διεύθυνση Περιβάλλοντος και Χωρικού

Σχεδιασμού (Δι.Πε.Χω.) είχε συντάξει σχετικό κατάλογο αναγκαίων μελετών με τον αντίστοιχο προϋπολογισμό τους.

A. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ - ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΜΕΤΡΟΥ:

Ήταν επιτακτική ανάγκη η δημιουργία, συμπλήρωση ή ολοκλήρωση των υποδομών περιβάλλοντος στους τομείς της ύδρευσης, της αποχέτευσης και της επεξεργασίας των αστικών λυμάτων, ιδιαίτερα σε αστικές περιοχές που παρουσίαζαν ραγδαία οικιστική ανάπτυξη, καθώς και σε παράκτιες παραθεριστικές ζώνες.

Επιπρόσθετα έχριζαν ειδικής αντιμετώπισης οι οικισμοί που βρίσκονται σε χαρακτηρισμένες ως ευαίσθητες περιβαλλοντικά περιοχές.

Η πληθυσμιακή αύξηση των αστικών κέντρων της Κ. Μακεδονίας και η επέκταση των βιομηχανικών δραστηριοτήτων είχαν οδηγήσει σε αντίστοιχη αύξηση του όγκου των αστικών και βιομηχανικών αποβλήτων. Καθώς η συγκέντρωση και, κυρίως, η απόθεση των αποβλήτων αυτών λάμβανε διαστάσεις οξυμένου προβλήματος, μία από τις βασικές επιδιώξεις του συγκεκριμένου μέτρου ήταν η προώθηση βιώσιμων λύσεων για τη διαχείριση των αποβλήτων.

Στα πλαίσια αυτά:

1. Έμφαση θα δινόταν στην πρόληψη και όχι στην εκ-των-υστερών αντιμετώπιση του προβλήματος
2. Ιδιαίτερη προσοχή θα δινόταν στην αντιμετώπιση των περιοχών Natura 2000
3. Θα εφαρμοζόταν σε όσο το δυνατόν πληρέστερο βαθμό η βασική αρχή «Ο ρυπαίνων πληρώνει»

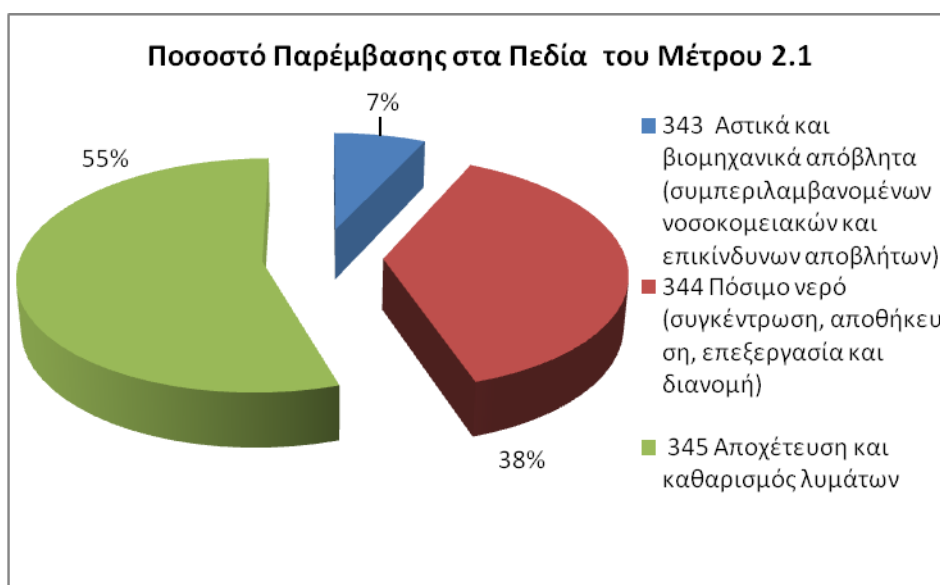
B. ΣΤΟΧΟΙ - ΤΥΠΟΙ ΔΡΑΣΕΩΝ:

Οι δράσεις του μέτρου απέβλεπαν στην αντιμετώπιση της περιβαλλοντικής ρύπανσης από τα λύματα και απορρίμματα, την αναβάθμιση των υδάτων, τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων των οικισμών που βρίσκονται κοντά σε σημεία απόρριψης. Επίσης, απέβλεπαν στη βελτίωση και επέκταση δικτύων ύδρευσης και αποχέτευσης. Το μέτρο προωθούσε τύπους δράσεων όπως:

- Δημιουργία - συμπλήρωση βιολογικών καθαρισμών μικρών αστικών κέντρων με εποχική αύξηση, ή οικισμών σε ευαίσθητες περιβαλλοντικά περιοχές, αξιολογώντας τάσεις για μακροπρόθεσμη αύξηση πληθυσμού
- Αποκατάσταση χωματερών
- Βελτίωση και επέκταση δικτύων ύδρευσης και αποχέτευσης

Το μεγαλύτερο ποσοστό παρέμβασης για τα πεδία στο Μέτρο όπως διακρίνεται στο Σχήμα 6, το έλαβε το πεδίο 345 Αποχέτευση και καθαρισμός λυμάτων 55% και το

μικρότερο το πεδίο 343 Αστικά και βιομηχανικά απόβλητα (συμπεριλαμβανομένων νοσοκομειακών και επικίνδυνων αποβλήτων) 7% του συνολικού προϋπολογισμού του Μέτρου 2.1.

Σχήμα 6: Ποσοστό Παρέμβασης στα Πεδία του Μέτρου 2.1

Για το μέτρο 2.1 οι στόχοι που τέθηκαν ως τα έτη 2003 και 2006 ήταν οι εξής (Πίνακας 15):

Πίνακας 15 : Ποσοτικοποίηση στόχων μέτρου – Δείκτες

Α. ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ (ΕΚΡΟΩΝ)	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2006
Αριθμός Χώρων ημι-ελεγχόμενης διάθεσης αστικών απορριμμάτων που αποκαθίστανται (αρ.)	0	95
Μήκος νέων Δικτύων Ύδρευσης (χλμ.)	30,7 (Εκροές ΠΕΠ 1994 – 1999)	+34
Μήκος βελτιωμένων Δικτύων Ύδρευσης (χλμ.)	7,5 (Εκροές ΠΕΠ 1994 – 1999)	+128
Αριθμός Υποδομών Δικτύων Αποχέτευσης που κατασκευάζονται (αρ.)	21	+7
Μήκος νέου κεντρικού αποχετευτικού αγωγού που εγκαθίσταται (χλμ.)	111	+20
Μονάδες επεξεργασίας αστικών λυμάτων (αρ.)	41	+10

Πηγή: ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ Ε ΠΚ.ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ 2000 – 2006

Γ. ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ:

Ωφελούμενοι από τις δράσεις του μέτρου σύμφωνα με τον πίνακα 16 θα ήταν: οι Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, και ο πληθυσμός των εμπλεκόμενων περιοχών.

Πίνακας 16: Δείκτες αποτελέσματος

ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ	Αποτελέσματα ΠΕΠ 1994 –99 ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2006
Εξυπηρετούμενος πληθυσμός από βελτιωμένα ή νέα δίκτυα αποχέτευσης (κάτοικοι)	16.000	73.500
Εξυπηρετούμενος πληθυσμός από βελτιωμένα ή νέα δίκτυα ύδρευσης (κάτοικοι)	85.000	157.500
Μεικτές θέσεις απασχόλησης κατά την υλοποίηση (ισοδύναμα ανθρωποέτη 12μηνιαίας διάρκειας)		636
Εξυπηρετούμενος πληθυσμός από μονάδες επεξεργασίας αστικών λυμάτων (αρ.)		64.000
Νέες (μεικτές) θέσεις πλήρους απασχόλησης (αρ.)		69

Πηγή: ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ Ε Π.Κ.ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ 2000 – 2006

Δ. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗ ΒΑΡΥΤΗΤΑ:

Η χρηματοδοτική βαρύτητα του μέτρου εκτιμήθηκε σε 40,4% της δημόσιας δαπάνης του Άξονα (Πίνακας 17).

Πίνακας 17: Χρηματοοικονομικά Στοιχεία του μέτρου 2.1

	ΠΟΣΟ (Σε χιλ. ΕΥΡΩ)	ΠΟΣΟΣΤΟ ΣΤΗ Δ.Δ. ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΣΤΟΝ ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ		ΠΟΣΟΣΤΟ ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	
			% Σ.Κ	% Δ.Δ	% Σ.Κ	% Δ.Δ
Δημόσια Δαπάνη (Δ.Δ.)	52463,230	===	40,37	40,37	3,51	4,27
Κοινοτική Συμμετοχή (ΕΤΠΑ)	40498,470	77,19%	31,16	31,16	2,71	3,30
Εθνική Δημόσια Δαπάνη	11964,760	22,81%	9,21	9,21	0,80	0,97
Ιδιωτική Συμμετοχή	===	===	===	===	=====	===
Δανεισμός	=====	===	===	===	===	=====
Συνολικό Κόστος (Σ.Κ.)	52463,230	-----	40,37	===	3,51	=====

Πηγή: ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ Ε Π.Κ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ 2000 – 2006

Ε. ΤΡΟΠΟΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ - ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ:

Στην υλοποίηση του μέτρου θα εμπλέκονταν: Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, φορείς διαχείρισης βιομηχανικών περιοχών κ.λπ. (<http://3kps.pepkm.gr>)

Στο μέτρο εντάχθηκαν 35 έργα με προϋπολογισμό 67.761.000 εκ. €, που ανέρχονταν σε ποσοστό επί της Δημόσιας Δαπάνης 129,16%.

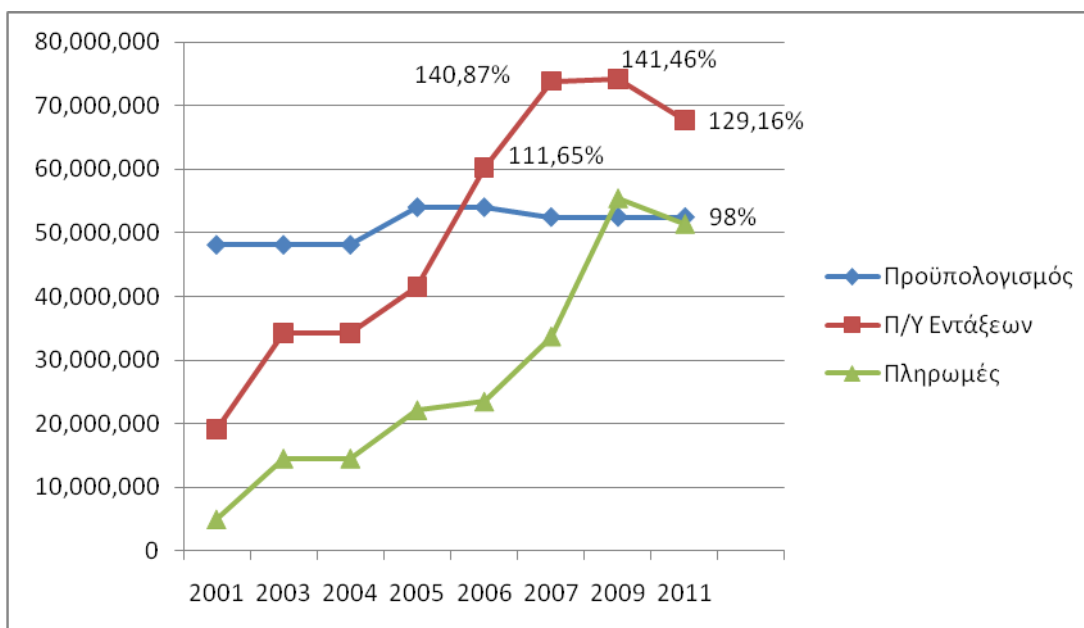
Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΠΕΠ έως τις η απορρόφηση των στο Μέτρο είχε διαμορφωθεί όπως παρουσιάζεται στον πίνακα 18.

Πίνακας 18: Απορρόφηση του Μέτρου 2.1

ΤΙΤΛΟΣ ΜΕΤΡΟΥ 2.1	ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΥΓΡΩΝ ΚΑΙ ΣΤΕΡΕΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ, ΥΔΡΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΘΕΙΣΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ (Α) εκ. €	52.463.230
Π/Υ ΕΝΤΑΓΜΕΝΩΝ ΈΡΓΩΝ (Β) εκ. €	67.761.000
ΝΟΜΙΚΕΣ ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ (Γ) εκ. €	60.669.00
ΔΑΠΑΝΕΣ (Δ)	51.471.000
% ΕΝΤΑΓΜΕΝΩΝ (=Β/Α)	129,1%
% ΝΟΜ ΔΕΣΜ (=Γ/Β)	115,6%
ΑΠΟΡΡΟΦΗΣΗ (Δ/Α)	98,1%

Πηγή: <http://3kps.pepkm.gr>

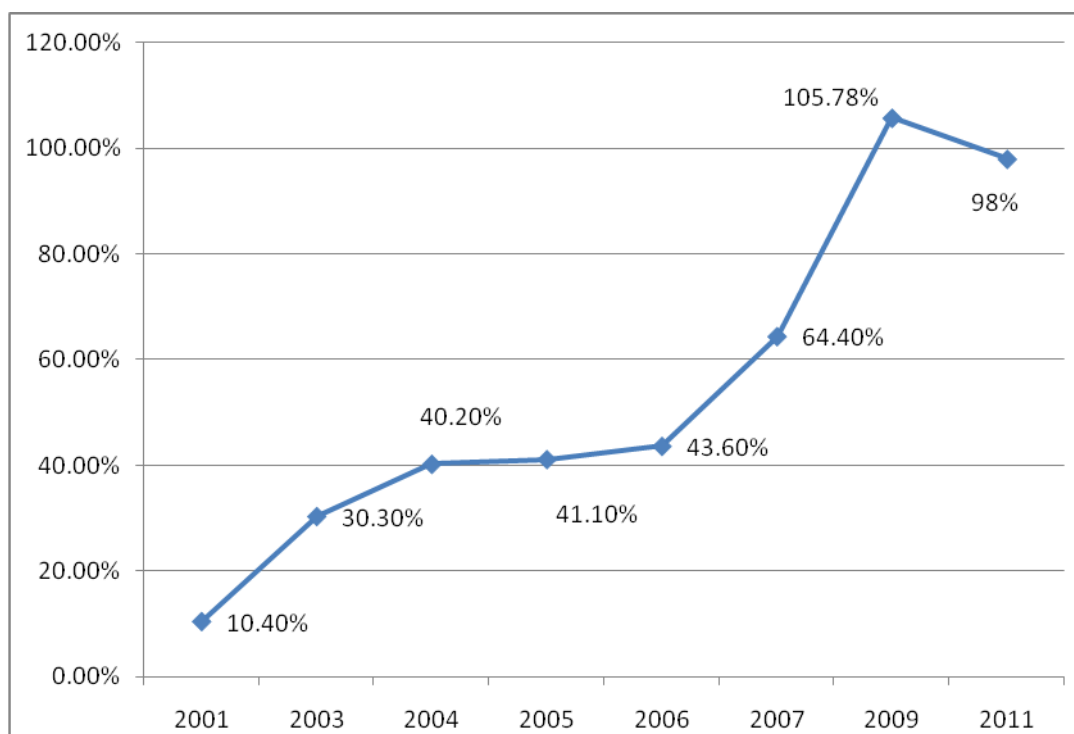
Η διαχρονική πορεία υλοποίησης του Μέτρου αποτυπώνεται στο Σχήμα 7, όπου διακρίνεται ότι ο προϋπολογισμός των Εντάξεων το 2006 υπερβαίνει τον αρχικό προϋπολογισμό κατά 11,65%, το 2007 κατά 40,87%, το 2009 κατά 41,46% καταλήγοντας το 2011 στο ποσοστό υπέρβασης 29,16%.

Σχήμα 7: Διαχρονική πορεία υλοποίησης του Μέτρου 2.1

Πηγή: <http://3kps.pepkm.gr>

Στο Σχήμα 8 διατυπώνεται η διαχρονική πορεία της απορρόφησης του μέτρου, η οποία έως το 2007 ήταν 64%, το 2009 υπήρχε υπέρβαση του ποσοστού απορρόφησης σε σχέση με τον προϋπολογισμό 5,78% και μόλις το 2011 σύμφωνα με τα στοιχεία του ΠΕΠ έφτασε το 98%.

Σχήμα 8: Διαχρονική πορεία του ποσοστού απορρόφησης του Μέτρου 2.1

Στα πλαίσια του μέτρου έως το 2007 είχαν ολοκληρωθεί 18 δίκτυα ύδρευσης και αποχέτευσης φτάνοντας στα 23 το 2009 ενώ ο αρχικός στόχος έως το 2006 ήταν 34.

Σύμφωνα με την πορεία υλοποίησης έργων Αποκατάστασης Χώρων Ανεξέλεγκτης διάθεσης Απορριμμάτων (ΧΑΔΑ) το σύνολο των ΧΑΔΑ στην περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας ανέρχονταν σε 542. Εξ αυτών, 58 αντιστοιχούσαν σε ένα ΧΑΔΑ ανά ΟΤΑ και θα παρέμεναν ενεργοί μέχρι την ολοκλήρωση κατασκευής των νέων ΧΥΤΑ. (<https://www.espa.gr/el/pages/DictionaryFS.aspx?item=250>)

Στο ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας στο πλαίσιο του Μέτρου 2.1 είχαν εκδοθεί αποφάσεις ένταξης για την αποκατάσταση 260 ΧΑΔΑ σε όλους τους νομούς της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας συνολικού προϋπολογισμού 17.698.430 Ευρώ.

Στο ΕΠΠΕΡ είχαν εκδοθεί αποφάσεις ένταξης για την αποκατάσταση 51 ΧΑΔΑ συνολικού προϋπολογισμού 10.447.819 Ευρώ.

Στο Ταμείο Συνοχής είχε δρομολογηθεί η αποκατάσταση 2 ΧΑΔΑ (Νιγρίτας, νομού Σερρών και Έδεσσας, νομού Πέλλας).

Στο Πρόγραμμα «ΘΗΣΕΑΣ» είχαν ενταχθεί έργα αποκατάστασης για 123 ΧΑΔΑ με συνολικό προϋπολογισμό 2.830.025 Ευρώ. Με ίδιους πόρους των δήμων είχαν χρηματοδοτηθεί έργα αποκατάστασης για 23 ΧΑΔΑ.

Το Πρόγραμμα «ΘΗΣΕΑΣ» καταρτίζεται βάσει του Νόμου 3274/2004, και συγκεκριμένα στα άρθρα 6-13, για την υποστήριξη των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) πρώτου βαθμού, ως προς την πραγματοποίηση επενδύσεων τοπικής ανάπτυξης, καθώς και για τη βελτίωση της ποιότητας των υφιστάμενων υποδομών και των παρεχόμενων υπηρεσιών με γνώμονα την αρμονική, ισόρροπη βιώσιμη ανάπτυξη. Το Πρόγραμμα "ΘΗΣΕΑΣ" έχει πενταετή διάρκεια (2005-2009), η οποία μπορούσε να παραταθεί, με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου για δύο επιπλέον έτη (2005-2011).

Συνολικά είχε εγκριθεί η χρηματοδότηση για την αποκατάσταση 459 ΧΑΔΑ στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας με συνολικό προϋπολογισμό 30.976.274 Ευρώ.

Η υλοποίηση των έργων αποκατάστασης βρίσκονταν στο στάδιο κατασκευής για 136 ΧΑΔΑ, ενώ για 25 ΧΑΔΑ είχαν δρομολογηθεί οι διαδικασίες σύνταξης των απαιτούμενων μελετών, μετά την ολοκλήρωση των οποίων θα γινόταν δημοπράτηση των προβλεπόμενων έργων αποκατάστασης τους.

Μέχρι την 16/02/2009 στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας είχαν ολοκληρωθεί τα έργα αποκατάστασης 49 χώρων ανεξέλεγκτης διάθεσης απορριμμάτων και είχαν εκδοθεί από τις αρμόδιες ΤΥΔΚ (Τεχνική Υπηρεσία Δήμων και Κοινοτήτων) οι προβλεπόμενες βεβαιώσεις αποκατάστασης για 323 ΧΑΔΑ.

(<http://3kps.perkm.gr/>, Επιτροπή Παρακολούθησης 8η Συνεδρίαση)

Αρχικός στόχος του προγράμματος ήταν Σύμφωνα με το εγκεκριμένο ΠΕΣΔΑ η ολοκλήρωση της διαδικασίας παύσης λειτουργίας και αποκατάστασης των ΧΑΔΑ, ενώ θα παρέμεναν σε λειτουργία ένας ΧΑΔΑ ανά ΟΤΑ μέχρι την ολοκλήρωση του δικτύου ΧΥΤΑ–ΣΜΑ.

Ωστόσο η Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων ΕΠ Μακεδονίας–Θράκης περιόδου 2007–2013 αναφέρει ότι η υφιστάμενη κατάσταση στο τέλος της περιόδου σε ότι αφορά τους ΧΑΔΑ στην Κ. Μακεδονία ήταν η εξής (Πίνακας 19):

Πίνακας 19: Κατάσταση ΧΑΔΑ στο τέλος της περιόδου Γ΄ ΚΠΣ

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΧΑΔΑ		Κ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	Αρχικός στόχος
Αριθμός ΧΑΔΑ	Ενεργών & ανενεργών που ήταν εγγεγραμμένοι στην επικαιροποιημένη λίστα της ΕΥΔ ΠΕΠΕ/ΚΜ έως 15.11.2006	527	Σύμφωνα με το εγκεκριμένο ΠΕΣΔΑ προβλεπόταν η ολοκλήρωση της διαδικασίας παύσης λειτουργίας και αποκατάστασης των ΧΑΔΑ, ενώ θα παρέμεναν σε λειτουργία ένας ΧΑΔΑ ανά ΟΤΑ μέχρι την ολοκλήρωση του δικτύου ΧΥΤΑ –ΣΜΑ σύμφωνα με τον εγκεκριμένο σχεδιασμό.
Αριθμός ΧΑΔΑ που βρίσκονταν στη διαδικασία Αποκατάστασης ή είχαν αποκατασταθεί	Χρηματοδοτούμενα από ΠΕΠ	200	
	Χρηματοδοτούμενα από ΕΠΠΕΡ	56	
	Χρηματοδοτούμενα από ΘΗΣΕΑΣ	88	
	Χρηματοδοτούμενα από ίδια μέσα	26	
	Σύνολο	370	
	Υπό δημοπράτηση ΧΑΔΑ των οποίων η οριστική μελέτη και το έργο χρηματοδοτούνταν από το ΠΕΠ/ ΚΜ	54	
Εκκρεμούσε η Άδεια Αποκατάστασης	Δήμος Εγνατίας Ν Θεσσαλονίκης (2) Δήμος Κ. Μητρουσίου Ν. Σερρών (5) Δήμος Χωρτιάτη Ν. Θεσσαλονίκης (2)	9	
ΧΑΔΑ προς άμεση αποκατάσταση	Σύνολο	433	
Ενεργοί ΧΑΔΑ (πρόγραμμα :1 ενεργός ΧΑΔΑ ανά ΟΤΑ)		87	
ΧΑΔΑ Αδρανών Υλικών		2	
Ιδιωτικοί ΧΑΔΑ		5	
ΣΥΝΟΛΟ		527	

Πηγή: (Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων ΕΠ Μακεδονίας – Θράκης 2007 2013)

Τον Νοέμβριο του 2007 εγκρίθηκε από την Επιτροπή Παρακολούθησης με γραπτή διαδικασία, ύστερα από εισήγηση της Διαχειριστικής Αρχής τροποποίηση του

Συμπληρώματος Προγραμματισμού που αφορούσε προσαρμογή των χρηματοδοτικών στοιχείων των Μέτρων για την επίτευξη των στόχων του Προγράμματος.

Στον τομέα των απαιτούμενων παρεμβάσεων διαχείρισης υγρών και στερεών αποβλήτων, δεδομένου του μεγάλου προϋπολογισμού, η ολοκλήρωσή τους μπορούσε να προωθηθεί κυρίως από το Ταμείο Συνοχής. Τα διαθέσιμα κονδύλια του ΠΕΠ επαρκούσαν για την χρηματοδότηση έργων μικρής κλίμακας μόνον ή μεμονωμένων έργων που παρουσίαζαν υψηλό βαθμό ετοιμότητας. (ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ 2000 – 2006)

Στα πλαίσια της χρηματοδότησης από το Ταμείο Συνοχής τα έργα τα οποία είχαν εγκριθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι τα κάτωθι:

- Επέκταση και βελτίωση δικτύου ύδρευσης – αποχέτευσης ακαθάρτων και ομβρίων υδάτων δήμου Σερρών
- Αποχέτευση Δήμου Κιλκίς
- Δίκτυο αποχέτευσης και μονάδα καθαρισμού αποβλήτων Δήμου Χαλάστρα
- Έργα συλλογής, μεταφοράς, επεξεργασίας και διάθεσης λυμάτων δημοτικών διαμερισμάτων Φούρκας, Καλάνδρας, Κασσανδρηνού Δήμου Κασσάνδρας Ν. Χαλκιδικής
- Επέκταση του δικτύου αποχέτευσης και του αγωγού ύδρευσης, εκσυγχρονισμός και επέκταση εγκατάστασης βιολογικού καθαρισμού Δήμου Κατερίνης
- ΧΥΤΑ Β.Δ. τομέα νομού Θεσσαλονίκης και οδός πρόσβασης
- Τελική ανάπτυξη ΧΥΤΑ Ταγαράδων και μονάδα επεξεργασίας στραγγισμάτων
- Έργα διαχείρισης στερεών αποβλήτων Κεντρικής Μακεδονίας (ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΩΝ)
- Κατασκευή έργων αποχέτευσης ακαθάρτων περιοχών Σίνδου Δήμου Εχεδώρου και Πεύκων Θεσσαλονίκης
- Συμπλήρωση του δικτύου ακαθάρτων τουριστικών περιοχών Θεσσαλονίκης
- Έργα διαχείρισης στερεών αποβλήτων Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας ΓΙΑΝΝΙΤΣΑ – ΣΕΡΡΕΣ – ΚΑΤΕΡΙΝΗ (ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΩΝ)
- Εγκαταστάσεις επεξεργασίας και διάθεσης απορριμμάτων της 3ης Δ.Ε. Νομού Πέλλας (ΧΥΤΑ Γιαννιτσών) ΧΥΤΑ Νομού Σερρών Επέκταση ΧΥΤΑ Κατερίνης
- Αποχέτευση Δήμου Επανομής

(<http://3kps.perkm.gr/>, Επιτροπή Παρακολούθησης 8η Συνεδρίαση)

Συνολικά, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας υλοποιούνταν 12 έργα περιβάλλοντος χρηματοδοτούμενα από το Ταμείο Συνοχής, συνολικού Προϋπολογισμού 185.325.180 €.

Παρατηρήθηκαν ωστόσο καθυστερήσεις στην έναρξη των περισσότερων έργων που οφείλονταν στην εναρμόνιση των φορέων υλοποίησης με το νέο διαχειριστικό πλαίσιο, αλλά και στην αλλαγή Νομοθεσίας που αφορούσε την εκτέλεση των Δημοσίων έργων στην χώρα μας.

Είχε ολοκληρωθεί η κατασκευή 8 έργων:

1. Δίκτυο αποχέτευσης και μονάδα καθαρισμού αποβλήτων δήμου Χαλάστρας
2. Επέκταση και βελτίωση δικτύου ύδρευσης – αποχέτευσης ακαθάρτων και ομβρίων υδάτων δήμου Σερρών
3. Έργα συλλογής, μεταφοράς, επεξεργασίας και διάθεσης λυμάτων δημοτικών διαμερισμάτων Φούρκας, Καλάνδρας, Κασσανδρηνού Δήμου Κασσάνδρας Ν. Χαλκιδικής
4. Αποχέτευση δήμου Κιλκίς
5. Έργα διαχείρισης στερεών αποβλήτων Κεντρικής Μακεδονίας (ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΩΝ)
6. Κατασκευή έργων αποχέτευσης ακαθάρτων περιοχών Σίνδου δήμου Εχεδώρου και Πεύκων Θεσσαλονίκης
7. Συμπλήρωση του δικτύου ακαθάρτων τουριστικών περιοχών Θεσσαλονίκης
8. Επέκταση του δικτύου αποχέτευσης και του αγωγού ύδρευσης, εκσυγχρονισμός και επέκταση εγκατάστασης βιολογικού καθαρισμού δήμου Κατερίνης

Είχαν επίσης δρομολογηθεί οι προβλεπόμενες διαδικασίες για αποπληρωμή των έργων από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Για τα έργα:

- Τελική ανάπλαση ΧΥΤΑ Ταγαράδων και Μονάδα Επεξεργασίας Στραγγισμάτων είχε εκδοθεί εντός του 2007 απόφαση τροποποίησης από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με αντικείμενο την χρονική παράταση ολοκλήρωσης του έργου έως 31/3/2009, λόγω χρονικής υστέρησης που παρουσίασε κατά την έναρξη υλοποίησής του. Το έργο βρίσκονταν στο στάδιο της ολοκλήρωσης.
- ΧΥΤΑ Β.Δ. Τομέα Ν. Θεσσαλονίκης και οδός πρόσβασης είχε εκδοθεί εντός του 2008 απόφαση τροποποίησης από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με αντικείμενο την χρονική παράταση ολοκλήρωσης του έργου έως 31/12/2009, λόγω χρονικής υστέρησης που παρουσίασε κατά την έναρξη υλοποίησής του. Το έργο βρίσκονταν στο στάδιο της ολοκλήρωσης ενώ ο ΧΥΤΑ Μαυροράχης βρίσκονταν σε πλήρη λειτουργία από την 26/11/2008.

(<http://3kps.perkm.gr/>, Επιτροπή Παρακολούθησης 8η Συνεδρίαση)

Τα έργα που ολοκληρώθηκαν, από το Ταμείο Συνοχής ο αρχικός προϋπολογισμός και το τελικό κόστος τους παρουσιάζονται στον κάτωθι πίνακα (Πίνακας 20).

Πίνακας 20: Ολοκληρωμένα έργα Ταμείου Συνοχής (ποσά σε ευρώ)

α/ α	ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	Π/Υ ΑΡΧΙΚΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ	Π/Υ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΜΕΝΗ Σ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ή ΑΙΤΗΣΗΣ ΑΠΟΠΛΗΡΩΜΗ	Συνολικό κόστος του έργου	Ποσά σε Ευρώ
ΕΡΓΑ ΥΔΡΕΥΣΕΩΝ – ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ					
1	Επέκταση και βελτίωση δικτύου ύδρευσης – αποχέτευσης ακαθάρτων και ομβρίων υδάτων Δ. Σερρών	11.000.000	8.657.478	9.746.328,46	Ολοκληρώθηκε την 30/4/2007
2	Αποχέτευση Δ. Κιλκίς	15.800.000	10.942.694	11.756.415,22	Ολοκληρώθηκε την 31/12/2007
3	Δίκτυο αποχέτευσης και μονάδα καθαρισμού αποβλήτων Δ. Χαλάστρας	19.515.000	10.909.319	9.542.932,15	Ολοκληρώθηκε την 31/12/2007
4	Έργα συλλογής, μεταφοράς, επεξεργασίας και διάθεσης λυμάτων Δ.Δ Φούρκας, Καλάνδρας, Κασσανδρηνού Δ. Κασσάνδρας	20.688.000	18.579.719	17.966.962,60	Ολοκληρώθηκε την 31/12/2007
5	Επέκταση του δικτύου αποχέτευσης και του αγωγού ύδρευσης, εκσυγχρονισμός και επέκταση εγκατάστασης βιολογικού καθαρισμού Δ. Κατερίνης	20.000.000	17.000.000	17.544.986,93	Ολοκληρώθηκε την 31/12/2008
6	Κατασκευή έργων αποχέτευσης ακαθάρτων περιοχών Σίνδου Δ.Εχεδώρου και Πεύκων	14.500.000	11.600.000	9.947.331,07	Ολοκλήρωση έως την 30/6/2009.

7	Συμπλήρωση του δικτύου ακαθάρτων τουριστικών περιοχών Θεσσαλονίκης	10.534.220	7.392.264	7.498.240,68	Ολοκλήρωση έως την 30/6/2009
8	Αποχέτευση Δ.Επανομής	14.732.390	14.732.390	.	Ολοκλήρωση έως την 31/12/2010
ΕΡΓΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΣΤΕΡΕΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ					
9	ΧΥΤΑ ΒΔ τομέα νομού Θεσσαλονίκης και οδός πρόσβασης	33.992.210	33.992.210	30.385.121	Ολοκλήρωση του έργου έως την 31/12/2009
10	Τελική ανάπλαση ΧΥΤΑ Ταγαράδων και	13.833.071	13.833.071	12.626.991,92	Ολοκλήρωση 31/3/2009

Πηγή: <http://3kps.perkm.gr/> Επιτροπή Παρακολούθησης 8η Συνεδρίαση

Η Υφιστάμενη κατάσταση Μονάδων Επεξεργασίας Υγρών Αποβλήτων στο τέλος της περιόδου, σύμφωνα με την Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων ΕΠ Μακεδονίας – Θράκης περιόδου 2007–2013 ήταν η εξής (Πίνακας 21):

Πίνακας 21: Κατάσταση Μονάδων Επεξεργασίας Υγρών Αποβλήτων

Νομός	Πλήθος μονάδων	Χαρακτηριστικά μονάδων
Κιλκίς	4 ΜΕΥΑ	3 αστικών λυμάτων ενεργού ιλύος- παρατεταμένου αερισμού
		1 βιομηχανικών λυμάτων ενεργού ιλύος
Πέλλα	3 ΜΕΥΑ	3 αστικών λυμάτων ενεργού ιλύος - παρατεταμένου αερισμού
Σέρρες	3 ΜΕΥΑ	1 αστικών λυμάτων ενεργού ιλύος - παρατεταμένου αερισμού
		1 αστικών λυμάτων – Compact σύστημα βιοδίσκων
		1 αστικών λυμάτων - SBR
Ημαθία	3 ΜΕΥΑ	3 αστικών λυμάτων ενεργού ιλύος- παρατεταμένου αερισμού
Θεσσαλονίκη	9 ΜΕΥΑ	6 αστικών λυμάτων ενεργού ιλύος – παρατεταμένου αερισμού
		1 αστικών λυμάτων ενεργού ιλύος
		1 αστικών λυμάτων - τεχνητός υγρότοπος
		1 βιομηχανικών λυμάτων - παρατεταμένου αερισμού
Πιερία	4 ΜΕΥΑ	4 αστικών λυμάτων Ενεργού ιλύος - παρατεταμένου αερισμού
Χαλκιδική	19 ΜΕΥΑ	6 αστικών λυμάτων Ενεργού ιλύος - παρατεταμένου αερισμού
		2 αστικών λυμάτων Ενεργού ιλύος
		1 αστικών λυμάτων– Τεχνητός υγρότοπος

Πίνακας 22: Έργα διαχείρισης στερεών αποβλήτων Περιφέρειας Κ. Μακεδονίας

Έργο	Π/Υ (ευρώ)
ΧΥΤΑ 2ης ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ Ν. ΑΝΘΕΜΟΥΝΤΑ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	6.645.346
ΧΥΤΑ 3ης ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΠΟΛΥΓΥΡΟΥ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	5.172.873
ΧΥΤΑ 2ης ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΠΕΛΛΑΣ	7.891.868
ΧΥΤΑ 2ης ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΚΙΛΚΙΣ	3.345.689
ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΘΕΣΗΣ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ Της 3ης Δ.Ε. (Ν.Α. ΤΜΗΜΑ) ΝΟΜΟΥ ΠΕΛΛΑΣ (ΧΥΤΑ ΓΙΑΝΝΙΤΣΩΝ)	3.739.531
Χ.Υ.Τ.Α Ν. ΣΕΡΡΩΝ	7.859.117
ΕΠΕΚΤΑΣΗ Χ.Υ.Τ.Α. ΔΗΜΟΥ ΚΑΤΕΡΙΝΗΣ	3.031.610
ΣΥΝΟΛΟ:	37.686.034

Πηγή: <http://3kps.perkm.gr/>, Επιτροπή Παρακολούθησης 8η Συνεδρίαση

Το συνολικό ποσοστό συμβασιοποίησης αναμενόταν ως τις 31/12/2009 να ανέλθει στο 100%, ενώ το ποσοστό απορρόφησης των πόρων από την ΕΕ έως τις 31/12 του ίδιου έτους αναμενόταν να φτάσει το 85%. Τα στατιστικά στοιχεία της πορείας υλοποίησης του προγράμματος του ταμείου Συνοχής II παρουσιάζονται στον πίνακα 23.

Πίνακας 23: Στατιστικά Στοιχεία Πορείας Υλοποίησης Προγράμματος Ταμείου Συνοχής II 2000-2006

ΥΠΟΓΡΑΦΗ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ	
Συνολικό ποσοστό συμβασιοποίησης έως 20/2/2009	90,28%
Αναμενόμενο ποσοστό συμβασιοποίησης 31/12/2009	100%
ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΠΡΟΟΔΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ	
Συνολικό ποσό συμβάσεων έως 20/2/2009	167.304.680
Συνολικό ποσό πιστοποιημένων εργασιών έως 20/2/2009	152.087.652
Ποσοστό υλοποίησης έως 20/2/2009	82,07%
ΑΠΟΡΡΟΦΗΣΗ ΠΟΡΩΝ ΑΠΌ ΕΕ (κοινωνική συνδρομή 75%)	
Συνολικοί διαθέσιμοι πόροι από ΕΕ	138.993.885
Απορρόφηση πόρων από ΕΕ έως 20/2/2009	99.589.151
Συνολικό ποσοστό απορρόφησης έως 20/2/2009	71,65%
Αναμενόμενο ποσοστό απορρόφησης έως 31/12/2009	85,00%

Πηγή: <http://3kps.perkm.gr/>, Επιτροπή Παρακολούθησης 8η Συνεδρίαση

9.3 ΜΕΤΡΟ 2.2: Διαχείριση φυσικού περιβάλλοντος

A. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ - ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΜΕΤΡΟΥ:

Το μέτρο απέβλεπε στην εφαρμογή μέτρων προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος της Κ. Μακεδονίας με έμφαση στις ευαίσθητες περιβαλλοντικά περιοχές. Το φυσικό περιβάλλον της Περιφέρειας δεν έχει τύχει ανάλογης προσοχής: οικοσυστήματα και βιότοποι στις παρόχθιες περιοχές πλήττονται και απειλούνται από ανεξέλεγκτες δραστηριότητες, ενώ η υπέρμετρη τουριστική εκμετάλλευση πλήττει τις παράκτιες περιοχές. Σημαντικότεροι παράγοντες που συντελούν στην υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος των παράκτιων και παρόχθιων περιοχών της περιφέρειας, με σημαντικές επιπτώσεις στην ποιότητα ζωής, την υγεία των πολιτών και την περιβαλλοντική ισορροπία είναι:

- υποβάθμιση και καταστροφή οικοσυστημάτων ακτών και λιμνών, λόγω ανάπτυξης ανεξέλεγκτων δραστηριοτήτων (λίμνη Κορώνειας, Δέλτα Αξιού, παράκτιες περιοχές Χαλκιδικής)
- ρύπανση υδάτων και εδαφών των ακτών και παρόχθιων κοιλοτήτων από αλόγιστη ρίψη γεωργικών, βιομηχανικών και αστικών αποβλήτων σε φυσικούς αποδέκτες (λεκάνη απορροής Αξιού)
- εξαντλητική εκμετάλλευση παράκτιων περιοχών από τουριστικές δραστηριότητες (<http://3kps.pepkm.gr>)

B. ΣΤΟΧΟΙ - ΤΥΠΟΙ ΔΡΑΣΕΩΝ:

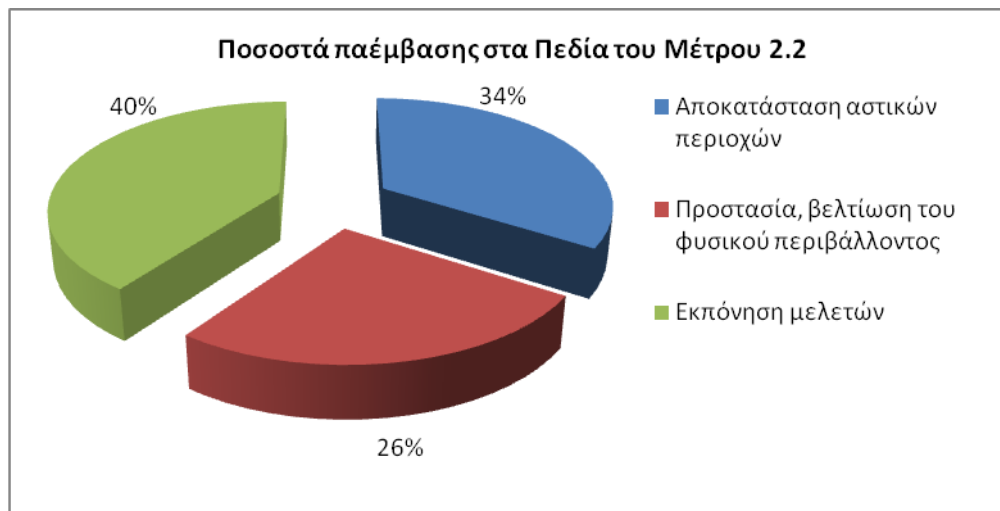
Η προστασία του υδάτινου δυναμικού και των βιότοπων στις ευαίσθητες περιβαλλοντικά περιοχές αποτελούν κύριες προτεραιότητες που αποσκοπούν στην αναβάθμιση τόσο του περιβάλλοντος όσο και της ποιότητας ζωής. Στο πλαίσιο αυτό, προτείνονταν τύποι δράσεων όπως:

- Έργα προστασίας και ανάδειξης ευαίσθητων περιβαλλοντικά περιοχών.
- Παρεμβάσεις αντιπλημμυρικού χαρακτήρα.
- Εκπόνηση μελετών Γενικών πολεοδομικών σχεδίων - Σχεδία Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωση Ανοικτής Πόλης (ΣΧΟΟΑΠ) (Οι μελέτες χωροταξίας ΓΠΣ ή ΣΧΟΟΑΠ) θα ολοκληρώνονται με την κύρωση τους. Οι πολεοδομικές μελέτες θα ολοκληρώνονται από πράξεις εφαρμογής μέσα σε μια τριετία από την περαίωση της μελέτης και το αργότερο στο οικονομικό κλείσιμο του Προγράμματος. Η μη εφαρμογή των παραπάνω καθιστά τις εν λόγω μελέτες μη επιλέξιμες).

Η αντιπλημμυρική προστασία στην Περιφέρεια της Κεντρικής Μακεδονίας συνδέθηκε άμεσα και έμμεσα με τις πολιτικές διαχείρισης του φυσικού περιβάλλοντος. Με απόφαση του Περιφερειακού Συμβουλίου Κεντρικής Μακεδονίας της 16/3/1998, έγινε ο καθορισμός της περιοχής ευθύνης αντιπλημμυρικής προστασίας για τα έργα αρμοδιότητας των τεχνικών υπηρεσιών

της Περιφέρειας. Με βάση την απόφαση αυτή καθορίστηκαν τα ρέματα για τα οποία θα προτείνονται έργα αντιπλημμυρικής προστασίας από το ΥΠΕΧΩΔΕ και από τα Περιφερειακά Προγράμματα.

Τα ποσοστά παρέμβασης στα πεδία δράσεων καθορίστηκαν ως εξής:

Σχήμα 9: ποσοστά παρέμβασης στο Μέτρο 2.2

Πηγή: <http://3kps.pepkm.gr>

Για το μέτρο 2.2 οι στόχοι που τέθηκαν ως τα έτη 2003 και 2006 ήταν οι εξής (Πίνακας 24):

Πίνακας 24: Ποσοτικοποίηση στόχων μέτρου – Δείκτες

Α. ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ (ΕΚΡΟΩΝ)	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ Αποτελέσματα ΠΕΠ 1994 – 1999	ΣΤΟΧΟΣ 2006
Αριθμός νέων έργων αντιπλημμυρικής προστασίας (αρ.)	===	+6
Εκπόνηση Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων και ΣΧΟΟΑΠ (αρ.)	1	+35
Διαχείριση και ανάδειξη βιοτόπων (αρ.)	===	+4

Γ. ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ:

Άμεσα ωφελούμενοι από τις δράσεις του μέτρου είναι οι πληθυσμοί των περιοχών όπου θα πραγματοποιηθούν παρεμβάσεις σύμφωνα με τον πίνακα 25.

Πίνακας 25: Δείκτες αποτελέσματος

ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ Αποτελέσματα ΠΕΠ 1994- 99	ΣΤΟΧΟΣ 2006
Ποσοστό Προστατευόμενων περιοχών για τις οποίες προβλέπονται μέτρα προστασίας και διαχείρισης (% συνολικής έκτασης)	25%	+10%
Μεικτές θέσεις απασχόλησης κατά την υλοποίηση (ισοδύναμα ανθρωποέτη 12μηνιαίας διάρκειας)	===	118
Περιοχές που καλύπτονται από ΓΠΣ/ ΣΧΟΑΠ (στρ.)	===	5.400.000
Νέες θέσεις απασχόλησης μερικής και εποχιακής απασχόλησης (ισοδύναμα ανθρωποέτη 12μηνιαίας διάρκειας)	===	104

Πηγή: ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΠΕΠ 2000 - 2006 Κ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Δ. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗ ΒΑΡΥΤΗΤΑ:

Η χρηματοδοτική βαρύτητα του μέτρου εκτιμάται σε 8,6% της δημόσιας δαπάνης του Άξονα (Πίνακας 26).

Πίνακας 26: Χρηματοοικονομικά Στοιχεία του μέτρου 2.2

	ΠΟΣΟ Σε χιλ. ΕΥΡΩ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΣΤΗ Δ.Δ. ΤΟΥ ΜΕΤΡΟ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΣΤΟΝ ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ		ΠΟΣΟΣΤΟ ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	
			% Σ.Κ.	% Δ.Δ.	% Σ.Κ.	% Δ.Δ.
Δημόσια Δαπάνη (Δ.Δ.)	11147,86 9	===	8,58	8,58	0,74	0,91
Κοιν.Συμμετοχή (ΕΤΠΑ)	8918,295	80,00%	6,86	6,86	0,60	0,73
Εθνική Δημόσια Δαπάνη	2229,574	20,00%	1,72	1,72	0,15	0,18
Ιδιωτική Συμμετοχή	===	===	===	===	===	===
Δανεισμός	===	===	===	===	===	===
Συνολικό Κόστος (Σ.Κ.)	11147,86 9	===	8,58	===	0,74	===

Πηγή: ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΕΠ Κ/ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ 2000 – 2006

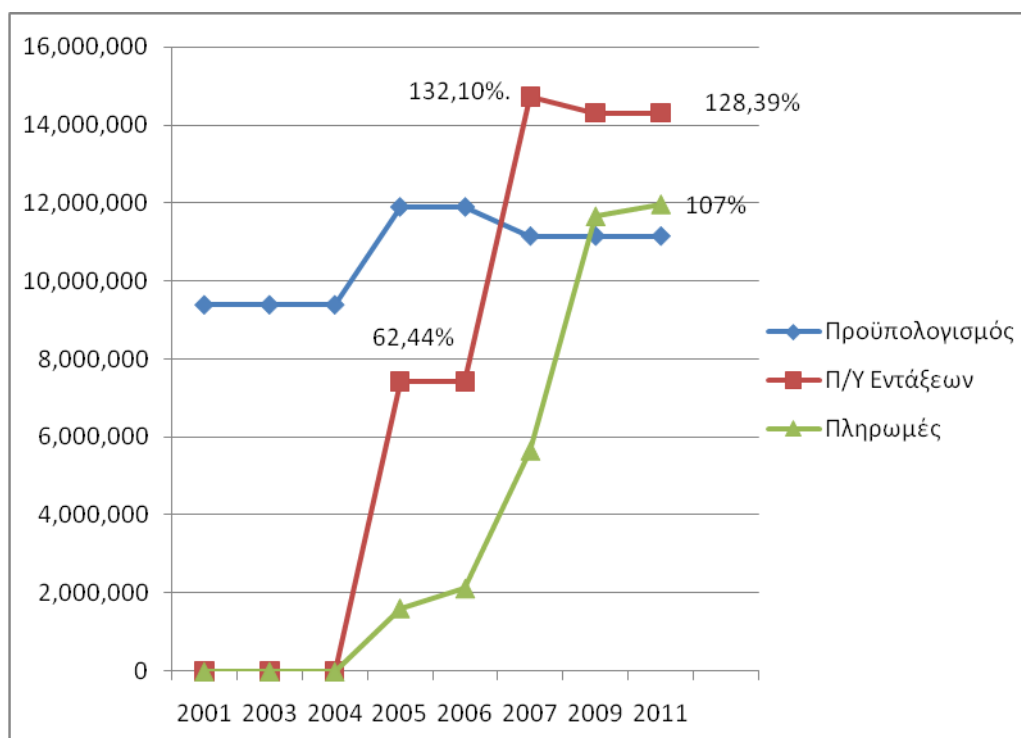
Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΠΕΠ η απορρόφηση των δεσμεύσεων στο Μέτρο 2.2 είχε διαμορφωθεί ως εξής (Πίνακας 27):

Πίνακας 27: Απορρόφηση του Μέτρου 2.2

ΤΙΤΛΟΣ ΜΕΤΡΟΥ 2.2	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΘΕΙΣΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ (Α) εκ. €	11.147.869
Π/Υ ΕΝΤΑΓΜΕΝΩΝ ΈΡΓΩΝ (Β) εκ. €	14.313.000
ΝΟΜΙΚΕΣ ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ (Γ) εκ. €	12.907.000
ΔΑΠΑΝΕΣ (Δ)	11.974.000
% ΕΝΤΑΓΜΕΝΩΝ / ΔΗΜ ΔΑΠ (=Β/Α)	128%
% ΝΟΜ ΔΕΣΜ / ΕΝΤΑΓΜΕΝΩΝ (=Γ/Β)	116 %
ΑΠΟΡΡΟΦΗΣΗ (Δ/Α)	107 %

Πηγή: <http://3kps.pepkm.gr>

Η διαχρονική πορεία υλοποίησης του Μέτρου παρουσιάζεται στο Σχήμα 10.

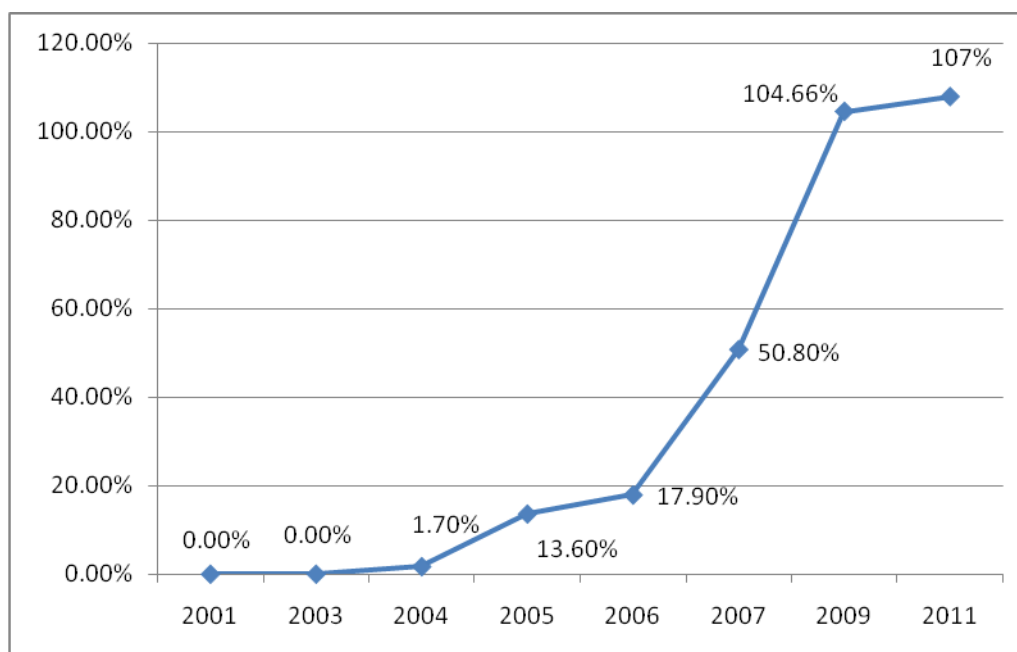
Σχήμα 10: Διαχρονική πορεία υλοποίησης του Μέτρου

Πηγή: <http://3kps.pepkm.gr>

Όπως αποτυπώνεται και στο Σχήμα 10, το Μέτρο 2.2 έως το 2003 δεν προκηρύχθηκε, διότι ήταν επιθυμητός ο συντονισμός με τα αντίστοιχα Μέτρα του

Ε.Π.ΠΕΡ. που αφορούν τις δράσεις για το φυσικό περιβάλλον (Περιοχές Προστασίας). Οι δράσεις των δύο προγραμμάτων (ΠΕΠ και ΕΠΠΕΡ) ήταν συμπληρωματικές μεταξύ τους, και συνεπώς απαιτούνταν συνέργεια και συντονισμός μεταξύ τους. (<http://3kps.pepkm.gr>)

Από το 2004 και μετέπειτα ωστόσο η πορεία υλοποίησης του Μέτρου είχε ραγδαία άνοδο φτάνοντας το 2007 στο ποσοστό ενεργοποίησης 132,1% και ποσοστό απορρόφησης 50,8%. Το 2009 το ποσοστό ενεργοποίησης ήταν 128,39 και το ποσοστό απορρόφησης υπερέβη τον προϋπολογισμό κατά 4,66%, καταλήγοντας το 2011 τελικά στο ποσοστό απορρόφησης 107% με υπέρβαση στον προϋπολογισμό 7%. (Σχήμα 11).

Σχήμα 11: Διαχρονική πορεία του ποσοστού απορρόφησης του Μέτρου 2.2

Στο μέτρο 2.2 αρχικός στόχος έως το 2006 ήταν η Εκπόνηση 35 Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων και ΣΧΟΟΑΠ. Έως το 2009 ολοκληρώθηκαν ωστόσο 21 μελέτες Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων (ΓΠΣ) και Σχεδίων Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης (ΣΧΟΟΑΠ) που θέτουν το πλαίσιο χωροταξικής και πολεοδομικής ανάπτυξης σε περιοχές της Περιφέρειας συνολικού εμβαδού 3,3 εκ. στρ.

9.4 ΜΕΤΡΟ 2.3: Προστασία και ανάδειξη του όρους Άθως

Α. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ - ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΜΕΤΡΟΥ:

Το όρος Άθως είναι μια περιοχή που συγκεντρώνει το μοναδικό πλεονέκτημα της συνύπαρξης της εξαιρετικής φυσικής ομορφιάς και της σπάνιας χλωρίδας του ελληνικού τοπίου και των Μονών. Εκτός της σπουδαιότητάς τους ως αρχιτεκτονικά μνημεία, οι Μονές διατηρούν σημαντικά ντοκουμέντα, έγγραφα, αντικείμενα, όλα

διαπιστευτήρια μιας μακραίωνης ιστορίας, αποτελώντας έτσι μοναδική πολιτιστική παρακαταθήκη της Ελλάδας και της Ευρώπης.

Το Άγιο Όρος, έχει ανάγκη από συγκροτημένες και εντατικές προσπάθειες για να προστατεύσει και να αναδείξει την πολλαπλή φυσιογνωμία του.

Καθημερινά προέκυπταν ανάγκες εξυπηρέτησης για έναν πληθυσμό που έφτανε τα 2.500 περίπου άτομα τα οποία ήταν διασκορπισμένα σε διάφορους τόπους στο Όρος.

Η ύδρευση γινόταν στις περισσότερες των περιπτώσεων από πηγές και πηγάδια της περιοχής. Οι ανάγκες για την βελτίωση και επέκταση των δικτύων ύδρευσης, όπως και αποχέτευσης, ήταν σημαντικές

Σε όλη την περιοχή του Αγίου Όρους λειτουργούσε μόνο ένας χώρος ημι-ελεγχόμενης διάθεσης στερεών απορριμμάτων στις Καρυές, ο οποίος δεν πληρούσε τις προδιαγραφές της υγειονομικής ταφής και θα έπρεπε οπωσδήποτε να αναβαθμιστεί η λειτουργία του.

Η κατάσταση ήταν παρόμοια και για την διαχείριση των υγρών αποβλήτων. Στις περισσότερες περιπτώσεις δεν υπήρχε καμία μέριμνα για την επεξεργασία τους και αυτά κατέληγαν στους χείμαρρους και ρέματα της περιοχής επιβαρύνοντας την ποιότητα των υδάτινων αποδεκτών και τελικά την θάλασσα της περιοχής. Για τον ορθολογικό σχεδιασμό των παρεμβάσεων βελτίωσης των δικτύων υδροδότησης, της αποχέτευσης και της διαχείρισης των στερεών και υγρών αποβλήτων των Ιερών Μονών απαιτούνταν η ολοκλήρωση μίας συνολικής διαχειριστικής μελέτης.

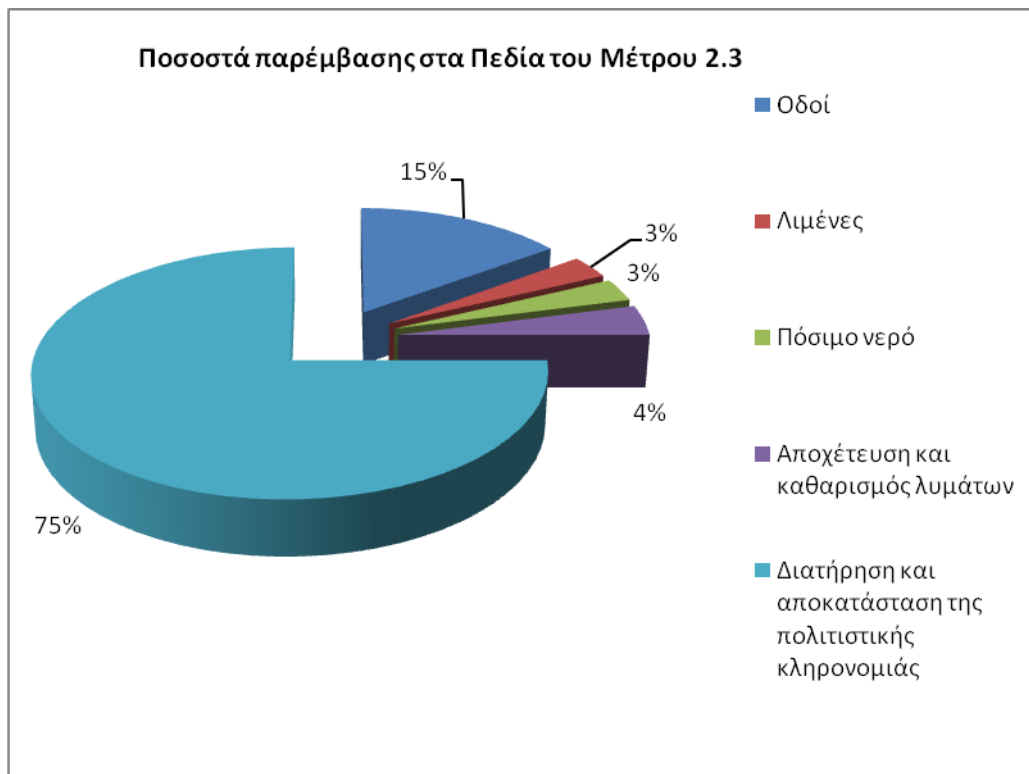
B. ΣΤΟΧΟΙ - ΤΥΠΟΙ ΔΡΑΣΕΩΝ:

Το μέτρο έχει στόχο να ολοκληρώσει ένα σύνολο απαιτούμενων δράσεων έτσι ώστε να προστατευτεί συνολικά το όρος του Άθω τόσο ως πολύτιμο φυσικό περιβάλλον όσο και ως κιβωτός αρχιτεκτονικών και εικαστικών μνημείων πολιτισμού. Προτάθηκαν στο ΠΕΠ:

- Διασφάλιση της δυνατότητας πρόσβασης στο όρος Άθω, με δράσεις στον τομέα των μεταφορών
- Διευθέτηση ήπιων οδικών δικτύων που θα σέβονται το περιβάλλον και τη διατήρηση της μοναστικής φυσιογνωμίας του τόπου: δράσεις τομέα μεταφορών
- Συντήρηση και αποκατάσταση των Μονών, δράσεις τομέα πολιτισμού
- Κατασκευή δικτύων ύδρευσης και αποχέτευσης, μελέτη και κατασκευή σταθμών επεξεργασίας αποβλήτων - βιολογικοί καθαρισμοί, δράσεις τομέα περιβάλλοντος

Τα ποσοστά παρέμβασης στα πεδία δράσεων καθορίστηκαν ως εξής (Σχήμα 12):

- 312 Οδοί (15%)
- 315 Λιμένες (3%)
- 344 Πόσιμο νερό (συγκέντρωση, αποθήκευση, επεξεργασία και διανομή) (3%)
- 345 Αποχέτευση και καθαρισμός λυμάτων (4%)
- 354 Διατήρηση και αποκατάσταση της πολιτιστικής κληρονομιάς (75%)

Σχήμα 12: ποσοστά παρέμβασης στα πεδία του Μέτρου 2.3

Για το μέτρο 2.3 οι στόχοι που τέθηκαν ως τα έτη 2003 και 2006 ήταν οι εξής (Πίνακας 28):

Πίνακας 28: Ποσοτικοποίηση στόχων μέτρου – Δείκτες

Α. ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ (ΕΚΡΟΩΝ)	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ Εκροές ΠΕΠ 1994 - 1999	ΣΤΟΧΟΣ 2006
Επιφάνεια αποκαταστημένων-συντηρημένων χώρων κτιρίων (τ.μ.)	20.600	42.370
Έργα ύδρευσης και αποχέτευσης στις Ι.Μ. (αρ.)		3
Επαρχιακή (Διακοινοτική) οδοποιία (νέα χάραξη) (χλμ.)		6,28

Γ. ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ:

Άμεση ωφέλεια από τις δράσεις αντλούν οι Ιερές Μονές του Αγίου Όρους σύμφωνα με τον πίνακα 29.

Πίνακας 29: Δείκτες αποτελέσματος

ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ Εκροές ΠΕΠ 1994 - 1999	ΣΤΟΧΟΣ 2006
Ποσοστό μονών που υφίστανται παρεμβάσεις (%)	21	85,7%
Μεικτές θέσεις απασχόλησης κατά την υλοποίηση (ισοδύναμα ανθρωποέτη 12μηνιαίας διάρκειας)		1.400
Νέες θέσεις απασχόλησης (κατά τη λειτουργία) μερικής και εποχιακής απασχόλησης (ισοδύναμα ανθρωποέτη 12μηνιαίας διάρκειας)		74

Δ. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗ ΒΑΡΥΤΗΤΑ:

Η χρηματοδοτική βαρύτητα του μέτρου εκτιμάται σε 51,1% της δημόσιας δαπάνης του Άξονα (πίνακας 30).

Πίνακας 30: Χρηματοοικονομικά Στοιχεία του μέτρου 2.3

ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	Κοινοτική Συμμετοχή ΕΤΠΑ	Εθνική Δημόσια Δαπάνη
66.359.748	52.824.660	13.535.088

Ε. ΤΡΟΠΟΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ - ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ:

Στην υλοποίηση του μέτρου εμπλέκονταν η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας και η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Χαλκιδικής (μόνο για παρεμβάσεις εκτός των ορίων του Αγίου Όρους), οι Ιερές Μονές Αγίου Όρους και η Ιερά Κοινότητα Αγίου Όρους το Υπουργείο Πολιτισμού, το Κέντρο Διατήρησης της Αγιορείτικης Κληρονομιάς (ΚΕ.Δ.Α.Κ.), και κάθε άλλος φορέας σύμφωνα με τον Καταστατικό Χάρτη του Αγίου Όρους. (<http://3kps.pepkm.gr>)

Τα έργα εντός του Αγίου Όρους, λόγω της θεσμικής ιδιομορφίας που διέπει την Αθωνική Πολιτεία, που θα χρηματοδοτούνταν από το ΠΕΠ, αποτελούσαν μέρος του συνολικού Προγράμματος «Άθως» που χρηματοδοτούνταν από Κοινοτικούς πόρους

(στο πλαίσιο συγχρηματοδοτούμενων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του Γ' ΚΠΣ) αλλά και από Εθνικούς πόρους.

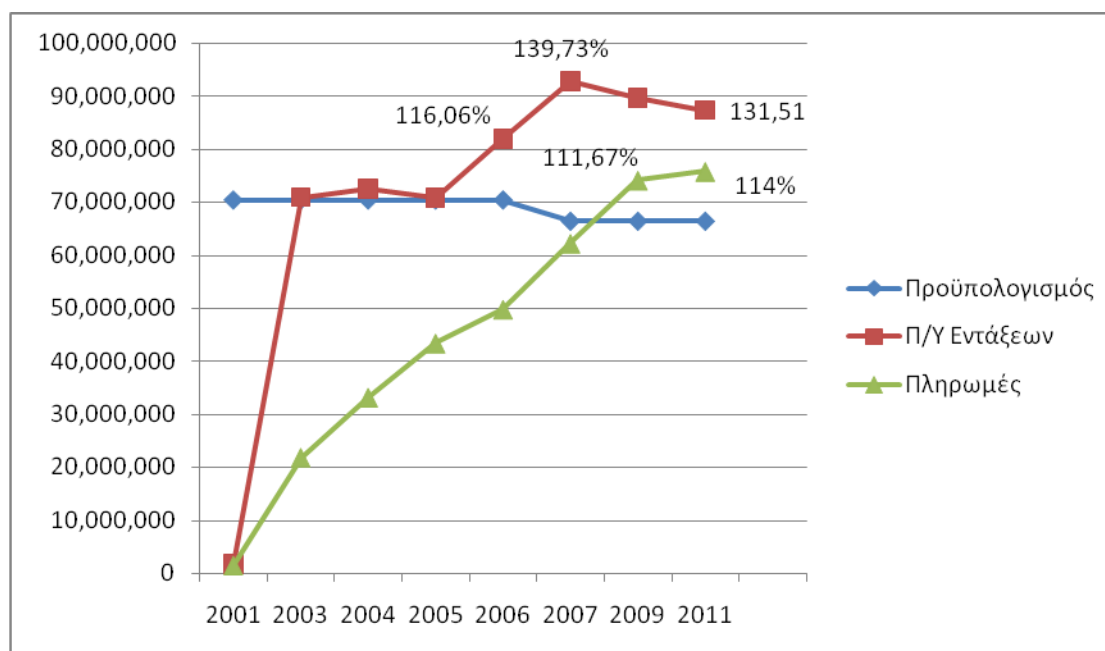
Έως τις 16/02/2009 είχαν υπογραφεί 112 συμβάσεις ύψους 80.896.787 εκ. € που αφορούσαν 68 έργα. Έτσι η ανάληψη νομικών δεσμεύσεων ως προς τη Δημόσια Δαπάνη του μέτρου ύψους 66.359.748 εκ. € διαμορφώθηκε σε 121,9%.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΠΕΠ η απορρόφηση των δεσμεύσεων στο Μέτρο είχε διαμορφωθεί ως εξής (Πίνακας 31):

Πίνακας 31: Απορρόφηση του μέτρου 2.3

ΤΙΤΛΟΣ ΜΕΤΡΟΥ 2.3	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΥ ΟΡΟΥΣ ΑΘΩΣ
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΘΕΙΣΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ (Α) εκ. €	66.359.748
Π/Υ ΕΝΤΑΓΜΕΝΩΝ ΈΡΓΩΝ (Β) εκ. €	87.272.000
ΝΟΜΙΚΕΣ ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ (Γ) εκ. €	80.423.000
ΔΑΠΑΝΕΣ (Δ)	75.756.000
% ΕΝΤΑΓΜΕΝΩΝ / ΔΗΜ ΔΑΠ (=Β/Α)	131%
% ΝΟΜ ΔΕΣΜ / ΕΝΤΑΓΜΕΝΩΝ (=Γ/Β)	121 %
ΑΠΟΡΡΟΦΗΣΗ(=Δ/Α)	114%

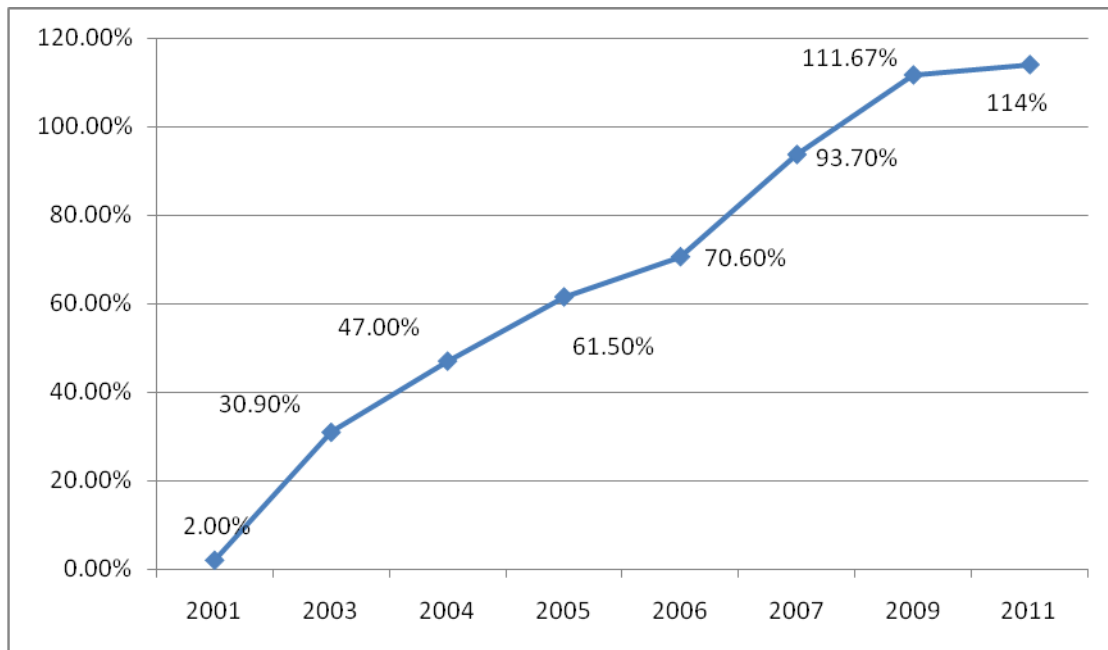
Πηγή: <http://3kps.pepkm.gr>

Σχήμα 13: Διαχρονική πορεία υλοποίησης του Μέτρου 2.3

Πηγή: <http://3kps.pepkm.gr/> & <http://www.ops.gr>

Το Μέτρο είχε μετά το 2004 ιδιαίτερα αυξημένα ποσοστά ενεργοποίησης φτάνοντας το 2007 στο 139,73%. Το 2009 υπήρχε υπέρβαση στις πληρωμές σε σχέση με τον προϋπολογισμό κατά 11.67%. Το 2011 σύμφωνα με τα στοιχεία του ΟΠΣ το ποσοστό απορρόφησης ήταν 114%.

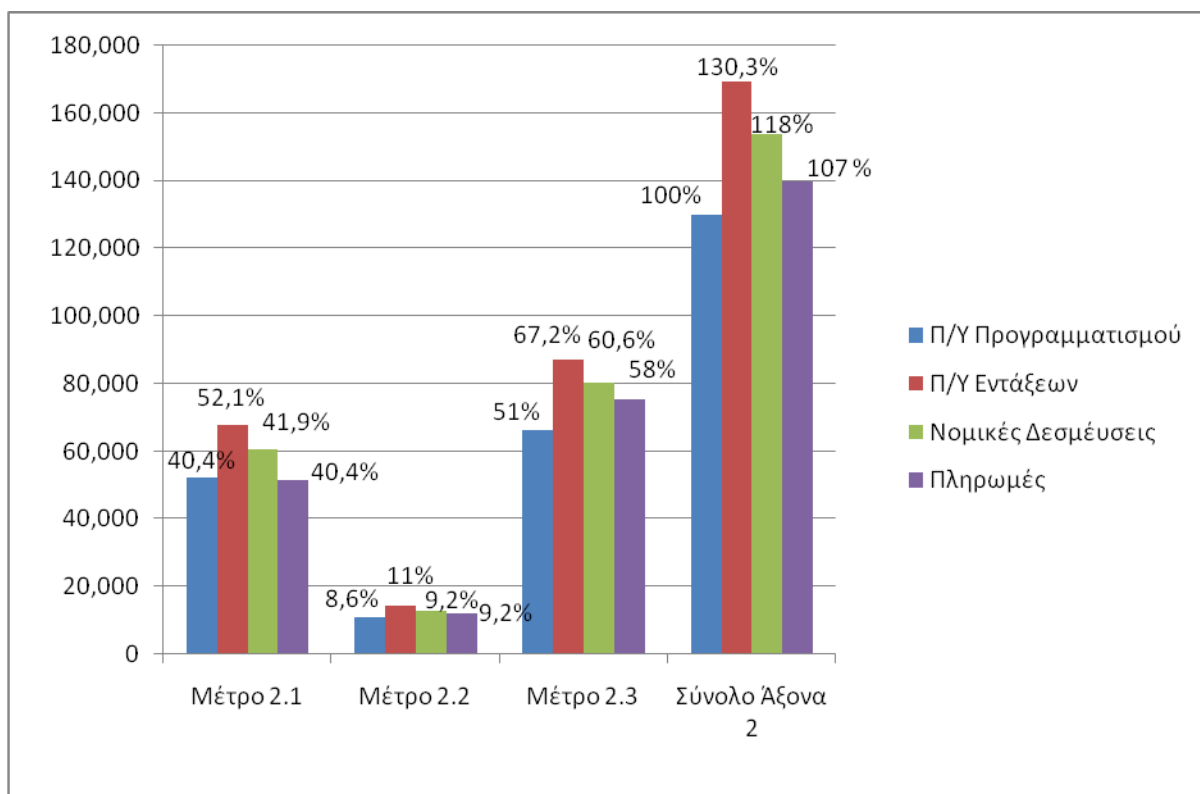

Σχήμα 14: Διαχρονική πορεία του ποσοστού απορρόφησης του Μέτρου 2.3

Σε ότι αφορά το μέτρο 2.3 ολοκληρώθηκαν σημαντικά έργα αποκατάστασης και συντήρησης σε 13 Ιερές Μονές του Αγίου Όρους, καθώς και έργα βελτίωσης της προσβασιμότητας στην αθωνική χερσόνησο.

9.5 Αποτίμηση του Άξονα 2 «Προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος στην Κεντρική Μακεδονία»

Με βάση τα στοιχεία του ΠΕΠ Κ. Μακεδονίας στον Άξονα 2 «Προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος στην Κεντρική Μακεδονία», εντάχθηκαν έργα συνολικού προϋπολογισμού 169.346.000 εκ. Ευρώ, υπερβαίνοντας τον προϋπολογισμό κατά 30,29%, οι Νομικές Δεσμεύσεις ανέρχονταν στο ποσό των 153.999.000 εκ. Ευρώ υπερβαίνοντας τον προϋπολογισμό του άξονα στο πρόγραμμα που ήταν 129.970.847 εκ. Ευρώ κατά 18% και οι πληρωμές ανέρχονταν στο ποσό των 139.201.000 εκ. Ευρώ υπερβαίνοντας τον αρχικό προϋπολογισμό κατά 7%.

Σχήμα 15: Η απορρόφηση του Άξονα 2 «Προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος στην Κεντρική Μακεδονία»

9.5.1 Συγκριτική αποτίμηση των Μέτρων του Άξονα 2 «Προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος στην Κεντρική Μακεδονία»

Στην Περιφέρεια Κ. Μακεδονίας εφαρμόστηκαν στα πλαίσια του Άξονα 2 «Προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος στην Κεντρική Μακεδονία» παρεμβάσεις με συνολική αξία 80.3 εκ. € (πίνακας 32). (Ex post evaluation of cohesion policy programmes 2000-2006, 2009)

Πίνακας 32: Παρεμβάσεις του ΠΕΠ Κ. Μακεδονίας (ποσά σε ευρώ)

	Δεσμεύσεις	Αριθμός παρεμβάσεων
Παρεμβάσεις στους τομείς της διαχείριση λυμάτων και εξοικονόμησης υδάτινων πόρων	€4.70 εκ.	9
Διαχείριση των μη επικίνδυνων στερεών αποβλήτων	€1.52 εκ.	4
Αποκατάσταση του τοπίου	€3.65 εκ.	5
Μείωση του θορύβου	€0.90 εκ.	1
Αντιπλημμυρική προστασία	€5.27 εκ.	2
έργα υποδομής στον τομέα της διαχείρισης των υδάτων	€32.64 εκ.	27
Πολυενοδομικός σχεδιασμός	€3.10 εκ,	5
Αποκατάσταση του αστικού περιβάλλοντος	€21.37 εκ	11
Προστασία και διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος	€7.03 εκ	5
Σύνολο	€80.30 εκ.	80

Πηγή: *Ex post evaluation of cohesion policy programmes 2000-2006, Task 4.1: Regional case study Central Macedonia, 2009*

Όπως αποτυπώνεται στον πίνακα 33, το Μέτρο 2.1 του Άξονα έχει Δείκτη προγραμματικής υλοποίησης 1,29 και Δείκτη πραγματικής υλοποίησης 1,16. Οι πληρωμές δεν υπερβαίνουν τον προϋπολογισμό.

Το μέτρο 2.2 έχει Δείκτη προγραμματικής υλοποίησης 1,28 και Δείκτη πραγματικής υλοποίησης 1,16, οι πληρωμές στο Μέτρο ήταν περισσότερες από τον προϋπολογισμό.

Το Μέτρο 2.3 έχει Δείκτη προγραμματικής υλοποίησης 1,31 και Δείκτη πραγματικής υλοποίησης 1,21, οι πληρωμές στο Μέτρο υπερβαίνουν αρκετά τον προϋπολογισμό.

Στο σύνολο ο Άξονας 2 έχει Δείκτη προγραμματικής υλοποίησης 1,30 και Δείκτη πραγματικής υλοποίησης 1,18. Οι πληρωμές υπερβαίνουν τον προϋπολογισμό του Άξονα.

Πίνακας 33: Συγκεντρωτικός πίνακας αποτελεσμάτων του Άξονα 2

Μέτρο	2.1	2.2	2.3	Σύνολο Άξονα 2
Π/Υ Προγράμματος	52.463.230	11.147.869	66.359.748	129.970.847
Π/Υ Εντάξεων	67.761.000	14.313.000	87.272.000	169.346.000
Νομικές Δεσμεύσεις	60.669.000	12.907.000	80.423.000	153.999.000
Πληρωμές	51.471.000	11.997.771	75.427.000	138.895.771
Δείκτης προγραμματικής υλοποίησης	1,29	1,28	1,31	1,30
Δείκτης πραγματικής υλοποίησης	1,16	1,16	1,21	1,18

Ο πίνακας 34 παρουσιάζει τους βασικούς δείκτες επιδόσεων και αποτελεσμάτων του ΠΕΠ Κ. Μακεδονίας.

Πίνακας 34: Βασικοί δείκτες επιδόσεων και αποτελεσμάτων του ΠΕΠ Κ. Μακεδονίας

Δείκτης	Εκροές(έτος 2000)	Στόχος	Αποτέλεσμα
Αριθμός έργων ύδρευσης		13	13
Αριθμός έργων για τα λύματα	21 (δίκτυα λυμάτων)	10 απόβλητα + 5 βιοεπεξεργασία	9
ωφελοούμενοι από τα έργα ύδρευσης	85,000	190,000	190,000
% Αύξηση των ωφελοούμενων από τα έργα ύδρευσης (σε σύγκριση με την αρχική τιμή)		124%	124%
ωφελοούμενοι από έργα διαχείρισης αποβλήτων		64,000	64,000
Αριθμός ΧΑΔΑ που έκλεισαν ή αποκαταστάθηκαν		258	206
Αριθμός των κατοίκων που επωφελούνται από το κλείσιμο ή την αποκατάσταση ΧΑΔΑ		156,000	106,000
έργα αντιπλημμυρικής προστασίας		6	4
Αριθμός σχεδίων για την ύδρευση / αποχέτευσης του στο Άγιο Όρος		3	3
Θέσεις εργασίας που δημιουργήθηκαν κατά τη διάρκεια υλοποίησης του έργου (ισοδύναμα. άνθρωποι-έτη)	2,786		2,642
νέες θέσεις εργασίας που δημιουργήθηκαν ως αποτέλεσμα της υλοποίησης του έργου (ισοδύναμα. άνθρωποι-έτη)		360	194

Πηγή: *Ex post evaluation of cohesion policy programmes 2000-2006*

Όπως προκύπτει από τους πίνακες 33 και 34 τα ποσοστά προγραμματικής υλοποίησης και τα ποσοστά πραγματικής υλοποίησης του Άξονα στο σύνολο, αλλά και των επιμέρους μέτρων του Άξονα, είναι ιδιαίτερα υψηλά με αποτέλεσμα να επιτευχθούν σε σημαντικό βαθμό οι αρχικοί στόχοι του προγράμματος.

10. ΕΘΝΙΚΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ (Ε.Σ.Π.Α.) 2007-2013

Το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ) 2007 - 2013 αποτελεί το έγγραφο αναφοράς για τον προγραμματισμό των Ταμείων της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε εθνικό επίπεδο για την περίοδο 2007-2013.

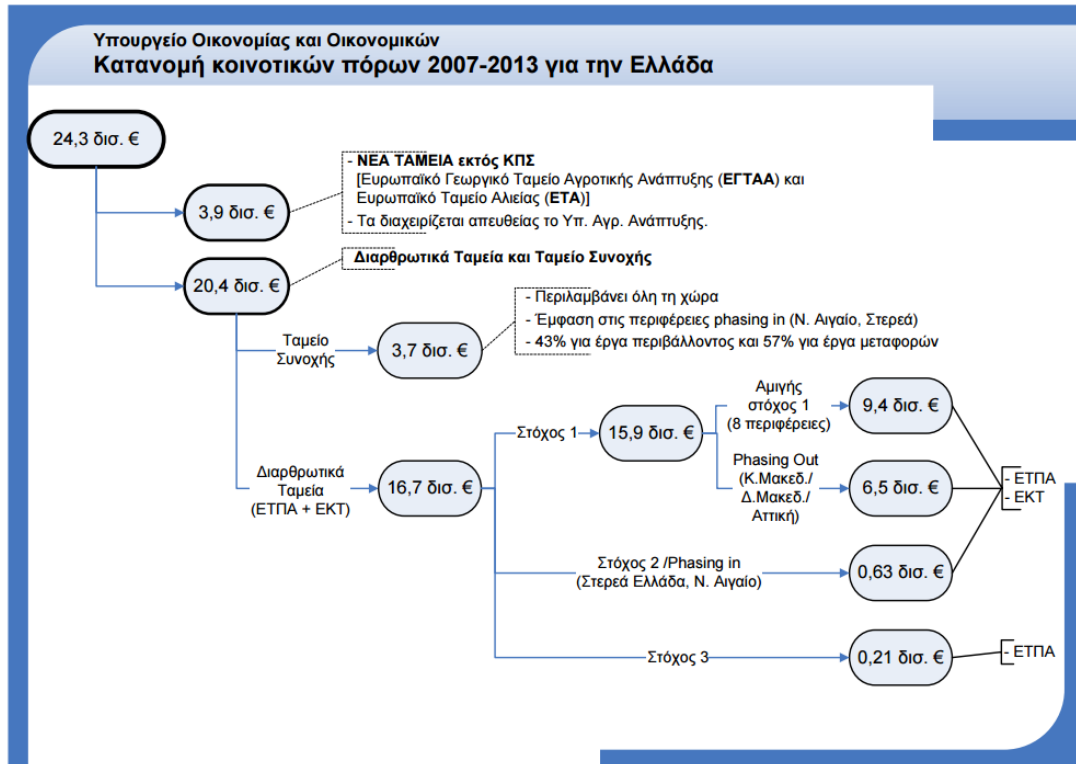
Εκπονήθηκε στο πλαίσιο της νέας στρατηγικής προσέγγισης για την Πολιτική Συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σύμφωνα με την οποία το ΕΣΠΑ «...εξασφαλίζει ότι η συνδρομή από τα Ταμεία συμβαδίζει με τις κοινοτικές στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές για τη συνοχή και προσδιορίζει το σύνδεσμο μεταξύ των κοινοτικών προτεραιοτήτων αφενός και του εθνικού προγράμματος μεταρρυθμίσεων αφετέρου».

Οι αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Δεκεμβρίου του 2005, με τις οποίες διασφαλίσθηκαν έως το 2013 οι πόροι της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνοχής για τη χώρα, οι νέοι Κανονισμοί των Ταμείων της ΕΕ, καθώς και οι Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές για την Πολιτική Συνοχής, αποτέλεσαν το πλαίσιο στο οποίο βασίστηκαν, μεταξύ των άλλων, οι εθνικές αρχές προκειμένου να προσεγγίσουν τις βασικές παραμέτρους του αναπτυξιακού προγραμματισμού και να καταρτίσουν το ΕΣΠΑ.

Η στοχοθεσία του ΕΣΠΑ διατυπώθηκε σε 4 επίπεδα:

- στο επίπεδο των στρατηγικών στόχων του ΕΣΠΑ,
- στο επίπεδο των (5) θεματικών και (3) χωρικών προτεραιοτήτων, όπως απαιτείται από το Γενικό Κανονισμό των Ταμείων,
- στο επίπεδο των (17) Γενικών Στόχων στους οποίους αναλύεται κάθε θεματική προτεραιότητα,
- στο επίπεδο των ειδικών στόχων και των κύριων μέσων επίτευξης.

Το πλαίσιο χρηματοδότησης διαμορφώθηκε στη βάση των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 16ης Δεκεμβρίου 2005 και των προδιαγραφών - περιορισμών των Κανονισμών και προέκυψε με βάση τις αναπτυξιακές ανάγκες ανά τομέα και Περιφέρεια, συνεκτιμώντας τις ανάγκες ολοκλήρωσης των συνεχιζόμενων έργων της προηγούμενης περιόδου. Βασική επιλογή ήταν η βέλτιστη αξιοποίηση των πόρων της νέας προγραμματικής περιόδου προς όφελος της ισόρροπης περιφερειακής ανάπτυξης της χώρας.

Σχήμα 16: Κατανομή Κοινοτικών πόρων 2007-2013 για την Ελλάδα

Πηγή: https://2007-2013.espa.gr/elibrary/Xrimatodotiki_Katanomi_2007-2013.pdf

10.1 Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα

Τα ακόλουθα προγράμματα αποτελούν τα Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα της προγραμματικής περιόδου 2007-2013, όπως αυτά εγκρίθηκαν επίσημα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το διάστημα Οκτωβρίου - Νοεμβρίου 2007.

- ΕΠ Περιβάλλον - Αειφόρος Ανάπτυξης
- ΕΠ Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας
- ΕΠ Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα
- ΕΠ Ψηφιακή Σύγκλιση
- ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού
- ΕΠ Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση
- ΕΠ Διοικητική Μεταρρύθμιση
- ΕΠ Τεχνική Υποστήριξης Εφαρμογής
- ΕΠ Εθνικό Αποθεματικό Απροβλέπτων

10.1.1 ΕΠ Περιβάλλον - Αειφόρος Ανάπτυξη

Διατομεακή ενσωμάτωση περιβάλλοντος

Στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης και βιώσιμης στρατηγικής περιβάλλοντος που προωθεί την ουσιαστική ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στις

τομεακές πολιτικές (π.χ. μεταφορών, ενέργειας, τουρισμού), η επιλογή των στόχων του Επιχειρησιακού Προγράμματος Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη είναι σε αρμονία με το γενικό πλαίσιο για τις πολιτικές περιβάλλοντος που έχει τεθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο και ιδιαίτερα με τη δέσμευση του άρθρου 6 της Συνθήκης του Άμστερνταμ περί διατομεακής διάστασης του περιβάλλοντος, όπου προβλέπεται η υποχρέωση ενσωμάτωσης της περιβαλλοντικής διάστασης σε όλους τους τομείς πολιτικής και δράσης της ΕΕ. Η στρατηγική αυτή εξασφαλίζει ότι οι νέες προτάσεις θα αξιολογούνται σωστά από πλευράς περιβαλλοντικών επιπτώσεων και θα τροποποιούνται όπου χρειάζεται, πριν υιοθετηθούν, κατά τρόπο ώστε να διασφαλίζεται η θετική συμβολή στην υποστήριξη της αειφόρου ανάπτυξης. (Ε.Π. Περιβάλλον & Αειφόρος Ανάπτυξη 2007-2013)

Όπως αναφέρεται στην Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη 2007-2013, κύρια αναπτυξιακή επιδίωξη του προγράμματος ήταν η προστασία, η αναβάθμιση και η αειφορική διαχείριση του περιβάλλοντος, ώστε να αποτελέσει το υπόβαθρο για την προστασία της δημόσιας υγείας, την άνοδο της ποιότητας ζωής των πολιτών καθώς και να συμβάλει στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της Οικονομίας. Με βάση τον παραπάνω στρατηγικό στόχο, καθορίζονται οι ακόλουθοι γενικοί στόχοι του ΕΠ:

- Η αειφορική διαχείριση των περιβαλλοντικών μέσων, του φυσικού αποθέματος και των αστικών κέντρων (έδαφος, υδατικό περιβάλλον ατμόσφαιρα, φύση).
- Η βελτίωση της αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης στο σχεδιασμό και την εφαρμογή περιβαλλοντικής πολιτικής και η βελτίωση της απόκρισης της κοινωνίας και των πολιτών σε θέματα περιβαλλοντικής προστασίας.

Για την επίτευξη των γενικών στόχων του ΕΠ διαμορφώθηκαν διακριτοί τομείς παρέμβασης, που οργανώθηκαν επιχειρησιακά σε δύο Ομάδες Αξόνων Προτεραιότητας (Α και Β), μια για κάθε ένα από τα Κοινοτικά Ταμεία που το χρηματοδότησαν, το Ταμείο Συνοχής (ΤΣ) και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) αντίστοιχα.

Τα ποσά που διατέθηκαν αρχικά από τα Ταμεία συνολικά (πίνακα 35) ήταν τα εξής:

Πίνακας 35: Ποσά που διατέθηκαν από τα ταμεία (σε ευρώ)

Σύνολο Κοινοτική Συμμετοχή	1.580.000.000
ΕΤΠΑ	220.000.000
Ταμείο Συνοχής	1.580.000.000
Εθνική Συμμετοχή	450.000.000
Συνολική Χρηματοδότηση	2.250.000.000
Άλλη Χρηματοδότηση	519.000.000
Συνολική Δημόσια Δαπάνη	2.769.000.000

Πηγή: ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ & ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ 2007-2013

Από τις δύο Ομάδες Αξόνων Προτεραιότητας (Α και Β) προέκυψαν συνολικά 11 Άξονες Προτεραιότητας :

ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΟΜΑΔΑΣ Α – ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΑΠΟ ΤΣ

1. Προστασία Ατμοσφαιρικού Περιβάλλοντος & Αστικές Μεταφορές – Αντιμετώπιση Κλιματικής Αλλαγής – Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας.
2. Προστασία και Διαχείριση Υδατικών Πόρων.
3. Πρόληψη & Αντιμετώπιση Περιβαλλοντικού Κινδύνου.
4. Προστασία Εδαφικών Συστημάτων – Διαχείριση Στερεών Αποβλήτων .
5. Τεχνική βοήθεια

ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΟΜΑΔΑΣ Β – ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΑΠΟ ΕΤΠΑ

1. Προστασία Ατμοσφαιρικού Περιβάλλοντος – Αντιμετώπιση Κλιματικής Αλλαγής
2. Προστασία & Διαχείριση Υδατικών Πόρων.
3. Πρόληψη & Αντιμετώπιση Περιβαλλοντικού Κινδύνου
4. Προστασία Φυσικού Περιβάλλοντος & Βιοποικιλότητας
5. Θεσμοί και Μηχανισμοί
6. Τεχνική βοήθεια

(<http://www.epper.gr/el/Pages/StrategicSurveyEnvironmentalEffects.aspx>)

Μερικές από τις κυριότερες παρεμβάσεις που θα υλοποιούνταν στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος, είναι η ολοκληρωμένη διαχείριση στερεών και επικίνδυνων αποβλήτων και η προστασία των εδαφών, η διαχείριση αστικών λυμάτων, η εφαρμογή σχεδίων δράσης για τον περιορισμό της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, της ρύπανσης του θαλάσσιου περιβάλλοντος και των ακτών.

Στόχευε επίσης στην ολοκληρωμένη προστασία και διαχείριση των βιότοπων, στις υποδομές αντιπλημμυρικής προστασίας μεγάλης κλίμακας, στην πρόληψη και στην αποτελεσματική αντιμετώπιση των φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών.

Κατά την φάση του σχεδιασμού του συνόλου των επιχειρησιακών προγραμμάτων, όπως αυτή οριοθετείται από την περίοδο σχεδιασμού του ΕΣΠΑ, η ελληνική οικονομία χαρακτηριζόταν από υψηλούς ρυθμούς οικονομικής και γενικότερα από θετικές προοπτικές για την οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Αντίθετα κατά τη διάρκεια υλοποίησης των ΕΠ, η ελληνική οικονομία αντιμετώπισε μια βαθιά κρίση, με κύρια χαρακτηριστικά το πολύ μεγάλο δημοσιονομικό έλλειμμα, το τεράστιο χρέος και τη συνεχή διάβρωση της ανταγωνιστικής της θέσης.

Έγιναν σημαντικές αλλαγές στην χρηματοδότηση, τόσο μεταξύ όσο και εντός των ΕΠ. Μετακινήθηκαν κεφάλαια από το περιβάλλον προς υποστήριξη των επιχειρήσεων, προκειμένου να αντιμετωπίσουν την πιστωτική κρίση. (Ex post evaluation of Cohesion Policy programmes 2007-2013)

Οι προβλεπόμενες παρεμβάσεις του ΕΠΠΕΡΑΑ αποτελούσαν αναγκαίο συμπλήρωμα των πολιτικών και μέτρων αντιμετώπισης της οικονομικής κρίσης, ακόμη και αν δεν συμβάλουν στην βραχυχρόνια εξάλειψη του δημοσιονομικού ελλείμματος. Η εφαρμογή των παρεμβάσεων του Προγράμματος επηρεαζόταν άμεσα από την οικονομική κρίση. Έτσι το ΕΠΕΡΑΑ χρειάστηκε να αναθεωρηθεί 3 φορές.

Στόχος της πρώτης Αναθεώρησης κατά το 2011 ήταν η αύξηση του ποσοστού της Κοινοτικής συνδρομής στα ΕΠ προκειμένου να αυξηθεί η απορρόφηση και κατ'επέκταση η εισροή κοινοτικών πόρων και αφετέρου να εξοικονομηθούν πολύτιμοι και εν ανεπάρκεια λόγω της κρίσης, εθνικοί πόροι.

Η δεύτερη αναθεώρηση του ΕΠΠΕΡΑΑ, που πραγματοποιήθηκε κατά το 2012, είχε ως στόχο την επίσπευση της αποτελεσματικής και αποδοτικής υλοποίησης των παρεμβάσεων του Προγράμματος με την σταδιακή αποκατάσταση της αναπτυξιακής δυναμικής της ελληνικής οικονομίας και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς της. Παράλληλα, βασικό στόχο της αναθεώρησης αποτέλεσε η ενσωμάτωση των νέων αναπτυξιακών προτεραιοτήτων του ΥΠΕΚΑ για την Κλιματική Αλλαγή, καθώς και των προτεραιοτήτων που επιτάσσει η Στρατηγική «Ευρώπη 2020», όπου εξέχουσα θέση κατέχει η Βιώσιμη Ανάπτυξη, στοχεύοντας στην προώθηση μιας πιο αποδοτικής χρήσης των πόρων, καθώς και μιας πιο πράσινης και πιο ανταγωνιστικής οικονομίας στον τομέα του περιβάλλοντος.

Στην 3^η Αναθεώρηση που έγινε το 2013, έπρεπε παράλληλα να αντιμετωπιστούν τόσο το πρόβλημα της υπερδέσμευσης πόρων, όσο και οι αναπτυξιακές ανάγκες των τριών Περιφερειών, αλλά και της Χώρας γενικότερα.

Η χρηματοδοτική ανακατανομή που προέκυψε από τις 3 αναθεωρήσεις του ΕΠΠΕΡΑΑ είχε ως εξής(Πίνακας 36):

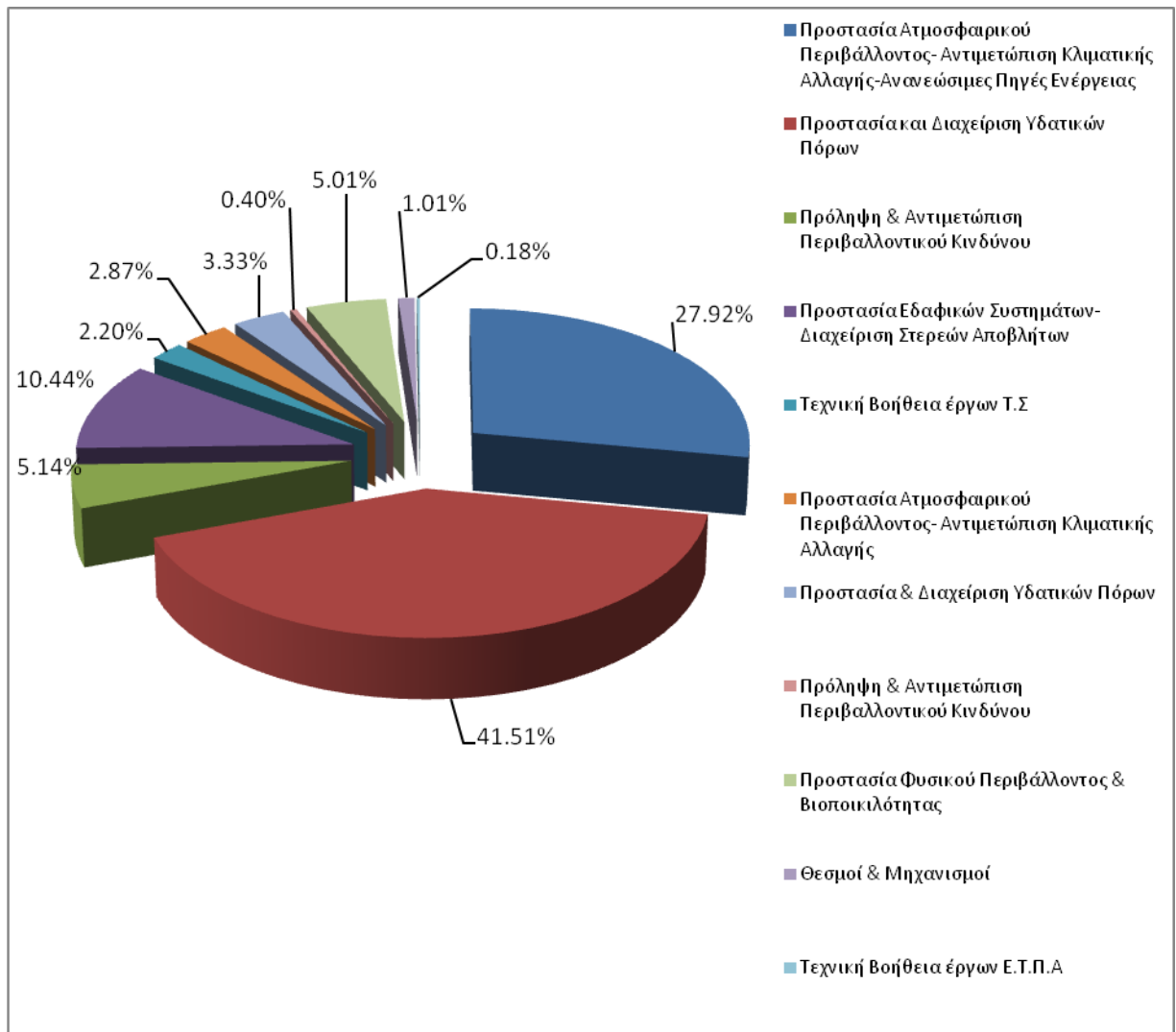
Πίνακας 36: Συγκριτικός χρηματοδοτικός πίνακας Δημόσιας Δαπάνης του ΕΠΠΕΡΑΑ πριν και μετά την 3^η αναθεώρηση (ποσά σε Ευρώ)

Τίτλος ΑΠ	Π/Υ 2007	Π/Υ 1 ης αναθεώρησης (ΔΔ)	Π/Υ 2 ης αναθεώρησης (ΔΔ)	Π/Υ 3 ης αναθεώρησης (ΔΔ)	Μεταβολή από Π/Υ 2007	Χρηματοδοτική Βαρύτητα			
						Π/Υ 2007	Π/Υ 2011	Π/Υ 2012	Π/Υ 2013
Προστασία Ατμοσφαιρικού Περιβάλλοντος- Αντιμετώπιση Κλιματικής Αλλαγής- Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας	439.997.500	320.223.530	350.223.530	565.000.000	125.002.500	15,89%	15,12%	16,54%	27,92%
Προστασία και Διαχείριση Υδατικών Πόρων	1.280.005.000	931.552.941	1.051.552.941	839.937.648	-440.067.352	46,23%	44%	49,66%	41,51%
Πρόληψη & Αντιμετώπιση Περιβαλλοντικού Κινδύνου	395.000.000	371.764.706	121.764.706	103.935.295	-291.064.705	14,27%	17,55%	5,75%	5,14%
Προστασία Εδαφικών Συστημάτων- Διαχείριση Στερεών Αποβλήτων	289.995.000	211.035.294	281.035.294	211.301.177	-78.693.823	10,47%	9,96%	13,27%	10,44%
Τεχνική Βοήθεια έργων Τ.Σ	25.762.500	24.247.059	54.247.059	44.531.765	18.769.265	0,93%	1,15%	2,56%	2,20%
Προστασία Ατμοσφαιρικού Περιβάλλοντος- Αντιμετώπιση Κλιματικής Αλλαγής	23.000.000	21.647.059	38.647.059	58.000.000	35.000.000	0,83%	1,02%	1,83%	2,87%

Προστασία & Διαχείριση Υδατικών Πόρων	20.000.000	18.823.530	27.023.530	67.300.000	47.300.000	0,72%	0,89%	1,28%	3,33%
Πρόληψη & Αντιμετώπιση Περιβαλλοντικού Κινδύνου	40.000.000	37.647.059	25.647.059	8.000.000	-32.000.000	1,44%	1,78%	1,21%	0,40%
Προστασία Φυσικού Περιβάλλοντος & Βιοποικιλότητας	180.002.500	126.600.000	126.600.000	101.432.943	-78.569.557	6,50%	5,98%	5,98%	5,01%
Θεσμοί & Μηχανισμοί	70.237.500	49.400.000	36.200.000	20.380.000	-49.857.500	2,54%	2,33%	1,71%	1,01%
Τεχνική Βοήθεια έργων Ε.Τ.Π.Α.	5.000.000	4.705.882	4.705.882	3.710.589	-1.289.411	0,18%	0,22%	0,22%	0,18%
ΣΥΝΟΛΟ	2.769.000.000	2.117.647.060	2.117.647.060	2.023.529.417	-745.470.583				
		-23,52 %	-23,52 %	-26,92 %		100%	100%	100 %	100%

Πηγή: <http://www.epperaa.gr/el/Pages/SupComMeeting5.aspx>

Ο αρχικός προϋπολογισμός του 2007 προέβλεπε στο σύνολο για το ΕΠΕΡΑΑ το πόσο των 2.769.000.000 Ευρώ. Η 1^η Αναθεώρηση μείωσε τον προϋπολογισμό κατά 23,52% στα 2.117.647.060 Ευρώ, υλοποιώντας ταυτόχρονα ανακατανομή της χρηματοδοτικής βαρύτητας στους Άξονες Προτεραιότητας. Κατά την 2^η Αναθεώρηση ο προϋπολογισμός δεν μειώθηκε, έγινε ωστόσο μία περαιτέρω ανακατανομή της χρηματοδοτικής βαρύτητας των ΑΠ. Στην 3^η αναθεώρηση ο προϋπολογισμός μειώθηκε εκ νέου κατά 4,44%, φτάνοντας το ποσοστό μείωσης σε σχέση με τον αρχικό προϋπολογισμό στο 26,92% και στο ποσό των 2.023.529.417 Ευρώ, πραγματοποιώντας ταυτόχρονα μία ακόμη ανακατανομή της χρηματοδοτικής βαρύτητας των ΑΠ.

Σχήμα 17: Η ποσοστιαία χρηματοδοτική βαρύτητα ανά Άξονα προτεραιότητας 3^{ης} Αναθεώρησης 2013

Πηγή: http://www.epper.gr/el/Documents/pinakes_xrhmatodothshs.pdf

Όπως προκύπτει από το Σχήμα 17 ο Άξονας «Προστασία και διαχείριση Υδατικών Πόρων» έχει το μεγαλύτερο ποσοστό της χρηματικής βαρύτητας του Προγράμματος 41,51%, ακολουθούμενος από τον Άξονα «Προστασία Ατμοσφαιρικού Περιβάλλοντος-Αντιμετώπιση Κλιματικής Αλλαγής-Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας» με ποσοστό 27,92% και τον Άξονα «Προστασία Εδαφικών Συστημάτων-Διαχείριση Στερεών Αποβλήτων» με ποσοστό χρηματοδοτικής βαρύτητας 10,44%.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΟΠΣ μέχρι την 03/06/2015 στους Άξονες προτεραιότητας του ΕΠ «Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη» πραγματοποιήθηκαν στο σύνολο 1.175 έργα (Πίνακας 37).

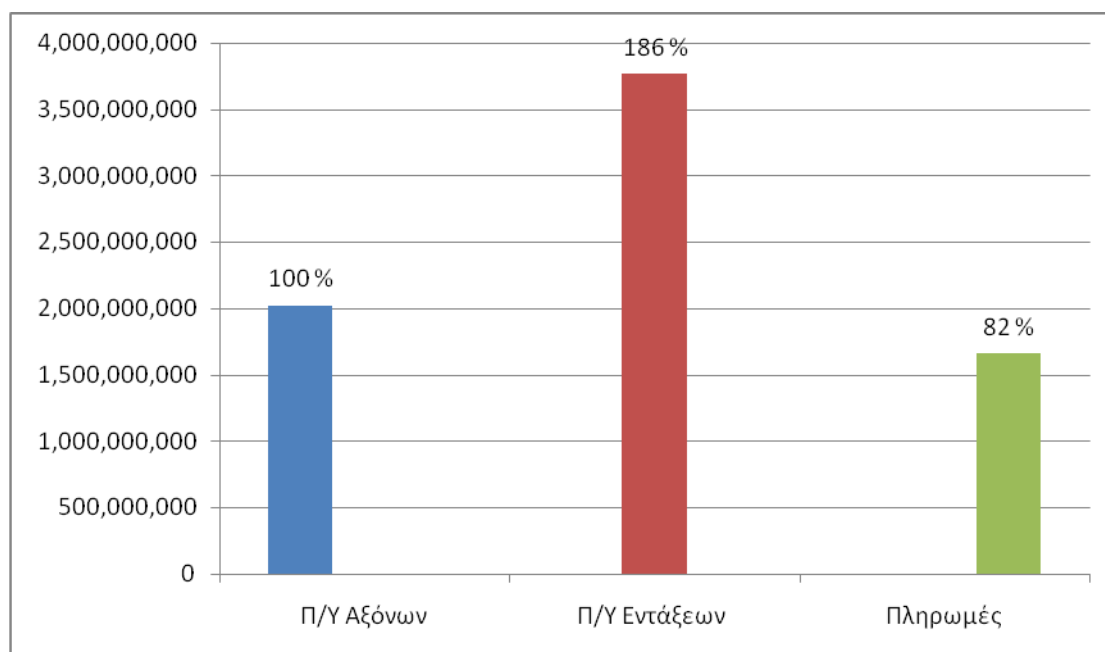
Πίνακας 37: Πρόοδος υλοποίησης ΕΠ «Περιβάλλον & Αειφόρος Ανάπτυξη»

Πρόοδος υλοποίησης Επιχειρησιακού Προγράμματος "Περιβάλλον & Αειφόρος Ανάπτυξη" 03/06/2015					
ΚΩΔΙΚΟΣ / ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΑΞΟΝΑ	Π/Υ ΑΞΟΝΩΝ	ΕΝΤΑΓΜΕΝΑ ΕΡΓΑ ΠΟΣΟ ΠΟΥ ΣΥΓΧΡ/ΤΕΙΤΑΙ	ΝΟΜΙΚΕΣ ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ	ΠΟΣΟ ΑΠΟΔΕΚΤΟ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ (ΣΥΝΟΛΑ)	ΠΛΗΘΟΣ ΕΡΓΩΝ
01 - Προστασία Ατμοσφαιρικού Περιβάλλοντος – Αντιμετώπιση Κλιματικής Αλλαγής – Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας	565.000.000	847.677.399,31	757.811.806,88	499.997.970,20	406
02 - Προστασία και Διαχείριση Υδατικών Πόρων	839.937.648	1.838.665.474,42	1.033.492.518,17	673.180.066,92	342
03 - Πρόληψη & Αντιμετώπιση Περιβαλλοντικού Κινδύνου	103.935.295	180.411.277,87	152.180.950,65	119.093.855,51	21
04 - Προστασία Εδαφικών Συστημάτων – Διαχείριση Στερεών Αποβλήτων	211.301.177	521.430.663,72	196.310.801,09	149.955.636,33	232
05 - Τεχνική Βοήθεια έργων Τ.Σ.	44.531.765	36.073.895,62	25.646.608,77	18.104.547,54	57
06 - Προστασία Ατμοσφαιρικού Περιβάλλοντος – Αντιμετώπιση Κλιματικής Αλλαγής	58.000.000	69.381.613,68	53.355.437,67	50.568.279,69	14
07 - Προστασία & Διαχείριση Υδατικών Πόρων	67.300.000	87.288.369,29	80.060.013,62	61.910.738,90	23
08 - Πρόληψη & Αντιμετώπιση Περιβαλλοντικού Κινδύνου	8.000.000	11.647.036,85	6.348.217,21	5.860.718,26	6
09 - Προστασία Φυσικού Περιβάλλοντος & Βιοποικιλότητας	101.432.943	141.583.493,85	118.350.211,86	73.239.358,27	30
10 - Θεσμοί & Μηχανισμοί	20.380.000	29.060.122,06	15.997.904,11	6.180.889,73	20
11 - Τεχνική Βοήθεια έργων Ε.Τ.Π.Α.	3.710.589	1.521.151,50	1.339.141,86	1.151.704,48	24
Γενικό άθροισμα	2.023.529.417	3.764.740.498	2.440.893.612	1.659.243.766	1.175

Πηγή:

http://www.epper.gr/el/PublishingImages/proodos_epperaa_03_06_2015.pdf4

Στο σύνολο έως την 03/06/2015 στο ΕΠΕΡΑΑ οι εντάξεις ξεπερνούσαν τον Π/Υ κατά 86% και οι πληρωμές είχαν ανέλθει στο 82% του προϋπολογισμού του προγράμματος (Σχήμα 18).

Σχήμα 18: Η απορρόφηση του ΕΠΕΡΑΑ 2007-2013

Στην Κ. Μακεδονία στα πλαίσια του ΕΠ «Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη» χρηματοδοτήθηκαν έργα συνολικού προϋπολογισμού 485.978.856 € (Πίνακας 38).

Πίνακας 38: Χρηματοδοτικός πίνακας των Δράσεων Περιβάλλοντος

Δράσεις	Π/Υ Εντάξεων	Νομικές Δεσμεύσεις	Πληρωμές	% πραγματοποίησης
Επεξεργασία ύδατος (λύματα)	394.493.752 €	244.497.211 €	129.246.271 €	32,76 %
Ποιότητα του αέρα	16.646.285 €	16.174.945 €	16.142.529 €	96,97 %
Προώθηση της βιοποικιλότητας και της προστασίας της φύσης (συμπεριλαμβανομένων των περιοχών του Natura 2000)	19.769.115 €	19.765.010 €	12.630.839 €	63,89 %
Πρόληψη κινδύνων (συμπεριλαμβανομένης της κατάρτισης και εφαρμογής σχεδίων και μέτρων για την πρόληψη και τη διαχείριση των φυσικών και των τεχνολογικών κινδύνων)	10.220.023 €	10.044.840 €	9.763.346 €	95,53 %
Διαχείριση οικιακών και βιομηχανικών αποβλήτων	34.108.987 €	23.891.453 €	19.643.149 €	57,58 %
Διαχείριση και διανομή ύδατος (πόσιμο νερό)	10.740.694€	10.207.879 €	9.926.455 €	92,42 %
Σύνολο	485.978.856 €	324.581.338 €	197.352.589 €	40,61 %

Πηγή: <http://anaptyxi.gov.gr/>

Στα πλαίσια της Δράσης «Επεξεργασία ύδατος (λύματα)», κατασκευάστηκαν ή αναβαθμίστηκαν 13 δίκτυα στην Περιφερειακή Ενότητα Χαλκιδικής, 12 στην Θεσσαλονίκη, 8 στις Σέρρες, 7 στο Κιλκίς, 5 στην Πέλλα, 5 στην Πιερία και 4 στην Ημαθία.

Στη Δράση «Διαχείριση οικιακών και βιομηχανικών αποβλήτων» ολοκληρώθηκαν έργα αποκατάστασης σημαντικού αριθμού ΧΑΔΑ, ώστε να μπορεί να επιτευχθεί ο στόχος που ήταν η αποκατάσταση όλων των ΧΑΔΑ στο τέλος της περιόδου, σε αυτό

συμμετείχε και το ΠΕΠ Μακεδονίας – Θράκης αναλαμβάνοντας μεγάλο ποσοστό έργων.

Στη Δράση «Πρώθηση της βιοποικιλότητας και της προστασίας της φύσης (συμπεριλαμβανομένων των περιοχών του Natura 2000)» εντάχθηκε το έργο αποκατάστασης της Λίμνης Κορώνειας το οποίο συμπεριλάμβανε 12 Υποέργα.

Στα πλαίσια της Δράσης «ποιότητα του αέρα» εκσυγχρονίστηκαν και αντικαταστάθηκαν ρυπογόνα οχήματα των Δήμων Θεσσαλονίκης, Νεάπολης-Συκεών, Κορδελιού-Ευόσμου, Αμπελοκήπων-Μενεμένης, Πυλαίας-Χορτιάτη και Καλαμαριάς.

Σε ότι αφορά τη Δράση «Πρόληψη κινδύνων (συμπεριλαμβανομένης της κατάρτισης και εφαρμογής σχεδίων και μέτρων για την πρόληψη και τη διαχείριση των φυσικών και των τεχνολογικών κινδύνων)», συμβασιοποιήθηκε έργο για την διευθέτηση ρεμάτων στην περιοχή Θέρμη Θεσσαλονίκης και εκσυγχρονίστηκαν αντλιοστάσια στο Κιλκίς ώστε να ανταποκρίνονται πλήρως και με ασφάλεια στην αποχέτευση των πλημμυρικών υδάτων της περιοχής και να αποφεύγονται οι ζημιές στις περιουσίες των κατοίκων που προκαλούνται ακόμα και με μέτριες βροχοπτώσεις.

Σε ότι αφορά τη Δράση Διαχείριση και διανομή ύδατος (πόσιμο νερό) αναβαθμίστηκαν 2 δίκτυα στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, 1 δίκτυο στην Χαλκιδική και 1 στην Ημαθία. (<http://anaptyxi.gov.gr/>)

10.2 Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Μακεδονίας - Θράκης

Για την υλοποίηση του αναπτυξιακού σχεδιασμού της χώρας κατά την προγραμματική περίοδο 2007-2013, η Ελλάδα χωρίστηκε σε πέντε χωρικές ενότητες, στις οποίες αντιστοιχούν πέντε Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ), ως εξής:

- ΠΕΠ Μακεδονίας - Θράκης
- ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας - Πελοποννήσου - Ιονίων Νήσων
- ΠΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου
- ΠΕΠ Θεσσαλίας - Στερεάς Ελλάδας - Ηπείρου
- ΠΕΠ Αττικής

Τα ΠΕΠ θα συνέβαλαν στην κάλυψη των εθνικών στρατηγικών στόχων συμπληρωματικά με τα τομεακά προγράμματα, με έμφαση στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και στις ανάγκες κάθε χωρικής ενότητας / Περιφέρειας.

Σε κάθε περίπτωση, τα ΠΕΠ για όλες τις Περιφέρειες θα κάλυπταν ένα κοινό κορμό παρεμβάσεων ως εξής:

- κοινωνικές υποδομές

- υγεία και κοινωνική αλληλεγγύη
- πολιτισμός
- έργα προσπελασιμότητας και περιβάλλοντος τοπικής κλίμακας
- πολιτικές βιώσιμης αστικής ανάπτυξης
- πολιτικές ενίσχυσης ορεινών, μειονεκτικών, νησιωτικών περιοχών

Το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Μακεδονίας – Θράκης 2007-2013 ήταν ένα από τα 5 Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα τα οποία μαζί με τα 8 Τομεακά και τα 12 Προγράμματα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας συγκροτούσαν το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ) για την περίοδο 2007-2013. (<http://www.makedonia-thrace.gr>)

Το περιφερειακό επιχειρησιακό πρόγραμμα Μακεδονίας-Θράκης προέβλεπε αναπτυξιακές παρεμβάσεις στη χωρική ενότητα 3 διοικητικών περιφερειών:

- της Κεντρικής Μακεδονίας
- της Δυτικής Μακεδονίας, οι οποίες είναι Περιφέρειες στατιστικής σύγκλισης (phasing out)
- της Ανατολικής Μακεδονίας που είναι αμιγώς Περιφέρεια σύγκλισης.

Αυτό δημιουργούσε μία διαφοροποίηση ως προς τις χρηματοδοτικές δυνατότητες των δύο Περιφερειών, σύμφωνα με τους κανονισμούς που διέπουν την 4η προγραμματική περίοδο:

- Η Κεντρική και η Δυτική Μακεδονία χρηματοδοτούσαν όλες τις αναπτυξιακές τους παρεμβάσεις μέσω του συγκεκριμένου προγράμματος Μακεδονίας-Θράκης 2007-2013 και είχαν τη δυνατότητα να χρηματοδοτούνται επιπλέον μόνο μέσω του Ταμείου Συνοχής, ενώ
- η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας χρηματοδοτούταν μέσω του συγκεκριμένου προγράμματος Μακεδονίας-Θράκης 2007-2013, αλλά και μέσω των τομεακών προγραμμάτων που αναπτύσσονταν στο σύνολο της χώρας.

Στόχοι του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος Μακεδονίας - Θράκης είναι:

- Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του παραγωγικού συστήματος
- Η αξιοποίηση της θέσης της χωρικής ενότητας στο χώρο της ΝΑ Ευρώπης
- Η ισόρροπη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη στο πλαίσιο της αειφορίας

Σε ότι αφορά το περιβάλλον αναφέρει :

«Για την πληρέστερη ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στο πρόγραμμα, το ΠΕΠ Μακεδονίας- Θράκης θέτει ως κεντρικό του στόχο την αειφόρο ανάπτυξη, και αναγνωρίζει εξ αρχής τη σημασία της δημιουργίας και ενσωμάτωσης της

περιβαλλοντικής πολιτικής σε όλους τους επί μέρους άξονές του. Μια αποτελεσματική και ολοκληρωμένη περιβαλλοντική πολιτική που συμπληρώνει και στηρίζει τις πολιτικές προώθησης της οικονομικής ανάπτυξης και της κοινωνικής ευημερίας. Στο πλαίσιο αυτό οι επί μέρους στόχοι της περιβαλλοντικής πολιτικής θα πρέπει να περιλαμβάνουν την προστασία του περιβάλλοντος ως βάση της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης.»

Έτσι, προτεραιότητα για τον στρατηγικό σχεδιασμό της Χωρικής Ενότητας αποτελεί η ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών παραμέτρων σε όλες τις επί μέρους τομεακές πολιτικές, όπως οι μεταφορές, η ενέργεια, ο τουρισμός, κλπ.

Η χρηματοδότηση του Ε.Π. Μακεδονίας – Θράκης 2007-2013 ανέρχονταν σε 4,2 δις Ευρώ ενώ η Κοινοτική Συνδρομή (Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης – ΕΤΠΑ) ανέρχονταν σε 2.675 εκ. €. Επίσης για τις Περιφέρειες σε μεταβατικό καθεστώς (Κεντρική Μακεδονία, Δυτική Μακεδονία) είχαν δεσμευθεί πόροι Κοινοτικής Συνδρομής από τα ΕΠ που συγχρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο – ΕΚΤ συνολικού ύψους 796,924 εκ. €. (ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ, 2007)

Το Ε.Π. Μακεδονίας – Θράκης 2007-2013 αποτελείται από 10 Άξονες:

- Α Π 1: Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας στην ΠΚΜ
- Α Π 2: Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας στην ΠΔΜ
- Α Π 3: Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας στην ΠΑΜΘ
- Α Π 4: Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα στην ΠΚΜ
- Α Π 5: Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα στην ΠΔΜ
- Α Π 6: Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα στην ΠΑΜΘ
- Α Π 7: Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής στην ΠΚΜ
- Α Π 8: Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής στην ΠΔ
- Α Π 9: Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής στην ΠΑΜΘ
- Α Π 10.1 & 10.2: Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής

10.3 Ο Άξονας 7 «Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής στην Π.Κ.Μ.»

Ο Άξονας 7 «Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής στην ΠΚΜ» στηρίζεται στην στρατηγική της βιώσιμης ανάπτυξης, η τριμερής σύστασή της οποίας είναι το Περιβάλλον, η κοινωνία και η οικονομία.

Σε ότι αφορά το Περιβάλλον προβλεπόταν η υλοποίηση των στρατηγικών στόχων για την αναβάθμιση, προστασία και ανάδειξη του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος, την ανάπτυξη των περιβαλλοντικών υποδομών και την βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων. Η επίτευξη των στόχων θα γινόταν την ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων, την πλήρη ανάπτυξη περιβαλλοντικών υποδομών

διαχείρισης αποβλήτων, την διαχείριση κινδύνων και την αειφορική διαχείριση του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος.

Όσον αφορά τη διαχείριση των στερεών και επικίνδυνων αποβλήτων, προβλεπόταν η χρηματοδότηση δράσεων κατασκευής ΧΥΤΑ, ΣΜΑ και ΚΔΑΥ για την επίτευξη της στρατηγικής προτεραιότητας του Περιφερειακού Σχεδιασμού Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ) Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας, που ήταν η εξυπηρέτηση του 100% του πληθυσμού ως προς την ασφαλή διάθεση των αστικών στερεών αποβλήτων, ενώ παράλληλα θα χρηματοδοτούνταν η αποκατάσταση των Χώρων Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων (ΧΑΔΑ) με στόχο την επανένταξη τους στο υφιστάμενο ευρύτερο τοπικό φυσικό περιβάλλον.

Στον τομέα της διαχείρισης και διανομής ύδατος (πόσιμο νερό), προβλέπονταν η χρηματοδότηση δράσεων για την εξυπηρέτηση αστικών κέντρων ή οικισμών που αντιμετώπιζαν οξύτατο πρόβλημα ποιότητας ή και ποσότητας ποσίμου ύδατος με επιπτώσεις στην δημόσια υγεία, υπό το πρίσμα της ορθολογικής διαχείρισης και προστασίας των υδάτινων πόρων. (ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΡΑΚΗΣ 2007-2013)

Στο ΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας, το οποίο αποτελούσε τμήμα του Επιχειρησιακού Προγράμματος Μακεδονίας – Θράκης αναφέρεται ότι το αναπτυξιακό όραμα για την Κεντρική Μακεδονία ήταν να οριοθετηθεί ως «Περιφέρεια της καινοτομίας και της ισόρροπης, αειφόρου ανάπτυξης, με κομβικό ρόλο στην Ν.Α. Ευρώπη».

Στους γενικούς στόχους της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας για την περίοδο 2007-2013 μεταξύ άλλων ήταν η προστασία του περιβάλλοντος με ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στην αναπτυξιακή διαδικασία της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας. (ΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας 2007-2013)

Για την επίτευξη του στόχου σημαντική θέση στη στρατηγική κατείχαν οι δράσεις προστασίας και ανάδειξης του φυσικού – δομημένου περιβάλλοντος, ολοκληρωμένης διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών και σημαντικών φυσικών οικοσυστημάτων, και ορθολογικής διαχείρισης υποδομών περιβάλλοντος.

Οι 'Δράσεις περιβάλλοντος' του Άξονα Προτεραιότητας «Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής» απαρτίζονται από έργα με τις παρακάτω θεματικές προτεραιότητες:

- Διαχείριση οικιακών και βιομηχανικών αποβλήτων-
- Διαχείριση και διανομή ύδατος (πόσιμο νερό)
- Επεξεργασία ύδατος (λύματα)
- Ποιότητα του αέρα
- Ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχος της ρύπανσης
- Περιορισμός των κλιματικών αλλαγών και προσαρμογή σε αυτές
- Αποκατάσταση βιομηχανικών χώρων και μολυσμένης γης

- Προώθηση της βιοποικιλότητας και της προστασίας της φύσης (συμπεριλαμβανομένων των περιοχών του Natura 2000)
- Πρόληψη κινδύνων (συμπεριλαμβανομένης της κατάρτισης και εφαρμογής σχεδίων και μέτρων για την πρόληψη και τη διαχείριση των φυσικών και των τεχνολογικών κινδύνων)
- Άλλα μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος και την πρόληψη κινδύνων

(<http://anartyxi.gov.gr>)

Σε ότι αφορά την Κ. Μακεδονία στον Άξονα 7: Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής προβλεπόταν η εξής χρηματοδότηση (Πίνακας 39):

Πίνακας 39: Χρηματοδότηση του Άξονα 7 (ποσά σε ευρώ)

		ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟ- ΤΗΣΗ	ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟ- ΔΟΤΗΣΗ (Βάση υπολ. Κοιν. Συμμ.)
ΑΠ7: Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής στην ΠΚΜ	Π/Υ 2007	895.039.000	183.961.000	1.079.000.000
	Αναθεώρηση 2011	895.039.000	137.237.97	1.052.987.059
	Αναθεώρηση 2012 και 2013	777.681.83	137.237.97	914.919.800

Πηγή: ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΡΑΚΗΣ 2007-2013

10.4 Το Ε.Π. Κεντρικής Μακεδονίας 2007-2013

Στο ΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας, το οποίο αποτελούσε τμήμα του Επιχειρησιακού Προγράμματος Μακεδονίας – Θράκης αναφέρεται ότι το αναπτυξιακό όραμα για την Κεντρική Μακεδονία ήταν να οριοθετηθεί ως «Περιφέρεια της καινοτομίας και της ισόρροπης, αειφόρου ανάπτυξης, με κομβικό ρόλο στην Ν.Α. Ευρώπη».

Στους γενικούς στόχους της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας για την περίοδο 2007-2013 μεταξύ άλλων ήταν η προστασία του περιβάλλοντος με ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στην αναπτυξιακή διαδικασία της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας. (ΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας 2007-2013)

Για την επίτευξη του στόχου σημαντική θέση στη στρατηγική κατείχαν οι δράσεις προστασίας και ανάδειξης του φυσικού – δομημένου περιβάλλοντος, ολοκληρωμένης διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών και σημαντικών φυσικών οικοσυστημάτων, και ορθολογικής διαχείρισης υποδομών περιβάλλοντος.

Η Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας του ΠΕΠ διαχειρίστηκε κυρίως τις Δράσεις :

- 44 Διαχείριση οικιακών και βιομηχανικών αποβλήτων
- 45 Διαχείριση και διανομή ύδατος (πόσιμο νερό)
- 51 Προώθηση βιοποικιλότητας και φυσικής προστασίας (συμπεριλαμβάνοντας τις περιοχές Natura 2000)
- 53 Πρόληψη κινδύνων (συμπεριλαμβάνοντας την επεξεργασία και εφαρμογή σχεδίων και μέτρων για την πρόληψη και διαχείριση φυσικών και τεχνολογικών κινδύνων)
- 54 Άλλα μέτρα για την διατήρηση της κατάστασης περιβάλλοντος και την πρόληψη κινδύνων

Οι θεματικοί δείκτες κορμού για την περιφέρεια Κ. Μακεδονίας που σχετίζονται με το Περιβάλλον στο ΕΠ ήταν οι εξής (Πίνακας 40):

Πίνακας 40: Θεματικοί δείκτες κορμού

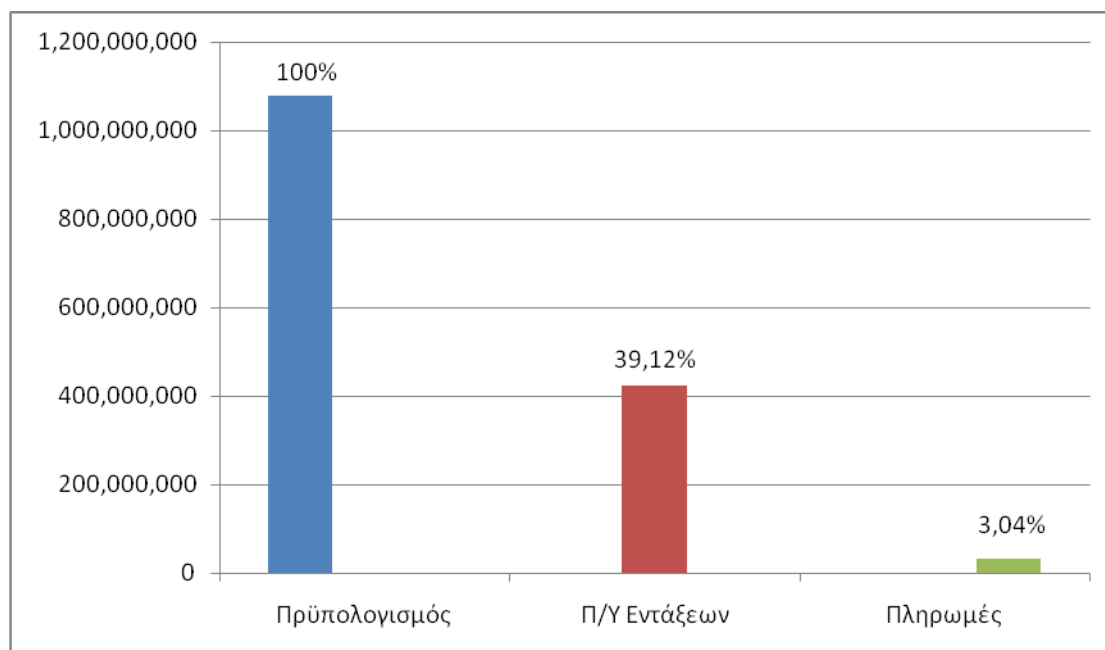
ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ (2000-2006) παρεμβάσεις που έχουν γίνει στα πλαίσια του ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας 2000-2006	ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ 2013	ΕΠΕΞΗΓΗΣΗ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
Πρόληψη Κινδύνων				
Αριθμός Έργων	6	3	Αναφέρεται στο σύνολο των έργων (αντιπλημμυρικής, αντιτυρικής προστασίας και λοιπά) που εντάσσονται στην πρόληψη κινδύνων	Συνδράμουν το ΕΠ ΠΕΡΑΑ και ΠΕΠ
Αριθμός ατόμων που επωφελούνται από δασική αντιτυρική προστασία και άλλα μέτρα προστασίας δασών	1.876.558		Το σύνολο του πληθυσμού της Περιφέρειας	Συνδράμουν τα ΠΕΠ
Περιβάλλον				
Πληθυσμός που εξυπηρετείται από έργα	64.700	100.000	Αναφέρεται στον πληθυσμό που	Συνδράμουν το ΕΠ

διαχείρισης υδάτινων πόρων			εξυπηρετείται από δίκτυα ύδρευσης που προβλέπονται στο Πρόγραμμα	ΠΕΡΑΑ και ΠΕΠ
Επιπρόσθετος ισοδύναμος πληθυσμός που εξυπηρετείται από έργα διαχείρισης υγρών αποβλήτων	82.520		Αναφέρεται στον προβλεπόμενο ισοδύναμο πληθυσμό που θα εξυπηρετείται από ΕΕΛ	Συνδράμου ν το ΕΠ ΠΕΡΑΑ και ΠΕΠ
Αριθμός έργων διαχείρισης στερεών αποβλήτων	0	4	Αναφέρεται στον προβλεπόμενο αριθμό ΧΥΤΑ/ΧΥΤΥ/ΣΜΑ	Συνδράμου ν το ΕΠ ΠΕΡΑΑ και ΠΕΠ
Αριθμός έργων αποκατάστασης περιοχών	234	25	Αναφέρεται στον αριθμό των ΧΑΔΑ και λοιπών περιοχών που θα αποκατασταθούν	Συνδράμου ν το ΕΠ ΠΕΡΑΑ και ΠΕΠ

Τα πρώτα δύο έτη εφαρμογής του Προγράμματος προωθήθηκε η δημοσιοποίηση προσκλήσεων και η ένταξη πράξεων στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα και είχε ξεκινήσει η υλοποίηση των πράξεων.

Η φυσική πρόοδος του προγράμματος έως το 2009 στο σύνολο του ΑΠ 7 «Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας» παρουσιάζεται ως εξής (Σχήμα 19):

- Συνολική χρηματοδότηση: 1.079.000.000 €
- Ενταγμένα έργα: 422.053.531,33 € (συγχρηματοδοτούμενη Δημόσια Δαπάνη), ποσοστό 39,12 % της συνολικής χρηματοδότησης.
- Δαπάνες: 32.778.963 € (ΣΔΔ), ποσοστό 3,04 % της συνολικής χρηματοδότησης.

Σχήμα 19: Η Απορρόφηση του ΑΠ 7 έτους 2009

Πηγή: <http://pp20072013.perkm.gr>, 3^η συνεδρίαση ΕΠ ΠΑ

Στις Δράσεις Περιβάλλοντος στην Κ. Μακεδονίας έως 31.12.2009 εντάχθηκαν έργα στη Δράση 44 Διαχείριση οικιακών και βιομηχανικών αποβλήτων, με προϋπολογισμό 33.562.162 €, έργα στη Δράση 45 Διαχείριση και διανομή ύδατος (πόσιμο νερό), με προϋπολογισμό 13.548.986 € και στη Δράση 53 Πρόληψη κινδύνων (συμπεριλαμβανομένης της κατάρτισης και εφαρμογής στη σχεδίων και μέτρων για την πρόληψη και τη διαχείριση των φυσικών και των τεχνολογικών κινδύνων) με προϋπολογισμό 3.050.420 € και πραγματοποιήθηκαν πληρωμές ύψους 3.976.154 € (Πίνακας 41).

Πίνακας 41: Οι Εντάξεις και οι Πληρωμές των Δράσεων Περιβάλλοντος έτους 2009

Δράσεις	ΕΝΤΑΞΕΙΣ ΣΥΓΧΡ/ΝΗ Δ.Δ.(€)	ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΣΥΓΧΡ/ΝΗ Δ.Δ.(€)	ΠΛΗΡΩΜΕΣ ΣΥΓΧΡ/ΝΗ Δ.Δ. (€)
44 Διαχείριση οικιακών και βιομηχανικών αποβλήτων, με προϋπολογισμό	33.562.162	4.434.621	3.976.154
45 Διαχείριση και διανομή ύδατος (πόσιμο νερό)	13.548.986	0	0
53 Πρόληψη κινδύνων	3.050.420	0	0
Σύνολο	50.161.568	4.434.621	3.976.154

Πηγή: <http://pp20072013.pepkm.gr>, 3^η Επιτροπή Παρακολούθησης

Στον τομέα του περιβάλλοντος έως τις 31-10-2012 υλοποιήθηκαν έργα για την διαχείριση των αστικών στερεών αποβλήτων, την διαχείριση και διανομή πόσιμου νερού, την πρόληψη κινδύνων, την προώθηση βιοποικιλότητας και φυσικής προστασίας.

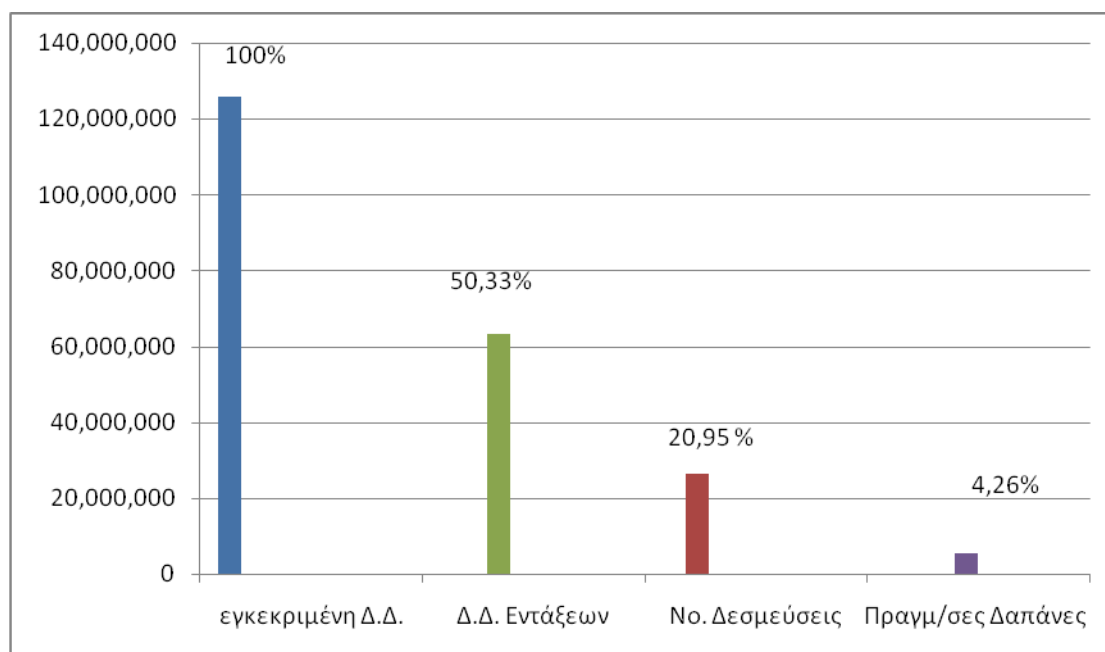
Έως τις 31-10-2012 στις Δράσεις Περιβάλλοντος Κ. Μακεδονίας πραγματοποιήθηκαν εντάξεις έργων στις Δράσεις (πίνακας 42).

Πίνακας 42: πρόοδος υλοποίησης Δράσεων περιβάλλοντος Κ. Μακεδονία 31-10-2012

	ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ ΣΥΓΧΡ/ΜΕΝΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ (€)	Συγχρ/νη Δημόσια Δαπάνη Νομικών Δεσμεύσεων (€)	Συγχρ/νη Δημόσια Δαπάνη Ενταγμένων Έργων (€)	Πραγμ/σες Δαπάνες (Συγχρ/νη ΔΔ) (€)	% Απορρόφησης
Διαχείριση οικιακών και βιομηχανικών αποβλήτων	61.415.882	1.146.615,84	1.300.365,84	893.016,9	1,45 %
Διαχείριση και διανομή ύδατος (πόσιμο νερό)	22.934.720	17.602.660,94	39.513.046,3	2.066.208,95	9,00 %
Επεξεργασία ύδατος (λύματα)		5.615.006,2	33.814.869,47	2.311.609,18	
Ποιότητα του αέρα	3.905.882		791.640		
Προώθηση της βιοποικιλότητας και της προστασίας της φύσης (συμπεριλαμβανομένων των περιοχών του Natura 2000)	14.170.507	81.501,2	5.234.726,74	25.974,15	0,18 %
Πρόληψη κινδύνων (συμπεριλαμβα					

νομένης της κατάρτισης και εφαρμογής σχεδίων και μέτρων για την πρόληψη και τη διαχείριση των φυσικών και των τεχνολογικών κινδύνων)	9.748.025	1.119.174,21	12.782.628,17	6.581,17	6,93 %
Άλλα μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος και την πρόληψη κινδύνων	13.670.588	802.123,11	3.727.315,03	61.731,62	0,45%
Σύνολο	125.845.604	26.367.081,5	63.349.722,08	5.365.121,97	4,26 %

Πηγή: Πρόοδος υλοποίησης 4^η ΕΠ ΠΑ

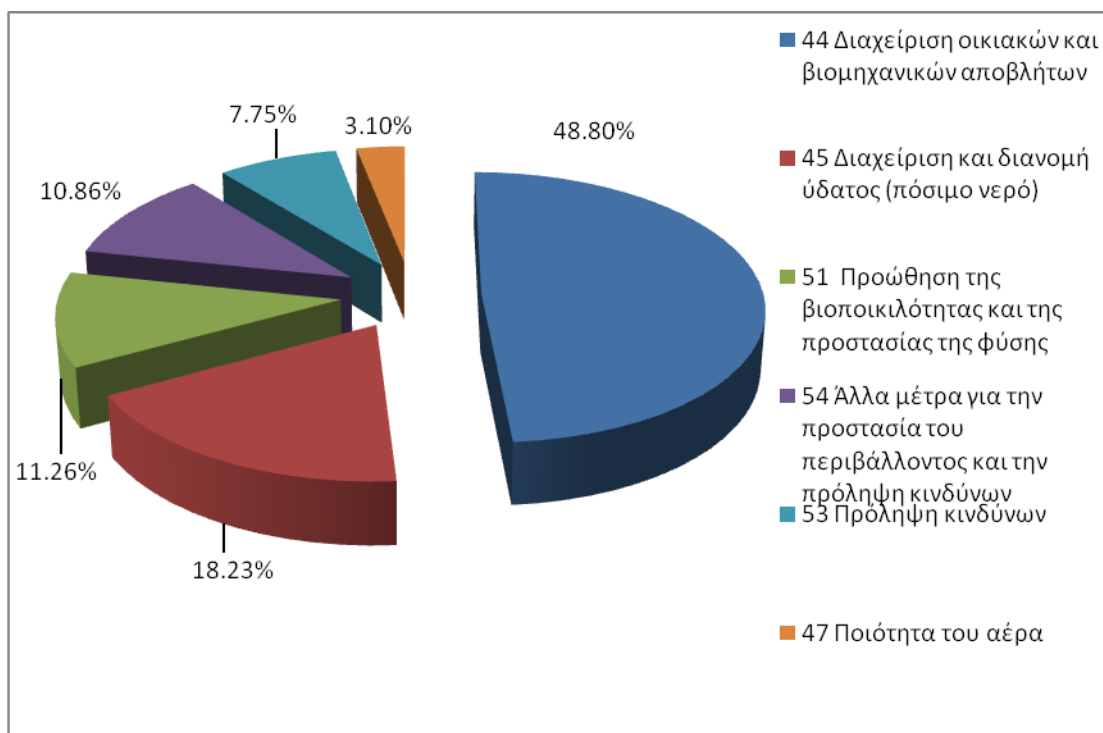
Σχήμα 20: πρόοδος υλοποίησης Δράσεων περιβάλλοντος Κ. Μακεδονία 31-10-2012

Όπως προκύπτει από το Σχήμα 20 ο προϋπολογισμός των Ενταγμένων Έργων μέχρι τις 31.10.2012, σε ότι αφορά τις Δράσεις Περιβάλλοντος στην Κ. Μακεδονία σύμφωνα με τα στοιχεία του ΟΠΣ ανέρχονταν σε 63.349.722,08 €, 50,33% επί του συνολικού Π/Υ των Δράσεων, οι Ν. Δέσμευσεις σε 26.367.081,5, ποσοστό 20,95% και

οι Πληρωμές σε 5.365.121,97, με ποσοστό απορρόφησης ιδιαίτερα χαμηλό μόλις 4,26%.

Ωστόσο οι δείκτες φυσικής υλοποίησης των ενταγμένων έργων μέχρι τις 31.10.2012 υπερκάλυπταν όλους τους στόχους που είχαν τεθεί από το πρόγραμμα. Συγκεκριμένα, είχαν ενταχθεί -όπως προβλεπόταν- τέσσερα (4) έργα δημιουργίας ΧΥΤΑ / ΧΥΤΥ, και επτά (7) έργα προστασίας από φυσικούς κινδύνους (έναντι 5 που προέβλεπε το Πρόγραμμα). Παράλληλα, ο εξυπηρετούμενος πληθυσμός από υλοποιηθείσες παρεμβάσεις αναβάθμισης δικτύων ύδρευσης ήδη ξεπερνούσε τον στόχο που είχε τεθεί από το Πρόγραμμα. (Σύνοψη Προόδου Υλοποίησης του ΕΠ «Μακεδονία Θράκη 2007-2013»)

Η χρηματοδοτική βαρύτητα των δράσεων Περιβάλλοντος του ΑΠ 7 έως την 31/8/2013, στο σύνολο ανέρχονταν στο ποσό των 125.845.604 €. Την μεγαλύτερη βαρύτητα είχε η δράση 44 Διαχείριση οικιακών και βιομηχανικών αποβλήτων 61.415.882 €, ποσοστό 48,80% επί του συνόλου του προϋπολογισμού των Δράσεων. Η Δράση 45 Διαχείριση και διανομή ύδατος (πόσιμο νερό) είχε ποσοστό 18,22%, 22.934.720 €. Η Δράση 51 Προώθηση της βιοποικιλότητας και της προστασίας της φύσης (συμπεριλαμβανομένων των περιοχών του Natura 2000 ποσοστό 11,26%, 14.170.507 €. Η δράση 54 Άλλα μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος και την πρόληψη κινδύνων, ποσοστό 10,86%, 13.670.588 €. Η Δράση 53 Πρόληψη κινδύνων (συμπεριλαμβανομένης της κατάρτισης και εφαρμογής σχεδίων και μέτρων για την πρόληψη και τη διαχείριση των φυσικών και των τεχνολογικών κινδύνων, ποσοστό 7,75% 9.748.025 € και η Δράση 47 Ποιότητα του αέρα ποσοστό 3,10%, 3.905.882 € (Σχήμα 21).

Σχήμα 21: Η Χρηματοδοτική βαρύτητα των επιμέρους Δράσεων σε σχέση με την συνολική βαρύτητα των Δράσεων Περιβάλλοντος του ΑΠ 7 έτους 2013

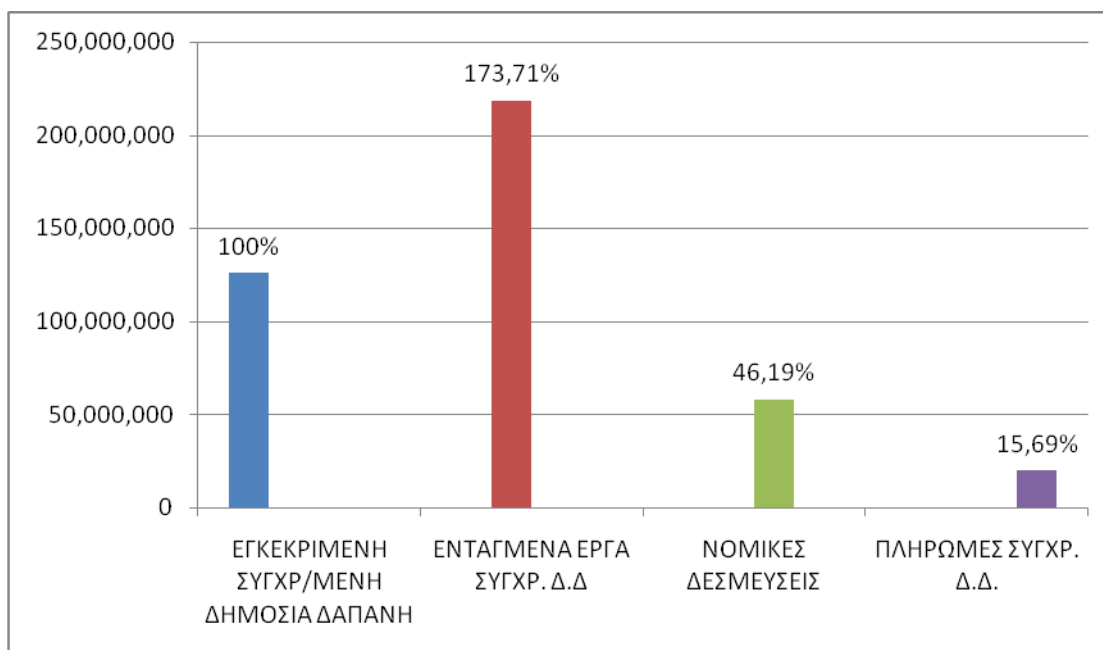
Έως την 31/8/2013 σύμφωνα με την πρόοδο υλοποίησης της Επιτροπής Παρακολούθησης στην Κ. Μακεδονία οι Δράσεις Περιβάλλοντος του ΑΠ 7 παρουσίαζε την εξής πρόοδο (Πίνακας 43):

Πίνακας 43: πρόοδος υλοποίησης, Δράσεις Περιβάλλοντος, Κ. Μακεδονία, 31/8/2013

	ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ ΣΥΓΧΡ/ΜΕΝΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ (€)	ΕΝΤΑΓΜΕΝΑ ΕΡΓΑ ΣΥΓΧΡ. Δ.Δ. (€)	ΝΟΜΙΚΕΣ ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ (€)	ΠΛΗΡΩΜΕΣ ΣΥΓΧΡ. Δ.Δ. (€)	% απορρόφησης
44 Διαχείριση οικιακών και βιομηχανικών αποβλήτων	61.415.882	91.154.750	18.694.211	4.800.512	7,82 %
45 Διαχείριση και διανομή ύδατος (πόσιμο νερό)	22.934.720	54.416.001	18.601.546	7.159.384	31,22 %
46 Επεξεργασία ύδατος (λύματα)		1.776.652	842.846		0
47 Ποιότητα του	3.905.882	4.553.614			0

αέρα					
51 Προώθηση της βιοποικιλότητας και της προστασίας της φύσης (συμπεριλαμβανομένων των περιοχών του Natura 2000)	14.170.507	19.149.182	11.816.148	6.081.444	42,92 %
53 Πρόληψη κινδύνων (συμπεριλαμβανομένης της κατάρτισης και εφαρμογής σχεδίων και μέτρων για την πρόληψη και τη διαχείριση των φυσικών και των τεχνολογικών κινδύνων)	9.748.025	34.694.874	3.537.350	1.276.759	13,10 %
54 Άλλα μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος και την πρόληψη κινδύνων	13.670.588	12.858.152	4.633.003	427.593	3,13 %
Σύνολο	125.845.604	218.603.225	58.125.104	19.745.692	15,69 %

Πηγή: Πίνακας Πορείας Υλοποίησης Ε.Π. Μακεδονίας - Θράκης ανά Άξονα Προτεραιότητας και Θεματική Προτεραιότητα 5^η συνεδρίαση ΕΠ ΠΑ

Σχήμα 22: Η απορρόφηση των Δράσεων Περιβάλλοντος στην Κ. Μακεδονία έως 31/8/2013

Όπως διακρίνεται και στο Σχήμα 22 η εγκεκριμένη Δημόσια Δαπάνη των Δράσεων Περιβάλλοντος ανέρχονταν στο ποσό των 125.845.604 €, ο προϋπολογισμός των Ενταγμένων Έργων στο ποσό των 218.603.225 €, ποσοστό που υπερέβαινε την εγκεκριμένη Δ.Δ. κατά 73,71%, οι Νομικές Δεσμεύσεις στο ποσό των 58.125.104 €, ποσοστό 46,19% και οι Πληρωμές στο ποσό των 19.745.692 €, συνολικό ποσοστό απορρόφησης 15,69%.

Το μεγαλύτερο ποσοστό απορρόφησης παρουσιάζει η Δράση 51 Προώθηση της βιοποικιλότητας και της προστασίας της φύσης (συμπεριλαμβανομένων των περιοχών του Natura 2000) 42,92%, ακολουθούμενη από την Δράση 45 Διαχείριση και διανομή ύδατος (πόσιμο νερό) με 31,22%. Την Δράση 46 Επεξεργασία ύδατος (λύματα) την διαχειρίστηκε κυρίως το ΕΠΠΕΡΡΑ και στο ΕΠ Μακεδονίας-Θράκης (ΜΑΘΡΑ) δεν υπάρχει εγκεκριμένη Δημόσια Δαπάνη, ωστόσο όμως είχαν ενταχθεί έργα ως την δεδομένη χρονική στιγμή χωρίς όμως να γίνουν πληρωμές.

Στη Δράση 53 Πρόληψη κινδύνων (συμπεριλαμβανομένης της κατάρτισης και εφαρμογής σχεδίων και μέτρων για την πρόληψη και τη διαχείριση των φυσικών και των τεχνολογικών κινδύνων) με ποσοστό απορρόφησης 13,10%, είχαν ενταχθεί έργα αντιπλημμυρικής προστασίας.

Οι δείκτες φυσικής υλοποίησης των ενταγμένων έργων των Δράσεων Περιβάλλοντος ήταν αρκετά ικανοποιητικοί, το δίκτυο ύδρευσης της περιφέρειας αναβαθμίστηκε σε μήκος 1.354 χλμ, υλοποιήθηκαν 13 σημαντικές παρεμβάσεις διαχείρισης στερεών αποβλήτων με αποτέλεσμα το σύνολο των αστικών στερεών

αποβλήτων της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας να διατίθεται σε Χώρους Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων (ΧΥΤΑ).

Επίσης ένας μεγάλος αριθμός χωματερών είχαν αποκατασταθεί και είχε δρομολογηθεί η αποκατάσταση όλων των χωματερών μέχρι το τέλος του 2015. (5^η συνεδρίαση ΕΠ ΠΑ)

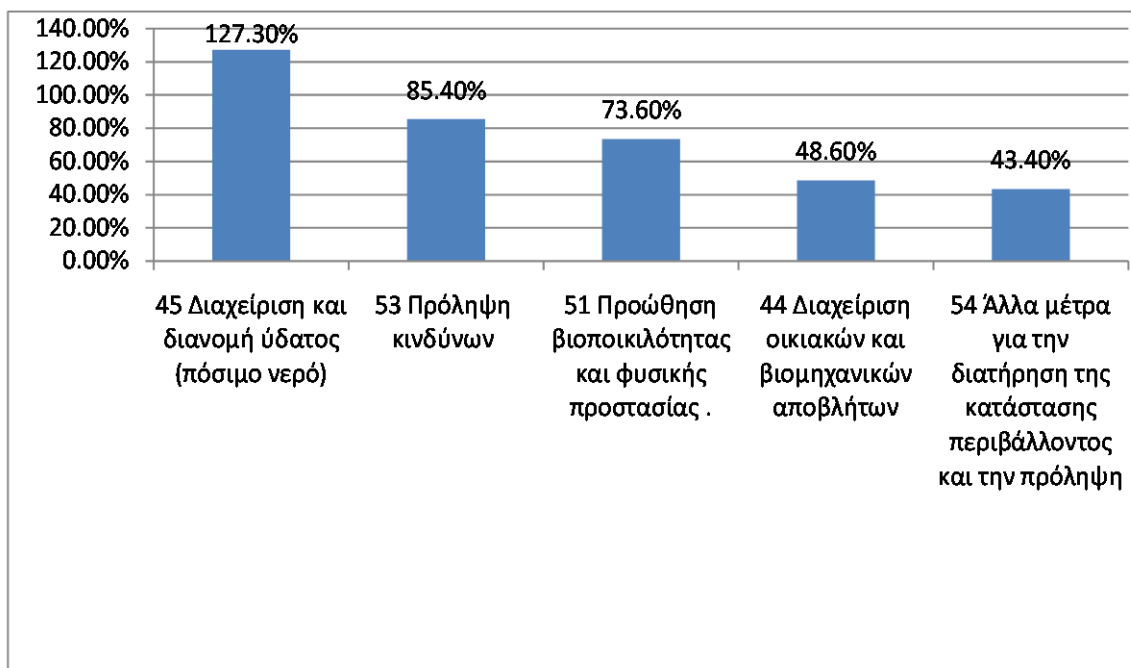
Στις Δράσεις Περιβάλλοντος του ΑΠ 7 έως την 31/8/2015 σύμφωνα με την πρόοδο υλοποίησης της 5^{ης} Συνεδρίασης της Επιτροπής Παρακολούθησης στην Κ. Μακεδονία είχαν ενταχθεί στο σύνολο 151 έργα. Οι Δεσμεύσεις στο σύνολο για τις Δράσεις ήταν 119062,6 χιλ. Ευρώ. Ο προϋπολογισμός των εντάξεων ανέρχονταν σε 216.252,5 χιλ. Ευρώ, η Συμβασιοποίηση των έργων ανέρχονταν στο ποσό των 141.655,6 χιλ. Ευρώ, και οι Δαπάνες σε 72.524,3 χιλ. Ευρώ (πίνακας 44).

Πίνακας 44: Η απορρόφηση των Δράσεων Περιβάλλοντος έως τις 31/8/2015 (Ποσά σε χιλ. €)

Κωδικός Θεματικής Προτεραιότητας	ΔΕΣΜΕΥΣΗ	ΕΝΤΑΞΕΙΣ			ΣΥΜΒΑΣΙΟΠΟΙΗΣΗ		ΑΠΟΡΡΟΦΗΣΗ	
		Πλήθος	Συγχρημ/νη Δ. Δαπάνη	%	Συγχρημ/νη Δ. Δαπάνη	%	Συγχρημ/νη Δ. Δαπάνη	%
44 Διαχείριση οικιακών και βιομηχανικών αποβλήτων	43.980,6	26	85.716,0	194,9%	51.056,6	116,1%	21.372,9	48,6%
45 Διαχείριση και διανομή ύδατος (πόσιμο νερό)	22.934,7	57	50.754,1	221,3%	42.950,9	187,3%	29.189,9	127,3%
46 Επεξεργασία ύδατος (λύματα)		4	16.468,3		5.398,5		213,1	
47 Ποιότητα αέρα		9	6.713,2		1.547,6		702,5	
51 Προώθηση βιοποικιλότητας και φυσικής προστασίας (συμπεριλαμβάνοντας τις περιοχές Natura 2000)	14.170,5	15	18.419,8	130,0%	16.171,4	114,1%	10.427,5	73,6%
53 Πρόληψη κινδύνων	9.748,0	12	26.135,9	268,1%	17.413,2	178,6%	8.321,2	85,4%

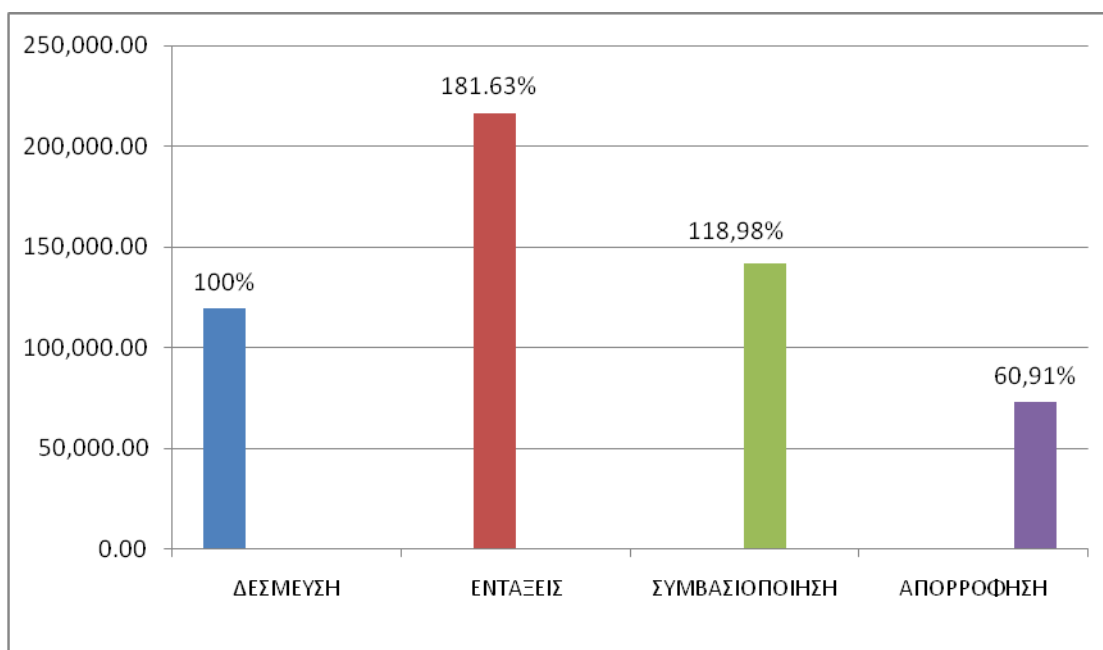
(συμπεριλαμβάνοντας την επεξεργασία και εφαρμογή σχεδίων και μέτρων για την πρόληψη και διαχείριση φυσικών και τεχνολογικών κινδύνων								
54 Άλλα μέτρα για την διατήρηση της κατάστασης περιβάλλοντος και την πρόληψη	5.294,1	28	12.045,2	227,5%	7.117,4	134,4%	2.297,2	43,4%
Σύνολο	119.062,6	151	216.252,5	181,6%	141.655,6	119%	72.524,3	60,91%

Όπως διακρίνεται στο Σχήμα 23 το μεγαλύτερο ποσοστό απορρόφησης, το οποίο υπερέβαινε τον Π/Υ κατά 27,30 % είχε η Δράση 45 Διαχείριση και διανομή ύδατος (πόσιμο νερό), η Δράση 53 Πρόληψη κινδύνων (συμπεριλαμβάνοντας την επεξεργασία και εφαρμογή σχεδίων και μέτρων για την πρόληψη και διαχείριση φυσικών και τεχνολογικών κινδύνων) είχε ποσοστό απορρόφησης 85,4%, η Δράση 51 Προώθηση βιοποικιλότητας και φυσικής προστασίας (συμπεριλαμβάνοντας τις περιοχές Natura 2000), 73,6%, η Δράση 44 Διαχείριση οικιακών και βιομηχανικών αποβλήτων 48,6 % και η Δράση 54 Άλλα μέτρα για την διατήρηση της κατάστασης περιβάλλοντος και την πρόληψη 43,4%.

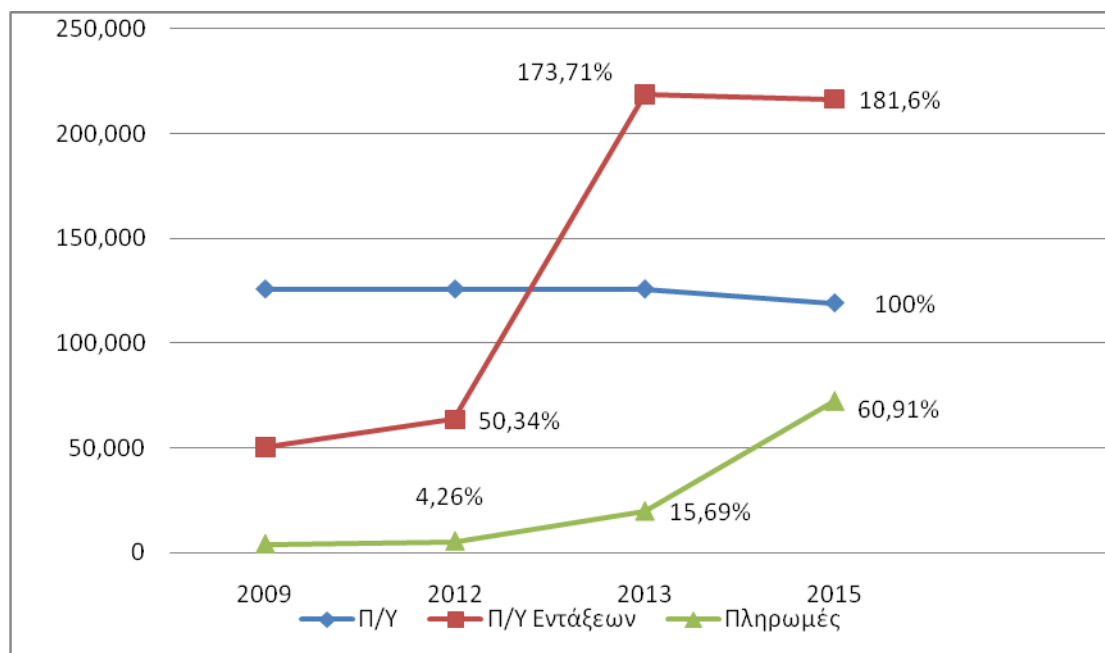
Σχήμα 23: Ποσοστό απορρόφησης των επιμέρους Δράσεων

Οι Εντάξεις στο σύνολο υπερέβαιναν την Δέσμευση κατά 81 %. Οι Συμβάσεις κατά 18,98% , και η απορρόφηση στο σύνολο των Δράσεων ήταν 60,91% (Σχήμα 24).

Σχήμα 24: Η απορρόφηση των δράσεων Περιβάλλοντος έτους 2015

Διαχρονικά οι Δράσεις Περιβάλλοντος στην Κ. Μακεδονία του ΑΠ 7 παρουσίαζαν την εξής πορεία Υλοποίησης.

Σχήμα 25: Διαχρονική πορεία υλοποίησης Δράσεων Περιβάλλοντος

Όπως διακρίνεται στο Σχήμα 24 η απορρόφηση των Δράσεων Περιβάλλοντος αρχικά ήταν ιδιαίτερα χαμηλή σε σχέση με τις Εντάξεις οι οποίες κατά την διάρκεια του έτους 2009 ήταν στο 50,34% και η απορρόφηση μόλις 4,26%. Κατά την διάρκεια του έτους 2013 οι εντάξεις ξεπερνούσαν τον αρχικό προϋπολογισμό κατά 73,71% ενώ η απορρόφηση παρέμενε σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα στο 15,69%. Έως το έτος 2015 οι εντάξεις παρέμεναν σε υψηλά επίπεδα 181 % και η απορρόφηση, αν και παρουσίασε άνοδο φτάνοντας το 60,91% εξακολουθούσε να παραμένει χαμηλή.

Σε ότι αφορά τον ΑΠ 7 στο σύνολο τα μεγαλύτερα ποσοστά απορρόφησης παρουσίασαν οι δράσεις 52 Προώθηση καθαρών αστικών μεταφορών, 98,9%, 58 Προστασία και διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, 117,0%, 60 Συνδρομή στη βελτίωση πολιτιστικών υπηρεσιών, 129,6%, 75 Υποδομές εκπαίδευσης, 101,9%, φτάνοντας έτσι στο σύνολο τον Άξονα 7 σε ποσοστό απορρόφησης 99,4%.

10.5 Συγκριτική αποτίμηση των Δράσεων Περιβάλλοντος του Α.Π. 7

Πίνακας 45: Συγκριτική αποτίμηση των Δράσεων Περιβάλλοντος του ΑΠ 7

Κωδικός Θεματικής Προτεραιότητας	ΔΕΣΜΕΥΣΗ Π/Υ	Π/Υ ΕΝΤΑΞΕΙΣ	ΝΟΜΙΚΕΣ ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ	Δείκτης προγραμματι- κής υλοποίησης	Δείκτης πραγματικής υλοποίησης
44 Διαχείριση οικιακών και βιομηχανικών αποβλήτων	43.980,6	85.716,0	51.056,6	1,95	1,16
45 Διαχείριση και διανομή ύδατος (πόσιμο νερό)	22.934,7	50.754,1	42.950,9	2,21	1,87
46 Επεξεργασία ύδατος (λύματα)		16.468,3	5.398,5		
47 Ποιότητα αέρα		6.713,2	1.547,6		
51 Προώθηση βιοποικιλότητας και φυσικής προστασίας (συμπεριλαμβάνονται τις περιοχές Natura 2000)	14.170,5	18.419,8	16.171,4	1,30	1,14
53 Πρόληψη κινδύνων	9.748,0	26.135,9	17.413,2	2,68	1,79
54 Άλλα μέτρα για την διατήρηση της κατάστασης περιβάλλοντος και την πρόληψη	5.294,1	12.045,2	7.117,4	2,28	1,34
Σύνολο	119.062,6	216.252,5	141.655,6	1,82	1,20

Οι Δείκτες προγραμματικής υλοποίησης, και πραγματικής υλοποίησης των Δράσεων όπως διακρίνεται στον Πίνακα 45 είναι ιδιαίτερα υψηλοί, που σημαίνει ότι οι εντάξεις και οι Νομικές Δεσμεύσεις υπερβαίνουν τον αρχικό προϋπολογισμό.

Η υπερδέσμευση πόρων και οι καθυστερήσεις υλοποίησης σε έργα με μεγάλα χρονοδιαγράμματα πέραν του 2015, αλλά και η υψηλή επικινδυνότητα για ανεκτέλεστο υπόλοιπο (ουρές) μετά το 2015 που οδηγούσε σε επιβάρυνση εθνικών πόρων ήταν τα κύρια προβλήματα που παρουσίασε το Πρόγραμμα κατά την διάρκεια εφαρμογής του. Έπρεπε να γίνουν προσαρμογή των προγραμμάτων στα πραγματικά μεγέθη υλοποίησης, λαμβάνοντας υπόψη τις προοπτικές ολοκλήρωσης/υλοποίησης των έργων με ταυτόχρονη αξιοποίηση πόρων της επόμενης περιόδου.

Οι πιο κρίσιμες ενέργειες για την επίτευξη του στόχου επισημάνθηκε από την ΕΠ ΠΑ στην 5^η Συνεδρίαση πως έπρεπε να είναι :

- Αυστηρή τήρηση των οδηγιών της ΕΕ για την τακτοποίηση/εξυγίανση των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων σύμφωνα με τα χρονοδιαγράμματα που είχαν ζητηθεί.
- Διαχείριση υπερδέσμευσης, και διαχείριση των εκχωρήσεων προς την ΕΔΑ,
- απομάκρυνση νεκρών έργων και διαχείριση ανενεργών συμβάσεων
- Επιτάχυνση της συμβασιοποίησης και της υλοποίησης των έργων και δράσεων των Προγραμμάτων, καθώς και έγκαιρη λήψη των κατάλληλων διορθωτικών μέτρων και ενεργειών.
- Ανακατανομή πιστώσεων μεταξύ εναρίθμων / ΣΑΕ / ορίου πιστώσεων, ώστε να δοθεί η δυνατότητα χρηματοδότησης έργων και προγραμμάτων τα οποία είναι δυνατό να επιταχύνουν την υλοποίηση τους έναντι εκείνων που παρουσιάζουν υστέρηση.
- Έγκαιρη καταχώριση πιστοποιημένων δαπανών και λοιπών στοιχείων έργων στο ΟΠΣ ώστε το πληροφοριακό σύστημα να ανταποκρίνεται στην πραγματική εικόνα απορρόφησης των προγραμμάτων.
- Επίσπευση της διαδικασίας πληρωμών και των εργασιών των υπολόγων και των αρμόδιων Διευθύνσεων Οικονομικού όσον αφορά τη πρόοδο των χρηματορορών.
- Παρακολούθηση και επιτάχυνση υλοποίησης των 181 έργων προτεραιότητας με την τήρηση των χρονοδιαγραμμάτων των έργων για την επίτευξη των μνημονιακών στόχων που είχαν τεθεί.
- Τήρηση χρονοδιαγραμμάτων υποβολών Φακέλων Μεγάλων Έργων.
- Προσπάθεια επιτάχυνσης των υποβολών σε συνεργασία με ΕΔΑ/ Δ.Α. κυρίως των έργων που ήταν “γέφυρες” με το Γ’ΚΠΣ και των έργων που είχαν δηλωθεί δαπάνες.

Σύμφωνα με τον κανονισμό το έτος 2013 ήταν το τελευταίο έτος αναθεώρησης χρηματοδοτικών πινάκων των Ε.Π. με δυνατότητα εσωτερικών ανακατανομών πόρων εντός Ε.Π., μεταφοράς πόρων μεταξύ Ε.Π. και μεταφοράς πόρων μεταξύ

Ταμείων. Τα έτη 2014 & 2015 μπορούσαν να γίνουν αναθεωρήσεις χρηματοδοτικών πινάκων με εσωτερικές μετακινήσεις πόρων μεταξύ Αξόνων του Ε.Π.

Σε ότι αφορά τις εσωτερικές ανακατανομές πόρων μεταξύ αξόνων του ίδιου ΕΠ έγιναν, κατά περίπτωση, ενισχύσεις αξόνων προτεραιότητας που παρουσίαζαν υψηλότερους ρυθμούς υλοποίησης και είχαν ανάγκη περισσότερων πόρων από άλλους άξονες προτεραιότητας, προκειμένου να διασφαλιστεί η βέλτιστη αξιοποίηση των διαθέσιμων πόρων κάθε ΕΠ.

Με τις μεταφορές θα βελτιστοποιούνταν η απορρόφηση του συνολικού διαθέσιμου π/υ και θα είχε καταστεί δυνατή η μεγιστοποίηση της δήλωσης δαπανών στην ΕΕ.

Η μεταφορά έργων μεταξύ ΕΠ έγινε με γνώμονα την τακτοποίηση των ΕΠ και αλλά και στη βελτιστοποίηση της απορρόφησης του συνολικού διαθέσιμου π/υ των ΕΠ κάθε προγράμματος αλλά και των διαθέσιμων πόρων του ΕΣΠΑ.

Ο ΑΠ 7 δεν αναθεωρήθηκε και παρέμεινε στα ίδια επίπεδα με την αναθεώρηση του 2012. Ωστόσο έγιναν μεταφορές πόρων εντός του Άξονα για την ενίσχυση Δράσεων με έργα προτεραιότητας.

Οι τελικές εκθέσεις υλοποίησης του ΕΣΠΑ 2007-2013, την χρονική στιγμή που εκπονείται η παρούσα εργασία, δεν έχουν ακόμη ολοκληρωθεί για να έχουμε τα τελικά στοιχεία εφαρμογής του προγράμματος.

11.ΕΘΝΙΚΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ (Ε.Σ.Π.Α.) 2014-2020

Το ΕΣΠΑ (Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης) 2014-2020 αποτελεί το βασικό στρατηγικό σχέδιο για την ανάπτυξη της χώρας με τη συνδρομή σημαντικών πόρων που προέρχονται από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Μέσω της υλοποίησης του ΕΣΠΑ επιδιώκεται η αντιμετώπιση των διαρθρωτικών αδυναμιών της χώρας που συνετέλεσαν στην εμφάνιση της οικονομικής κρίσης αλλά και των προβλημάτων, οικονομικών και κοινωνικών, που αυτή δημιούργησε. Επίσης, το ΕΣΠΑ 2014-2020 καλείται να συνδράμει στην επίτευξη των εθνικών στόχων έναντι της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020». Στόχος της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020» είναι η προαγωγή μιας ανάπτυξης:

- έξυπνης, με αποτελεσματικότερες επενδύσεις στην εκπαίδευση, την έρευνα και την καινοτομία,
- βιώσιμης, χάρη στην αποφασιστική μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα, και
- χωρίς αποκλεισμούς, με ιδιαίτερη έμφαση στη δημιουργία θέσεων εργασίας και στη μείωση της φτώχειας.

(<https://www.espa.gr/el/pages/staticESPA2014-2020.aspx>)

Το αναπτυξιακό όραμα του ΕΣΠΑ

«Συμβολή στην αναγέννηση της ελληνικής οικονομίας με ανάταξη και αναβάθμιση του παραγωγικού και κοινωνικού ιστού της χώρας και τη δημιουργία και διατήρηση βιώσιμων θέσεων απασχόλησης, έχοντας ως αιχμή την εξωστρέφει, καινοτόμο και ανταγωνιστική επιχειρηματικότητα και γνώμονα την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης.»

(<https://www.espa.gr/el/pages/staticESPA2014-2020.aspx>)

11.1 Χρηματοδοτικές προτεραιότητες

- Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων, μετάβαση στην ποιοτική επιχειρηματικότητα με αιχμή την καινοτομία και αύξηση της εγχώριας προστιθέμενης αξίας

- Ανάπτυξη και αξιοποίηση ικανοτήτων ανθρώπινου δυναμικού – ενεργός κοινωνική ενσωμάτωση
- Ανάπτυξη – εκσυγχρονισμός – ολοκλήρωση υποδομών για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη
- Βελτίωση της θεσμικής επάρκειας και της αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης και της τοπικής αυτοδιοίκησης
- Προστασία του περιβάλλοντος – Μετάβαση σε μία οικονομία φιλική στο περιβάλλον
- Προστασία του περιβάλλοντος
- Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και της πρόληψης των κινδύνων
- Μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα

Καθοριστικό στοιχείο στον αναπτυξιακό σχεδιασμό της περιόδου 2014-2020 αποτέλεσε η εκπόνηση της εθνικής και των περιφερειακών Στρατηγικών Έρευνας και Καινοτομίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση. Στο πλαίσιο των στρατηγικών αυτών, η χώρα και οι Περιφέρειές της καλούνται να εντοπίσουν τις δραστηριότητες εκείνες στις οποίες παρουσιάζουν ή είναι σε θέση να οικοδομήσουν ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα και σε αυτές να επικεντρώσουν τους διαθέσιμους πόρους και τις προσπάθειες ώστε να καταστεί δυνατή η επίτευξη σημαντικών αναπτυξιακών αποτελεσμάτων. Σε εθνικό επίπεδο έχουν προσδιοριστεί οκτώ κλάδοι στους οποίους θα δοθεί προτεραιότητα και αναμένεται να έχουν μεγαλύτερη συμμετοχή στην οικονομική μεγέθυνση. Οι κλάδοι αυτοί είναι οι εξής:

- Αγρο-διατροφή
- Υγεία – φάρμακα
- Τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών
- Ενέργεια
- Περιβάλλον και βιώσιμη ανάπτυξη
- Μεταφορές
- Υλικά – κατασκευές
- Τουρισμός, πολιτισμός, δημιουργικές βιομηχανίες

Ένα άλλο χαρακτηριστικό του αναπτυξιακού σχεδιασμού της περιόδου 2014-2020 αποτελούν οι Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις. Πρόκειται για εργαλεία ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης για την εφαρμογή αναπτυξιακών στρατηγικών σε περιοχές που παρουσιάζουν συγκεκριμένα προβλήματα ή διακρίνονται από σημαντικές αναπτυξιακές δεξιότητες. Στο πλαίσιο των Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων είναι δυνατή η υλοποίηση συνδυασμένων επενδύσεων, οι οποίες χρηματοδοτούνται από περισσότερα του ενός Ταμεία, με στόχο την ολοκληρωμένη αντιμετώπιση των προβλημάτων ή την πλήρη αξιοποίηση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων μιας περιοχής.

Το ΕΣΠΑ 2014-2020 αποτελείται από 20 Προγράμματα, από τα οποία τα 7 είναι Τομεακά και τα 13 Περιφερειακά:

- Τα Τομεακά Προγράμματα αφορούν ένα ή περισσότερους τομείς και έχουν ως γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής όλη τη χώρα
- Τα 13 Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ), ένα για κάθε μία από τις ελληνικές Περιφέρειες, περιλαμβάνουν δράσεις περιφερειακής εμβέλειας.

11.2 Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα

1. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία» (ΕΠΑνΕΚ). Το πρόγραμμα αυτό χρηματοδοτεί δράσεις και έργα που ενισχύονται κυρίως από το ΕΤΠΑ (Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης) αλλά και από το ΕΚΤ (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο)
2. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη» (ΥΜΕΠΕΡΑΑ). Το πρόγραμμα είναι πολυτομεακό και πολυταμειακό (ΕΤΠΑ και ΤΣ) και χρηματοδοτεί μέσω των Ταμείων αυτών κυρίως τις βασικές υποδομές των μεταφορών και του περιβάλλοντος. Ένα μέρος του προϋπολογισμού που αφορά στο περιβάλλον, και ειδικότερα του Ταμείου Συνοχής, εκχωρείται προς τα 13 ΠΕΠ, προκειμένου να τα διαχειρισθούν οι Περιφέρειες για την υλοποίηση κυρίως έργων διαχείρισης υγρών αποβλήτων. Στον τομέα του περιβάλλοντος οι στόχοι συνίστανται στην προστασία και αξιοποίηση του περιβάλλοντος, ως μέσου για την υποστήριξη της μετάβασης της Χώρας σε μία οικονομία φιλική στο περιβάλλον με ταυτόχρονη υποστήριξη της δημιουργίας ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων στο σύνολο των τομέων της οικονομίας, τη διευκόλυνση της προσέλκυσης επενδύσεων και την παροχή ευκαιριών άσκησης επιχειρηματικών δραστηριοτήτων στον ίδιο τον τομέα του περιβάλλοντος
3. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού– Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση». Το πρόγραμμα είναι πολυτομεακό και μονοταμειακό (ΕΚΤ) και αποτελεί το κύριο υποστηρικτικό «εργαλείο» της Χώρας που σε συνέργεια και συμπληρωματικότητα με τα άλλα ΕΠ θα συμβάλλει στην οικονομική ανάκαμψη, με βασικό στόχο τον περιορισμό η/και την εξάλειψη των κοινωνικών συνεπειών της κρίσης, ή/και την ελαχιστοποίηση του κόστους που προκαλείται από την υψηλή ανεργία
4. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα». Περιλαμβάνει δράσεις που αποσκοπούν στην εισαγωγή μεταρρυθμίσεων μέσω και νέων τεχνολογιών και πληροφορικής στον Δημόσιο Τομέα. Το πρόγραμμα είναι πολυτομεακό και πολυταμειακό (ΕΤΠΑ και ΕΚΤ).
5. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Τεχνική Βοήθεια». Το πρόγραμμα είναι πολυταμειακό (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ και ΤΣ) και στοχεύει στην υποστήριξη της λειτουργίας και της εφαρμογής όλων των ΕΠ που χρηματοδοτούνται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία

6. Πρόγραμμα «Αγροτική Ανάπτυξη» (ΠΑΑ). Σε εθνικό επίπεδο Το πρόγραμμα είναι πολυτομεακό και μονοταμειακό (Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης - ΕΓΤΑΑ). Το ΠΑΑ στοχεύει στην επίτευξη της ολοκληρωμένης ανάπτυξης και της βιώσιμης ανταγωνιστικότητας του αγροτικού χώρου μέσω της μετάβασης σε ένα ισχυρό, αειφόρο αγροδιατροφικό σύστημα και της αύξησης της προστιθέμενης αξίας των αγροτικών περιοχών. Από το συγκεκριμένο πρόγραμμα εκχωρείται για διαχείριση στις Περιφέρειες περίπου το 30%.
7. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Αλιείας και Θάλασσας». Το πρόγραμμα είναι μονοταμειακό (Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας - ΕΤΘΑ). Οι κύριοι στόχοι του ΕΠ είναι η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των κλάδων της υδατοκαλλιέργειας και της μεταποίησης, η βιωσιμότητα της θαλάσσιας αλιείας και η βιώσιμη ανάπτυξη των περιοχών που εξαρτώνται παραδοσιακά από την αλιεία. Το πρόγραμμα αφορά επίσης την ανάγκη προστασίας και αποκατάστασης του θαλάσσιου περιβάλλοντος και των έμβιων πόρων, τον έλεγχο των αλιευτικών δραστηριοτήτων, τη συλλογή αλιευτικών δεδομένων και τη βελτίωση των γνώσεων σχετικά με την κατάσταση του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

Πίνακας 46: Κατανομή των χρηματοδοτικών πόρων της προγραμματικής περιόδου 2014-2020 ανά ΕΠ

Κατανομή των χρηματοδοτικών πόρων της προγραμματικής περιόδου 2014-2020
ανά Επιχειρησιακό Πρόγραμμα

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	Δημόσια Δαπάνη* [€]	Συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης [€]	Εθνική Συμμετοχή [€]
ΤΟΜΕΑΚΑ			
1 Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία	4.665.144.590,00	3.646.378.272,00	1.018.766.318,00
2 Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη	5.186.665.146,00	4.333.917.411,00	852.747.735,00
3 Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση	2.667.494.916,00	2.104.926.538,00	562.568.378,00
4 Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα	486.913.888,00	377.228.416,00	109.685.472,00
5 Τεχνική Βοήθεια	401.870.438,00	317.612.097,00	84.258.341,00
6 Αγροτική Ανάπτυξη	5.880.192.246,00	4.718.291.793,00	1.161.900.453,00
7 Αλιεία & Θάλασσα	523.406.309,00	388.777.914,00	134.628.395,00
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ			
8 Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	507.739.340,00	406.191.468,00	101.547.872,00
9 Κεντρική Μακεδονία	964.864.185,00	771.891.345,00	192.972.840,00
10 Θεσσαλία	401.130.674,00	320.904.539,00	80.226.135,00
11 Ήπειρος	325.846.893,00	260.677.513,00	65.169.380,00
12 Δυτική Ελλάδα	490.985.732,00	392.788.583,00	98.197.149,00
13 Δυτική Μακεδονία	330.737.741,00	264.590.187,00	66.147.554,00
14 Στερεά Ελλάδα	190.052.422,00	95.026.211,00	95.026.211,00
15 Πελοπόννησος	270.342.339,00	216.273.871,00	54.068.468,00
16 Ιόνια Νησιά	226.924.700,00	181.539.758,00	45.384.942,00
17 Βόρειο Αιγαίο	301.669.500,00	241.335.599,00	60.333.901,00
18 Κρήτη	434.883.125,00	347.906.498,00	86.976.627,00
19 Αττική	1.139.966.974,00	911.973.576,00	227.993.398,00
20 Νότιο Αιγαίο	168.170.562,00	84.085.281,00	84.085.281,00
ΣΥΝΟΛΟ (Τομεακά και Περιφερειακά)	25.565.001.720,00	20.382.316.870,00	5.182.684.850,00

Πηγή: <https://www.espa.gr/el/Documents/OPs2014-2020>

11.3 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον & Αειφόρος Ανάπτυξη» (Ε.Π.-Υ.Με.Περ.Α.Α)

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη» (ΕΠ-ΥΜΕΠΕΡΑΑ) αποτελεί το κύριο μέσο για την επίτευξη των εθνικών στόχων του ΕΣΠΑ 2014-2020 για τους δύο τομείς Μεταφορών και Περιβάλλοντος.

Σε ότι αφορά στον Τομέα Μεταφορών, το ΕΠ-ΥΜΕΠΕΡΑΑ δίνει έμφαση και προτεραιότητα στις παρεμβάσεις που αφορούν στα Διευρωπαϊκά Δίκτυα Μεταφορών και εστιάζει στην προώθηση των καθαρών αστικών και προαστιακών μεταφορών στην Αθήνα και Θεσσαλονίκη μέσω της επέκτασης των γραμμών ΜΕΤΡΟ και του Προαστιακού, με στόχο τη σημαντική αύξηση της χρήσης περιβαλλοντικά φιλικών μέσων μεταφοράς στα μητροπολιτικά κέντρα της χώρας.

Η στρατηγική για το Περιβάλλον στο πλαίσιο του ΕΠ-ΥΜΕΠΕΡΑΑ υλοποιείται με βασική προτεραιότητα τη συμμόρφωση με το Ευρωπαϊκό Περιβαλλοντικό Κεκτημένο (Ε.Πε.Κ.), την ιεράρχηση των αναγκών που προκύπτουν συνδυαστικά από την εθνική προτεραιοποίηση, όπως αυτή περιλαμβάνεται στο ΕΣΠΑ 2014-2020, καθώς και την ορθολογική κατανομή των διαθέσιμων πόρων, ενώ για τη μεγιστοποίηση των αναμενόμενων αποτελεσμάτων προωθούνται στρατηγικές συνέργειες με τα λοιπά Επιχειρησιακά Προγράμματα. Οι βασικές περιοχές δράσης του ΕΠ-ΥΜΕΠΕΡΑΑ καλύπτουν την ενεργειακή αποδοτικότητα και ορθολογική χρήση ενέργειας, τη σύνδεση της βιώσιμης και πολυτροπικής αστικής κινητικότητας με ευρύτερες παρεμβάσεις αστικής αναζωογόνησης, την αντιμετώπιση των αρνητικών επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής, τη διαχείριση αποβλήτων, τη διαχείριση υδάτων, τη βιοποικιλότητα, την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση πολιτών και κοινωνικών εταίρων για τα περιβαλλοντικά ζητήματα, την υποστήριξη της παραγωγής, εφαρμογής και αξιολόγησης περιβαλλοντικών πολιτικών και την ανάπτυξη ικανοτήτων στους εμπλεκόμενους φορείς για στήριξη της αντιμετώπισης των παραπάνω αναγκών και της χρηστής διαχείρισης των περιβαλλοντικών πόρων και υποδομών. (ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ Ε.Π.-Υ.ΜΕ.ΠΕΡ.Α.Α. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ, ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ»)

11.3.1 Χρηματοδοτικά στοιχεία του Ε.Π.

Το ΕΠ-ΥΜΕΠΕΡΑΑ είναι το μεγαλύτερο από άποψη διαθέσιμων κοινοτικών πόρων Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΕΠ) του ΕΣΠΑ 2014-2020. Συγχρηματοδοτείται από δύο Ταμεία, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) και το Ταμείο Συνοχής (ΤΣ). Συγκεκριμένα αξιοποιεί τα 4.334 εκατ. € (ΕΤΠΑ και ΤΣ) από τους

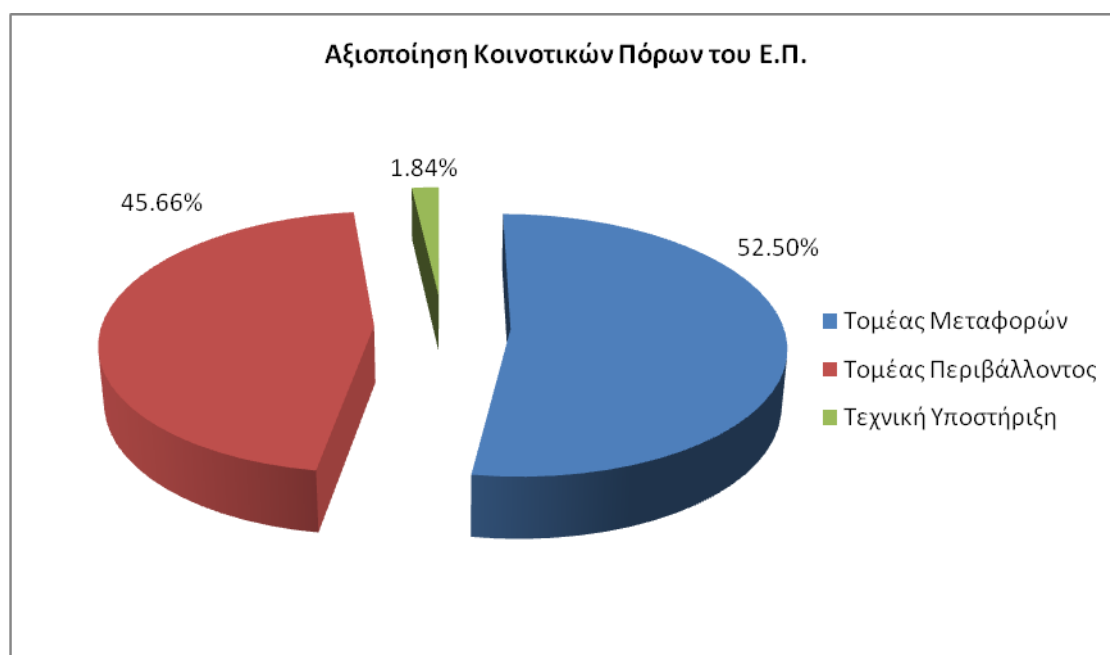
συνολικά διαθέσιμους 19.499 εκατ. € κοινοτικούς πόρους στην Ελλάδα, δηλαδή το 22,22% αυτών.

Τα συνολικά μεγέθη του Προγράμματος, όπως αυτά εγκρίθηκαν από την Ε. Επιτροπή τον Δεκέμβριο του 2014 [με την C(2014) 10160 final/18-12-2014 Απόφαση της], είναι τα ακόλουθα (Πίνακας 47):

Πίνακας 47: Συνολικά Μεγέθη του Προγράμματος

ΤΟΜΕΑΣ	ΠΟΣΟ (εκατ. €)
Τομέας Μεταφορών	2.275
Τομέας Περιβάλλοντος	1.979
Τεχνική Υποστήριξη	80
Σύνολο	4.334

Ο τομέας Μεταφορών του Προγράμματος αξιοποιεί το 52,50% των κοινοτικών πόρων του ΕΠ (δηλαδή $52,50\% = 2.275 \text{ εκατ. €} / 4.334 \text{ εκατ. €}$). Ο τομέας Περιβάλλοντος του Προγράμματος αξιοποιεί το 45,66% των κοινοτικών πόρων του ΕΠ (δηλαδή $45,66\% = 1.979 \text{ εκατ. €} / 4.334 \text{ εκατ. €}$). Για την Τεχνική Υποστήριξη της Εφαρμογής του ΕΠ αξιοποιείται το 1,84% των κοινοτικών πόρων του (δηλαδή $1,84\% = 80 \text{ εκατ. €} / 4.334 \text{ εκατ. €}$) (Σχήμα 26). (ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ Ε.Π.–Υ.ΜΕ.ΠΕΡ.Α.Α. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ, ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ»)

Σχήμα 26: Αξιοποίηση κοινοτικών πόρων του ΕΠ

11.3.2 Τα Μεγάλα Έργα του Ε.Π. – Υ.Με.Περ.Α.Α.

Το ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ περιλαμβάνει σημαντικά «Μεγάλα Έργα» (ΜΕ) για τα οποία υπάρχουν συγκεκριμένοι κανόνες συγχρηματοδότησης. Το μεγαλύτερο μέρος των διαθέσιμων κοινοτικών πόρων του προγράμματος (εκτιμάται σε 75%) θα αξιοποιηθεί για την υλοποίηση αυτών των Μεγάλων Έργων. Τα 14 είναι έργα του τομέα Μεταφορών (σιδηροδρομικά, οδικά, μετρό) και τα 9 είναι έργα του τομέα Περιβάλλοντος (αντιπλημμυρικό, ύδρευσης, επεξεργασίας λυμάτων και διαχείρισης απορριμμάτων. Ένα από τα μεγάλα έργα στο τομέα μεταφορών είναι το μετρό Θεσσαλονίκης:

Μετρό Θεσσαλονίκης Βασική Γραμμή – Ολοκλήρωση κατασκευής και προμήθεια συρμών - Φάση Β' (ΕΡΓΟ PHASING)	ΑΠ8 Καθαρές αστικές μεταφορές (ΕΤΠΑ)
Επέκταση του Μετρό Θεσσαλονίκης έως Καλαμαριά – Κύριες εργασίες και Προμήθεια συρμών - Φάση Β' (ΕΡΓΟ PHASING)	

Στον τομέα του περιβάλλοντος είναι μεταξύ άλλων, σε ότι αφορά την Κ. Μακεδονία και η Ολοκληρωμένη Εγκατάσταση Διαχείρισης Απορριμμάτων (ΟΕΔΑ) Νοτιανατολικού Τομέα Θεσσαλονίκης. (ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ Ε.Π.–Υ.ΜΕ.ΠΕΡ.Α.Α. ΕΠ «ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ, ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ»)

Ολοκληρωμένη Εγκατάσταση Διαχείρισης Απορριμμάτων (ΟΕΔΑ) Νοτιανατολικού Τομέα Θεσσαλονίκης	ΑΠ14 - Διατήρηση και προστασία του Περιβάλλοντος - Προαγωγή της αποδοτικής χρήσης των πόρων (ΤΣ)
--	--

11.4 Περιφερειακά

Κάθε μία από τις ελληνικές Περιφέρειες αποτελεί αντικείμενο ενός περιφερειακού προγράμματος που περιλαμβάνει έργα και δράσεις περιφερειακής κλίμακας, αξιοποιεί τα τοπικά πλεονεκτήματα και χρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ).

11.4.1 Το Π.Ε.Π. Κ. Μακεδονίας

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΕΠ) της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 18 Δεκεμβρίου 2014, με όραμα «Η ανάδειξη της Κεντρικής Μακεδονίας σε δυναμικό αναπτυξιακό πόλο διεθνούς εμβέλειας με διακριτή ταυτότητα, ανταγωνιστική και καινοτόμο

παραγωγική βάση, ποιοτικό περιβάλλον, ισχυρή κοινωνική και χωρική συνοχή» και αποτελεί σημαντικό προγραμματικό και χρηματοδοτικό εργαλείο για την υποστήριξη της αναπτυξιακής πολιτικής στην Περιφέρεια την προγραμματική περίοδο 2014-2020.

<https://www.espa.gr/el/Pages/staticOPCentralMacedonia.aspx>

A. ΣΤΟΧΟΙ

- Μετάβαση της περιφερειακής οικονομίας σ' ένα νέο και βιώσιμο παραγωγικό μοντέλο με ανταγωνιστικότητα, εξωστρέφεια, καινοτόμο επιχειρηματικότητα και έξυπνη και φιλική αξιοποίηση των τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνίας (ΤΠΕ).
- Προστασία και αειφορική διαχείριση του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων για τη διασφάλιση της ποιότητας ζωής και της αποδοτικότητας των πόρων.
- Ολοκλήρωση - προβολή των μεταφορικών υποδομών και δικτύων για την ανάδειξη της Περιφέρειας σε μεταφορικό κόμβο διεθνούς εμβέλειας - αξιοποίηση της κεντροβαρούς θέσης της στις μακροπεριοχές της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και της Ανατολικής Μεσογείου.
- Υποστήριξη και ενδυνάμωση της κινητικότητας και αναβάθμισης των προσόντων του ανθρώπινου δυναμικού, δυναμική αντιμετώπιση της ανεργίας, και διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής.

<https://www.espa.gr/el/Pages/staticOPCentralMacedonia.aspx>

B. ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Συνολικός προϋπολογισμός Δημόσιας Δαπάνης: 964.864.182 ευρώ, Συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), εκ των οποίων το ποσό των 771.891.345 ευρώ είναι η συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης και 192.972.837 ευρώ είναι η Εθνική συμμετοχή. Πρόσθετοι πόροι περίπου 220 εκατ. € έχουν εκχωρηθεί στην Περιφέρεια από το Ταμείο Συνοχής για έργα διαχείρισης στερεών και υγρών αποβλήτων, ενώ εκχωρούνται πόροι ύψους 250 εκατ. € από το Πρόγραμμα «Αγροτική Ανάπτυξη» για ενισχύσεις επενδύσεων στον αγροτικό τομέα, υποδομές και δράσεις Τοπικής Ανάπτυξης. (<http://www.pepkm.gr>)

Οι πόροι του ΕΠ Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας κατευθύνονται στη χρηματοδότηση δράσεων σε ότι αφορά το Περιβάλλον όπως:

- Μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα
- Προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, πρόληψης και διαχείρισης κινδύνων
- Προστασίας του περιβάλλοντος και αποδοτικότητας των πόρων

Γ. ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 5, 6, 7

Οι ΑΠ που αφορούν το περιβάλλον είναι Άξονας 5 Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, πρόληψη και διαχείριση κινδύνων, ο Άξονας 6 Προστασία του περιβάλλοντος και αποδοτικότητα των πόρων και ο Άξονας 7 Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και της άρσης των προβλημάτων σε βασικές υποδομές δικτύων.

Οι ΑΠ 5, 6 και 7 έχουν το εξής Χρηματοδοτικό Πλαίσιο στο ΠΕΠ Κ. Μακεδονίας 2014-2020 (Πίνακας 48):

Πίνακας 48: Χρηματοδοτικό πλαίσιο των αξόνων του ΠΕΠ Κ. Μακεδονίας

Άξονας Προτεραιότητας	Θεματικός στόχος	Στήριξη της Ένωσης	Εθνική συμμετοχή	Συνολική χρηματοδότηση	Ποσοστό την συνολική χρηματοδότηση του ΠΕΠ
ΑΠ05	Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, πρόληψη και διαχείριση κινδύνων	59.151.204	14.787.801	73.939.005	7,81%
ΑΠ06	Προστασία του περιβάλλοντος και αποδοτικότητα των πόρων	96.640.247	24.160.062	120.800.309	12,75%
ΑΠ07	Βιώσιμες μεταφορές και υποδομές δικτύων	287.131.217	71.782.805	358.914.022	37,90%
Σύνολο		442.922.668	110.730.668	553.653.336	58,46 %

Πηγή: ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας 2014 – 2020 Σύνομη Περίληψη (Citizens' summary)

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 5: Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, πρόληψη και διαχείριση κινδύνων από φυσικές καταστροφές όπως πλημμύρες, πυρκαγιές και σεισμούς Με τις πολιτικές και τις δράσεις αυτού του άξονα

προτεραιότητας θα επιδιωχθεί η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και των επιπτώσεων της στα εξής επίπεδα:

- α. εξασφάλιση της ανθεκτικότητας του δομημένου και φυσικού περιβάλλοντος, προώθηση επενδύσεων για την πρόληψη και αντιμετώπιση κινδύνων (πλημμύρες, διάβρωση ακτών, πυρκαγιές, σεισμοί)
- β. ενίσχυση του μηχανισμού και των φορέων πολιτικής προστασίας Ειδικότερα οι δράσεις αφορούν τον παρακάτω ειδικό στόχο :

5.1 Ενίσχυση της πρόληψης και των δυνατοτήτων αντιμετώπισης φυσικών καταστροφών σε ζώνες υψηλού κινδύνου. Επιδιώκεται η επέκταση των λεκανών απορροής και των εκβολών των ποταμών και η βελτίωση της διαχείρισης των υδάτων, ώστε να περιοριστούν οι κίνδυνοι φυσικών και περιβαλλοντικών καταστροφών. Επίσης η πρόληψη και η αντιμετώπιση των επιπτώσεων από τη σεισμική δραστηριότητα που εμφανίζει η ΠΚΜ. Στην περίπτωση αυτή, οι επενδύσεις θα συνάδουν με την Εθνική Πολιτική για τη Μείωση του Κινδύνου Καταστροφών, τον Εθνικό Σχεδιασμό Πολιτικής Προστασίας και το Εθνικό Σύστημα Έγκαιρης Προειδοποίησης (Ν. 4249/2014, ΦΕΚ 73Α/24-03-2014).

Οι ενδεικτικές δράσεις είναι:

- α. Εφαρμογή των Σχεδίων Διαχείρισης των Υδατικών Διαμερισμάτων και του Προγράμματος Μέτρων για τις περιοχές λεκάνης απορροής ποταμού, Συστήματα Διαχείρισης εκβολών ποταμών
- β. Εφαρμογή σχεδίων για τη διαχείριση διεθνούς λεκάνης απορροής, Εφαρμογή σχεδίων για την αποκατάσταση λεκανών απορροής (π.χ. λιμνών) που βρίσκονται σε κίνδυνο,
- γ. Βελτίωση των συστημάτων της διαχείρισης του εδάφους, Υποστήριξη ολοκληρωμένων σχεδίων διαχείρισης των παράκτιων ζωνών ανά «ιζηματικό κελί»,
- δ. Μελέτη και προώθηση έργων προστασίας (π.χ. θωρακίσεις, πρόβολοι, ύφαλοι, κυματοθραύστες), έργων επανάμμοσης και σταθεροποίησης των ακτών,
- ε. Εφαρμογή των Σχεδίων Διαχείρισης Κινδύνων από Πλημμύρες ανά λεκάνη απορροής ποταμού, Επενδύσεις για παράδειγμα για τη διαμόρφωση – διευθέτηση κοιτών ποταμών / χειμάρρων / λιμνών, για την ενίσχυση αναχωμάτων προστασίας ποταμών, χειμάρρων και λιμνών κ.α.,
- στ. Κατασκευή αντιπλημμυρικών έργων σε αστικές και περιαστικές περιοχές, Επενδύσεις για την πρόληψη και αντιμετώπιση πυρκαγιών,
- ζ. Ενίσχυση δομών και υποδομών φορέων πολιτικής προστασίας και διαχείρισης κινδύνων που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή
- η. Ενίσχυση συστημάτων και εξοπλισμού φορέων πολιτικής προστασίας για την πρόληψη και αντιμετώπιση των επιπτώσεων των σεισμών

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 6: Διαφύλαξη και προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας της χρήσης των φυσικών πόρων.

Κεντρικός στόχος των πολιτικών και των παρεμβάσεων στο πλαίσιο της προτεραιότητας αυτής είναι:

- η ενίσχυση της βιώσιμης ανάπτυξης στην Κεντρική Μακεδονία. Ειδικότερα προβλέπονται έργα και δράσεις που θα προωθούν την προστασία του φυσικού και αστικού περιβάλλοντος, της διατήρησης της βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων, της ολοκληρωμένης διαχείρισης των υδάτινων πόρων, την προώθηση της πράσινης οικονομίας, την προστασία και αξιοποίηση της οικοπολιτιστικής κληρονομιάς, την ολοκλήρωση του χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού.

Σκοπός είναι η επίτευξη των ειδικών στόχων :

6.1. Βελτίωση της διαχείρισης των υδάτινων πόρων και ανάπτυξη των σχετικών υποδομών.

Ως αποτέλεσμα των παρεμβάσεων αναμένεται η διεύρυνση των περιοχών που εφαρμόζουν σχέδια ολοκληρωμένης διαχείρισης του νερού, η μείωση της απώλειας νερού καθώς και η βελτίωση της ποιότητάς του. Οι ενδεικτικές δράσεις είναι:

- α. Ενέργειες εφαρμογής των Διαχειριστικών Σχεδίων των οικείων Υδατικών Διαμερισμάτων,
- β. παρακολούθηση και καταγραφή της κατάστασης (ποιότητα, ποσότητα, πιέσεις, χρήση) των υδάτων,
- γ. προστασία υδατικών συστημάτων,
- δ. δράσεις για τη βελτίωση της αποδοτικότητας κατά τη χρήση του νερού, κλπ,
- ε. εξοικονόμηση και βελτίωση της ποιότητας του νερού,
- στ. Δράσεις για τη μείωση απωλειών από συστήματα αποθήκευσης, υδροληψίας και διανομής νερού,
- ζ. Σχέδια για την ορθολογική διαχείριση επιφανειακών και υπόγειων υδάτων,
- η. Ανάπτυξη και βελτίωση υποδομών εξαγωγής, επεξεργασίας, αποθήκευσης και διανομής νερού για ανθρώπινη κατανάλωση.

(Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κεντρικής Μακεδονίας 2014 – 2020
Σύντομη Περίληψη (Citizens' summary)

6.2. Προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς της Κεντρικής Μακεδονίας.

Επιδιώκεται η ποιοτική διαχείριση και ανάδειξη του αριθμού των προστατευόμενων και αναδεικνυόμενων φυσικών και πολιτιστικών πόρων της περιφέρειας με στόχο

την σημαντική συμβολή της στην Βιώσιμη Οικονομική Ανάπτυξη. Οι ενδεικτικές δράσεις είναι:

- α. Επεμβάσεις στα μνημεία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς (μνημεία UNESCO όπως ο Αρχαιολογικός Χώρος των Αιγών, τα μνημεία της Θεσσαλονίκης, το Άγιο Όρος κ.α.).
- β. Υλοποίηση Ολοκληρωμένων Σχεδίων διαχείρισης, Δίκτυα Πολιτιστικών Διαδρομών στην Κεντρική Μακεδονία.
- γ. Επεμβάσεις στα μνημεία που αποτελούν πόλους προσέλκυσης του τουριστικού ενδιαφέροντος (π.χ. Αρχαία Όλυνθος, Δίον, Άγιο Όρος, Σπήλαιο Πετραλώνων κλπ),
- δ. Επεμβάσεις σε αναδυόμενους νέους πόλους τουριστικού ενδιαφέροντος (π.χ. Όλυμπος, Βέροια, Έδεσσα, Πέλλα κ.α.),
- ε. Επεμβάσεις σε προορισμούς που απευθύνονται στις νέες τουριστικές αγορές (βυζαντινά και μεταβυζαντινά μνημεία, μνημεία της οθωμανικής περιόδου, δίκτυα μνημείων),
- στ. Ανάδειξη και Δικτύωση μνημείων και αρχαιολογικών χώρων κατά μήκος των οδικών και θαλάσσιων δρόμων (μεγάλοι οδικοί άξονες όπως η Εγνατία Οδός και η Π.Α.Θ.Ε., θαλάσσιες διαδρομές κρουαζιερόπλοιων, κλπ.
- ζ. Ανάδειξη και Δικτύωση μνημείων και αρχαιολογικών χώρων στους ορεινούς όγκους,
- η. Βελτίωση και επέκταση μουσειακών υποδομών,
- θ. Δημιουργία οικοπολιτιστικών διαδρομών και δικτύων.

6.3. Βελτίωση και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος με έμφαση στην προστασία της βιοποικιλότητας .

Επιδιώκεται η αύξηση της έκτασης της Περιφέρειας στην οποία εφαρμόζονται ολοκληρωμένα σχέδια διαχείρισης και προστασίας της βιοποικιλότητας. Οι ενδεικτικές δράσεις είναι:

- α. Σχέδια Διαχείρισης και υποστήριξη της εφαρμογής τους,
- β. Μέτρα ελέγχου και αποκατάστασης ρυπασμένων - υποβαθμισμένων οικοσυστημάτων (υγροβιότοπων),
- γ. Μέτρα / έργα πράσινων υποδομών για την αναβάθμιση του οικοσυστήματος και την βιώσιμη διαχείριση των πόρων ,
- δ. Ενίσχυση των πράσινων υποδομών για την αναβάθμιση των οικολογικών διαδρόμων και την βελτίωση της συνδεσιμότητας & συνεκτικότητας του δικτύου των περιοχών Natura 2000,
- ε. Ενέργειες παρακολούθησης και εξέτασης της επικινδυνότητας φαινομένων που απειλούν φυσικούς οικοτόπους (π.χ. διάβρωση σε παράκτιους οικοτόπους προτεραιότητας),

ζ. Επεμβάσεις για την αναμόρφωση, αναβάθμιση & προσβασιμότητα του τοπίου (καθαρισμός - εμπλουτισμός), -Συστήματα Διαχείρισης Κινδύνων σε Οικοτόπους.

6.4. Ανάπλαση και αναζωογόνηση υποβαθμισμένων αστικών περιοχών και βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος.

Επιδιώκεται η ολοκληρωμένη προσέγγιση στην Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη καθώς και αντιμετώπιση σημαντικών προσαρμογών που απαιτούν τα Γενικά Χωρικά Σχέδια (ΓΧΣ) αφενός σε σχέση με την εφαρμογή του Νόμου Καλλικράτη (ενοποίηση - σύνθεση) και αφετέρου σε σχέση με τις προβλέψεις τους στο πλαίσιο των νέων συνθηκών και αναγκών. Οι ενδεικτικές δράσεις είναι:

- Προώθηση σχεδίων αναπλάσεων, ανάκτησης και αξιοποίησης ελευθέρων χώρων σε ειδικές αστικές περιοχές,
- Ενίσχυση σχεδίων για αποκατάσταση ή αξιοποίηση εγκαταλελειμμένων βιομηχανικών περιοχών των αστικών κέντρων,
- Εγκατάσταση συστημάτων μέτρησης ατμοσφαιρικής ρύπανσης,
- Εκπόνηση Σχεδίων Δράσης για την ποιότητα της ατμόσφαιρας,
- Χαρτογράφηση και κατάρτιση Σχεδίων Δράσης για την αντιμετώπιση του Θορύβου σε αστικά κέντρα,
- Σύνταξη ΓΧΣ για την κάλυψη ευρύτερων ενοτήτων και σύνταξη Πλαισίων Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων (ΠΕΧΠ)

6.5. Εξελιγμένες μέθοδοι και μοντέλα στην διαχείριση αποβλήτων.

Επιδιώκεται η Εφαρμογή καινοτόμων λύσεων στην διαχείριση των απορριμμάτων και των λυμάτων με προώθηση της πράσινης τεχνολογίας και αύξηση των επενδύσεων με στόχο την μείωση της σπατάλης πόρων, την προώθηση της οικονομίας των υλικών και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής. Οι ενδεικτικές δράσεις είναι:

- α. Προώθηση καινοτομικών λύσεων στην προστασία του περιβάλλοντος, (ηλεκτρολυτική τεχνολογία για την επεξεργασία των στραγγιδίων ΧΥΤΑ,
- β. Προώθηση καινοτόμων εφαρμογών στην αποδοτικότερη χρήση των πόρων. Η κατανομή των πόρων ανά Περιφέρεια και Θεματικό Στόχο, ορίστηκε κεντρικά από την Εθνική Αρχή Συντονισμού, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η θεματική συγκέντρωση των πόρων του ΕΣΠΑ 2014-2020.

Ο άξονας 7 του προγράμματος αφορά Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και της άρσης των προβλημάτων σε βασικές υποδομές δικτύων.

Για τη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων, αναγκαίο είναι να μειωθούν οι εκπομπές αερίων θερμοκηπίου από τις αστικές συγκοινωνίες και μεταφορές. Το αποτέλεσμα δύναται να επιτευχθεί

μέσω της εφαρμογής Σχεδίων Αστικής Κινητικότητας που θα περιλαμβάνουν την προώθηση μέσων μαζικής μεταφοράς αντιρρυπαντικής τεχνολογίας ή/και σταθερής τροχιάς, με τη μεγαλύτερη αξιοποίηση της χρήσης στις αστικές μεταφορές των σύγχρονων ΤΠΕ, καθώς και με την προώθηση βιώσιμων αστικών μεταφορών, με έμφαση στις έξυπνες και εναλλακτικές μεταφορές.

Το μεγαλύτερο πρόβλημα μεταφορών το αντιμετωπίζει το μητροπολιτικό συγκρότημα Θεσσαλονίκης. Η ανάπτυξη φιλικότερων προς το περιβάλλον μαζικών μέσων μεταφοράς εντός του μητροπολιτικού κέντρου, με την ανάπτυξη των θαλάσσιων μεταφορών εντός του ευρύτερου Θερμαϊκού (π.χ. θαλάσσια «ταξί» και «λεωφορεία»), αλλά και η δημιουργία ποδηλατοδρόμων, ειδικών διαδρομών και πεζοδρόμων θα συμβάλλουν στη μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου.

Στη μείωση των ρύπων θα συμβάλλει και η σχεδιαζόμενη κατασκευή νέων δικτύων διανομής φυσικού αερίου στην ΠΚΜ. Για την κάλυψη των κενών και την περαιτέρω αξιοποίηση της αποκτηθείσας εμπειρίας στο τομέα των ΑΠΕ και της εξοικονόμησης ενέργειας, η ΠΚΜ θέτει ως προτεραιότητες:

- α. Τη μείωση της κατανάλωσης συμβατικής ενέργειας μέσω της εφαρμογής προγραμμάτων μείωσης της κατανάλωσης και αύξησης της ενεργειακής απόδοσης, της αξιοποίησης των ΑΠΕ και της προώθησης σχεδίων συμπαραγωγής ηλεκτρισμού και θερμότητας
- β. Την προώθηση ολοκληρωμένων παρεμβάσεων για την αστική κινητικότητα με απώτερο στόχο τη μείωση των εκπομπών CO₂, αλλά και άλλων ρυπογόνων παραγόντων όπως τα PM₁₀, SO₂ και NO₂, στο μητροπολιτικό συγκρότημα Θεσσαλονίκης και σε άλλα μεσαία αστικά κέντρα.

Η προώθηση της αναπτυξιακής στρατηγικής της ΠΚΜ εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό και από την αποτελεσματική και στοχευμένη ενεργοποίηση των πόρων των Τομεακών ΕΠ. Οι χρηματοδοτικές κατανομές ανά Θεματικό Στόχο που περιλαμβάνονται στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας, έχουν συμπληρωματικό χαρακτήρα σε σχέση με τις υλοποιούμενες παρεμβάσεις των λοιπών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ και εξυπηρετούν στοχευμένες παρεμβάσεις σε περιφερειακό επίπεδο.

Η έκταση της Κεντρικής Μακεδονίας καλύπτεται από αστικές περιοχές σε ποσοστό 26,57%, όπου κατοικεί το 76,9% του πληθυσμού της περιφέρειας. Πλην του ΠΣΘ, στην Περιφέρεια υπάρχουν 11 αστικές περιοχές με πληθυσμό άνω των 10.000 κατοίκων. Οι πυκνότητες κατοίκησης των αστικών περιοχών, δημιουργούν σημαντικές πιέσεις στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον, γεγονός που αναδεικνύει απαραίτητες τις ολοκληρωμένες παρεμβάσεις για τη στήριξη των αστικών πληθυσμών, την προστασία του περιβαστικού χώρου από την άναρχη επέκταση αστικών λειτουργιών και τέλος την αναγκαία ενίσχυση του κοινωνικού

ιστού των πόλεων μέσω ολοκληρωμένων προσεγγίσεων για στήριξη απασχόλησης και προώθησης της κοινωνικής ενσωμάτωσης ευάλωτων ομάδων. (ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας 2014 – 2020)

Στις περιοχές αυτές η Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη" θα εφαρμοστεί μέσω Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης. Θα χρηματοδοτηθεί μέσω του ΠΕΠ με τη συμπλήρωση πόρων που θα διαθέσουν στις Περιφέρειες ενδεικτικά τα ΕΠΑΝΑΔ και ΕΠΑΝΕΚ. Η χρηματοδότηση θα γίνει προς ενιαίες Ολοκληρωμένες Στρατηγικές Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης. Η επιλογή, έγκριση και χρηματοδότηση τους θα γίνει με κριτήρια που θα αφορούν στην καταλληλότητα της στρατηγικής, στη συμβολή στην επίτευξη των αποτελεσμάτων του Προγράμματος, και στη διαχειριστική ικανότητα, τεχνική ετοιμότητα και ικανότητα μόχλευσης πόρων του φορέα.

Για την τρέχουσα προγραμματική περίοδο, η Ευρωπαϊκή Ένωση επιθυμεί να προωθήσει περαιτέρω την χρήση των χρηματοδοτικών εργαλείων σε όλους τους τομείς και τους θεματικούς στόχους, παρέχοντας τεχνογνωσία και στήριξη στις διαχειριστικές αρχές. Για το σκοπό αυτό έχει σχεδιάσει έτοιμα προς χρήση χρηματοδοτικά εργαλεία ("off-the shelf" instruments), τα οποία διαθέτουν αρκετή ευελιξία έτσι ώστε να ανταποκρίνονται στις ανάγκες διαφορετικών Κρατών-Μελών και αποτελούν τον πιο άμεσο τρόπο διαχείρισης και εφαρμογής χρηματοδοτικών εργαλείων σε διάφορους τομείς επιχειρηματικής δραστηριότητας. Τα έτοιμα χρηματοδοτικά εργαλεία ή "off the shelf" instruments, καλύπτουν τις εξής κατηγορίες:

- Δάνεια επιμερισμού ρίσκου (Risksharingloans)
- Εγγυήσεις χαρτοφυλακίων (First loss portfolio guarantees)
- Εργαλεία συν-επένδυσης (Co-investment facilities-equity)

Πέρα από τα έτοιμα αυτά εργαλεία οι Διαχειριστικές Αρχές, μπορούν επίσης σε συνεργασία με την Επιτροπή να σχεδιάσουν εργαλεία που να ταιριάζουν περισσότερο με τις εθνικές ανάγκες της κάθε χώρας.

Η χρήση των χρηματοδοτικών εργαλείων θα διέπεται από τους νέους ευρωπαϊκούς κανονισμούς που επιτρέπουν την αξιοποίησή τους στο πλαίσιο όλων των θεματικών στόχων, ενώ υπό προϋποθέσεις επιτρέπουν και τον συνδυασμό τους με επιδοτήσεις. Ωστόσο, σύμφωνα με τους νέους κανονισμούς, ο σχεδιασμός χρηματοδοτικών εργαλείων πρέπει να πραγματοποιείται βάση ειδικών μελετών αξιολόγησης (Ex-anteassessment), όπου καταγράφονται τα χρηματοδοτικά κενά που εμφανίζονται στην αγορά και προτείνονται συγκεκριμένες επενδυτικές στρατηγικές παρέμβασης για την κάλυψή τους. Σκοπός της εκ των προτέρων αξιολόγησης είναι ο εντοπισμός κενών και αδυναμιών της αγοράς, η διαπίστωση της παρουσίας μη ιδανικού επενδυτικού περιβάλλοντος, η εκτίμηση των επενδυτικών αναγκών και ειδικότερα της απαιτούμενης συμμετοχής των δημόσιων

πόρων, καθώς και η εκτίμηση των αναμενόμενων αποτελεσμάτων από τη χρήση των χρηματοδοτικών εργαλείων.

Παράλληλα, το ΠΕΠ προωθεί χρήση της αρχής της ολοκληρωμένης - βιώσιμης χωρικής ανάπτυξης μέσα από τον προσδιορισμό της Ολοκληρωμένης Εδαφικής Επένδυσης. Στο πλαίσιο αυτό αναμένεται σημαντική υποστήριξη των πόρων του ΕΚΤ στην υλοποίηση ολοκληρωμένων δράσεων. Σημειώνεται ακόμα ότι μέσω της διαδικασία της ΣΠΕ ενσωματώνονται στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, υλοποίησης και παρακολούθησης του ΠΕΠ ειδικά μέτρα που στοχεύουν στον περιορισμό των επιπτώσεων και στην βελτίωση του περιβαλλοντικού αποτελέσματος του προγράμματος. Τα κυριότερα από αυτά είναι:

- Η ενσωμάτωση των αρχών της πρόληψης και του κοινωνικά και περιβαλλοντικά δίκαιο επιμερισμού του κόστους (ο "ρυπαίνων πληρώνει")
- Η εισαγωγή αρχών επιλογής πράξεων που επιβραβεύουν προτάσεις που προωθούν πράσινες τεχνολογίες - καινοτομίες (ενεργειακή αποδοτικότητα, εξοικονόμηση υδάτων, μείωση παραγωγής υποπροϊόντων, επεξεργασία ρύπων)
- Η εισαγωγή κριτηρίου καταλληλότητας χρήσεων γης στην επιλογή επενδύσεων που ενδέχεται να αλλοιώσουν το τοπίο ή τους φυσικούς πόρους (π.χ. τουριστικές επενδύσεις)
- Ο συντονισμός του προγράμματος με διαχειριστικά σχέδια και η ιεράρχηση της επιλογής έργων σύμφωνα με τις προτεραιότητες εγκεκριμένων σχεδίων διαχείρισης φυσικών πόρων/περιοχών
- Η μέγιστη εμπλοκή των φορέων διαχείρισης πόρων/περιοχών στην λήψη αποφάσεων που σχετίζονται με δραστηριότητες που θα έχουν πιθανές επιπτώσεις στον τομέα/περιοχή τους
- Η αποθάρρυνση και απαίτηση παρουσίασης μέτρων για αποφυγή της αστικής διάχυσης που μπορεί να προκληθούν από αναπτυξιακά έργα
- Η επισήμανση σημείων όπου περιβαλλοντικοί στόχοι έρχονται σε "σύγκρουση" και στα οποία κατά την ένταξη έργων θα πρέπει να διασφαλιστεί η εύρεση της βέλτιστης λύσης (π.χ. αντιπλημμυρική προστασία με διαχείριση υγροβιότοπων).

Σημαντικό στοιχείο για την αξιολόγηση του ΠΕΠ κατά την υλοποίησή του, αποτελεί η παρακολούθηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον και τη βιώσιμη ανάπτυξη. Η αξιολόγηση θα υλοποιηθεί με την εκπόνηση ετησίων εκθέσεων στις οποίες θα παρακολουθούνται συγκεκριμένοι δείκτες – φαινόμενα οι οποίοι συνδέονται με τις πιέσεις που αναμένεται να ασκηθούν στο περιβάλλον από την εφαρμογή του προγράμματος. (ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας 2014 – 2020)

Η διαδικασία παρακολούθησης δύναται να ανατροφοδοτήσει το σχεδιασμό προκειμένου να βελτιωθούν οι επιδόσεις του σε σχέση με την Βιώσιμη Ανάπτυξη.

Όπως αναφέρεται στην ετήσια έκθεση αξιολόγησης του έτους 2015 στην παράγραφο «Συνοπτικά Στοιχεία Προόδου Υλοποίησης Έως 31/12/2015» το ΕΠ ΠΚΜ σημείωσε σημαντική πρόοδο τόσο στην Εξειδίκευση των Αξόνων Προτεραιότητας όσο και τη δημοσίευση σχετικών Προσκλήσεων, αναφορικά με τις παρεμβάσεις προστασίας του Περιβάλλοντος και προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, την προώθηση βιώσιμων μεταφορών. (<http://www.pepkm.gr/πρόοδος-υλοποίησης>)

Συγκεκριμένα:

Η Εξειδίκευση του Προγράμματος ανήλθε σε 301,7εκ € (σε όρους Δημόσιας Δαπάνης) που αντιστοιχεί σε ποσοστό 31,3% του συνολικού προϋπολογισμού του Προγράμματος και αφορούσε τους κάτωθι άξονες:

- Άξονας 5 - Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης κινδύνων. Επενδυτική Προτεραιότητα:
 - Στήριξη επενδύσεων για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, συμπεριλαμβανομένων των βασιζόμενων στο οικοσύστημα προσεγγίσεων (2,5 εκ €)
- Άξονας 6 - Προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων. Επενδυτική Προτεραιότητα:
 - Επενδύσεις στον τομέα των υδάτων για την ικανοποίηση των απαιτήσεων του κεκτημένου της Ένωσης στον τομέα του περιβάλλοντος και για την αντιμετώπιση αναγκών που έχουν προσδιορισθεί από τα κράτη μέλη για επενδύσεις που υπερβαίνουν τις εν λόγω απαιτήσεις 351 χιλ €).
 - Επενδυτική Προτεραιότητα: Διατήρηση, προστασία, προαγωγή και ανάπτυξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς (5 εκ €)
- Άξονας 7 - Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των προβλημάτων σε βασικές υποδομές δικτύων. Επενδυτική Προτεραιότητα:
 - Στήριξη ενός πολυτροπικού ενιαίου ευρωπαϊκού χώρου μεταφορών μέσω επενδύσεων στο δίκτυο ΔΕΔ-Μ (51 εκ €). (Συνοπτική Έκθεση Υλοποίησης του 2015)

Για την ενσωμάτωση των αρχών της αειφορίας στην κατάρτιση των Προγραμμάτων εφαρμόζεται η Οδηγία 2001/42, όπως έχει εναρμονιστεί στο εθνικό δίκαιο. Αποτελεί ένα σημαντικό μέσο για την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στην κατάρτιση και την υλοποίηση των Προγραμμάτων της περιόδου 2014–2020 και στην αναζήτηση αειφόρων λύσεων. (ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας 2014–2020)

Η υλοποίηση του προγράμματος έως το τέλος του 2015, σε ότι αφορά τους ΑΠ 5, 6 και 7 ήταν η εξής (Πίνακας 49):

Πίνακας 49: Πρόοδος υλοποίησης των ΑΠ 5,6,7 των ΑΠ

Άξονας	προτεραιότητας Βασικές πληροφορίες για την υλοποίηση του άξονα προτεραιότητας, με αναφορά στις βασικές εξελίξεις, στα σημαντικά προβλήματα και στα μέτρα που έχουν ληφθεί για την αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων
ΑΞ05 Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης κινδύνων	<p>Η Εξειδίκευση του ΑΞ05 ανήλθε σε 2,5 εκ € (ΔΔ) ήτοι 3,4% του συνολικού του π/υ. Η εξειδίκευση αφορούσε την προμήθεια εξοπλισμού του πυροσβεστικού σώματος για την αντιμετώπιση των πυρκαγιών (μεταφερόμενο έργο).</p> <p>Η καθυστέρηση ενεργοποίησης του ΑΞ05 οφείλεται στην αυτοδέσμευση της εκπόνησης περιφερειακού σχεδιασμού για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, σε εξειδίκευση της Εθνικής Στρατηγικής, η οποία επικαιροποιήθηκε εντός του 2016. Με αυτήν την εξέλιξη και δεδομένης της (προκαταρκτικής) χαρτογράφησης των Ζωνών Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμυρών, αναμένεται η ενεργοποίηση του Άξονα σε σημαντικό βαθμό εντός του 2016</p>
ΑΞ06 Προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων	<p>Η Εξειδίκευση του ΑΠ ανήλθε σε 5,35 εκ € (ΔΔ) ήτοι 4,4% του συνολικού του π/υ (ΕΠ 6β και 6γ). Δημοσιεύτηκε 1 πρόσκληση ύψους 351 χιλ. € ΔΔ (ΕΠ 6β). Δεν εξειδικεύτηκαν οι δράσεις των Σχεδίων Διαχείρισης Λεκανών Απορροής (ΣΔΛΑΠ) για το πόσιμο νερό (ΕΠ 6β, ΔΔ 32,95 εκατ. €) λόγω μη εκπλήρωσης της αιρεσ/τας. 6.1. Η ΕΥΔ ΕΠ ΠΚΜ βρίσκεται σε στενή συνεργασία με την Δ/νση Υδάτων ΚΜ, με στόχο την περαιτέρω εξειδίκευση και προτεραιοποίηση των Μέτρων των ΣΔΛΑΠ για τα οικεία ΥΔ. Σε συνεννόηση με την ΕΑΣ και παράλληλα με την επικαιροποίηση των ΣΔΛΑΠ οι δράσεις αυτές θα ενεργοποιηθούν σε σημαντικό βαθμό εντός του 2016.</p> <p>Αναμένεται η ενεργοποίηση των υπόλοιπων δράσεων (επιπλέον του 19% της ΕΠ που έχει ήδη ενεργοποιηθεί) που αφορούν πολιτισμό & τουρισμό εντός του 2016 (ΕΠ 6γ, ΔΔ 21,25 εκ. €), σε συνέχεια της πρότασης εξειδίκευσης από τις Επιτελικές Δομές ΕΣΠΑ τ. Πολιτισμού και Τουρισμού. Σχετικά με την ΕΠ 6δ (ΔΔ 5 εκατ. €), αναμένεται η πρόταση εξειδίκευσης από την Επιτελική Δομή ΕΣΠΑ τ. Περιβάλλοντος, σε συνέργεια με τις δράσεις του ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ και στη βάση του ΡΑΦ.</p> <p>Στο πλαίσιο του ΑΞ06 περιλαμβάνονται δράσεις ΔΔ 51,25 εκ. € που θα υλοποιηθούν μέσω του εργαλείου ΟΧΕ ΒΑΑ (Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις και Βιώσιμες Αστικές Αναπλάσεις) (ΕΠ 6γ & 6ε). Τον 05/2015 οριστικοποιήθηκαν οι Ευρωπαϊκές κατευθύνσεις για την υλοποίηση των δράσεων ΟΧΕ ΒΑΑ. Τον 07/2015 εκδόθηκε η εγκύκλιος του Υπουργείου για την υλοποίηση των δράσεων ΟΧΕΒΑΑ. Από το 11/2015 βρίσκεται σε εξέλιξη μελέτη – εμπειρογνωμοσύνη για τον προσδιορισμό της περιοχής εφαρμογής και του ΕΦΔ για τη Θεσσαλονίκη, ενώ ετοιμάζονται και οι οδηγίες εφαρμογής για την προκήρυξη των δράσεων ΟΧΕ ΒΑΑ Τέλος, οι δράσεις της ΕΠ 6f (ΔΔ 6,25 εκ. €) θα ενεργοποιηθούν με την εκπλήρωση της αιρεσ/τας 6.2 που σχετίζεται με την επικαιροποίηση του ΠΕΣΔΑ (Περιφερειακός Σχεδιασμός Διαχείρισης Αποβλήτων) .</p>
ΑΞ07 Προώθηση των βιώσιμων	Η Εξειδίκευση του Άξονα Προτεραιότητας ανήλθε σε 250,9 εκ € (ΔΔ) ήτοι 69,9% του συνολικού του π/υ, και αφορούσε κυρίως σε έργα phasing, στις επενδυτικές

<p>μεταφορών και άρση των προβλημάτων σε βασικές υποδομές δικτύων</p>	<p>προτεραιότητες 7α και 7β, για την ολοκλήρωση των οδικών συνδέσεων που σχετίζονται με το Διευρωπαϊκό Δίκτυο Μεταφορών και τη βελτίωση ή κατασκευή περιφερειακών συνδέσεων με τα ΔΕΔ-Μ. Δημοσιεύτηκαν 2 προσκλήσεις, ύψους 140,2 εκ €. Εντάχθηκαν 4 πράξεις, ύψους 140,2 εκ €. Οι Νομικές Δεσμεύσεις (Συμβάσεις) ανήλθαν σε 105,4 εκ € και οι πληρωμές ανήλθαν σε 23,1 εκ € .</p> <p>Η εξειδίκευση του Άξονα θα συνεχιστεί ώστε να προχωρήσουν και οι υπόλοιπες δράσεις μεταξύ των οποίων το phasing έργο της «Περιφερειακής οδού Κατερίνης», το νέο έργο της «Αναβάθμισης της σιδηροδρομικής σύνδεσης του λιμένα Θεσσαλονίκης με το υπόλοιπο δίκτυο» καθώς και δράσεις επέκτασης του δικτύου φυσικού αερίου.</p>
---	--

12. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Στα προγράμματα που εφαρμόστηκαν στην Ελλάδα από την δεκαετία του '80 δινόταν μεγάλη έμφαση στον τομέα του Περιβάλλοντος. Στο πρόγραμμα 1981-85, μία από τις βασικές κατευθύνσεις ήταν η ειδική φροντίδα που έπρεπε να ληφθεί ώστε οι μεγάλες μονάδες να παίρνουν τα αναγκαία μέτρα και να εφοδιάζονται με τον αναγκαίο εξοπλισμό και τα κατάλληλα μέσα για την προστασία του περιβάλλοντος.

Τα ΜΟΠ στη συνέχεια έδωσαν ώθηση στον περιφερειακό προγραμματισμό και στην αναδιοργάνωση της διοίκησης και αποτέλεσαν σημαντικό παράγοντα για τους περιφερειακούς φορείς να ενισχυθούν μέσω των διαδικασιών διαχείρισης δράσεων. (Κονσόλας, 1997)

Τα έργα που έγιναν κατά την περίοδο των ΜΟΠ ήταν μικρά σε μέγεθος και είχαν μεγάλη διασπορά, αφού το χωρικό πεδίο δράσης τους περιελάμβανε το σύνολο των ελληνικών περιφερειών. Η εξαγωγή συμπερασμάτων για την αποτελεσματικότητα των ενισχύσεων δεν μπορεί να γίνει με σαφήνεια, αφού οι πηγές πληροφόρησης είναι ελλιπείς, εκτός του γενικού συμπεράσματος ότι με τα ΜΟΠ πραγματοποιήθηκαν μερικά σημαντικά έργα στην ελληνική περιφέρεια (δίκτυα ύδρευσης, αποχέτευσης, επεξεργασίας αποβλήτων, οδικό δίκτυο). (Αυδίκος, 2013)

Ωστόσο, η χώρα δεν μπόρεσε να απορροφήσει το 100% των πόρων που δόθηκαν λόγω καθυστερήσεων, δυσκολιών εφαρμογής των προγραμμάτων από την Ελληνική Δημόσια Διοίκηση, και γενικά εξαιτίας της μειωμένης αποτελεσματικότητας λόγω του κρατικού συγκεντρωτισμού στην προετοιμασία και εφαρμογή των προγραμμάτων. Αποκάλυψαν τις βασικές παθογένειες της ελληνικής δημόσιας διοίκησης που σφράγισαν έκτοτε κάθε εγχείρημα αναπτυξιακής πολιτικής εντός των ΚΠΣ.

Κατά την εφαρμογή του Α' ΚΠΣ σε περιφερειακό επίπεδο, τόσο οι υποδομές όσο και το ανθρώπινο δυναμικό δεν επαρκούσαν για να υποστηρίξουν τα αντίστοιχα ΕΠ. Ο βαθμός της εσωτερικής συνοχής των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων ήταν χαμηλός, η ιεραρχία των προτεραιοτήτων δεν ανταποκρινόταν πάντα στην κατανομή των δαπανών και πολλές σημαντικές προσαρμογές έπρεπε να γίνουν κατά τη διάρκεια της υλοποίησης (σε σχέση με τον αρχικό προγραμματισμό) για να διευκολυνθεί η απορρόφηση των πόρων. Ο τομέας των υποδομών κυριαρχήθηκε από έργα κατασκευής επαρχιακών δρόμων, αρδευτικά έργα, μικρές αστικές παρεμβάσεις και αποχετευτικά συστήματα

Γενικά διαπιστώνεται πως οι πόροι του Α' ΚΠΣ στον Τομέα του Περιβάλλοντος δαπανήθηκαν κυρίως σε: προμήθειες εξοπλισμού μετρήσεων περιβαλλοντικών

παραμέτρων σχετικών με τη ρύπανση της ατμόσφαιρας και των υδάτων, εκπόνηση μελετών περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος και σε πολύ περιορισμένες παρεμβάσεις είτε στις πηγές των προβλημάτων είτε στην αποκατάσταση των περιβαλλοντικών βλαβών και την προστασία και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος. (ΥΠΕΧΩΔΕ, 2007)

Γενικά παρότι το Α΄ ΚΠΣ έβαλε τις βάσεις για κάποια από τα μεγαλύτερα έργα στην Ελλάδα, δεν μπορούμε να παραβλέψουμε το γεγονός ότι εξαρχής το ΚΠΣ συνάντησε μεγάλες δυσκολίες στην διαχείριση των έργων (λόγω της ασάφειας και της έλλειψης ποσοτικοποίησης των στόχων), που είχαν σαν αποτέλεσμα σοβαρές καθυστερήσεις στην εκτέλεση και στην χρηματοδότηση τους. Ακόμη δεν μπορεί να μην γίνει αναφορά για την ελλιπή καταγραφή της υλοποίησης και των αποτελεσμάτων όσον αφορά στις παρεμβάσεις στις τηλεπικοινωνίες, στο περιβάλλον και στα θέματα ενέργειας. (Πετράκος και Ψυχάρης, 2004)

Το Β΄ΚΠΣ αποτέλεσε το σημαντικότερο αναπτυξιακό μοχλό που γνώρισε η Ελλάδα στην μέχρι τότε σύγχρονη ιστορία της. Η πορεία των απορροφήσεων στην περίοδο 1994-1998 συνολικά ήταν μάλλον ικανοποιητική. Σοβαρή υστέρηση παρουσιάστηκε μόνο το 1994. Η στρατηγική του Β΄ΚΠΣ υπήρξε ιδιαίτερα εύστοχη καθώς έδωσε έμφαση στην ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη και στην υλοποίηση μεγάλων έργων υποδομής εθνικής σημασίας. Οι περιφέρειες επωφελήθηκαν σημαντικά από τα προγράμματα του εθνικού σκέλους, που ήταν υπερδιπλάσια από χρηματοδοτική άποψη σε σχέση με το περιφερειακό σκέλος. Οι περιφερειακές επιπτώσεις των προγραμμάτων υποδομής του εθνικού σκέλους είναι ιδιαίτερα σημαντικές, αφού βασικός στόχος τους δεν ήταν μόνο η άρση του περιφερειακού χαρακτήρα της χώρας, αλλά και η εσωτερική της ολοκλήρωση.

Κατά την διάρκεια εφαρμογής του Β΄ ΚΠΣ η εκτίμηση των αποτελεσμάτων και των επιπτώσεων από τις παρεμβάσεις του ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας 1994 - 1999 εστιάζεται στην αύξηση της κυκλοφοριακής ικανότητας κατά 68%. Ολοκληρώθηκαν και παραδόθηκαν στην κυκλοφορία 60,4 χιλιόμετρα στο εθνικό οδικό δίκτυο της, ενώ κατά τη λειτουργία των έργων δημιουργήθηκαν 6.000 θέσεις εργασίας. Για παρεμβάσεις στον τομέα Περιβάλλοντος διατέθηκαν 8,9 δισεκατομμύρια δραχμές, κατασκευάστηκαν δίκτυα ύδρευσης συνολικού μήκους 28,5 χιλιομέτρων, δίκτυα αποχέτευσης συνολικού μήκους 62,5 χιλιομέτρων, καθώς και 6 σταθμοί βιολογικού καθαρισμού. (<http://3kps.pepkm.gr/>, Δελτία τύπου)

Σε ότι αφορά την αντιπλημμυρική προστασία προγραμματίστηκαν και εκτελέστηκαν έργα συνολικής αξίας 2.740 εκατομμυρίων δρχ. σε ποταμούς και χείμαρρους των επτά νομών της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας. (<http://3kps.pepkm.gr/>, Συμπλήρωμα ΠΕΠ)

Διερευνώντας τους παράγοντες που επηρέασαν την αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων του Β' ΚΠΣ, υπογραμμίζεται ότι ενώ μία σειρά εξελίξεων ευνόησε τη διαδικασία υλοποίησης, εντούτοις σημαντικές ανεπάρκειες και αδυναμίες δεν αντιμετωπίστηκαν μέχρι το τέλος της προγραμματικής περιόδου. Ως σημαντικότεροι παράγοντες που συνέβαλαν θετικά στην αποτελεσματικότητα του Β' ΚΠΣ αναφέρονται η σύσταση νέων δομών παρακολούθησης, η υποχρεωτική κατάρτιση Τεχνικών Δελτίων, η εκπόνηση Μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων (ως προαπαιτήση για την ένταξη των έργων στα ΕΠ) και η θέσπιση νέου νομοθετικού πλαισίου για τα δημόσια έργα.

Αντίθετα, αρνητικό ρόλο διαδραμάτισαν η δρομολόγηση ακατάλληλων ή ανώριμων έργων (που στη πορεία απεντάχθηκαν), η έλλειψη αποτελεσματικών μηχανισμών αξιολόγησης έργων στη βάση συγκεκριμένων κριτηρίων, ο ανεπαρκής σχεδιασμός διαδικασιών παρακολούθησης και υλοποίησης και η ανορθολογική κατανομή των πόρων (που, σε κάποιες περιπτώσεις, είχε ως αποτέλεσμα την αναθεώρηση των χρηματοδοτικών σχεδίων).

Γενικότερα εκτιμάται ότι οι αρχές που επιλήφθηκαν της παρακολούθησης και διαχείρισης της διαδικασίας εφαρμογής του Β' ΚΠΣ ήταν, στο σημείο εκκίνησης, ανέτοιμες, τόσο από άποψη ανθρώπινων και άλλων πόρων, όσο και από άποψη θεσμικών εργαλείων και εξειδικευμένης τεχνογνωσίας, προϋποθέσεων αναγκαίων για τη διαχείριση επενδύσεων του μεγέθους και της σημασίας των έργων της δεύτερης προγραμματικής περιόδου. Το γεγονός προκάλεσε σημαντικές καθυστερήσεις κατά τα πρώτα τρία έτη υλοποίησης του Προγράμματος, προκαλώντας παράλληλα, σημαίνουσες αλλαγές στους μηχανισμούς παρακολούθησης και διαχείρισης. ([http://ec.europa.eu/ Ex Post Evaluation of the Objective 1 1994-1999 National Report GREECE](http://ec.europa.eu/Ex Post Evaluation of the Objective 1 1994-1999 National Report GREECE))

Στα πλαίσια του Γ ΚΠΣ τα ολοκληρωμένα έργα/δράσεις του ΠΕΠ Κ. Μακεδονίας είχαν άμεσο αντίκτυπο στην καθημερινότητα των πολιτών, καθώς βελτίωσαν τις συνθήκες διαβίωσης και το βιοτικό επίπεδο και στους επτά νομούς της Περιφέρειας και συντέλεσαν στην ανάπτυξη της Κεντρικής Μακεδονίας και την προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων.

Όπως προαναφέρθηκε στην εργασία οι δείκτες προγραμματικής υλοποίησης (1,30) και πραγματικής υλοποίησης (1,18) σε ότι αφορά τον ΑΠ 2 «Προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος στην Κεντρική Μακεδονία» του ΠΕΠ είναι υψηλοί, που σημαίνει ότι υπήρχε υπερδέσμευση πόρων για την υλοποίηση των έργων. Η απορρόφηση των πόρων ήταν επίσης υψηλή (107%) που αποδεικνύει ότι οι στόχοι του προγράμματος επετεύχθησαν σε σημαντικό βαθμό.

Οι ορατές ωφέλειες από την ολοκλήρωση των δημοσίων έργων του Προγράμματος σε ότι αφορά τον άξονα Περιβάλλον εντοπίζονται σε βασικούς τομείς παρέμβασης,

όπως είναι οι μεταφορές, τα δίκτυα ύδρευσης και αποχέτευσης και η προστασία του δασικού πλούτου.

Το πιο σημαντικό τμήμα των δράσεων είναι τα Έργα υποδομής στον τομέα της διαχείρισης των υδάτων.

Στον τομέα της ύδρευσης υπήρξε σημαντική αύξηση των ωφελούμενων. Έως το τέλος του 2008, 220.000 επιπλέον άτομα συνδέθηκαν με βελτιωμένη παροχή νερού σε σχέση με το 2004. Γεγονός που εγείρει συνδεσιμότητα σε βελτιωμένες παροχές νερού σε περίπου 95% σε σύγκριση με 87% στην αρχή της περιόδου.

Στη συλλογή των λυμάτων μπορεί να εκτιμηθεί ότι περίπου 60% του πληθυσμού συνδέθηκε με ένα εργοστάσιο επεξεργασίας λυμάτων. Αυτό αντιπροσωπεύει μια αύξηση 8%. Το ποσό αυτό ωστόσο υπολείπεται του εθνικού στόχου για το τέλος της προγραμματικής περιόδου που ήταν περίπου 75%. Το ΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας έχει προσθέσει 68.000 άτομα και το ΕΠ Περιβάλλον γύρω στα 34,000 άτομα. (Ex post evaluation of cohesion policy programmes 2000-2006, Task 4.1: Regional case study Central Macedonia, August 2009)

Στο πλαίσιο αυτό χρηματοδοτήθηκαν 22 έργα που αφορούσαν μονάδες επεξεργασίας λυμάτων με συνολικό ποσό των 7.33 εκ. €, εκ των οποίων το μεγαλύτερο ήταν του Καλοχωρίου Θεσσαλονίκης (4.52 εκ. €).

Στον τομέα των στερεών αποβλήτων, το πρόγραμμα έχει συμβάλει στο κλείσιμο και την αποκατάσταση ΧΑΔΑ. Συνολικά 260 ΧΑΔΑ είχαν αποκατασταθεί στο πλαίσιο του ΕΠ Κ. Μακεδονίας. Από 542 ΧΑΔΑ μόνο 53 παρέμειναν ενεργές και για τις υπόλοιπες είχαν δρομολογηθεί ενέργειες μέσω του ΕΠ περιβάλλοντος και του προγράμματος «Θησέας».

Μέσω της κατασκευής των ΧΥΤΑ από το Ταμείο Συνοχής, αυξήθηκαν σημαντικά οι κάτοικοι που εξυπηρετούνται κατά περίπου 320.000. Αυτό σημαίνει ότι το ποσοστό του πληθυσμού που εξυπηρετούνταν από χωματερές ήταν τώρα 72%, κοντά στον αρχικό στόχο.

Οι καθυστερήσεις που παρατηρήθηκαν στην εφαρμογή ορισμένων μεμονωμένων έργων δεν συνδέονταν με τις διαδικασίες του προγράμματος. Οι εργασίες είχαν σταματήσει σε ορισμένες περιπτώσεις μετά από καταγγελίες από το κοινό, ιδίως όσον αφορά ευαίσθητες εγκαταστάσεις, όπως νέοι χώροι υγειονομικής ταφής ή εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων.

Σε επιχειρησιακό επίπεδο, ωστόσο οι υποχρεώσεις υποβολής εκθέσεων φαινόταν υπερβολικά γραφειοκρατικές για τους φορείς εκμετάλλευσης. (Ex post evaluation of cohesion policy programmes 2000-2006, 2009)

Κατά την διάρκεια υλοποίησης του ΕΣΠΑ 2007-2013 στην Κ. Μακεδονία οι Δείκτες προγραμματικής υλοποίησης (σύνολο 1,82) και πραγματικής υλοποίησης (σύνολο 1,20) των Δράσεων περιβάλλοντος του ΠΕΠ Κ. Μακεδονίας είναι υψηλοί, γεγονός που αποδεικνύει την υπερδέσμευση πόρων για την υλοποίηση των έργων.

Από το ΕΠΠΕΡΑΑ και το ΕΠ Μακεδονίας-Θράκης σε ότι αφορά το Περιβάλλον στο σύνολο, πραγματοποιήθηκαν έργα για την Προώθηση της βιοποικιλότητας και φυσικής προστασίας ενισχύοντας τους φορείς διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών της Περιφέρειας. Επίσης κατασκευάστηκαν και αναβαθμίστηκαν 924 χλμ δικτύων ύδρευσης από τα οποία εξυπηρετούνται 440.000 κάτοικοι. Ολοκληρώθηκαν 30 έργα αποχετεύσεων & εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων. Πραγματοποιήθηκαν 13 σημαντικές παρεμβάσεις διαχείρισης στερεών αποβλήτων. Αποκαταστάθηκε το σύνολο των χωματερών και το σύνολο των στερεών αστικών απορριμμάτων διατίθεται πλέον σε ΧΥΤΑ που ήταν και ο αρχικός στόχος.

Η ΠΚΜ ωστόσο, κατά την προγραμματική περίοδο 2007-2013, όπως επισημαίνεται στο Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κεντρικής Μακεδονίας 2014–2020, εμφάνισε καθυστερήσεις στην εφαρμογή της Κοινοτικής νομοθεσίας και στην ολοκλήρωση του περιφερειακού σχεδιασμού για τη διαχείριση των αποβλήτων, ενώ μεγάλα περιθώρια υπήρχαν στην ανάπτυξη του τομέα της ανακύκλωσης, επανάχρησης και της μηχανικής επεξεργασίας των αποβλήτων. Επιπροσθέτως, προβλήματα και καθυστερήσεις απαντώνται και στην ολοκληρωμένη διαχείριση υδάτινων πόρων, σύμφωνα με τις Κοινοτικές Οδηγίες.

Όπως επισήμανε η ΕΠ ΠΑ κατά την διάρκεια της 5^{ης} Συνεδρίασης, τα κυριότερα προβλήματα που προέκυψαν στην εφαρμογή του προγράμματος ήταν κυρίως η σημαντική υπερδέσμευση που παρουσίαζε το πρόγραμμα, οι καθυστερήσεις υλοποίησης σε έργα με χρονοδιαγράμματα πέραν του 2015 και η υψηλή επικινδυνότητα για ανεκτέλεστο υπόλοιπο (ουρές) μετά το 2015 που οδηγούσε σε επιβάρυνση εθνικών πόρων. Για να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα έπρεπε να γίνει προσαρμογή των προγραμμάτων στα πραγματικά μεγέθη υλοποίησης, λαμβάνοντας υπόψη τις προοπτικές ολοκλήρωσης/ υλοποίησης των έργων με ταυτόχρονη αξιοποίηση πόρων της επόμενης περιόδου

Για να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα το 2013 έγινε η τελική αναθεώρηση του προγράμματος.

Ο ΑΠ 7 «Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής στην ΠΚΜ» στο σύνολο δεν αναθεωρήθηκε και παρέμεινε στα ίδια επίπεδα με την αναθεώρηση του 2012. Έγιναν ωστόσο μεταφορές πόρων εντός του Άξονα για την ενίσχυση Δράσεων με έργα προτεραιότητας.

Τα μεγαλύτερα ποσοστά απορρόφησης στον Άξονα παρουσίασαν οι δράσεις 52 Προώθηση καθαρών αστικών μεταφορών, 98,9%, 58 Προστασία και διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, 117,0%, 60 Συνδρομή στη βελτίωση πολιτιστικών υπηρεσιών, 129,6%, 75 Υποδομές εκπαίδευσης, 101,9%, φτάνοντας έτσι στο σύνολο τον Άξονα 7 σε ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό απορρόφησης 99,4%.

Τα μεγαλύτερα ποσοστά παρέμβασης κατά την εφαρμογή των ΚΠΣ και του ΕΣΠΑ 2007–2013 σε ότι αφορά το περιβάλλον στην Κ. Μακεδονία είχαν οι Δράσεις που αφορούσαν την διαχείριση των αστικών και βιομηχανικών αποβλήτων και οι δράσεις για την Διαχείριση και διανομή ύδατος (πόσιμο νερό). Οι βελτιώσεις που παρατηρούνται αφορούν στη ρύπανση των υδατικών σωμάτων από αστικά απόβλητα που οφείλονται στην σημαντική επέκταση των συστημάτων επεξεργασίας και των δικτύων αποχέτευσης από το 2004 και μετά.

Στην Περιφέρεια ωστόσο εξακολουθούν να καταγράφονται περιβαλλοντικά προβλήματα που αφορούν στη ρύπανση των υδάτινων αποδεκτών (θάλασσας, ποταμών, λιμνών, υδροφόρου ορίζοντα) και την αστική ρύπανση όπως αυξημένος είναι και ο αριθμός οικισμών με πληθυσμό μικρότερο των 2.000 κατοίκων που δεν εκπληρώνει την απαίτηση της Οδηγίας 91/271/ΕΟΚ για κατάλληλη επεξεργασία των λυμάτων.

12.1 Προτάσεις

Ο Στρατηγικός στόχος «Ενίσχυση της Βιώσιμης Χωροταξικής Οργάνωσης και της προστασίας του φυσικού Περιβάλλοντος» που έχει θέσει η Περιφέρεια Κ. Μακεδονίας μπορεί να επιτευχθεί με την προώθηση και ενίσχυση της βιώσιμης και αειφορικής οικονομικής ανάπτυξης και τη βελτίωση της προσπελασιμότητας της Περιφέρειας και της εσωτερικής της συνοχής.

Η επίτευξη των στόχων και η αποτελεσματικότερη αξιοποίηση πόρων μπορεί να γίνει με συντονισμένες ενέργειες όπως:

- Την ένταξη στο ΕΠ έργων με πολλαπλασιαστική αξία για τη βιώσιμη περιφερειακή ανάπτυξη.
- Επιτάχυνση της συμβασιοποίησης και της υλοποίησης των έργων και δράσεων των Προγραμμάτων, καθώς και έγκαιρη λήψη των κατάλληλων διορθωτικών μέτρων και ενεργειών.
- Τήρηση χρονοδιαγραμμάτων υποβολών Φακέλων Μεγάλων Έργων
- Διαχείριση της υπερδέσμευσης πόρων, διαχείριση εκχωρήσεων, απομάκρυνση νεκρών έργων, διαχείριση ανενεργών συμβάσεων, και μεγάλων έργων που μπορούν να αποτελέσουν “γέφυρες” με τη νέα προγραμματική περίοδο
- Την αξιοποίηση πόρων καινοτόμων χρηματοδοτικών εργαλείων σε επίπεδο ΕΕ
- Την ένταξη στο ΕΠ έργων με πολλαπλασιαστική αξία για τη βιώσιμη περιφερειακή ανάπτυξη

Η προώθηση της αειφορίας εξασφαλίζεται με την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης σε όλες τις πολιτικές, η διαμόρφωση των οποίων θα πρέπει να στηρίζεται στην ελαχιστοποίηση της περιβαλλοντικής ρύπανσης.

Στα έργα και δραστηριότητες αναπτυξιακού χαρακτήρα, στο πλαίσιο της αειφόρου-βιώσιμης ανάπτυξης κεντρικό ρόλο θα πρέπει να έχουν οι Πολίτες και οι επιχειρήσεις. Θα πρέπει να ενισχυθεί η αξιοποίηση της οικο-καινοτομίας, να ενταθεί η προσέλκυση των «πράσινων» επενδύσεων, να ενισχυθεί η «πράσινη» επιχειρηματικότητα και να προωθηθεί η «περιβαλλοντική βιομηχανία» εφαρμόζοντας καινοτόμες λύσεις και τεχνολογίες για την προστασία και αξιοποίηση του περιβάλλοντος.

Σύμφωνα με τον ορισμό του ΟΟΣΑ η περιβαλλοντική βιομηχανία αναφέρεται σε «διαδικασίες που παράγουν αγαθά και υπηρεσίες για τη μέτρηση, την πρόληψη, τον περιορισμό, την ελαχιστοποίηση ή την αποκατάσταση περιβαλλοντικών ζημιών στο νερό, τον αέρα και το έδαφος, καθώς και τα προβλήματα που σχετίζονται με τα απόβλητα, το θόρυβο και τα οικοσυστήματα. Αυτό περιλαμβάνει τεχνολογίες, προϊόντα και υπηρεσίες που μειώνουν τον περιβαλλοντικό κίνδυνο και ελαχιστοποιούν τη ρύπανση και τους πόρους".

Βασικό χαρακτηριστικό της περιβαλλοντικής βιομηχανίας είναι το μεγάλο εύρος και η ποικιλία των δραστηριοτήτων που περιλαμβάνει – από προηγμένη τεχνολογία έως καθιερωμένες εφαρμογές, όπως η ανακύκλωση, από εξοπλισμό και υπηρεσίες περιορισμού της ρύπανσης έως την ανάπτυξη πρωτοποριακών τεχνολογιών και εφαρμογών, δημιουργώντας έτσι ευκαιρίες για την ανάπτυξη επιχειρηματικότητας και νέες θέσεις εργασίας. (Η Στρατηγική Ευφυούς Εξειδίκευσης (RIS3) στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, 2016)

Αξιοποιώντας την περιβαλλοντική βιομηχανία προτεραιότητα πρέπει να αποτελέσει η επιτάχυνση της ολοκλήρωσης του περιφερειακού σχεδιασμού για τη διαχείριση των στερεών αποβλήτων, με κύριους άξονες την μείωση- πρόληψη, επαναχρησιμοποίηση, ανάκτηση και ανακύκλωση-λιπασματοποίηση, έτσι ώστε μια πολύ μικρή - έως μηδενική - ποσότητα αδρανών απορριμμάτων να καταλήγει σε χώρους υγειονομικής ταφής υπολειμμάτων (ΧΥΤΥ).

Για την επίτευξη του στόχου αυτού σημαντική προτεραιότητα πρέπει να αποτελέσει η κατασκευή μονάδων επεξεργασίας και ενεργειακής εκμετάλλευσης απορριμμάτων, Σταθμών Μεταφόρτωσης και η αποκατάσταση των ΧΥΤΑ καθώς:

- έχουν αρνητικές κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις για τους κατοίκους των γύρω περιοχών (απαξίωση γης, πτώση βιοτικού επιπέδου κλπ)
- ρυπαίνουν το έδαφος, τα νερά και τον αέρα και από εκεί οι ρύποι περνούν στα φυτά, στα ζώα και στον άνθρωπο

- γίνεται ταφή εκατοντάδων χιλιάδων τόνων χρήσιμων υλικών κάθε κατηγορίας που μπορούν να αξιοποιηθούν περαιτέρω.

Σε ότι αφορά το αστικό περιβάλλον απαραίτητες είναι παρεμβάσεις για την ανάπλαση και αναζωογόνηση υποβαθμισμένων περιοχών. Επίσης αναγκαία είναι η βελτίωση των περιβαλλοντικών συνιστωσών της ποιότητας του αστικού περιβάλλοντος, μέσω του περιορισμού της ρύπανσης στην ευρύτερη μητροπολιτική περιοχή της Θεσσαλονίκης και στα μεγάλα αστικά κέντρα της Περιφέρειας, καθώς και η ενσωμάτωση βιώσιμων αστικών μεταφορών με έμφαση στις έξυπνες και εναλλακτικές μεταφορές. Για την αύξηση της οδικής ασφάλειας και τη μείωση της κυκλοφοριακής συμφόρησης απαραίτητα είναι τα έργα συντήρησης του εθνικού και επαρχιακού οδικού δικτύου.

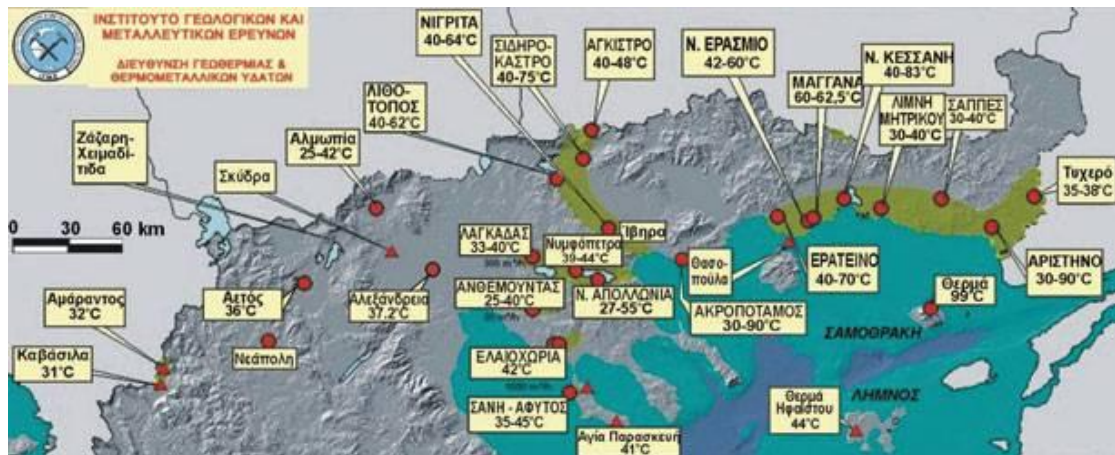
Επίσης απαιτούνται ολοκληρωμένα σχέδια διαχείρισης και επενδύσεις για τη διατήρηση και αξιοποίηση και προστασία του μεγάλου αριθμού προστατευόμενων περιοχών στο πλαίσιο διεθνών, ευρωπαϊκών και εθνικών ρυθμίσεων που δέχονται πιέσεις από την οικονομική δραστηριότητα.

Στον τομέα της ενέργειας η ΠΚΜ διαθέτει λίγες ηλεκτροπαραγωγές μονάδες και κυρίως υδροηλεκτρικούς σταθμούς στις περιοχές Πέλλας και Ημαθίας που παράγουν το 16% του ηλεκτρικού ρεύματος της Χώρας, ενώ οι υπόλοιπες ΑΠΕ (Αιολικά, Φωτοβολταϊκά, Βιομάζα) το 12,9%. (Η Στρατηγική Ευφυούς Εξειδίκευσης (RIS3) στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, 2016)

Στόχο πρέπει να αποτελέσει η ορθολογική χρήση των πολύτιμων ενεργειακών πόρων, η συστηματική αξιοποίηση των εναλλακτικών μορφών ενέργειας και η εκμετάλλευση των ανανεώσιμων πηγών. Η περιοχή διαθέτει σημαντικά πλεονεκτήματα για την περαιτέρω ανάπτυξη των ΑΠΕ όπως υδροηλεκτρική, αιολική, ηλιακή, βιομάζα και γεωθερμική ενέργεια καθώς η περιφέρεια είναι πλούσια σε γεωθερμικές πηγές.

Συγκεκριμένα γεωθερμικά πεδία απαντώνται στις περιοχές:

- Λεκάνη Στρυμόνα (Νιγρίτα, Σιδηρόκαστρο, Λιθότοπος-Ηράκλεια, Άγκιστρο, Ίβηρα-Αχινός-Μαυροθάλασσα)
- Χερσόνησος Χαλκιδικής (Ελαιοχώρια, Αγία Παρασκευή, Σάνη)
- Λεκάνη Μυγδονίας (Λαγκαδάς-Νυμφόπετρα- Απολλωνία)
- Λεκάνη Θεσσαλονίκης (Αλεξάνδρεια), Θέρμη
- Λεκάνη Ανθεμούντα
- Λεκάνη Αλμωπίας (Πόρισμα Ομάδας Εργασίας του ΤΕΕ/ΤΚΜ Γεωθερμία στην Κεντρική Μακεδονία Μόνιμη Επιτροπή Ενέργειας Θεσσαλονίκη Μάρτιος 2012)

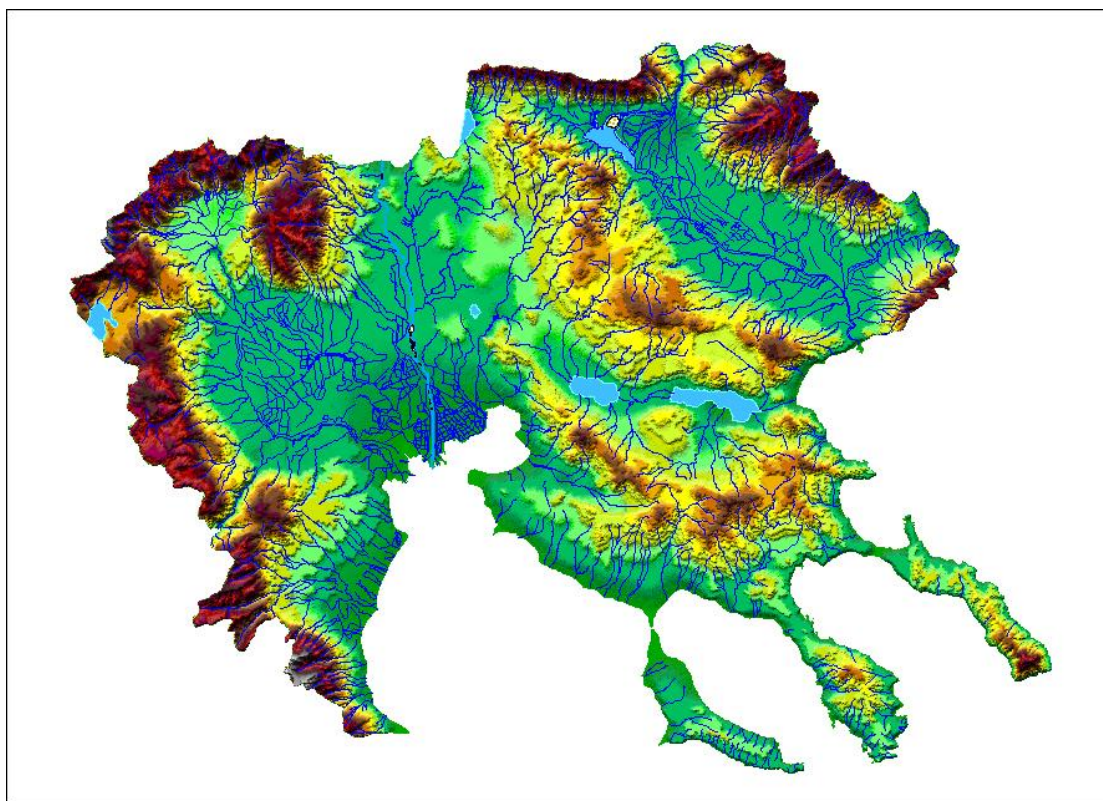

Χάρτης 3: Γεωθερμικές πηγές Κ. Μακεδονίας

Σε ότι αφορά την υδροηλεκτρική ενέργεια, μπορούν να κατασκευαστούν μικρές ιδιωτικές και δημοτικές υδροηλεκτρικές μονάδες με μικρές ή μηδαμινές επεμβάσεις στον περιβάλλοντα χώρο, καθώς η περιφέρεια όπως διακρίνεται στον χάρτη 4 διαθέτει σημαντικό αριθμό ποταμών και χειμάρρων.

Οι μικρές υδροηλεκτρικές μονάδες σε αντίθεση με τις μεγάλες που προϋποθέτουν συχνά αλλοίωση της περιοχής και κατασκευή φραγμάτων διαθέτουν πλεονεκτήματα όπως:

- τοποθετούνται δίπλα σε ποτάμια και κανάλια και έχουν λιγότερες επιπτώσεις στο περιβάλλον οικοσύστημα
- εισροή κεφαλαίων στην περιοχή με την προώθηση σχετικών επενδύσεων και δημιουργία θέσεων εργασίας κυρίως κατά την κατασκευή των έργων
- Οι υδροηλεκτρικοί σταθμοί είναι δυνατό να τεθούν σε λειτουργία αμέσως μόλις ζητηθεί επιπλέον ηλεκτρική ενέργεια, σε αντίθεση με τους θερμικούς σταθμούς (γαιανθράκων, πετρελαίου), που απαιτούν χρόνο προετοιμασίας
- μπορούν να λειτουργούν και για την ταυτόχρονη κάλυψη υδρευτικών, αρδευτικών και άλλων τοπικών αναγκών.
- Έχουν πολύ χαμηλό κόστος συντήρησης και λειτουργίας φιλικότητα προς το περιβάλλον με τις μηδενικές εκπομπές ρύπων και ανυπαρξία κόστους πρώτης ύλης
- Μπορούν να συμβάλουν και στη δημιουργία νέων υδροβιοτόπων μικρής κλίμακας στα ανάντη των μικρών Ταμειυτήρων.

Χάρτης 4: Ποτάμια της Κ. Μακεδονίας

Επίσης η θέση της Περιφέρειας είναι κομβική για την μεταφορά ενέργειας από την δυτική στην ανατολική Ελλάδα και από βορρά προς νότο.

Σε ότι αφορά τη χωροταξική οργάνωση των υποδομών, η Περιφέρεια θα αναβαθμιστεί σημαντικά και μπορεί να αποτελέσει κόμβο συνδυασμένων μεταφορών με την ολοκλήρωση των διευρωπαϊκών δικτύων μεταφορών και την αναβάθμιση του σιδηροδρομικού δικτύου και του λιμένα Θεσσαλονίκης καθώς βρίσκεται σε κομβικό σημείο στην Νοτιοανατολική Ευρώπη και τα κύρια μεταφορικά δίκτυά της έχουν υπερεθνική σημασία.

Τέλος, σημαντικό κεφάλαιο ανάπτυξης για την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας αποτελεί και ο πολιτισμός που συμβάλει στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, της εξωστρέφειας και της ποιοτικής επιχειρηματικότητας. Στόχο πρέπει να αποτελέσει η προστασία και ορθολογική αξιοποίηση του πλούσιου και μοναδικού οικοπολιτιστικού αποθέματος που διαθέτει η Περιφέρεια. Η προστασία και ανάδειξη του οικοπολιτιστικού κεφαλαίου εξασφαλίζει την διατήρηση της τοπικής παράδοσης και της περιφερειακής «ταυτότητας», στοιχεία που συμβάλλουν παράλληλα στην τουριστική προβολή της Κεντρικής Μακεδονίας αξιοποιώντας έτσι το πολιτιστικό απόθεμα με τον καλύτερο τρόπο και σε οικονομικό επίπεδο.

Η συμβολή των προγραμμάτων στις περιβαλλοντικές βελτιώσεις, αν και δεν υπάρχουν στατιστικές μετρήσεις για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής, είχαν

καθοριστική επίδραση σε βασικούς παράγοντες της ποιότητας ζωής περισσότερο από την οικονομική ανάπτυξη στην περιοχή. Ωστόσο φαίνεται ότι ο πρώτος δικαιούχος των περιβαλλοντικών επενδύσεων ήταν ο πληθυσμός της Περιφέρειας.

Με στοχευμένες δράσεις σε συγκεκριμένους τομείς, όπως διακρίνεται στον πίνακα 50, μπορούν να επιτευχθούν αποτελέσματα που συμβάλουν τόσο στη βελτίωση της ποιότητας ζωής, στην οικονομική ανάπτυξη όσο και στην προστασία του περιβάλλοντος.

Πίνακας 50: Προτεινόμενες Δράσεις ανά τομέα

Τομέας	Δράση	Στόχος	Αποτέλεσμα
Διαχείριση στερεών αποβλήτων.	Προώθηση επαναχρησιμοποίησης - αξιοποίησης, ενίσχυση της οικο-καινοτομίας, της περιβαλλοντικής βιομηχανίας και των πράσινων επενδύσεων, Αποκατάσταση ΧΥΤΑ και Κατασκευή ΧΥΤΥ	ενεργειακή εκμετάλλευση απορριμμάτων, μείωση του όγκου, περιορισμός ρύπανσης, εξοικονόμηση πρώτων υλών	Παραγωγή ενέργειας, ανάπτυξη επιχειρηματικότητας θέσεις εργασίας, εξοικονόμηση πρώτων υλών
Αστικό περιβάλλον	παρεμβάσεις για την ανάπτυξη και αναζωογόνηση υποβαθμισμένων περιοχών, ενσωμάτωση βιώσιμων αστικών μεταφορών με έμφαση στις έξυπνες και εναλλακτικές μεταφορές. επέκταση της αστικής θαλάσσιας συγκοινωνίας στον Θερμαϊκό κόλπο	περιορισμός της ρύπανσης, μείωση της κυκλοφοριακής συμφόρησης, αναβάθμιση υποβαθμισμένων περιοχών	Αναβαθμισμένο περιβάλλον, μείωση ρύπων, βελτίωση της ποιότητας ζωής
Ενέργεια	Προώθηση των ΑΠΕ (υδροηλεκτρική, αιολική, ηλιακή, βιομάζα και γεωθερμική ενέργεια), ενεργειακή αναβάθμιση κτιρίων	Παραγωγή ενέργειας, ορθολογική αξιοποίηση των ενεργειακών πόρων, νέες θέσεις εργασίας, τοπική και επιχειρηματική ανάπτυξη, μείωση ρύπων, εξοικονόμηση ενέργειας, θέρμανση οικισμών	ενίσχυση της ενεργειακής ανεξαρτησίας, ορθολογική αξιοποίηση των ενεργειακών πόρων, νέες θέσεις εργασίας, τοπική και επιχειρηματική ανάπτυξη, μείωση ρύπων, θέρμανση οικισμών. κάλυψη ενεργειακών αναγκών σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο

Υποδομές	αναβάθμιση του σιδηροδρομικού δικτύου και του λιμένα Θεσσαλονίκης, συντήρηση του εθνικού και επαρχιακού οδικού δικτύου	Η περιφέρεια να αποτελέσει κόμβο συνδυασμένων μεταφορών, τουριστική ανάπτυξη	Αναβάθμιση του ρόλου της Περιφέρειας, οικονομική, επιχειρηματική και τουριστική ανάπτυξη, βελτίωση της προσπελασιμότητας, νέες θέσεις εργασίας
Πολιτισμός	Ανάδειξη και Δικτύωση μνημείων και αρχαιολογικών χώρων κατά μήκος των οδικών και θαλάσσιων δρόμων, Δημιουργία οικοπολιτιστικών διαδρομών και δικτύων, προβολή της ιστορίας και της πολιτιστικής κληρονομιάς	Βιώσιμη Οικονομική Ανάπτυξη, βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, της εξωστρέφειας και της ποιοτικής επιχειρηματικότητας, τουριστική προβολή	Βιώσιμη Οικονομική Ανάπτυξη, τουριστική και επιχειρηματική ανάπτυξη, θέσεις εργασίας

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αθανασούλη -Ρογκάκου Αθ., «Πολιτικές για το περιβάλλον - η Ελληνική εμπειρία», 1998, σελ. 152

Ανδρικοπούλου Ε., «Οι περιφέρειες στην Ευρωπαϊκή Ένωση», Εκδόσεις Θεμέλιο, 1995

Αραβώσης Κ., Η χρήση μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων στον σχεδιασμό και την αξιολόγηση έργων, 2002

Βλιάμος Σ., Περιφερειακή -Τοπική Ανάπτυξη, Υ.Π.Ε.Π.Θ., Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων, Κ.Ε.Ε. 2008,

Γιαννακούρου Γ., Σημειώσεις: «Νομικό πλαίσιο και φορείς προστασίας περιβάλλοντος στην Ελλάδα», Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών σπουδών «Περιβαλλοντικός σχεδιασμός Πόλεων, Έργων και κτιρίων», Μάιος 1999, σελ. 33

Δελλής, Κοινοτικό Δίκαιο Περιβάλλοντος, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα -Κομοτηνή 1998 σελ. 51

Δούση Ε., «Η προστασία του περιβάλλοντος στην Ευρωπαϊκή Ένωση» Η κοινοτική πολιτική περιβάλλοντος και η επίδρασή της στην περίπτωση της Ελλάδας, Παπαζήσης, Αθήνα, 2001, <http://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/>

ΕΚΕΜ «Σκέψεις πάνω σε μια στρατηγική για την Ευρώπη», Κείμενο εργασίας, εκδ. Λιβάνη, Αθήνα 1996, σελ. 88-90

Η Στρατηγική Ευφυούς Εξειδίκευσης (RIS3) στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, Σεπτέμβριος 2016

Ιωακειμίδης Π.Κ., Ελλάδα – Ευρωπαϊκή Ένωση: Μια σχέση εσωτερικών αντιφάσεων. 1997

Κορκόβελος Χρ. , Η προστασία του περιβάλλοντος στην Ευρωπαϊκή Ένωση , εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 1997, σελ. 17

Κόνσολας Ν. , Σύγχρονη Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1997

Μαραβέγιας Ν. , Αστική και περιφερειακή ανάπτυξη, 1993, Θεμέλιο, σελ. 265, αναφέρεται στο Ανδρικοπούλου 1995, σελ. 178

Μαραβέγιας Ν - Τσινιτσέλη Μ., Η Ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης . Θεσμικές, πολιτικές και οικονομικές πτυχές, Θεμέλιο, 1995

Μαραβέγιας Ν., Οικονομία και πολιτική στην σύγχρονη Ελλάδα, 2004

- Μπρούνης Α. : “Η σημασία της περιφερειακής πολιτικής για την Ελλάδα”,
Στρατιωτική Επιθεώρηση, 2006
- Παπαδασκαλόπουλος Α. -Μ. Χριστοφάκης, Περιφερειακός Προγραμματισμός,
εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2002, 2009
- Παπαδημητρίου Γ., Το περιβαλλοντικό Σύνταγμα. Θεμελίωση, περιεχόμενο και
λειτουργία, Νόμος και Φύση, 1994, σελ. 457, 460
- Πετράκος Γ. και Γιάννης Ψυχάρης , Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα Αθήνα,
2004
- Σιούτη Γ. , «Βιώσιμη ανάπτυξη και προστασία περιβάλλοντος» 1993, σελ. 43-50
- Τσιμισιζέλης Μ.Ι Η νέα Ευρωπαϊκή Ένωση: οργάνωση-πολιτικές, 2007
- Ψιλοβίκος, Α. ,Μεταβολές στους ελληνικούς υδροτόπους κατά τον Εικοστό Αιώνα,
1990
- Β. Αυδίκος Λέκτορας, Μια αποτίμηση των ενισχύσεων των Κοινοτικών Πλαισίων
Στήριξης 1989-2006 Επιστημονικό Περιοδικό αειχώρος, Κείμενα Πολεοδομίας,
Χωροταξίας και Ανάπτυξης , Ειδικό τεύχος – Αφιέρωμα Υποδομές στην Ελλάδα,
Πάντειο Πανεπιστήμιο 2013
- Πόρισμα Ομάδας Εργασίας του ΤΕΕ/ΤΚΜ, Γεωθερμία στην Κεντρική Μακεδονία,
Μόνιμη Επιτροπή Ενέργειας Θεσσαλονίκη, 2012
- ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ Ε.Π.–Υ.ΜΕ.ΠΕΡ.Α.Α. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
«ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ, ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ» σελ. 2, 3, 17
- Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης ΕΠ «Κεντρική Μακεδονία 2014-2020», Συνοπτική
Έκθεση για την ενημέρωση των πολιτών στο πλαίσιο της Ετήσιας Έκθεσης
Υλοποίησης του 2015, σελ. 3
- ΕΚΕΜ «Σκέψεις πάνω σε μια στρατηγική για την Ευρώπη», Κείμενο εργασίας, εκδ.
Λιβάνη, Αθήνα 1996
- Η Ευρωπαϊκή Ένωση με απλά λόγια: Περιβάλλον, Λουξεμβούργο: Υπηρεσία
Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2013
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Κοινοτήτων, Πρόγραμμα Περιφερειακής Ανάπτυξης 1981-
85, Έγγραφο για το κοινό, Λουξεμβούργο: Υπηρεσία επίσημων εκδόσεων των
Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων 1983, σελ. 14,36, πίνακας 4
- Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης 1989-93,
Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 1990

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΡΑΚΗΣ 2007-2013)

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 1994, σελ.41

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ - ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ 2007-2013, ΥΠΕΧΩΔΕ, σελ.41

Κοινοτικό πλαίσιο στήριξης 1994-1999, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων,, 1994

ΚΕΙΜΕΝΟ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΥΠΕΚΑ (ΤΟΜΕΑΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ) ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΩΝ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΩΝ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ 2014-2020 σελ. 4, 17

Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης για την Ελλάδα Ε.Ο.Θ. 5^ο Διεθνές Συνέδριο – Θεσσαλονίκη, 1996

ΟΔΗΓΟΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΩΝ, ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ, Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 1990

Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κεντρικής Μακεδονίας 2014 – 2020 σελ.14, 45, 61, 343, 345, 508, 509

Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κεντρικής Μακεδονίας 2014 – 2020 Σύντομη Περίληψη (Citizens' summary), σελ. 16,17, 28

ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ & ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ ΣΤΟ ΚΠΣ 2000-2006: Συλλογή Κοινοτικής και Εθνικής Νουθεσίας

Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων ΕΠ Μακεδονίας – Θράκης 2007 2013, σελ. ΣΤ-33

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ 2000 – 2006

ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ Όπως αναθεωρήθηκε με το Ψήφισμα της 27 Μαΐου 2008, ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ, 2008 , άρθρο 24, σελ. 38

ΥΠΟΟΙΚ, Οδηγός Σχετικά με το πλαίσιο προδιαγραφών για την Αξιολόγηση κατά τη διάρκεια υλοποίησης των ΕΠ και ΠΕΠ του ΕΣΠΑ 2007-2013, 20/07/2009

Ιστοσελίδες:

<http://www.agrotikianaptixi.gr/> [19.12.2016]

<http://anaptyxi.gov.gr/Default.aspx?tabid=41&language=el-GR> [19.12.2016]

<http://anaptyxi.gov.gr/OneGlance.aspx?mod=1&~> [19.12.2016]

www.dianeosis.org [19.12.2016]

www.epper.gr/ep.htm [19.12.2016]

http://www.epper.gr/el/Documents/pinakes_xrhmatodothshs.pdf [19.12.2016]

http://www.epper.gr/el/PublishingImages/proodos_epperaa_03_06_2015.pdf
[19.12.2016]

<http://www.epper.gr/el/Pages/StrategicSurveyEnvironmentalEffects.aspx>
[19.12.2016]

<http://www.epperaa.gr/el/Pages/SupComMeeting5.aspx> [19.12.2016]

<http://www.epperaa.gr> [19.12.2016]

http://ec.europa.eu/environment/nature/index_en.htm [19.12.2016]

http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/emff/index_el.htm [19.12.2016]

http://ec.europa.eu/agriculture/rural-development-2014-2020/index_el.htm
[19.12.2016]

<http://www.eedsa.gr/library> [19.12.2016]

<http://www.ekt.gr/el/magazines/features/19071#2> [19.12.2016]

<https://el.wikipedia.org> [19.12.2016]

<https://www.espa.g> [19.12.2016]

<https://www.espa.gr/el/pages/staticESPA2014-2020.aspx> [19.12.2016]

<https://www.espa.gr/el/Documents/OPs2014-2020> [19.12.2016]

<https://www.espa.gr/el/Pages/staticOPCentralMacedonia.aspx> [19.12.2016]

<https://www.espa.gr/el/pages/DictionaryFS.aspx?item=250> [19.12.2016]

https://www.espa.gr/el/Documents/OPs2014-2020_FinancialData.pdf [19.12.2016]

<https://2007-2013.espa.gr/el/Pages/staticEvaluation.aspx>/Pages/staticEuropeanRegionalPolicy.aspx

<https://2007-2013.espa.gr/el/Pages/staticEvaluationExPo>

https://2007-2013.espa.gr/elibrary/Xrimatodotiki_Katanomi_2007-2013.pdf
[19.12.2016]

<https://2007-2013.espa.gr/el/Pages/staticEvaluationOnGoing.aspx>

<https://2007-2013.espa.gr/el/Pages/staticEvaluationExAnte.aspx>

http://europa.eu/eu-law/decision-making/treaties/pdf/treaties_establishing_the_european_communities_single_european_act/treaties_establishing_the_european_communities_single_european_act_el.pdf σελ.343-346 [19.12.2016]

http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/cor/index_el.htm [19.12.2016]

http://europa.eu/rapid/press-release_IP-91-880_en.htm [19.12.2016]

<http://eur-lex.europa.eu/> [19.12.2016]

<http://www.eysped.gr/el/Pages/eea.aspx> [19.12.2016]

<http://www.eysped.gr/el/Pages/parousiasiparakolouthisis1.aspx> [19.12.2016]

<http://www.hellaskps.gr/1986-1999.htm> [19.12.2016]

<http://www.hellaskps.gr/Details2.asp?L1=12&L2=3> [19.12.2016]

<http://www.hellaskps.gr> [19.12.2016]

<http://www.hellaskps.gr/2000-2006.htm> [19.12.2016]

<http://3kps.pepkm.gr> [19.12.2016]

<http://3kps.pepkm.gr/>, Δελτία τύπου [19.12.2016]

<http://3kps.pepkm.gr/>, Επιτροπή Παρακολούθησης 8η Συνεδρίαση [19.12.2016]

http://portal.tee.gr/portal/page/portal/teetkm/DRASTHRIOTHTES/EKDHLVSEIS/EKDHLWSEIS_2004-2006, Π. Ψωνόπουλος, 2005 [19.12.2016]

<http://www.makedonia-thrace.gr> [19.12.2016]

http://www.makedonia-thrace.gr/el/Documents/poreia_γλοπ_pep/poreia_γλοπ_PEP_MAKEDONIA_THRACE_FEB_2013.pdf [19.01.2017] [19.12.2016]

<http://nomosphysis.org.gr/12280/apotelesmata-kai-prooptikes-tis-europaikis-politikis-periballontos-duskolos-dromos-pros-tin-aeiforo-anaptuksi-augoustos-2011> [19.12.2016]

<http://www.ops.gr> [19.12.2016]

<http://www.pepkm.gr> [19.12.2016]

<http://www.pepkm.gr/> [19.12.2016]

- Πρόσδος υλοποίησης
- Συνοπτική Έκθεση Υλοποίησης του 2015
- 3^η συνεδρίαση ΕΠ ΠΑ
- Πρόσδος υλοποίησης 4^η ΕΠ ΠΑ
- Σύνοψη Προόδου Υλοποίησης του ΕΠ «Μακεδονία Θράκη 2007-2013
- Πίνακας Πορείας Υλοποίησης Ε.Π. Μακεδονίας - Θράκης ανά Άξονα Προτεραιότητας και Θεματική Προτεραιότητα 5^η συνεδρίαση ΕΠ ΠΑ

<http://pp20072013.pepkm.gr> [19.12.2016]

www.pwc.com [19.12.2016]

<http://www.skai.gr/news/environment/article/161454/posa-skoupidia-paragoume-kai-poso-plironoume> [19.12.2016]

<http://systasi-consulting.gr/eco-innovation> [19.12.2016]

<http://www.ypeka.gr/>

<http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=ANTQM%2FpC%2FX4%3D&tabid=759&language=el-GR> [19.12.2016]

Ex Post Evaluation of the Objective 1 1994-1999 National Report GREECE

Ex post evaluation of cohesion policy programmes 2000-2006, Task 4.1: Regional case study Central Macedonia, August 2009, σελ. 19 πίνακας 4

Ex post evaluation of cohesion policy programmes 2000-2006, Task 4.1: Regional case study Central Macedonia, August 2009, σελ.20 ,Πίνακας 5

Evaluations of the 2007-2013 programming period

Expost evaluation of Cohesion Policy programmes 2007-2013

Strategic Evaluation of Environment and Risk Prevention – Country Report – Greece, 2006

United Nations Evaluation Group (UNEG), Norms for Evaluation in the UN System, April 2005

Διπλωματικές εργασίες:

Κατσιγιάννη Μ Διπλωματική Εργασία, Η συμβολή της Ευρωπαϊκής Περιφερικής Πολιτικής στην οικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας , Πανεπιστήμιο Πειραιώς, Τμήμα

Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στις Διεθνές και Ευρωπαϊκές Σπουδές, 2008

Διαμαντικός Κ. Διπλωματική Εργασία, Κ, Θεωρία και μέθοδοι αξιολόγησης κοινωνικό - οικονομικών παρεμβάσεων. Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Πολιτικών Επιστημών και Δημόσιας Διοίκησης, Εργαστήριο Ευρωπαϊκής Ενοποίησης και Πολιτικής (Ε.Ε.Ε.Π.), 2006

Συνοδινός Χ., Διπλωματική Εργασία , Αποτίμηση της υλοποίησης του αναπτυξιακού προγραμματισμού της περιόδου 2001-13 της περιφέρειας Β. Αιγαίου, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα Μηχανικών Οικονομίας και Διοίκησης, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Οικονομική και Διοίκηση για Μηχανικούς, 2015

Αμμανατίδης Θ., Διδακτορική Διατριβή, Κριτική θεώρηση των μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων ως εργαλείο περιβαλλοντικής πολιτικής στην Ελλάδα, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα Περιβάλλοντος, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Περιβαλλοντική Πολιτική και διαχείριση, 2004